

ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**ΘΕΜΑ: ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ
ΥΠΑΙΘΡΟΥ
ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ**

Ονοματεπώνυμο Σπουδαστών: Βαλαλάκη Στεργιούλα ΑΜ:3273

Βασιλάκη Ευμορφία ΑΜ:3237

Χατζοπούλου Ζωγραφία ΑΜ:3215

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Κούτρα Κλειώ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....6-8

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

1.1 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (σελ.9-10)	
1.1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ.....	9
1.1.2 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ.....	10
1.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ.....	10
1.2.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΩΝ.....	10
1.2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞ.....	12
1.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΩΝ (σελ.13-16)	
1.3.1 ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	13
1.3.2 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.....	14
1.3.4 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.....	15
1.4 ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ

2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ.....	21
2.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ.....	22
2.3 ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ (σελ.23-27)	
2.3.1 ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ.....	23
2.3.2 ΘΕΩΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	24
2.3.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	25
2.3.4 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

3.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	29
3.2 ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	30
3.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ	35
-------------------------------------	----

4.2 ΜΗ ΛΕΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ	36
4.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ.....	36
4.4 ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ	37
4.5 Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

5.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	39
5.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

6.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	43
6.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.....	45
6.3 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	46
6.4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

7.1 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	51
7.2 ΥΓΕΙΑ	52
7.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	54

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο : Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

8.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	57
8.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

9.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	59
9.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	60
9.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	61
9.4 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ (σελ 61-63)	
9.4.1 ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	61
9.4.2 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	63
9.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ (σελ.64- 65)	
9.5.1 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	64
9.5.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΙΔΗΜΟΝΩΝ.....	65
9.6. ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ (σελ.65)	
9.6.1 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ.....	65

9.6.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΙΛΗΜΟΝΩΝ	65
9.7 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ (σελ. 66- 71)	
9.7.1 ΜΕΣΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	66
9.7.2 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ.....	67
9.7.3 ΔΟΜΗ.....	71
9.8 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (σελ 71-72)	
9.8.1 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	71
9.8.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΙΛΗΜΟΝΩΝ	72
9.9 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

10.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	74
10.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	75
10.3 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	75
10.4 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	76
10.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	76
10.6 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ (σελ. 76-77)	
10.6.1 ΜΕΣΟ ΕΡΕΥΝΑΣ	76
10.6.2 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ.....	77
10.6.3 ΔΟΜΗ	77
10.7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ.....	78
10.8 ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	79
10.9 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ.....	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

11.1 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΙΛΗΜΟΝΩΝ (σελ. 81-88)	
11.1.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	81
11.1.2 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ	81
11.1.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	83
11.1.4 ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ	84
11.1.5 Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.....	86
11.1.6 Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ...87	
11.1.7 Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.....	87
11.1.8 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	88
11.2 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ (σελ. 90-105)	
11.2.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	90

11.2.2 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ	90
11.2.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	93
11.2.4 ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ.....	96
11.2.5 Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ	99
11.2.6 Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	101
11.2.7 Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	103
11.2.8 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	105

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

12.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ (σελ.106 -115)

12.1.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (106-108)

A) ΗΛΙΚΙΑ	106
B) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	107
Γ) ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	107
Δ) ΤΟΠΟΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ.....	108
E) ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	108

12.1.2 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ (σελ. 109-11)

A) ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.....	109
B) ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	110
Γ) ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.....	110
Δ) ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.....	111
E) ΔΙΕΞΟΔΟΙ ΣΤΗΝ ΤΥΛΙΣΟ	111
ΣΤ) ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΤΥΛΙΣΟ	111
Z) ΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	111

12.1.3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (σελ.112-115)

A) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ.....	112
B) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΧΗΣ	112
Γ) ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	113
Δ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ	113
E) ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ.....	113
ΣΤ) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ	114
Z)ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	114
H) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΩΣΤΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	114
Θ) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΛΕΣΜΑ	115

<i>12.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ (σελ. 116-118)</i>	
12.2.1 ΗΛΙΚΙΑ	116
12.2.2 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	117
12.2.3 ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	117
12.2.4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	118
12.2.5 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	118

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13^ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ

13.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ (σελ. 120-129)	
13.1.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ.....	120
13.1.2 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	122
13.1.3 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	129
13.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ (σελ.135-141)	
13.2.1 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΜΕ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	135
13.2.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	137
13.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	141

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14^ο: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....147

14.1 ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΥΛΙΣΟΥ.....	148
14.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΡΕΥΝΑΣ.....	150
14.3 ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	156
14.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ.....	159
14.5 ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	242
14. 6 ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	251
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 291

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέσα στην κοινωνία κάθε άνθρωπος έχει μια τιμή αλλά όχι αναγκαστικά μια αξία. Η Οικουμενική Διακήρυξη βοήθησε να αναγνωριστεί το γεγονός ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν διεθνή ευθύνη και όχι μόνο εσωτερική υπόθεση των κρατών. Όρισε την αρχή ότι όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι παγκόσμια και αδιαίρετα. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι θα πρέπει να απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα, οποιαδήποτε στιγμή, σε οποιαδήποτε άκρη της γης, και ότι κανένα δικαίωμα δε θα πρέπει να θεωρείται σημαντικότερο από κάποιο άλλο.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ριζωμένα σε πανανθρώπινες πεποιθήσεις για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και δικαιοσύνη, όπως αποδεικνύει ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός των τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων που αγωνίζονται για την πραγμάτωσή τους. Ο ισχυρισμός ότι οι τοπικές συνήθειες και αξίες υπερισχύουν των οικουμενικών αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μπορεί να σταθεί μπροστά στις μαρτυρίες που παρέχει η ίδια η ζωή αυτών των ανθρώπων. Μερικές φορές, όμως, οι πολιτιστικές συνήθειες αποτελούν τόσο το πλαίσιο για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όσο και τη δικαιολογία γι' αυτές.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η βία εναντίον των γυναικών, που προκύπτει από τη θέση των γυναικών στο κράτος, την κοινότητα και την οικογένεια. Την τελευταία δεκαετία αναγνωρίστηκε ότι αυτό αποτελεί ένα μείζον εμπόδιο στο να απολαμβάνουν οι γυναίκες τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Το γεγονός ότι τέτοιες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να είναι διαδεδομένες, συνεχείς και αποδεκτές από την παράδοση, δε δικαιολογεί τη συνέχισή τους. Με τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών αλλάζει και η γενική νοοτροπία. Ακόμα και αν μερικοί, ειδικά στις μεσογειακές χώρες, δεν το κατανοούν, υπάρχει ένας ισχυρός συσχετισμός μεταξύ της μεταχείρισης της γυναίκας και το επίπεδο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συνεπώς αν εξεταστεί σε ποια κατάσταση βρίσκονται τα ανθρώπινα δικαιώματα σε μια περιοχή του κόσμου, χρειάζεται προσεχτική διερεύνηση για το ρόλο της γυναίκας σε σχέση με την κοινωνία.

Συμπερασματικά, υπάρχει έντονη ανάγκη για διαρκή ευαισθητοποίηση και διεκδίκηση των γυναικείων θεμάτων, των κοινωνικών θεμάτων που αφορούν στην ισότητα και στην προαγωγή της θέσης της γυναίκας. Σημαντικό για εμάς είναι να

τονίσουμε ότι η γυναίκα της υπαίθρου ασκεί ρόλο πολύπλευρο, σημαντικό και καίριο, στην οικογενειακή και κοινωνική συνοχή

Επίσης, πολλές φορές έχουν ασχοληθεί και οι τέχνες με γυναικεία θέματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έκθεση που πραγματοποιήθηκε στην Γκαλερί του Γαλλικού Ινστιτούτου Θεσσαλονίκης από τις 09/06-17/07/10. Οι δημιουργοί της έκθεσης, έχοντας ως βασική πρόκληση να παρουσιάσουν τις ποικίλες αναπαραστάσεις και τις εικόνες του χώρου που καταλαμβάνουν οι γυναίκες μέσα στην οικογένεια και το εργασιακό περιβάλλον, πάντα σ' ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο, συνθέτουν εικόνες όπου η γυναίκα παρουσιάζεται με διάφορους τρόπους. Το θέμα τους ήταν η γυναίκα και ο στόχος τους η φωτογραφία. Οι δημιουργοί επιχειρούν να αποτυπώσουν, ο καθένας με το δικό του τρόπο και ύφος, τα κοινά χαρακτηριστικά και τις διαφορές των Ευρωπαϊών γυναικών, κατά το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον.

Η περιγραφή όμως ενός φαινομένου και η προσέγγισή του σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό είναι παράγοντες που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του. Με βάση την αρχή αυτή, σχεδιάστηκε η παρούσα εργασία, με σκοπό τη διερεύνηση και περιγραφή των αναγκών των γυναικών που κατοικούν μόνιμα σε μία αγροτική ημιορεινή περιοχή της Κρήτης.

Πιο συγκεκριμένα, οι επιμέρους στόχοι της έρευνας αυτής, συνδέονται με τη συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών σχετικά με τις ανάγκες του γυναικείου πληθυσμού της συγκεκριμένης κοινότητας. Επίσης, σημαντικό θεωρείται να γίνει διερεύνηση και αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ίδιες οι γυναίκες την κοινωνική πραγματικότητα που τις περιβάλλει. Ενώ, στο τέλος, θα γίνει μια προσπάθεια για την διατύπωση προτάσεων και στρατηγικών για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών της κοινότητας, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής τους.

Οι άξονες με τους οποίους θα ασχοληθεί η παρούσα εργασία στο θεωρητικό μέρος είναι οι εξής: *Πρώτο κεφάλαιο*: αρχικά θα παρατεθούν οι θεωρητικές προσεγγίσεις που σχετίζονται με την αγροτική κοινότητα. *Δεύτερο κεφάλαιο*: παρατίθενται οι θεωρητικές προσεγγίσεις για το κοινωνικό φύλο. Συγκεκριμένα, περιγράφονται διεξοδικά τα στάδια κοινωνικοποίησης του ατόμου. *Τρίτο κεφάλαιο*: περιγράφεται η θέση και ο ρόλος της γυναίκας σε διάφορες ιστορικές περιόδους μέχρι και σήμερα, αναφέρονται γεγονότα και αγώνες σχετικά με την ισότητα των δύο φύλων και τέλος γίνεται ιδιαίτερη ανάλυση για τη γυναίκα της υπαίθρου. *Τέταρτο*

κεφάλαιο: παρουσιάζονται διάφοροι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τη δημιουργία ταυτότητας και τους ρόλους της γυναίκας. *Πέμπτο κεφάλαιο*: ασχολείται με τη συμμετοχή των γυναικών σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων και αναφέρεται συγκεκριμένα στην γυναίκα της υπαίθρου. *Έκτο κεφάλαιο*: περιγράφει τις διαφορές που υπάρχουν στο πέρασμα του χρόνου για τις γυναίκες σχετικά με την εκπαίδευση και την επαγγελματική δραστηριότητα. *Έβδομο κεφάλαιο*: ασχολείται με δύο καίρια ζητήματα για τη σύγχρονη γυναίκα, τον ελεύθερο χρόνο και την υγεία και τονίζει τη σημαντικότητα στην απόκτηση των συγκεκριμένων αγαθών.

Έπειτα θα ακολουθήσει το δεύτερο μέρος της εργασίας που σχετίζεται με την έρευνα. Αφού γίνει περιγραφή της μεθοδολογίας της έρευνας, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

1.1 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

1.1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Προτού ξεκινήσει η ανάλυση της έννοιας του αγροτικού χώρου, συνετό είναι να αναφερθούν οι επιστήμες που ασχολούνται με τη μελέτη αυτού. Η κοινωνιολογία, λοιπόν, ορίζεται ως σπουδή των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Είναι σχετικά νέα επιστήμη και αναπτύχθηκε στις αρχές του 19ου αιώνα. Με τον όρο κοινωνιολογία (*κοινωνία + λόγος*) εννοείται η μελέτη της κοινωνίας. Ως επιστήμη ανήκει στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών και διερευνά την κοινωνική ζωή διακριτών ατόμων, ομάδων και κοινωνιών. Ο Αύγουστος Κοντ (1798-1857) θεωρείται ευρέως ως ο πατέρας της κοινωνιολογίας, αλλά και ως ο στοχαστής που "βάφτισε" τη νέα αυτή επιστήμη (Hughes, M. & Kroehler, C. 2007). Έχουν διατυπωθεί αρκετοί ορισμοί για το τι είναι «κοινωνιολογία» μεταξύ των οποίων είναι οι παρακάτω:

1. «Κοινωνιολογία είναι η επιστήμη που μελετά (ως πραγματικά κοινωνικά φαινόμενα) την κοινωνική συμπεριφορά και την κοινωνική δράση» (Bain R. & Kolb W., 1992: 452).
2. «Κοινωνιολογία είναι η επιστήμη που μελετά: α) την συγκρότηση, τη λειτουργία και το μετασχηματισμό των κοινωνικών συνόλων (ομάδες, χωριά, πόλεις, κοινωνίες) και β) τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες της εμφάνισης, της μεταβολής και της έκλειψης των κοινωνικών σχέσεων» (Τσαούσης Δ., 1984:158).
3. «Κοινωνιολογία είναι η επιστημονική μελέτη των ομαδικών διαδικασιών και δομών (οργανωτικά πρότυπα) και τις κοινωνικές και πολιτιστικές αιτίες και συνέπειες αυτών των διαδικασιών και δομών» (Lowe T.W, 1969:110).

Η κοινωνιολογία ασχολείται με τη μελέτη της κοινωνικής διαντίδρασης και της ομαδικής συμπεριφοράς σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνίας. Ως βασικό εργαλείο χρησιμοποιεί την έρευνα η οποία διέπεται από τη σχολαστική και οργανωμένη συλλογή στοιχείων και την ανάλυση των δεδομένων (Hughes, M. & Kroehler, C. 2007).

1.1.2 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Η Αγροτική Κοινωνιολογία αποτελεί μία εξειδίκευση του κλάδου της Κοινωνιολογίας και ερευνά την κοινωνική συμπεριφορά του πληθυσμού της υπαίθρου, διαπιστώνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αγροτικής κοινωνίας και παρακολουθεί το είδος, το ρυθμό και την έκταση των μεταβολών που προκύπτουν στο αγροτικό περιβάλλον εξαιτίας των επιδράσεων της πόλης και της βιομηχανίας και των άλλων τομέων της οικονομίας. Κατά την περίοδο ανάπτυξης των επιστημών που σχετίζονται με τη γεωργία σημαντική ήταν η ανάπτυξη των φυσικών επιστημών όπως η φυσική, η γεωπονία, η βοτανική κ.α. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε η ανάπτυξη της επιστήμης που ασχολήθηκε με το οικονομικό κομμάτι, η αγροτική οικονομία. Μετά την ανάπτυξη των παραπάνω επιστημών, ο κόσμος ενδιαφέρθηκε για τις σχέσεις της αγροτικής κοινωνίας με την αστική και κατά συνέπεια με τη διεθνή κοινωνία. Έτσι αναπτύχθηκαν επιστήμες που ερευνούσαν αυτές τις σχέσεις και μεταξύ άλλων ήταν και ο κλάδος της αγροτικής κοινωνιολογίας (Δαουτόπουλος – Κούση – Καζακόπουλος, 1997).

1.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Οι κοινωνικοί επιστήμονες προσπάθησαν από τον περασμένο αιώνα να εξηγήσουν την εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών μέσα στην ιστορία. Αρχικά χρησιμοποιήθηκαν για το σκοπό αυτό οι έννοιες της «ανάπτυξης» και της «προόδου». Στη συνέχεια όμως οι έννοιες αυτές αντικαταστάθηκαν από την έννοια της «κοινωνικής αλλαγής». Η συμβολή θεωρητικών όπως ο Μαρξ, ο Σπένσερ, ο Τόμπι, ο Σορόκιν κ.α. ήταν πολύ σημαντική για την εξήγηση των μετασχηματισμών που συμβαίνουν στις ανθρώπινες κοινωνίες. Μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές θεωρίες:

1.2.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΩΝ

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών είναι μια συνεχής διαδικασία που τις οδήγησε από το στάδιο της «πρωτόγονης κοινωνίας» στο στάδιο της «κοινωνίας των χωρικών» και στο τελικό στάδιο της «σύγχρονης

κοινωνίας». Το κάθε στάδιο αντιπροσωπεύει διαφορετικά συστήματα κοινωνικής οργάνωσης. Αναλυτικότερα:

α. Η πρωτόγονη κοινωνία

Τη χαρακτηρίζει το μικρό μέγεθος σε έκταση, καθώς και η απομόνωσή της από τον «έξω κόσμο». Η απομόνωση αυτή είναι βασικά γεωγραφική (έλλειψη συγκοινωνιών, επαφών), αλλά και οικονομική (απουσία εμπορίου), καθώς και κοινωνική – πολιτιστική. Η πρωτόγονη κοινωνία είναι αυτάρκης και περιορίζεται στην κατανάλωση αυτών που παράγει (αυτοκατανάλωση). Η παράδοση (προφορικός λόγος) καθώς και η συλλογική αλληλεγγύη των μελών της έχουν πρωταρχική σημασία στην καθημερινή διαβίωση. Χρονικά τοποθετείται μεταξύ 8^{ης} και 5^{ης} χιλιετίας π.Χ.

β. Η κοινωνία των χωρικών

Χρονολογικά, σύμφωνα με την παραπάνω θεωρία, το ξεκίνημά της τοποθετείται με την εμφάνιση του φαινομένου της πόλης, δηλαδή περίπου την 5^η χιλιετία π.Χ. Σταδιακά η χωρική κοινωνία και ο χωρικός εντάσσονται στην επιρροή της πόλης, που ολοένα και δυναμώνει. Οι χωρικοί προσδιορίζονται από το δεσμό τους με τη γη, που έχει ένα συναισθηματικό χαρακτήρα και την απασχόλησή τους με τη γεωργία, που αποτελεί «ένα τρόπο ζωής» και αποσκοπεί κυρίως στην αυτοσυντήρηση και στην αυτάρκεια.

γ. Η βιομηχανική ή σύγχρονη κοινωνία

Ο τύπος αυτός της κοινωνίας αρχίζει και διαμορφώνεται με τη βιομηχανική επανάσταση, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Ο σύγχρονος γεωργός παίρνει σιγά-σιγά τη θέση του χωρικού. Η σχέση του με τη γη είναι οικονομική και όχι συναισθηματική. Η γεωργία γίνεται μια μορφή επιχείρησης και ο γεωργός προσδοκά από την εκμετάλλευσή της εισόδημα και κέρδος και όχι απλώς μια μορφή επιβίωσης και αυτοσυντήρησης.

Η μελέτη της κοινωνίας των χωρικών από τους ανθρωπολόγους συνέβαλε σημαντικά στη διασάφηση της έννοιας του χωρικού, χωρίς όμως να εξαντλήσει όλες τις πτυχές ενός αρκετά πολύπλευρου και πολύπλοκου θέματος. Συγκεκριμένα, παρέβλεψε τις κοινωνικές συγκρούσεις και οικονομικές ανισότητες που αποτελούν ένα βασικό στοιχείο της κοινωνικής πραγματικότητας και κοινωνικής αλλαγής σε κάθε κοινωνία. Τις ελλείψεις αυτές στην ερμηνεία των ευρύτερων κοινωνικών αλλαγών μέσα στην ιστορία έρχεται να καλύψει η θεωρία του Μαρξ.

1.2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞ

Για το Μαρξ η εξέλιξη των κοινωνιών μέσα από τους αιώνες έχει ένα «ανελικτικό» χαρακτήρα. Δηλαδή η ανθρωπότητα ακολουθεί μία κίνηση που την οδηγεί από κατώτερα στάδια οργάνωσης σε ανώτερα. Οι κοινωνίες είναι κοινωνικά συστήματα, που συνδυάζουν το οικονομικό σύστημα (γεωργία, βιοτεχνία, βιομηχανία κλπ) ως βάση, και το ιδεολογικό-πολιτιστικό σύστημα (θρησκεία, δίκαιο, ηθική, τέχνη, φιλοσοφία, επιστήμη) ως εποικοδόμημα. Το οικονομικό σύστημα θεωρείται βασικής σημασίας και προσδιοριστικό της μορφής που παίρνει το ιδεολογικό εποικοδόμημα μιας κοινωνίας. Σύμφωνα με το Μαρξ, τα στάδια από τα οποία πέρασαν οι ανθρώπινες κοινωνίες είναι τα εξής:

α. Πρωτόγονες κοινωνίες

Τα χαρακτηριστικά τους είναι αυτά που περιγράφηκαν στη θεωρία των ανθρωπολόγων. Χαρακτηρίζονται επίσης από κοινοκτημοσύνη και συνεπώς την απουσία ιδιοκτησίας.

β. Δουλοκτητικές κοινωνίες

Χρονικά το κοινωνικό αυτό σύστημα τοποθετείται μεταξύ 5^{ης} και 4^{ης} χιλιετίας π.Χ. και φθάνει μέχρι το μεσαίωνα. Υπολείμματα όμως διαφόρων μορφών δουλείας επικράτησαν μέχρι τα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Το κοινωνικό αυτό σύστημα συναντιέται στον αρχαίο κόσμο (ελληνικό, ρωμαϊκό) και στη διάρκεια του εμφανίζεται και η πρώτη διάκριση μεταξύ πόλης και χωριού. Η πόλη της εποχής εκείνης εξαρτιέται άμεσα από την ύπαιθρο που την περιβάλλει. Στη διάρκεια αυτού του συστήματος εμφανίζεται για πρώτη φορά η ατομική ιδιοκτησία στη γη, στα ζώα και στους ανθρώπους με τη μορφή της δουλείας. Η τάξη των δούλων ζει στα περιθώρια της κοινωνικής τάξης και δεν απολαμβάνει καμία ανεξαρτησία και ελευθερία δράσης.

γ. Φεουδαρχικές κοινωνίες

Το σύστημα αυτό ακολούθησε την αποσύνθεση της δουλοκτητικής κοινωνίας της αρχαιότητας. Ολοκληρώνεται στην Ευρώπη κατά την περίοδο του μεσαίωνα και εκτείνεται στο χρονικό διάστημα μεταξύ 10^{ου} και 17^{ου} αιώνα. Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ιδιοκτητών μεγάλων εκτάσεων γης (φέουδα), που ονομάζονταν φεουδάρχες. Αντικαθίστανται οι δούλοι από τους δουλοπάροικους, οι οποίοι έχουν περισσότερες ελευθερίες σε σχέση με τους πρώτους, ωστόσο ο φεουδάρχης ασκούσε επάνω τους μεγάλη εξουσία, οικονομική και κοινωνική. Οι δουλοπάροικοι ήταν οι χωρικοί στις αγροτικές κοινωνίες του μεσαίωνα. Η εμφάνιση κάποιας μορφής

εκχρηματισμού της αγροτικής οικονομίας των χωρών της Δυτικής Ευρώπης συνδυάζεται με την έναρξη αποσύνθεσης της φεουδαρχίας και το σταδιακό πέρασμα στον καπιταλισμό.

δ. Καπιταλιστικές κοινωνίες

Με τον εκχρηματισμό της αγροτικής οικονομίας (που αρχίζει σιγά – σιγά από το 14^ο αιώνα), η γη συγκεντρώνεται σε λιγότερα χέρια και πολλοί μικροκαλλιεργητές αναγκάζονται και δουλεύουν ως μεροκαματιάρηδες στους μεγαλοκτηματίες. Αρχίζει δηλαδή να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο η μισθωτή εργασία στη γεωργία κι έτσι διαμορφώνονται οι καινούργιες παραγωγικές σχέσεις, οι κεφαλαιοκρατικές ή καπιταλιστικές. Σε πολλές χώρες, όπως και η Ελλάδα, παρόλο που εκχρηματίστηκε πλήρως η αγροτική οικονομία, ωστόσο δεν υπήρξε συγκεντροποίηση της γεωργικής γης. Αντίθετα κυριάρχησε η οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση μικρού μεγέθους. (Δαουτόπουλος – Κούση – Καζακόπουλος , 1997)

1.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.3.1 ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Βάση των παραπάνω, θα πρέπει να ορίσουμε τον όρο *κοινωνία*. Κοινωνία, λοιπόν, είναι σύμφωνα με μία άποψη, «ένα σύστημα κοινωνικής διάδρασης / αλληλεπίδρασης που περιλαμβάνει τόσο την κουλτούρα όσο και την κοινωνική οργάνωση. Το σύστημα αποτελεί μία σύναξη οντοτήτων/αντικειμένων, πραγματικών ή αφηρημένων, που αποτελούν ένα σύνολο μεταξύ τους με το κάθε στοιχείο να αλληλεπιδρά ή να συσχετίζεται με τουλάχιστον ένα ακόμη στοιχείο. Κάθε αντικείμενο που δεν έχει συσχέτιση με κάποιο άλλο στοιχείο του συστήματος, δεν αποτελεί στοιχείο του συστήματος. Ένα υποσύστημα είναι τότε ένα σύνολο στοιχείων, που αποτελεί ένα σύστημα από μόνο του, και ένα μέρος του όλου συστήματος. Στο πλαίσιο, λοιπόν, μιας κοινωνίας οι άνθρωποι έχουν μια κοινή κουλτούρα, ακόμη και αν στο εσωτερικό της υπάρχει μεγάλη ποικιλία πολιτιστικών διαρρέσεων. Σε μια κοινωνία, οι άνθρωποι που είναι μέλη της θεωρούν τους εαυτούς τους ιδιαίτερους και ξεχωριστούς σε σχέση με μέλη άλλων κοινωνιών, διατηρούν δεσμούς διάδρασης και έχουν υψηλό βαθμό αλληλεξάρτησης» (Anderson, M. and Taylor, H. 2006:112). Ο ορισμός αυτός δεν είναι μοναδικός. Θα μπορούσε να οριστεί

και ως ένα καθολικό, αυτοτελές και οργανωμένο σύνολο ανθρώπων που έχει συνείδηση της ιδιαίτερης υπόστασής του και συνέχεια στο χρόνο.

1.3.2. KOINOTHTA

Εν συνεχεία, ο όρος κοινότητα δεν είναι εύκολο να περιγραφεί, διότι κατά καιρούς έχει φορτιστεί από ποικίλες θεωρητικές επεξεργασίες. Η λέξη κοινότητα στην Ελλάδα χρησιμοποιείται από τη Δημόσια Διοίκηση για να καθορίσει διάφορες διοικητικές λειτουργίες στο τοπικό επίπεδο. «Με βάση σύγχρονες προσεγγίσεις, ο όρος κοινότητα χρησιμοποιείται για να περιγράψει σύνθετους κοινωνικοπολιτισμικούς σχηματισμούς, οι οποίοι αντίθετα από ότι στο παρελθόν, δεν προκύπτουν από την αδράνεια και την απομόνωση αλλά μέσα από ένα περιβάλλον κοινωνικής και γεωγραφικής κινητικότητας» (Ζαϊμάκης, 2002:80).

Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι για τους κοινωνιολόγους η διαβίωση ενός συγκεκριμένου αριθμού ατόμων σε ένα ενιαίο γεωγραφικό χώρο που έχει αποκτήσει τη νομική υπόσταση της κοινότητας δεν αποτελούν από μόνα τους επαρκή στοιχεία για να οριοθετήσουν μια κοινότητα. Ένα βασικό στοιχείο στην ανάλυση της έννοιας της κοινότητας είναι η συναισθηματική σύνδεση του ατόμου με μια περιοχή, το αίσθημα ότι ανήκει σε μια κοινότητα (Σταθόπουλος, 2000).

«Τα τυπικά γνωρίσματα μίας κοινότητας είναι τα εξής: 1) Όταν κάθε μέλος της θεωρεί τον εαυτό του μέρος της ομάδας. Η αίσθηση ότι ανήκουμε κάπου αποτελεί, κατά γενική ομολογία, αναγκαία προϋπόθεση για τη συγκρότηση μιας κοινότητας. 2) Όταν κάθε μέλος θεωρεί την ομάδα του μια ιδιαίτερη συλλογική οντότητα η οποία έχει γι' αυτό διακριτή υπόσταση, διάρκεια (ή προοπτική διάρκεια) και σαφή αξία. (Επιθυμία διαίωνισης της ομάδας ως ομάδας και της διαφύλαξης των ξεχωριστών χαρακτηριστικών της). 3) Όταν κάθε μέλος αναγνωρίζει την ύπαρξη ενός συλλογικού αγαθού, χωρίς ωστόσο η αναγνώριση αυτή να συνεπάγεται αναγκαστικά την ακύρωση των ατομικών του συμφερόντων ή την πλήρη εναρμόνισή τους με το συλλογικό αγαθό. 4) Όταν κάθε μέλος της θεωρεί ότι η επίτευξη ή όχι του συλλογικού αγαθού έχει αντίκτυπο στην ευζωία του. 5) Όταν κάθε μέλος της κινούμενο από τις ανωτέρω πεποιθήσεις και επιθυμίες προχωρεί μόνο του ή σε συνεργασία με άλλα μέλη σε μορφές δράσης με στόχο την πραγμάτωση όψεων του συλλογικού αγαθού, ειδικά σε κρίσιμες καταστάσεις » (Παιονίδης Φ., 2000).

Ο ορισμός της κοινότητας, λοιπόν, μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «κοινότητα είναι ένα μικρό σύνολο ατόμων που ζει σε μόνιμη βάση σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, με κοινούς θεσμούς, αξίες και παραδόσεις και με ανεπτυγμένο το αίσθημα των ατόμων που τους ενώνει μεταξύ τους και με τον τόπο στον οποίο ζουν» (Δαουτόπουλος, 1997:57). «Ο George Hillery (1955) αναφέρει ότι υπάρχουν ενενήντα τέσσερις ορισμοί της κοινότητας, και ότι το μόνο κοινό σημείο τους είναι η αναφορά σε κάποια μορφή επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων» (Σταθόπουλος, 2005: 112). Οι κοινότητες διακρίνονται σε 3 είδη: γεωγραφική κοινότητα, κοινότητα ενδιαφέροντος και κοινότητες αφοσίωσης ή συναισθήματος (Ζαϊμάκης, 2002). Βασικό κριτήριο διαχωρισμού, είναι το τι συνδέει τα άτομα-μέλη της εκάστοτε κοινότητας. Βέβαια, μέσα σε μία κοινότητα μπορεί κανείς να βρει και άλλα είδη κοινοτήτων όπως είναι για παράδειγμα η κατηγοριακή κοινότητα (π.χ τρίτη ηλικία) και η λειτουργική κοινότητα (π.χ πολιτιστικός σύλλογος).

Αναφορικά, χαρακτηριστικό της γεωγραφικής κοινότητας είναι η αναφορά των ανθρώπων σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, όπου αυτό που τους ενώνει είναι το αίσθημα του ανήκειν στη συγκεκριμένη κοινότητα όπου ζουν και εργάζονται. Η λειτουργική κοινότητα, δε συμπεριλαμβάνει τη γεωργική διάσταση στον ορισμό της κοινότητας, αλλά αναφέρεται στις κοινές λειτουργίες μίας ομάδας ατόμων, όπου για τον προσδιορισμό της, κριτήριο μπορεί να αποτελέσει ο πολιτιστικός, φυλετικός ή και εθνικός δεσμός των κατοίκων. Γενικότερα, «ο Dunham αναφέρει τις εξής κατηγορίες για την ταξινόμηση των κοινοτήτων: 1) το μέγεθος του πληθυσμού, 2) την οικονομική βάση της κοινότητας, 3) τη σχέση της κοινότητας με τη δημόσια διοίκηση και 4) τα ειδικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Μία κοινότητα μπορεί να ταξινομηθεί σε περισσότερες από μία κατηγορίες, όπου η ταξινόμηση αυτή χρησιμεύει για τη συλλογή στοιχείων και τη μελέτη της κοινότητας» (Σταθόπουλος, 2005: 119).

1.3.3 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Εν συνεχεία, θα παρουσιαστεί η έννοια της έκφρασης αγροτική παραδοσιακή κοινότητα. Η αγροτική κοινότητα, καλύπτει μια βασική ανάγκη που έχει ο άνθρωπος: να ανήκει σε ένα ευρύτερο σύνολο, σε μια κοινωνική ομάδα. Η τοπική κοινότητα θεωρείται πλαίσιο καθοριστικής σημασίας για την προώθηση της απασχόλησης και των προγραμμάτων ανάπτυξης, τα οποία συμβάλουν στην κοινωνική συνοχή και στη συμμετοχή του ντόπιου πληθυσμού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται από την Ευρωπαϊκή

Ένωση στην ανάπτυξη προγραμμάτων της αγροτικής κοινότητας. Η αγροτική κοινότητα είναι ο ορισμός της κοινότητας με τη διαφορά ότι η γεωγραφική της θέση βρίσκεται σε αγροτική περιοχή, δηλαδή στην ύπαιθρο.

Με τον όρο "παραδοσιακή", θα μπορούσαν να εκφραστούν πολλές απόψεις αλλά όποια και αν ακολουθήσουμε δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι οι κάτοικοι μίας αγροτικής κοινότητας έχουν έναν τρόπο ζωής που τους κάνει διαφορετικούς από τους ανθρώπους των αστικών περιοχών. Επίσης, διαφορές παρατηρούνται ανάμεσα σε αγροτικές κοινότητες όπου διαφέρει η τοποθεσία, ο χρόνος, το μέγεθος της κοινότητας κ.α. Γενικότερα η αγροτική κοινότητα είναι μία σύνθεση ατόμων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και διαφέρουν από τους ανθρώπους των αστικών πόλεων όχι μόνο στον τρόπο ζωής αλλά και στις αντιλήψεις, στις κοινωνικές αξίες και στις συμπεριφορές τους. Ο όρος παραδοσιακή, είναι περισσότερο μία αφηρημένη έννοια που στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιείται για να τονίσει τη διαφορά που υπάρχει στις αντιλήψεις και στα ιδεώδη μεταξύ της αγροτικής κοινότητας και της αστικής. Γενικά παρατηρείται ότι οι άνθρωποι οι οποίοι μένουν σε αγροτικές περιοχές δεν ακολουθούν με τον ίδιο τρόπο τις κοινωνικές εξελίξεις που υπάρχουν σε διεθνή επίπεδο, και προτιμούν να τηρούν τα ήθη και τα έθιμα με τον τρόπο που το έκαναν και οι προηγούμενες γενεές. «Παραδοσιακή» νοείται η κοινότητα η οποία διατηρεί αναλλοίωτα στοιχεία του παρελθόντος και σχετίζεται άμεσα με την παράδοση σε όλους τους τομείς δράσης της, όπως η εργασία, ο τρόπος διασκέδασης, η θέση της γυναίκας κ.α. (Νιτσιάκος Β., 1991).

1.4 ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Ο αγροτικός χώρος δεν είναι σήμερα μια έννοια επακριβώς καθορισμένη. Γενικά αναφέρεται στο σύνολο του πληθυσμού και της γης που βρίσκονται έξω από τους αστικούς χώρους και στις μικρές σχετικά πληθυσμιακές ομάδες. Διεθνώς επικρατούν δύο κριτήρια οριοθέτησης του αγροτικού χώρου: το πληθυσμιακό μέγεθος της κοινότητας και η δημογραφική πυκνότητα. Στην Ελλάδα, τη Γαλλία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες το κριτήριο είναι το πληθυσμιακό μέγεθος. Το όριο για να χαρακτηριστεί μια κοινότητα αγροτική είναι οι 2.000 κάτοικοι. Στις αραιοκατοικημένες Σουηδία και Φινλανδία είναι οι 1000 και 500 κάτοικοι αντίστοιχα, ενώ στην πολυπληθή Αμερική είναι οι 50.000 κάτοικοι. Η δημογραφική πυκνότητα (κάτοικοι/τ.χμ) αποτελεί πιο σύνθετο κριτήριο από το πληθυσμιακό

μέγεθος. Σκιαγραφεί το πώς κατανέμεται ο πληθυσμός στο χώρο, ποιος ο τύπος εποικισμού μιας περιοχής και ποια η απόσταση των κατοικιών μεταξύ τους. Το όριο πυκνότητας που λαμβάνεται υπ' όψη για τη διάκριση των αγροτικών περιοχών από τις αστικές στην Ευρώπη, στη Β. Αμερική και στην Αυστραλία έχει οριστεί στους 150 κατοίκους/τ.χμ με εξαίρεση την πυκνοκατοικημένη Ιαπωνία που ανέρχεται στους 500 κατοίκους/τ.χμ (Παπαδόπουλος Α., 2004). Κάθε χώρα, ανάλογα με τις συνθήκες που διαμορφώνουν τις χωρικές συγκεντρώσεις του πληθυσμού της και τις δημογραφικές πυκνότητες, χρησιμοποιεί δικά της όρια για τον προσδιορισμό των αγροτικών ζωνών. Γι' αυτό οι διακρατικές συγκρίσεις μεταξύ αγροτικών περιοχών είναι δύσκολες. Για την Ελλάδα, αγροτικός πληθυσμός είναι ο πληθυσμός που κατοικεί σε οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων, ανεξάρτητα από το επάγγελμα που ασκεί. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η έννοια αγροτικός έχει περισσότερο γεωγραφική σημασία (Δαουτόπουλος – Κούση – Καζακόπουλος, 1997).

Οι αγροτικές κοινότητες άρχισαν να καταστρέφονται όταν άρχισαν να χάνουν την οικονομική αυτοδυναμία τους. Όμως, η αυξανόμενη χρήση του αγροτικού χώρου για δραστηριότητες καταναλωτικού, ψυχαγωγικού χαρακτήρα και όχι αποκλειστικά ή κύρια για την πρωτογενή παραγωγή έχει οδηγήσει σε μια αμφισβήτηση της εικόνας και του ορισμού του αγροτικού στοιχείου, διαμορφώνοντας νέες ιδιαιτερότητες ευκαιριών τοπικής ανάπτυξης, νέες ταυτότητες, αλλά και νέες διαδικασίες κοινωνικής αναπαραγωγής του αγροτικού πληθυσμού. Μια «νέα αγροτικότητα» αναδύεται στον ελληνικό αγροτικό χώρο, της οποίας οι δυνατότητες συνδέονται πια με τις προκλήσεις της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της παγκοσμιοποίησης.

Στη χώρα μας η μελέτη του αγροτικού χώρου από κοινωνικής πλευράς άρχισε να γίνεται κυρίως από τη δεκαετία του '50 και μετά. «Οι πρώτες κοινωνιολογικές έρευνες, που έγιναν από Έλληνες επιστήμονες, αφορούσαν τη μελέτη συγκεκριμένων φαινομένων, όπως η επίδραση της εκβιομηχάνισης στην κοινωνική θέση της αγρότισσας, μελέτες για την καταναλωτική συμπεριφορά των αγροτών κ.τ.λ.» (Δαουτόπουλος – Κούση – Καζακόπουλος, 1997:19). Όπως γίνεται φανερό, σημαντικό βοήθημα στην ανάπτυξη της αγροτικής κοινωνιολογίας ήταν το πέρασμα από την αγροτική μορφή κοινωνίας στην αστική, με την ανάπτυξη της βιομηχανίας στη χώρα μας. «Το είδος των κοινωνικών προβλημάτων που πρέπει να μελετηθούν σε μία κοινωνία συνδέεται στενά με το στάδιο ανάπτυξης της» (Δαουτόπουλος – Κούση – Καζακόπουλος, 1997: 15).

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι η διάκριση μεταξύ αγροτικού και αστικού πληθυσμού στη χώρα μας γίνεται από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία με βάση το μέγεθος του οικισμού διανομής και όχι ανάλογα με το είδος της απασχόλησης από το οποίο εξασφαλίζεται το εισόδημα. Έτσι χαρακτηρίζεται ως αγροτικός ο πληθυσμός που κατοικεί σε οικισμούς κάτω των 2000 κατοίκων. Αντίθετα, από κοινωνιολογικής άποψης η έννοια αγροτικός έχει γεωγραφική έννοια. Λέγοντας αγροτικός πληθυσμός αναφέρεται στο σύνολο του πληθυσμού που διαμένει στην ύπαιθρο, από τους οποίους οι περισσότεροι είναι αγρότες αλλά και υπάλληλοι που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στον κόσμο της υπαίθρου.

Στο πλαίσιο, βέβαια, της νέας εποχής της παγκοσμιοποίησης η ύπαιθρος και η θεώρηση της ανάπτυξης της δε νοούνται πια με τον ίδιο τρόπο όπως στο παρελθόν. Η ύπαιθρος συνιστά μία διακριτή πραγματικότητα που δεν ανάγεται ούτε στις γεωργικές ούτε στις αγροτικές της χρήσεις. Γύρω από τις συζητήσεις για την αγροτική ανάπτυξη παρουσιάζονται οι εννοιολογήσεις του αγροτικού και της αγροτικότητας. «Η εννοιολόγηση του αγροτικού αναφέρεται στη χωρική διάσταση του, ενώ η εννοιολόγηση της αγροτικότητας αναφέρεται ως προς την κοινωνική του διάσταση» (Παπαδόπουλος Α., 2004: 17). Σύμφωνα με την πρώτη εννοιολόγηση, η αγροτικότητα αναφέρεται κυρίως στη γεωγραφική τοποθεσία μίας κοινότητας, στη χρήση της γης και γενικότερα στη φυσιογνωμία της που αντανακλάται στα φυσικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά αυτής της τοποθεσίας. Αντίθετα, με τη δεύτερη εννοιολόγηση, η αγροτικότητα παρουσιάζεται σαν ένα σύνολο πολιτιστικών χαρακτηριστικών και όχι σε γεωγραφικές τοποθεσίες κάτι το οποίο το κάνει πιο ασαφές.

Την τελευταία δεκαετία οι κωμοπόλεις του αγροτικού χώρου αναδεικνύονται σε σημαντικά κέντρα τόσο ως προς την απασχόληση και την προσφορά νέων θέσεων εργασίας, όσο και ως τόπος κατοικίας, έλκοντας πληθυσμό από την ευρύτερη ενδοχώρα τους.

Οι μικρές και μεσαίες πόλεις λειτουργούν ως γέφυρες μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και του αγροτικού χώρου, συγκεντρώνοντας βασικές υπηρεσίες και υποδομές, όπως: α) συλλογικές υποδομές και κοινωνικές υπηρεσίες (νοσοκομεία, κέντρα υγείας), β) σχολεία, τραπεζικά δίκτυα, δημόσιες μεταφορές κλπ, γ) λοιπές υπηρεσίες (κέντρα ψυχαγωγίας, επισκευές) κλπ. Η συνεχής επέκταση και βελτίωση του οδικού δικτύου, η διάδοση των ιδιωτικής χρήσης αυτοκινήτων, αλλά και η βελτίωση του επιπέδου ζωής στην ύπαιθρο, ερμηνεύουν αυτή την αυξημένη

κινητικότητα του αγροτικού πληθυσμού προς τα μικρά και μεσαία αστικά κέντρα της περιοχής τους.

Παράλληλα, ένα άλλο φαινόμενο κινητικότητας πληθυσμού αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο τα τελευταία χρόνια: η κινητικότητα αυτή έχει την αντίθετη κατεύθυνση σε σχέση με το προηγούμενο, και είναι αυτή κατά την οποία κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων κατευθύνονται προς την ύπαιθρο. Το φαινόμενο αυτό έχει δύο πτυχές: 1) κατεύθυνση προς την ύπαιθρο με σκοπό τη δημιουργία μόνιμης κατοικίας, 2) κατεύθυνση προς την ύπαιθρο με σκοπό τη δημιουργία παραθεριστικής κατοικίας.

Σύμφωνα με στοιχεία μελέτης του ΥΠΕΧΩΔΕ (1996), η παραθεριστική ή δεύτερη κατοικία έχει επεκταθεί σημαντικά στη χώρα. Ελλείψει εξειδικευμένων στατιστικών στοιχείων, ως δείκτης παραθεριστικής κατοικίας θεωρήθηκε το σύνολο των κενών κατοικιών μιας περιοχής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης, εκτιμήθηκε ότι το 1991 ο μέσος όρος των κενών / παραθεριστικών κατοικιών ξεπερνούσε το 34% του συνόλου των κατοικιών (550.000). Τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνονται:

- α) στις νησιωτικές και γενικότερα στις αναπτυγμένες τουριστικά παράκτιες περιοχές,
- β) στις περιαστικές ζώνες,
- γ) σε αγροτικές περιοχές όπου αστοί κατασκευάζουν την παραθεριστική τους κατοικία είτε γιατί επιθυμούν να συντηρήσουν τις σχέσεις τους με τον τόπο καταγωγής τους, είτε για ξεκούραση (παραθεριστική κατοικία στο βουνό).

Οι νέες τάσεις κατοίκησης, τουριστικής ανάπτυξης και επέκτασης της παραθεριστικής κατοικίας στις αγροτικές ζώνες συντελούν στη διαφοροποίηση και διάχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών στην ύπαιθρο, δημιουργώντας νέες δυναμικές. Δημιουργούν, ως εκ τούτου και ανάγκες για την οργάνωση, χωροθέτηση και διαχείριση των υποδομών, τη χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής και χωροταξικής πολιτικής (οικιστικές ζώνες).

Η αγροτική ανάπτυξη αποτελεί ένα σχετικά νέο πεδίο μελέτης στις κοινωνικές επιστήμες. Οι περισσότερες κοινωνιολογικές έρευνες, έχουν ως βασικό τους σημείο αναφοράς την ολοκληρωμένη κοινωνικοοικονομική διερεύνηση των αναπτυξιακών προβλημάτων και των προοπτικών μιας αγροτικής κοινότητας και τη διερεύνηση των σχέσεων του πληθυσμού. Η συγκεκριμένη έρευνα ασχολείται με μία αγροτική ημιορεινή κοινότητα της Κρήτης και ως στόχο έχει τη διερεύνηση της θέσης και του

ρόλου της γυναίκας μέσα στην κοινότητα. Αφετηρία της έρευνας, αποτελούν τα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες αυτές.

Ο άνθρωπος για να πραγματοποιήσει το νόημα της ύπαρξής του χρειάζεται τη συμβίωση με άλλους ανθρώπους. Αυτή η συμβίωση κατ' ανάγκη σημαίνει αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση. Η αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση εξωτερικεύονται με συνεργασίες σε διάφορα επίπεδα: οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό κλπ. Μέσα από τις συνεργασίες αναφύονται αντιθέσεις, οι οποίες προέρχονται είτε από διαφορετικά συμφέροντα, είτε από διαφορετικές ιδεολογίες ή αντιλήψεις για τη ζωή. Ο άνθρωπος λοιπόν ζει κατά ομάδες, τις κοινωνίες.

Ειδικά για τον Έλληνα, η τοπική συνάφεια, η κοινότητα, η γειτονιά έχουν μεγαλύτερη σημασία από τη γενετική συνάφεια, τη συγγένεια του αίματος. Τούτο φαίνεται ιδιαίτερα στο γεγονός ότι για τους Έλληνες σημείο αναφοράς είναι ο τόπος καταγωγής τους, ενώ για παράδειγμα για τους Σέρβους ή άλλους λαούς το οικογενειακό τους όνομα (Νιτσιάκος Β.Γ., 1991).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ

2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ

Για να οριστεί η έννοια του κοινωνικού φύλου, συνετό είναι να παρουσιαστεί ο διαχωρισμός του από την έννοια του βιολογικού φύλου. Με τον όρο βιολογικό φύλο, γίνεται διαχωρισμός του άντρα με τη γυναίκα με βάση τα χρωμοσώματα και τα ανατομικά χαρακτηριστικά του καθενός. Αντίθετα ο όρος του κοινωνικού φύλου διαχωρίζει τα φύλα με βάση τα χαρακτηριστικά, τη συμπεριφορά και τις κοινωνικές κατηγορίες της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας που έχει κατασκευάσει η κοινωνία για το διαχωρισμό τους (Turner, 1991).

Η κάθε κοινωνία διαχωρίζει το βιολογικό φύλο του ατόμου από τη στιγμή της γέννησης του, ενώ αντιμετωπίζει διαφορετικά το κοινωνικό του φύλο. Σχετικά με το κοινωνικό φύλο έχουν γίνει διάφορες αναφορές στα αίτια της διαμόρφωσης του, θεωρώντας ως σημαντικότερα τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα, την ιστορία και την οικονομική κατάσταση. Οι χώρες του δυτικού πολιτισμού, αναμένουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από το κοινωνικό φύλο σε σχέση, για παράδειγμα, με τις χώρες του " τρίτου κόσμου ".

Ο όρος κοινωνικό φύλο ή διαφορετικά έμφυλη ταυτότητα επιβάλλεται στα δύο φύλα, υποδηλώνοντας τη συγκρότηση ιδεών της εκάστοτε κοινωνίας σχετικά με τους αναμενόμενους ρόλους τους. Η χρήση του αποκλείει τις βιολογικές εξηγήσεις για τα χαρακτηριστικά των φύλων και υποδηλώνει ότι οι γυναίκες έχουν υποταχθεί λόγω των ιδεών της κοινωνίας. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι, σταδιακά, ο όρος κοινωνικό φύλο είχε αντικαταστήσει το όρο γυναίκες. (Scott, 1997)

Τα άτομα από πολύ μικρή ηλικία, μέσα από τον διαφορετικό τρόπο αντιμετώπισης, αναγνώρισης και αλληλεπίδρασης με το κοινωνικό τους περιβάλλον, το οικογενειακό αρχικά και το ευρύτερο στη συνέχεια, φτάνουν να ανταποκριθούν στις σχετικές με το φύλο τους κοινωνικές προδιαγραφές, παραδοχές και προσδοκίες.

2.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η κοινωνικοποίηση είναι «ένας κοινωνιολογικός όρος ο οποίος χρησιμοποιείται από κοινωνιολόγους, κοινωνιοψυχολόγους, ανθρωπολόγους, πολιτικούς και παιδαγωγούς, εννοώντας τη διαδικασία μετάδοσης ηθών, εθίμων, κανόνων και ιδεολογιών. Μέσω της κοινωνικοποίησης, μεταδίδονται στο άτομο οι δεξιότητες και συνήθειες οι οποίες είναι απαραίτητες για τη συμμετοχή του στην κοινωνία στην οποία ανήκει. Η κοινωνία σχηματίζεται από ποικιλία κοινών κανόνων, συμπεριφορών, αξιών, κινήτρων, κοινωνικών ρόλων, συμβόλων και γλωσσών. Κατ' αυτό τον τρόπο, η κοινωνικοποίηση μπορεί να οριστεί ως το "μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται κοινωνική και πολιτισμική συνέχεια"» (Clausen J., 1968:5).

«Τα στάδια της κοινωνικοποίησης σε σχέση με το κοινωνικό φύλο καθορίζονται μέσα από τουλάχιστον πέντε διαφορετικές αλληλοσχετιζόμενες κοινωνικές διαδικασίες:

1. Η κατασκευή των διακρίσεων που αφορούν το κοινωνικό φύλο συντελείται στην εργασία, την οικογένεια, το κράτος, την πολιτική.

2. Η κατασκευή συμβόλων και εικόνων μέσω της γλώσσας, της ιδεολογίας, της ένδυσης και των ΜΜΕ εξηγούν, εκφράζουν και ενισχύουν αυτές τις διακρίσεις.

3. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, όταν επικοινωνούν μεταξύ τους, ενέχουν στοιχεία εξουσίας και υποταγής. Για παράδειγμα, οι θεωρητικοί του επικοινωνιακού λόγου μελέτησαν πώς κατά την καθημερινή συνομιλία ο καθορισμός του θέματος, οι διακοπές, η σειρά του κάθε ομιλητή υποδηλώνουν την ανισότητα των φύλων.

4. Οι παραπάνω τρεις διαδικασίες συντελούν στη διαμόρφωση των στοιχείων της ατομικής ταυτότητας ως προς το φύλο.

5. Το κοινωνικό φύλο εμπλέκεται στις καθοριστικές, συνεχείς διαδικασίες που δημιουργούν και επιβάλλουν οι κοινωνικές δομές» (Acker, J 2000:139-158).

Τα στάδια της κοινωνικοποίησης του ρόλου ενός ατόμου είναι τα εξής: Το πρώτο σχετίζεται με την προνοητική κοινωνικοποίηση, δηλαδή το άτομο αποτυπώνει συμπεριφορές και θεωρεί ότι πρέπει να τις υιοθετήσει. Το δεύτερο σχετίζεται με τη γνώση των προσδοκιών και διαμόρφωση ρόλων, η οποία επιτυγχάνεται αφού το άτομο μπορεί να συνειδητοποιήσει τα μηνύματα του περιβάλλοντος του. Τέλος, το τρίτο σχετίζεται με τη γενικότερη πορεία του ατόμου στη ζωή, όπου υπάρχει η συνεχής ανάληψη και αποδέσμευση διαδοχικών ρόλων.

Η κοινωνικοποίηση είναι μία διαδικασία πολύ καθοριστική για το μέλλον του ατόμου αφού καθορίζει τις συμπεριφορές του, τα χαρακτηριστικά του, τις επιλογές του κ.α Για τη διαδικασία αυτή αλλά και για τα μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται υπάρχουν θεωρίες οι οποίες εξηγούν την κοινωνικοποίηση και τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Οι θεωρίες και τα μοντέλα κοινωνικοποίησης είναι πολλά αλλά παρακάτω θα αναφερθούμε στις θεωρίες που αναφέρονται ειδικά στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης από πολύ μικρή ηλικία και είναι αυτές που θα συναντήσουμε περισσότερο στην ανάλογη βιβλιογραφία. Οι θεωρίες αυτές είναι η ψυχαναλυτική θεωρία, η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η αναπτυξιακή γνωστική θεωρία και η θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

2.3 ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

2.3.1 ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ως γνωστόν, θεμελιωτής της θεωρίας αυτής είναι ο Freud, ο οποίος δεν ασχολήθηκε άμεσα με την κοινωνικοποίηση αλλά με τη διαφορετική ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη των αγοριών και των κοριτσιών και τις συνέπειες αυτής στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους. Ο Freud εξηγεί τους ρόλους των δύο φύλων κυρίως μέσω του φαλλικού σταδίου, όπου τα παιδιά αισθάνονται τη διαφορά στους ρόλους μέσω της διαφορετικής ανατομικής κατασκευής των γεννητικών τους οργάνων. «Τα αγόρια ανακαλύπτουν τη σεξουαλική ηδονή που προσφέρεται από το πέος και διαπιστώνοντας ότι τα κορίτσια το στερούνται, θεωρεί ότι τους έχει επιβληθεί η τιμωρία του ευνουχισμού. Τα κορίτσια διαπιστώνοντας τη διαφορά θεωρούν ότι είναι τιμωρημένα και δεν καταβάλλουν προσπάθεια για αποποίηση της ερωτικής έλξης από τον πατέρα. Αναπτύσσουν ένα αίσθημα μειονεκτικότητας στη σχέση τους με τα αγόρια, βιώνουν έντονα τη ζήλεια και παράλληλα νιώθουν περιφρόνηση για τον εαυτό τους όσο και για τα άτομα του ίδιου φύλου» (Μαραγκουδάκη Ε., 2005:60).

Αρχικά, λοιπόν, το κορίτσι ταυτίζεται με τη μητέρα, αλλά όταν ανακαλύπτει ότι η μητέρα στερείται πέους, προσπαθεί να μετατοπίσει αυτή την ταύτιση προς τον πατέρα. Ο πατέρας ενισχύει τη γυναικεία συμπεριφορά της κόρης, αυξάνοντας έτσι την ελκυστικότητα της μητέρας, η οποία προσφέρεται ως πρότυπο θηλυκότητας. Το κορίτσι αναγκάζεται να αποκαταστήσει τη σχέση με τη μητέρα της, προσπαθώντας να

υιοθετήσει και να αναπτύξει γυναικείες συμπεριφορές, οι οποίες θα την κάνουν ελκυστική σε άλλους άνδρες. Τελικά, σύμφωνα πάντα με τις απόψεις του Freud, επειδή τα κορίτσια, σε αντίθεση με τα αγόρια, δεν έχουν ισχυρό κίνητρο φόβου για να επιλύσουν το ερωτικό σύμπλεγμα με το γονέα του αντίθετου φύλου και να ταυτιστούν με το γονέα του ίδιου φύλου, αναπτύσσουν διαφορετικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά (Lips, 1988).

Η σύγχρονη φεμινιστική σκέψη αμφισβήτησε τη φροϋδική θεωρία, υποστηρίζοντας ότι είναι ουσιοκρατική, εγγενώς ανδροκρατική και συνεπώς σεξιστική, καθώς δίνει έμφαση στις βιολογικές έναντι των κοινωνικών σχέσεων και εκλαμβάνει τα ανδρικά χαρακτηριστικά ως ψυχαναλυτική κανονικότητα. Επίσης, «κριτική δέχθηκε διότι παραβλέπει την επίδραση ποικίλων θεσμών έμφυλης κοινωνικοποίησης (οικογένειας, σχολείου, ομάδων συνομηλίκων) και εστιάζει αποκλειστικά στην πυρηνική οικογένεια και στην ανατομία των ανδρικών γεννητικών οργάνων και συνεπώς στην αξία που αποδίδει σε αυτά η πατριαρχική δομή οργάνωσης των δυτικών κοινωνιών» (Πολίτης, 2006:32).

Η Sayers αναφέρει ότι ο Freud εξίσωσε τις ανατομικές διαφορές των φύλων με σχέσεις ανωτερότητας και κατωτερότητας, οι οποίες δε βασίζονται στη βιολογία αλλά στην κοινωνία. Η θεωρία αποτελεί μια ανδροκεντρική οπτική της ανάπτυξης, η οποία υποστηρίζει ότι τα παιδιά ανακαλύπτουν τις διαφορές των φύλων σε σχέση με την παρουσία ή την απουσία του πέους. Επιπλέον, περιγράφοντας τα χαρακτηριστικά της θηλυκότητας ως σταθερά στοιχεία στη δομή προσωπικότητας, η ψυχαναλυτική θεωρία λειτουργεί ως ιδεολογική ενίσχυση για την καταπίεση των γυναικών (Δεληγιάννη, 1994).

2.3.2 ΘΕΩΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, αποτελεί μια σημαντική μετεξέλιξη όλων των προηγούμενων συμπεριφοριστικών θεωριών (κλασική εξαρτημένη μάθηση, συντελεστική εξαρτημένη). Η θεωρία αυτή, μελετήθηκε συστηματικά από τους κλινικούς ψυχολόγους Albert Bandura (1925) και Walter Mischel et al. (1930) στο πανεπιστήμιο Stanford των Η.Π.Α. Ο Walter Mischel επεξηγεί, μέσω της θεωρίας της κοινωνικής μάθησης, το πώς συντελείται η μάθηση, η οικειοποίηση και η εκδήλωση των τυπικών και κοινωνικά αποδεκτών για κάθε φύλο τρόπων

συμπεριφοράς, δραστηριοτήτων κτλ. Η θεωρία αυτή αν και έχει προσφέρει πολλές γνώσεις, δέχτηκε αυστηρή κριτική.

«Οι διαφορές ανάμεσα στα φύλα αντικατοπτρίζουν τις αντίστοιχες κοινωνικές νόρμες και αντιλήψεις, οι οποίες μαθαίνονται και εσωτερικεύονται από την πρώιμη ηλικία με τους ίδιους μηχανισμούς και αρχές όπως και κάθε άλλη πλευρά της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι η παρατήρηση, η μίμηση, η αντιγραφή ζωντανών ή και συμβολικών μοντέλων, η γενίκευση και η αμοιβή ή η τιμωρία. Μέσω της παρατήρησης τα άτομα μαθαίνουν να διακρίνουν τους τυπικούς για κάθε φύλο τρόπους συμπεριφοράς. Καθοριστικός παράγοντας για να φτάσει το άτομο να παρατηρεί και να μιμείται του ίδιου με αυτό φύλου άτομα είναι, οι αμοιβές και οι τιμωρίες – άμεσες ή έμμεσες- που δέχεται από το κοινωνικό του περιβάλλον, τους γονείς αρχικά και στη συνέχεια το ευρύτερο περιβάλλον του» (Μαραγκουδάκη Ε., 2005:63).

Οι έμφυλες διαφορές της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς, για τη θεωρία αυτή, δεν αποτελούν συνέπεια της ανατομικής κατασκευής των φύλων αλλά της διαφορετικής κοινωνικοποίησης στους έμφυλους ρόλους. Ωστόσο, εκφράζονται αμφιβολίες για το κατά πόσον η θεωρία της κοινωνικής μάθησης είναι επαρκής για να ερμηνεύσει τη διαμόρφωση του ρόλου του φύλου στο σύνολο της. Ένα μειονέκτημα της θεωρίας αυτής είναι ότι δεν εξηγεί την επίδραση της επίγνωσης που έχει το ίδιο το παιδί για το φύλο του (Turner, 1998). Σύμφωνα με τη Sayers, η θεωρία αδυνατεί να ορίσει την προέλευση των στερεοτύπων για τα δύο φύλα και τις αιτίες για τις οποίες ορισμένες δραστηριότητες θεωρήθηκαν τυπικές για το ένα ή το άλλο φύλο. Αμφιβολίες διατυπώνονται, επίσης, για το εάν η ενίσχυση παίζει τόσο σημαντικό ρόλο, όσο υποστηρίζει η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η οποία αντιμετωπίζει τα παιδιά ως παθητικούς δέκτες, τη στιγμή που η κοινωνικοποίηση θεωρείται σήμερα μια σύνθετη και αλληλεπιδραστική διαδικασία (Lips, 1988).

2.3.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Η γνωστική- αναπτυξιακή θεωρία δίνει έμφαση στο πώς μαθαίνουμε μέσα από τις διεργασίες της ανάπτυξης να αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Με βάση αυτή τη θεωρία ο ρόλος του φύλου συνδέεται άμεσα και είναι αποτέλεσμα της γνωστικής ανάπτυξης και των γνωστικών ικανοτήτων του ατόμου. Ο κυριότερος εκπρόσωπος της θεωρίας αυτής, ο Kohlberg, θεωρεί ότι η ταυτότητα φύλου είναι η πρώτη σημαντική

κατηγοριοποίηση που κάνουν τα παιδιά στη διεργασία ανάπτυξης και εξέλιξης της γνωστικής τους οργάνωσης.

Επίσης, η θεωρία αυτή επισημαίνει ότι τα παιδιά, αρχικά, αποκτούν επίγνωση της ύπαρξης δύο διαφορετικών κατηγοριών ανθρώπων – άντρες και γυναίκες -, έπειτα συνειδητοποιούν ότι ανήκουν σε μία από τις δύο αυτές κατηγορίες και τέλος παρατηρούν τα χαρακτηριστικά της κατηγορίας του φύλου στο οποίο ανήκουν και μιμούνται τις συμπεριφορές του (Hargreaves, 1986). Τα παιδιά, λοιπόν, με ενεργητικό τρόπο επεξεργάζονται πληροφορίες που καταλήγουν στη μάθηση συμπεριφορών που είναι "σωστές" για άνδρες και των αντίστοιχων που είναι "σωστές" για γυναίκες. Επομένως, σχηματίζουν εικόνες στο μυαλό τους για το πώς πρέπει να συμπεριφερθούν. Αυτές οι εικόνες ονομάζονται σχήματα φύλου και λειτουργούν, για να δομήσουν την αυτοεικόνα τους και τη σύστοιχη συμπεριφορά τους. Τα παιδιά αναπτύσσουν και κατανοούν την ταυτότητα του φύλου τους σε τρία στάδια, τα οποία είναι τα εξής:

- 1) Στο πρώτο στάδιο, τα παιδιά αναγνωρίζουν αν είναι αγόρια ή κορίτσια σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων.
- 2) Κατόπιν, τα παιδιά συνειδητοποιούν ότι με τη πάροδο του χρόνου τα αγόρια θα γίνουν άντρες και τα κορίτσια θα γίνουν γυναίκες. Κατανοούν ότι το φύλο δεν αλλάζει με την πάροδο του χρόνου. Κάτι το οποίο τους προσδίδει τη σταθερότητα του φύλου τους.
- 3) Τέλος, τα παιδιά συνειδητοποιούν ότι το φύλο δεν μπορεί να αλλάξει ανάλογα με τις συνθήκες, τα χαρακτηριστικά ή τις συμπεριφορές ενός ατόμου και η εξωτερική εμφάνιση δεν τα μπερδεύει πλέον στον καθορισμό του φύλου. Συνειδητοποιούν ότι το φύλο είναι ένα αναλλοίωτο και σταθερό χαρακτηριστικό τους, κάτι το οποίο τους προσδίδει τη μονιμότητα του φύλου (Doyle, 1985).

Οι διαφορές με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης δεν είναι ευδιάκριτες και για αυτόν τον λόγο οι δύο αυτές θεωρίες συχνά συγχέονται. Η σημαντική διαφορά με την θεωρία της κοινωνικής μάθησης παρουσιάζεται από τον ίδιο τον Kohlberg. «Ο συλλογισμός κατά τη θεωρία της μάθησης είναι ο εξής: θέλω αμοιβές- αμείβομαι κάνοντας αγορίστικα πράγματα- θέλω να είμαι αγόρι. Αντίθετα, η αναπτυξιακή – γνωστική θεωρία προτείνει τον εξής συλλογισμό: Είμαι αγόρι – θέλω να κάνω αγορίστικα πράγματα – η ευκαιρία να τα κάνω (με αμοιβές) είναι ευχάριστη» (Μαραγκουδάκη Ε., 2005:65-66).

2.3.4 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ

Η συμβολική αλληλεπίδραση είναι μία από τις σημαντικότερες θεωρητικές προοπτικές στην κοινωνιολογία. Αυτή η προοπτική έχει μακρόχρονη ιστορία, ξεκινώντας με τον γερμανό φιλόσοφο και οικονομολόγο Max Weber (1864-1920) και τον Αμερικανό φιλόσοφο George Mead (1863 - 1931), οι οποίοι υπογράμμισαν την υποκειμενική έννοια της ανθρώπινης συμπεριφοράς, της κοινωνικής διαδικασίας και του πραγματισμού (Blackledge, D. Hunt, B. 1994).

Θεμελιωτής της θεωρίας της συμβολικής αλληλεπίδρασης υπήρξε ο G.H.Mead. Η πραγματιστική φιλοσοφία του και ο ψυχολογικός συμπεριφορισμός του αποτέλεσαν της βάση για την ανάπτυξη του θεωρητικού ρεύματος της συμβολικής αλληλεπίδρασης. Γενικότερα, πίστευε στο ότι η κοινωνία μπορεί να περιγραφεί ως μία διαρκής επικοινωνία και αλληλεπίδραση των ανθρώπων μέσω συμβόλων και κυρίως μέσω της γλώσσας που είναι το κατεξοχήν σύστημα συμβόλων. Υποστήριζε ότι ο εαυτός των ανθρώπων είναι κοινωνικό προϊόν, αλλά και ότι αυτός ο εαυτός είναι δημιουργικός και σκόπιμος (Ανθογαλίδου Θ. 2003).

«Ο G.H.Mead, σχετικά με το κοινωνικό φύλο υποστήριξε ότι τα παιδιά αποκτούν αίσθηση του εαυτού μέσω της αλληλεπίδρασης τους με τους άλλους, ανέπτυξε ένα θεωρητικό πλαίσιο που αργότερα έγινε γνωστό ως Θεωρία της Συμβολικής Αλληλεπίδρασης» (Blumer, 1969:87). Ο G.H.Mead, ασχολήθηκε διεξοδικά με τους μηχανισμούς γένεσης και διαμόρφωσης της κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου. Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία που παρουσιάζει, τα άτομα ενεργούν προς άλλα άτομα ή αντικείμενα ακόμα και προς τους εαυτούς τους, ανάλογα με τα νοήματα που αυτά τα γεγονότα ή πρόσωπα έχουν για τα άτομα.

Συνοπτικά, το άτομο αποκτά την ταυτότητα του φύλου με τον ίδιο τρόπο που συνειδητοποιεί και τη σημασία όλων των πραγμάτων μέσω των αντιδράσεων των άλλων. Παρατηρεί και διαμορφώνει την εικόνα του εαυτού και την ταυτότητα του, από τις αντιδράσεις των άλλων. Η οικογένεια και το σύνολο της κοινωνίας είναι ένας καθοριστικός παράγοντας. Οι κανόνες, οι αντιλήψεις, και η κουλτούρα επηρεάζουν την κάθε πράξη και την κάθε απόφαση με τη χρήση λεκτικών συμβόλων – ετικετών.

«Καθοριστικός παράγοντας στη γένεση και τη διαμόρφωση της ταυτότητας του ατόμου είναι η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση του ατόμου με άλλα άτομα στα πλαίσια μίας κοινωνικής συνάφειας. Η επικοινωνία συντελείται με τη χρήση συστημάτων σημαντικών συμβόλων, όπως οι χειρονομίες, οι μορφασμοί και κυρίως η

γλώσσα με τη χρήση των οποίων δηλώνονται οι στάσεις του πομπού. Το άτομο κάνοντας χρήση των συμβόλων αποκρυπτογραφεί κατά την καθημερινή επικοινωνία τις αντιδράσεις των άλλων. Έτσι, μέσα από τις θετικές αντιδράσεις και ενισχύσεις των άλλων όταν μιμείται ομόφυλα μοντέλα κατανοεί ποιοι τρόποι συμπεριφοράς και ποιες δραστηριότητες συμφωνούν και επικυρώνουν την ταυτότητα του φύλου τους» ((Μαραγκουδάκη Ε., 2005:67-70).

Συνολικά, η θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης υποστηρίζει ότι η έμφυλη ταυτότητα αποτελεί γνωστική λειτουργία και δεν υπαγορεύεται ούτε από τη βιολογία ούτε από ψυχαναλυτικά συμπλέγματα. Τέλος, υπάρχουν πολλά διαφορετικά στοιχεία της διαμόρφωσης του κοινωνικού ρόλου του φύλου. Υπάρχουν κοινές διακρίσεις ως προς τα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς μεταξύ των δύο φύλων, χαρακτηριστικά τα οποία περιλαμβάνουν δραστηριότητες και ενδιαφέροντα (παιχνίδια, επαγγέλματα, οικιακοί ρόλοι), ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά (επιθετικότητα, κυριαρχία, εξάρτηση, στοργική φροντίδα), κοινωνικές σχέσεις (φύλο των φίλων, ερωτικοί σύντροφοι), και χαρακτηριστικά του προσωπικού στιλ και της συμβολικής επικοινωνίας (χειρονομίες, τρόποι καθίσματος, γλωσσικό στιλ). «Η ταύτιση ενός ατόμου με καθεμιά από τις παραπάνω κατηγορίες περιεχομένου περιγράφεται με διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι ονομάζονται «δομές» οι οποίες είναι οι παρακάτω:

- Πεποιθήσεις για τους άνδρες και τις γυναίκες (π.χ οι άνδρες είναι συνήθως πιο δυναμικοί απ' ότι οι γυναίκες),
- Προτιμήσεις (π.χ η επιθυμία να είναι κανείς δυναμικός)
- Υιοθέτηση ορισμένων τρόπων συμπεριφοράς (π.χ το να συμπεριφέρεται κανείς δυναμικά)» (Turner, 1991: 121).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

3.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ο Β. Ουγκώ είχε πει ότι « Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ ». Με αυτό καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό ρόλο έχει η γυναίκα στην κοινωνία. Η γυναίκα στη σημερινή κοινωνία έχει να παίξει πολλούς ρόλους: της μητέρας, της συζύγου, της εργαζόμενης, της νοικοκυράς, και πάνω από όλα το ρόλο του σημαίνοντος ατόμου. Παλαιότερα η γυναίκα ασχολιόταν μόνο με τις δουλειές του σπιτιού και με την οικογένεια της. Μία γυναίκα που της έδιναν σημασία μόνο όταν δημιουργούσε τη δική της οικογένεια. Διότι θεωρούσαν ότι η έννοια γυναίκα αντιπροσωπεύει μόνο αυτή η οποία ενσαρκώνει τα υψηλότερα ανθρώπινα αισθήματα –μητρική στοργή, αυτοθυσία, αφοσίωση, αγάπη, έρωτα- τα οποία απαλύνουν τους πόνους και τις δυσκολίες της ζωής και χαρίζουν στον άνθρωπο τη χαρά και την ευτυχία.

Το γυναικείο φύλο, αποτελεί μια ταξική κοινωνική κατηγορία, στην οποία υπάρχουν γυναίκες που ανήκουν στην εργατική τάξη, στα μεσαία στρώματα και στην αστική τάξη. Η εμφάνιση κάποιων φυλετικών προβλημάτων στις γυναίκες όλων των τάξεων και στρωμάτων, μπορεί να υπάρχει μόνο στη βάση της ανισότιμης σχέσης με τον άνδρα στην κοινωνική παραγωγή και τη σχέση της με την αναπαραγωγή του γένους και το οικογενειακό νοικοκυριό. Σ' αυτή τη βάση μπορεί να εμφανίζονται κάποια κοινά ζητήματα (ιδέες, προκαταλήψεις, βία, σεξουαλική παρενόχληση, αποκλειστικός ρόλος στο νοικοκυριό), στις γυναίκες.

«Το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, σημαδεύεται από τρία σημαντικά γεγονότα για την Ελληνίδα γυναίκα. Αρχικά, σημαντικό ρόλο έπαιξε η συνταγματική βούληση για την αλλαγή του νομικού πλαισίου των σχέσεων των δύο φύλων. Έπειτα, υπήρξε μία έντονη διαδικασία προς την αλλαγή και τέλος η πραγματοποίηση της αλλαγής με τις ευρύτερες προοπτικές της» (Κακλαμανάκη Ρ., 2007:94). Το σύνταγμα του 1975 διατύπωσε ξεκάθαρα τη θέση και το ρόλο της γυναίκας με μία τυπική νομική ισότητα όπου ανέφερε ότι Έλληνες και Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Σταδιακά, οι γυναίκες μετά από σκληρούς αγώνες πέτυχαν την εξύψωση τους μέσα στον οικογενειακό χώρο (καθιέρωση γονικής μέριμνας, κατάργηση προίκας,

κοινή συνεισφορά στις οικογενειακές ανάγκες κ.λ.π.), την κοινωνική χειραφέτηση (ελεύθερη επιλογή επαγγελμάτων, ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας κ.λ.π.) και την πολιτική χειραφέτηση (το 1952 αποκτούν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων κ.λ.π.). Παρόλ' αυτά, η βιολογική σχέση των γυναικών με τα παιδιά υπερτονίστηκε και εξιδανικεύτηκε έτσι ώστε να λειτουργεί ως άλλοθι για να δοθεί στις γυναίκες η αποκλειστική ευθύνη των εργασιών φροντίδας όχι μόνο των παιδιών αλλά και όλων των εξαρτημένων ατόμων. Έτσι, οι γυναίκες εξειδικεύτηκαν στις εργασίες οικιακού τύπου (Στρατηγάκη Μ. 2006).

«Η γυναίκα μπαίνει στην παραγωγή αλλά δε βγαίνει από το σπίτι, κάτι το οποίο σημαίνει ότι κρατάει πάνω της τις ευθύνες του σπιτιού» (Κακλαμανάκη Ρ., 1984:230). Μολονότι αυτό το ζήτημα πάει να τροποποιηθεί τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται ακόμα ότι η γυναίκα διατηρεί ένα πολυδιάστατο ρόλο κάτι το οποίο της στερεί τον προσωπικό της ελεύθερο χρόνο. Η κατάσταση αυτή προκαλεί σημαντικό σωματικό και ψυχικό κόστος στις εργαζόμενες γυναίκες. Το στρες που δημιουργείται οφείλεται στο γεγονός ότι οι απαιτήσεις στις οποίες θα πρέπει να ανταποκριθούν, ξεπερνούν τις δυνατότητες προσαρμογής που μπορούν να έχουν (Medlook, 2004). Βέβαια, η επαγγελματική δραστηριότητα της έγγαμης γυναίκας ως δείκτης της κοινωνικής της θέσης, αντικαθιστάται πλήρως από τη στιγμή που είναι έγγαμη, λόγω του ότι η γυναίκα πλέον κατηγοριοποιείται σε μία κοινωνική ομάδα με βάση την επαγγελματική δραστηριότητα του συζύγου της.

3.2 ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Για την ισότητα των δύο φύλων, την τελευταία δεκαετία έχουν γραφτεί πολλά άρθρα τα οποία την παρουσιάζουν ως μία ισχυρή ιδέα, συνυφασμένη με την έννοια της δημοκρατίας. Η κατάκτηση της όμως, απαιτεί πολλούς αγώνες, το μετασχηματισμό των νοοτροπιών και τη συστηματική ευαισθητοποίηση της κοινωνίας του πολίτη. «Η κατάκτηση της ισότητας υποθέτει την ταυτόχρονη δράση «από τα πάνω» και «από τα κάτω». Τούτη η διπλή κίνηση φαίνεται απολύτως απαραίτητη στο ζήτημα της ισότητας των φύλων σε μία κοινωνία που σημαδεύτηκε επί αιώνες από την πατριαρχία, σε μία κοινωνία η οποία καθυστερεί να μεταφράσει την ισότητα σε συμπεριφορές, ενώ στην εποχή μας τη δέχεται ως αφηρημένη έννοια» (Maruani Μ. 2006:115). Δεχόμενοι όμως, ότι οι γυναίκες είναι προϊόντα της

κοινωνίας, με τη σειρά τους και οι ίδιες μπορούν να επηρεάσουν τη κοινωνία, δηλαδή να μετέχουν στο μετασχηματισμό της, όπου η θέση τους και ο ρόλος τους θα χαρακτηρίζεται από ισοτιμία.

Σε μια σύγχρονη κοινωνία «δυτικού τύπου» όπως είναι η δική μας, τα προβλήματα ισότητας θεωρούνται αυτονόητα λυμένα ως προς τα βασικά τους σημεία. Σήμερα η γυναίκα μπορεί να μορφώνεται, να εργάζεται, να κατακτά υψηλές επαγγελματικές και κοινωνικές θέσεις, όπως ακριβώς και ο άντρας. Έχει τη δύναμη, την υπευθυνότητα, την αντοχή και την ικανότητα να εργαστεί για πρόοδο και ποιότητα στη ζωή.

Αυτό δε σημαίνει ότι ακόμη και σήμερα δεν υπάρχουν εμπόδια και αντιδράσεις. Η καχυποψία, η επιφύλαξη, ακόμη και η άρνηση και η αντίδραση είναι συμπεριφορές που συναντούν οι γυναίκες όταν κάνουν ένα καινούριο βήμα. «Μολονότι μπορούμε να ισχυριστούμε σήμερα ότι οι γυναίκες δεν περιορίζονται στην οικογενειακή σφαίρα δεν αποκλείεται συχνά η θέση τους στην κοινωνία να διαφέρει ακόμη από τη θέση που κατέχουν οι άνδρες» (Ferrand M. 2008:101). Πολλές φορές τα στερεότυπα του παρελθόντος ή οι άνδρες λειτουργούν με κλασσικούς τρόπους που οδηγούν στη φαλκίδευση των δικαιωμάτων τους. Συγκριτικά σε σχέση με τους άνδρες ακόμη και σήμερα είναι πιο δύσκολο σε μια γυναίκα που έχει την προσωπικότητα της, τα εφόδια της, το ρόλο της ως σύντροφος, μητέρα ή κόρη, να πετύχει τους στόχους της. Όμως, παρά τα προβλήματα και τις αντιδράσεις η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία είναι αναγνωρισμένη και σε πολύ καλύτερο σημείο από ότι στο παρελθόν.

«Το κίνημα για την κατοχύρωση των ίσων δικαιωμάτων των δύο φύλων, εγκαινιάστηκε το 1944 με το δικαίωμα ψήφου που έδωσε στη γυναίκα, συνεχίστηκε με την κατάργηση της συζυγικής κηδεμονίας και τέλος ενδυναμώθηκε τη δεκαετία του 1970, όπου απελευθερώθηκαν οι σύγχρονες μέθοδοι αντισύλληψης (1967) και η αποποινικοποίηση της έκτρωσης (1975)» (Ferrand M. 2008:15). Σκιαγραφώντας όλους αυτούς τους αγώνες γίνεται φανερό ότι η εξέλιξη των ανισοτήτων, που διαμορφώνονται με βάση το φύλο, αναλύεται με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με τις σφαίρες της κοινωνίας όπου οι ανισότητες αυτές εκδηλώνονται.

3.3 ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Ειδικότερα, οι γυναίκες που διαμένουν μόνιμα στην ύπαιθρο αντιμετωπίζουν ποικίλες διαφορές από τη ζωή στα αστικά κέντρα. Αυτές οι διαφορές κατά κύριο λόγο έχουν προέλθει από το διαφορετικό περιβάλλον (γεωγραφική θέση, πληθυσμός, κοινωνία κτλ) και τη διαφορετική απασχόληση των ανθρώπων του χωριού (επάγγελμα, αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου κ.α). Βέβαια, σήμερα με την ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης και την αύξηση του εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού, τα αστικά πρότυπα ζωής εισχωρούν με γοργό ρυθμό στις αγροτικές περιοχές. Στην ιστορική και διαχρονική πορεία η γυναίκα αποτέλεσε συμπληρωματικό στοιχείο σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

Η ελληνίδα αγρότισσα είναι η θεμελιώδης μονάδα της κοινωνικής ζωής, ο στυλοβάτης της αγροτικής οικογένειας. Ο ρόλος της είναι πολύπλευρος. Το γεγονός ότι στην ύπαιθρο κρατιούνται ακόμη οι παραδόσεις, σίγουρα το οφείλουμε σε μεγάλο βαθμό στη γυναίκα αγρότισσα. Σύμφωνα με τις στατιστικές, γεννά περισσότερα παιδιά από τη γυναίκα των πόλεων, παρόλο που έχει πενιχρότερα οικονομικά μέσα και λιγότερες διευκολύνσεις, ενώ βοηθάει στις δύσκολες και βαριές δουλειές του χωραφιού, με αποτέλεσμα να έχει μεγαλύτερα ποσοστά ατυχημάτων από τη γυναίκα των πόλεων.

Πριν παρουσιαστεί η θέση και ο ρόλος της γυναίκας της υπαίθρου, πρέπει να αναφερθεί ο ορισμός της αγρότισσας. Σύμφωνα λοιπόν με το νόμο 2520/97 «Κίνητρα και οικονομικές ενισχύσεις για τους νέους αγρότες», αγρότης (άνδρας ή γυναίκα) θεωρείται αυτός που ασχολείται με τη γεωργία, κτηνοτροφία, θηραματοπονία, δασοπονία, αλιεία, αγροτουρισμό, αγροτοβιοτεχνία, παραδοσιακή βιοτεχνία και προστασία του φυσικού χώρου, εφόσον διαθέτει για τις δραστηριότητες αυτές, τουλάχιστον το μισό του διαθέσιμου χρόνου του και τα εισοδήματα που αποκτά από τις εν λόγω δραστηριότητες υπερβαίνουν τα τυχόν εισοδήματα του από άλλες πηγές» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), 1996).

Από τα πρώτα χρόνια που ο άνθρωπος ξεκίνησε να καλλιεργεί τη γη, η συμβολή της γυναίκας ήταν σημαντική αφού και η ίδια συμμετείχε ενεργά στις γεωργικές ασχολίες. Η γυναίκα η οποία διαμένει μόνιμα στην ύπαιθρο, βρίσκεται συχνά αντιμέτωπη με δυσκολίες που προκύπτουν από τον πολυδιάστατο ρόλο της και εμποδίζει την κοινωνική ενσωμάτωσή της. Η ελληνίδα αγρότισσα κατά καιρούς έχει

υποστεί σημαντική απαξίωση σχετικά με την προσφορά εργασίας της στους αγρούς αλλά και στο σπίτι. Πιο συγκεκριμένα, στις κοινωνίες όπου ίσχυε το πατριαρχικό σύστημα, η γυναίκα δεν ήταν σε θέση να συμμετάσχει στα κέντρα λήψης αποφάσεων ενώ ταυτόχρονα έπρεπε να είναι σε θέση να ικανοποιεί τις ανάγκες όλων των μελών της οικογένειας, να συμμετέχει ενεργά σε κάθε είδους εργασία, να φροντίζει για την ανατροφή των παιδιών και να είναι ένα άβουλο ον, χωρίς προσωπικές ανάγκες (Δουμάνη Χ., 1989).

Η σημερινή γυναίκα του χωριού έχει μία ολοκληρωμένη προσωπικότητα και θεωρείται πιο ενεργή σε σχέση με τις δράσεις της και τη συμμετοχής της στα κοινά από ότι παλαιότερα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η στάση ζωής τους τείνει να προσαρμοστεί με τις ανάγκες της εποχής μας, σε ένα μικρό βαθμό, ειδικά όταν ένα αστικό κέντρο είναι κοντά στο χωριό, το οποίο επηρεάζεται από αυτό. Η κοινωνία δε θεωρεί πλέον τις γυναίκες ως άβουλα όντα και αναγνωρίζει πολλές από τις επιθυμίες της και τις ανάγκες της.

Η αγροτική οικογένεια είναι βασική κοινωνικοοικονομική μονάδα. Η γυναίκα είναι η ψυχή, ο μοχλός της οικογένειας και ένας βασικός παράγοντας ανάπτυξης. Η γυναίκα κατέχει εξέχουσα θέση μέσα στην οικογένεια, καθώς συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των μελών της. Εκείνη φροντίζει για να διαφυλάγονται τα αγαθά της ζωής, όπως η υγεία, η αρετή, η φιλοτιμία, η δικαιοσύνη, η χαρά και η γαλήνη. Επίσης, καλλιεργεί την εργασία, την πρόοδο, την αγάπη στην πατρίδα, στη θρησκεία και στον άνθρωπο. Η γυναίκα της υπαίθρου δεν αρκέστηκε όμως σε αυτά. Ο περασμένος αιώνας μπορεί να χαρακτηριστεί από την προσπάθεια και τους αγώνες των γυναικών για τη νομική ισότητα και κατοχύρωση των δικαιωμάτων της στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Βάση αυτών έχουν ήδη προωθηθεί ρυθμίσεις για την ισότητα των δύο φύλων, αν και σε κάποιες κοινωνίες δεν έχει ακόμα αφομοιωθεί. Οι γυναίκες της υπαίθρου αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα από τον πολυδιάστατο ρόλο τους αλλά έχουν και νέες δυνατότητες και ευκαιρίες απασχόλησης. Για να επιτύχουν στο νέο διαμορφούμενο κοινωνικό πλαίσιο θα πρέπει να υπάρξει σωστή πληροφόρηση σχετικά με τη θέση και το ρόλο της γυναίκας στα διάφορα πεδία και στις διαμορφούμενες τάσεις και προοπτικές (Μίχου Ι., 2002).

Το έτος 1997, με πρωτοβουλία της παγκόσμιας οργάνωσης ‘Women’s World Summit Foundation’ και σκοπό την αναγνώριση και την προβολή του έργου της αγρότισσας, καθιερώθηκε η 15^η Οκτωβρίου ως παγκόσμια ημέρα για τη γυναίκα της

υπαίθρου. Οι ετήσιες εκδηλώσεις της οργάνωσης αυτής, μεταξύ των άλλων αποβλέπουν και στη βελτίωση της νομικής θέσης της αγρότισσας, διότι όπως είπε και σε ένα λόγο της η Elly Praderwand, συντονίστρια της Διεθνούς Εκστρατείας Ενημέρωσης και Ενίσχυσης της αγρότισσας: «οι αγρότισσες όλου του κόσμου είναι οι πραγματικές ηρωίδες του πλανήτη μας».

Αυτό όμως δε σημαίνει ότι η γυναίκα δεν ακολουθεί τους άτυπους κανόνες του μικρόκοσμου μέσα στον οποίο ζει. Φαίνεται ότι έχουν γίνει πολλά βήματα μέχρι τώρα. Ανοίχτηκαν νέοι δρόμοι, αλλά ανέκυψαν και νέα προβλήματα με ανυπολόγιστες συνέπειες. Απόδειξη του τελευταίου είναι, ότι οι αγρότισσες κάνουν τα περισσότερα, διαθέτοντας τα λιγότερα μέσα από οποιαδήποτε άλλη ομάδα ανθρώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ

ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οι γυναίκες θέτουν τον εαυτό τους σε μία διαδικασία προσαρμοσμένη στα κοινωνικά πρότυπα και πολλές φορές απαιτούν από τον εαυτό τους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου. Πολλές φορές, διαπιστώνεται ότι η γυναίκα της υπαίθρου επειδή έχει μεγαλώσει σε μία παραδοσιακή κοινωνία, έχει ενστερνιστεί το συγκεκριμένο τρόπο σκέψης αλλά και αντιμετώπισης της από το σύνολο της κοινωνίας. Παρατηρείται, μία διαφοροποίηση στη στάση αυτή από τις νέες γυναίκες χωρίς όμως να σημαίνει ότι τα δεδομένα είναι πολύ διαφορετικά. Σχετικά με τις μεγαλύτερες γυναίκες σε ηλικία, που θεωρούν τον παραδοσιακό τρόπο λειτουργίας σε μία κοινότητα πλήρως ηθικό και προσπαθούν να το μεταδώσουν και στις νέες γενεές.

Σε αυτό, βέβαια, βοηθούν και οι κοινωνικές αναπαραστάσεις μέσω των ανθρωπίνων σχέσεων στα πλαίσια της καθημερινής ζωής. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις πρωτοεμφανίστηκαν στο κοινωνιοψυχολογικό στερέωμα στις αρχές της δεκαετίας του '60 και ο πρώτος κοινωνικός ψυχολόγος που ασχολήθηκε συστηματικά με τη μελέτη τους επιχειρώντας να της βγάλει από την αφάνεια είναι ο Moscovici. «Με βάση τη σύγχρονη κοινωνιοψυχολογική βιβλιογραφία, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι δυναμικές ευμετάβλητες και κυκλικές μορφές σκέψης που μεταλλάσσονται σχετικά εύκολα και συνδέουν τον αφηρημένο χαρακτήρα των γνώσεων και των πεποιθήσεών μας με τη συγκεκριμένη υφή των διατομικών σχέσεων και πρακτικών» (Παπαστάμου Σ., 1989:419). Με πιο απλά λόγια, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις αποτελούν προκατασκευασμένες ιδέες ή πεποιθήσεις οι οποίες ανάγονται σε μία συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων ή ομάδων. Αυτές οι πεποιθήσεις δημιουργούν προσδοκίες για τη συμπεριφορά των ατόμων και ουσιαστικά καθορίζουν το ρόλο τους σε συγκεκριμένα πλαίσια. Τώρα, όσον αφορά τη γυναίκα υπάρχουν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις οι οποίες απαιτούν από την ίδια έναν συγκεκριμένο ρόλο στην κοινωνία αλλά επηρεάζουν και την ίδια τη γυναίκα στο να τις δεχτεί και να τις αφομοιώσει. Το θετικό με τις κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι ότι μπορούν εύκολα να μεταλλάσσονται και με τη σωστή ευαισθητοποίηση ίσως να υπάρξουν διαφορετικά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση της γυναίκας.

4.2 ΜΗ ΛΕΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Το πώς τα ίδια τα άτομα αντιμετωπίζουν τον εαυτό τους, γίνεται ιδιαίτερα εμφανές μέσα από τη μη λεκτική συμπεριφορά. Η διαφοροποίηση της μη λεκτικής συμπεριφοράς ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες, οφείλεται αρχικά στους γενετικούς παράγοντες, έπειτα στη μίμηση των κοινωνικών προτύπων και τέλος στον κοινωνικό περίγυρο με τις αμοιβές και τις τιμωρίες. «Σήμερα τα αυστηρά στερεότυπα στο γυναικείο φύλο έχουν κάπως χαλαρώσει απαιτούν όμως από τις γυναίκες, σχετικά με τη μη λεκτική συμπεριφορά, να είναι εκδηλωτικές, ευαίσθητες, υποστηρικτικές και να υποκύπτουν στις απαιτήσεις των άλλων. Με βάση αυτά αντανακλάται μία τάση για υποταγή» (Παπαδάκη – Μιχαηλίδη Ε., 1998:153). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στάση του σώματος και η συμπεριφορά τους στο χώρο. «Τα χέρια των γυναικών συνήθως τοποθετούνται σταυρωμένα κοντά στο σώμα τους, ενώ τα πόδια τους παραμένουν κλειστά, κρατώντας τους αστραγάλους ή τα γόνατα ενωμένα. Η στάση αυτή των γυναικών δηλώνει συστολή και υποτακτικότητα» (Παπαδάκη – Μιχαηλίδη Ε., 1998:154). Πολλά τέτοια παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν, η ουσία όμως είναι ότι η ίδια η γυναίκα πολλές φορές αδυνατεί να συνειδητοποιήσει ότι ακόμα και η στάση του σώματος της καθορίζεται από τα κοινωνικά πρότυπα και ότι εναντίωση σε αυτά πολλές φορές προκαλεί τον κοινωνικό αποκλεισμό της.

4.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Όταν η γυναίκα είναι στην εφηβεία και σχηματίζει την ταυτότητα της, επηρεάζεται από όλα τα παραπάνω και πολλές φορές επέρχεται και μία κρίση ταυτότητας, η οποία την επηρεάζει ιδιαίτερα στη ψυχολογική της υγεία. «Οι έφηβοι κατά τη συγκρότηση του εαυτού τους, πρέπει να επεξεργαστούν τις εξής προηγούμενες αναπτυξιακές κρίσεις: α) την εδραίωση της εμπιστοσύνης, β) την εδραίωση της αυτονομίας, γ) τη λήψη πρωτοβουλιών και δ) την εργατικότητα» (Cole M. and S., 2002:147). Για να δημιουργήσει, λοιπόν, την αίσθηση ταυτότητας το άτομο πρέπει να συνδυάσει την αίσθηση του εαυτού του τόσο στην προσωπική όσο και στην κοινωνική του σφαίρα. «Η κεντρική ιδέα για το σχηματισμό της ταυτότητας εξαρτάται από το πώς κρίνουν τους άλλους, το πώς τους κρίνουν οι άλλοι, το πώς

κρίνουν τις διεργασίες της κρίσης των άλλων, και τέλος από το πόσο ικανοί είναι να λαμβάνουν υπόψη τους τις κοινωνικές κατηγορίες με τις οποίες κρίνονται» (Cole M. and S., 2002: 148). Για άλλη μία φορά συμπεραίνεται ότι η ψυχολογία αλλά και η εντύπωση που έχει το άτομο για το βιολογικό του φύλο εξαρτάται άμεσα από τον κοινωνικό περίγυρο και σε καταστάσεις κρίσης της ταυτότητας παρουσιάζονται έντονα αναπτυξιακά ή ψυχολογικά προβλήματα.

4.4 ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Τα συναισθήματα των γυναικών για το γενικότερο ρόλο τους στην κοινωνία επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες όπως είναι η ηλικία, ο τόπος διαμονής, τα κοινωνικά πρότυπα, η κοινωνικοποίηση τους κ.α. Δίνοντας έναν ορισμό στην έννοια του συναισθήματος, αναφέρεται ότι «Ορίζεται ως οποιαδήποτε αναταραχή ή αναστάτωση του νου, του αισθήματος και του πάθους και ως οποιαδήποτε σφοδρή και εξημμένη ψυχική κατάσταση. Αναφέρεται σε ένα αίσθημα και σε συγκεκριμένες σκέψεις που προκαλεί, στις ψυχολογικές και βιολογικές καταστάσεις που το συνοδεύουν και στο σύνολο των τάσεων προς δράση» (Goleman D. 1998:395). Τα συναισθήματα, έχοντας ως έναυσμα εσωτερικά ή εξωτερικά ερεθίσματα, είναι σήματα που περνούν από τις κεντρικές περιοχές του εγκεφάλου. «Ο χαρακτήρας μιας γυναίκας, το πώς αντιδρά στα εξωτερικά ερεθίσματα και οι αλληλεπιδράσεις με τον κόσμο γύρω της, όλα αυτά καθορίζονται από το μυαλό της» (Stoppard M. 1999). Έτσι, λοιπόν, παρατηρείται ότι η προσωπικότητα της γυναίκας είναι το σύνολο των συναισθημάτων, των σκέψεων και των βιωμάτων της. Η υποτακτική, εξαρτημένη, ευγενική, συνεργάσιμη, υποκειμενική, στοργική και ευεπηρεάστη συμπεριφορά θεωρείται ουσιαστικά ως θηλυκή. Επίσης, «μία γυναίκα μόνη θεωρείται μειονεκτική στα μάτια των άλλων και πρέπει να διαθέτει μεγάλη εσωτερική δύναμη και εξαιρετικά προσόντα, για να αντιμετωπίσει τους μηχανισμούς της ψυχολογικής καταπίεσης, που θα μπορούσαν να την οδηγήσουν σε διάφορες μορφές κατάθλιψης» (Κακλαμανάκη, Ρ. 2007:22).

Πολλές φορές, η γυναίκα λειτουργεί με βάση το συναίσθημα και αυτό καθορίζει και τη συμπεριφορά της αλλά και τις ανάγκες της. Ο άνθρωπος είναι βιολογικό, ψυχολογικό και κοινωνικό ον. Η βιολογική πλευρά και οι ψυχολογικές του ανάγκες δύσκολα αλλάζουν και απαιτούν αιώνες. Εκείνο που αλλάζει συνεχώς είναι οι κοινωνικές συνθήκες κατά τη διάρκεια της συνεχούς ιστορικής εξέλιξης και της

ανθρώπινης πολιτιστικής πορείας. Οι ανάγκες πολλών ανθρώπων δεν καλύπτονται από κανέναν και πολλές ούτε που αναγνωρίζονται. Για να χρησιμοποιήσει κανείς τις ανάλογες ευκαιρίες που του δίδονται υπέρ της κάλυψής τους, πρέπει να κινητοποιηθεί (Ραποπορ Ρ. και Ρ. 1991). Οι γυναίκες μίας ημιορεινής περιοχής έχουν ακόμα και σήμερα τον πολυδιάστατο ρόλο του παρελθόντος αλλά πλέον έχουν αποκτήσει δικαιώματα και διαφορετικές ανάγκες. Το σύστημα κάλυψης των αναγκών αυτών των γυναικών αφενός λειτουργεί καλύτερα σε σχέση με παλαιότερα αφετέρου όμως δεν καλύπτει πλήρως το φάσμα των αναγκών τους και απαιτείται η άμεση ενεργοποίησή τους.

4.5 Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

Η έννοια του φύλου είναι σήμερα πολύπλοκη και έχει οριστεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους από την ψυχολογία. Άλλοι την έχουν ορίσει ως προσωπικά χαρακτηριστικά συνδεδεμένα με τη βιολογία και το σώμα ή ως το αποτέλεσμα μιας διαπροσωπικής σχέσης ή ως ένα τύπο κοινωνικής οργάνωσης ή ως μια κοινωνική ιδεολογία. Άλλοι ως αποτέλεσμα της γλώσσας που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε τα φύλα ή ως τη βάση κατανομής κοινωνικής εξουσίας ή ως αποτέλεσμα μαθημένης συμπεριφοράς. Η έμφυλη διαφορά είναι ένα από τα θέματα που έχει ερευνηθεί περισσότερο από κάθε άλλο στην ψυχολογία. Προσπάθειες να βρεθούν έμφυλες διαφορές σε αυτό το πεδίο δεν κατέληξαν πουθενά. Ύστερα από εκατό χρόνια έρευνας πάνω στις έμφυλες διαφορές, το αδιαφιλονίκητο συμπέρασμα είναι ότι οι άνδρες και οι γυναίκες δεν είναι καθόλου διαφορετικοί σε μια μεγάλη ποικιλία χαρακτηριστικών που εξετάστηκαν από την ψυχολογία. Το βασικό εύρημα είναι ότι οι γυναίκες και οι άνδρες είναι ψυχολογικά πολύ όμοιοι, ως ομάδες (Connell R.W. 2006). Οι ψυχολόγοι, σήμερα, διακρίνουν και καταγράφουν τη διαφορά ανάμεσα στο βιολογικό φύλο και στο κοινωνικό φύλο ενός ανθρώπου, έννοιες που αναλύθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

5.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

«Η έννοια της κοινωνικής συμμετοχής θεωρείται ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι κάτοικοι μίας κοινότητας έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν την τοπική αυτοδιοίκηση, την κυβέρνηση ή άλλους φορείς και οργανώσεις για θέματα που τους αφορούν» (Σταθόπουλος, 2000:175). Γενικά, με την κοινωνική συμμετοχή υποδηλώνεται η συμμετοχή των πολιτών. Η συμμετοχή γενικότερα είναι μία βασική εννοιολογική αρχή της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Αποτελεί προϋπόθεση επεμβάσεων για μία σχεδιασμένη κοινωνική αλλαγή. Επίσης, αποτελεί βασικό οργανωτικό στοιχείο της ανάπτυξης μίας κοινότητας.

Μέσω της συμμετοχής το άτομο δε δέχεται να είναι απλώς ο τελικός αποδέκτης αποφάσεων που έχουν άμεσες επιπτώσεις και αντίκτυπο στη ζωή του. Σε μία κοινωνία όπου η ισότητα των δύο φύλων είναι ένα ζήτημα το οποίο ακόμη εξετάζεται, σημαντικό είναι οι γυναίκες να αποκτήσουν κοινωνική συμμετοχή και να διεκδικούν τα δικαιώματα τα οποία τους ανήκουν.

Επίσης, ο άνθρωπος με τη συμμετοχή του σε πρωτογενείς και δευτερογενείς ομάδες, καλύπτει βασικές κοινωνικές και συναισθηματικές του ανάγκες. Με τη συμμετοχή του σε διάφορες οργανώσεις εκφράζει τις αξίες και τις πεποιθήσεις του, επιδιώκει την εκπλήρωση των ιδανικών του. Σε κάθε κοινότητα ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των κατοίκων, τη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού, την εθνική καταγωγή, το θρήσκευμα δημιουργούνται οργανώσεις, σύλλογοι, σωματεία (π.χ συνδικάτα, εμπορικά και βιοτεχνικά επιμελητήρια, διάφορα σωματεία, σύλλογοι πολιτιστικοί και εκπαιδευτικοί κ.α.).

«Οι διάφορες μορφές συμμετοχής ταξινομούνται σε μία κλίμακα ανάλογα για το σκοπό με τον οποίο επιδιώκεται η συμμετοχή και το βαθμό στον οποίο ο πολίτης μπορεί να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η κλίμακα κοινωνικής συμμετοχής χωρίζεται σε οχτώ επίπεδα. Το πρώτο είναι η μεταχείριση- χειρισμός και το δεύτερο η θεωρία, τα οποία ανήκουν στο επίπεδο της μη συμμετοχής. Το τρίτο είναι η πληροφόρηση, το τέταρτο η γνωμάτευση και το πέμπτο η ειρήνευση – κατευνασμός, τα οποία ανήκουν στο επίπεδο της συμβολικής μορφής της συμμετοχής. Το έκτο είναι η σύμπραξη, το έβδομο η εκχώρηση εξουσίας- ευθύνης

και το όγδοο ο ουσιαστικός έλεγχος, τα οποία ανήκουν στο επίπεδο της ουσιαστικής συμμετοχής και δύναμης των πολιτών» (Σταθόπουλος Π. 2005:191-193).

Ενισχύοντας την «εκπαίδευση» του συνειδητού πολίτη, πρέπει καταρχήν να αναφερθεί ότι τα αποτελέσματα έχουν μακροχρόνια επίδραση. Όταν είμαστε παιδιά εισπράττουμε και αναπαράγουμε τα στερεότυπα της οικογένειας και του σχολείου. Έτσι γινόμαστε φορείς στην κατασκευή των κοινωνικών προτύπων. Όταν μεγαλώνουμε οφείλουμε, για να κάνουμε τις αλλαγές σε όσα μας ενοχλούν, να διορθώσουμε ή να αντικαταστήσουμε τις «κατεστημένες» συμπεριφορές απέναντι στον εαυτό μας, στους άλλους και στην κοινωνική μας δράση. Η ανάπτυξη της κοινωνιογνωσίας, σχετίζεται με τη συνειδητοποίηση ότι η κοινωνία επιδρά στο άτομο και το άτομο επιδρά στη κοινωνία. Μέσω αυτής, αναπτύσσεται η ενδυνάμωση του αισθήματος πολιτικής ευθύνης και κοινοτικής σύμπνοιας, με αποτέλεσμα την πολιτική χειραφέτηση των κατοίκων και την κοινωνική ανάπτυξη της κοινότητας (Σταθόπουλος Π., 2005)

5.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Η γυναίκα της υπαίθρου διαδραματίζει σοβαρότατο ρόλο όχι μόνο στην οικογένεια αλλά και στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη, στο αγροτικό περιβάλλον στο οποίο ζει και κινείται. Παρόλ' αυτά «μικρή είναι η συμμετοχή των γυναικών σε συλλογικούς φορείς που τις εκπροσωπούν ενώ η συμμετοχή τους σε πολιτιστικούς και κοινωφελείς συλλόγους στην περιοχή τους είναι σχεδόν ανύπαρκτη» (Μίχου Ι., 2002:270). Έχει φανεί ότι τα άτομα τα οποία συμμετέχουν είναι άτομα με φιλοδοξίες με ή χωρίς ηγετικές ικανότητες. Η γυναίκα όμως δικαιούται να είναι μέτοχος στην ανάπτυξη και στη δημιουργία των νέων αντιλήψεων της κοινότητάς της. Έτσι, «μέσα από μία διαδικασία συγκερασμού και σύνθεσης των στοιχείων της τοπικής ελληνικής παράδοσης με τη σύγχρονη σκέψη και δράση, μπορεί και πρέπει η γυναίκα να διαμορφώσει αυτό που θα αποτελέσει το δικό της τρόπο έκφρασης και ζωής. Με αυτόν τον τρόπο η γυναίκα θα είναι μέτοχος στα κοινά και θα συμβάλλει και στην ανάπτυξη της περιοχής της» (Μίχου Ι., 2002:74).

Σχετικά με τις γυναίκες της υπαίθρου αλλά και πιο συγκεκριμένα για τις αγρότισσες, είναι ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος και η συμμετοχή της στη λήψη αποφάσεων αλλά και στα κοινά. Η συμμετοχή της ύστερα από αγώνες, του

φεμινιστικού κινήματος και όχι μόνο, δεν εμποδίζεται από νομικά εμπόδια. Κάτι το οποίο αποδεικνύει μια πρόσφατη μελέτη του CEPFAR (Ευρωπαϊκό Κέντρο Επαγγελματικής Γεωργικής Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης) όπου γίνεται φανερό ότι για τη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων ουσιαστικά δεν υπάρχουν νομικά εμπόδια αλλά αντιστάσεις νοοτροπίας. Η νοοτροπία αυτή, είναι βαθιά ριζωμένη στην πατριαρχική οικογένεια. Έχει παρατηρηθεί, όμως, ότι κύριος στόχος των προγραμμάτων κοινοτικής δράσης για την ισότητα ευκαιριών μεταξύ γυναικών και αντρών, είναι η προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η συμμετοχή τους, δεν είναι θέμα μόνο δικαιώματος αλλά είναι αναγκαία να υπάρχει λόγω του ότι οι γυναίκες θα μπορέσουν να έχουν την απαιτούμενη επιρροή στις ακολουθούμενες πολιτικές και οι αποφάσεις θα αντικατοπτρίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές αξίες της κοινωνίας ως συνόλου. Η επαρκής αντιπροσώπευση στα όργανα λήψης αποφάσεων θα προάγει επίσης την ευαισθητοποίηση του συνόλου για τη λύση σύγχρονων γυναικείων θεμάτων αλλά, επίσης, θα ενεργοποιήσει τον σχεδιασμό συγκεκριμένων δράσεων σχετικά με την κάλυψη των αναγκών τους (Μίχου Ι., 2002).

Συγκεκριμένα για τη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, πραγματοποιήθηκε συζήτηση στο πλαίσιο ποιοτικής έρευνας, με άντρες και γυναίκες συμμετέχοντες, για την ηγεσία τοπικής κοινότητας στην Uganda. Μέσα από την έρευνα αυτή, πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις σχετικά με το εάν ή όχι οι γυναίκες έχουν ικανότητες ηγεσίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν αρχικά ότι ένας καλός ηγέτης πρέπει να χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια, από σωστή πληροφόρηση για τρέχοντα θέματα στα οποία πρέπει να συμβουλευεται τους πολίτες, να μη χρησιμοποιεί τη θέση αξιώματος για προσωπικά οφέλη, να είναι προσανατολισμένος στην τοπική ανάπτυξη και να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες πολιτών σχετικά με τις δραστηριότητες ανάπτυξης. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι οι γυναίκες κατέχουν το μεγαλύτερο μέρος των καλών ιδιοτήτων ηγεσίας. Ωστόσο, εντόπισαν τους παρακάτω περιορισμούς:

1. Οι άνδρες δεν επιτρέπουν στις συζύγους τους να συμμετάσχουν, ακόμη και όταν οι ίδιοι κατέχουν θέσεις αξιώματος, καθώς φοβούνται ότι οι γυναίκες θα παρασυρθούν και θα τους εναντιωθούν.
2. Ο φόρτος εργασίας των γυναικών λόγω των υποχρεώσεων τους στο σπίτι και στην εργασία, δε θα βοηθήσει στην αποτελεσματικότητά τους.

3. Η έλλειψη σεβασμού που υπάρχει απέναντι σε μία γυναίκα από όλους τους πολίτες μίας κοινότητας.
4. Η χαμηλού εκπαίδευση των γυναικών, κάτι το οποίο όμως τροποποιείται στην εποχή μας.
5. Η ψυχосύνθεση των γυναικών, με σημαντικότερο παράγοντα τη χαμηλή αυτοεκτίμηση που αισθάνονται.
6. Ο επηρεασμός των δράσεων της με βάση την οικογενειακή της ζωή.
7. Οι νεαρές γυναίκες δεν επιλέγονται για ηγετικές θέσεις διότι με τον γάμο που θα κάνουν αργότερα, υπάρχει πιθανότητα να εγκαταλείψουν την κοινότητα τους.

Βέβαια, οι συζητήσεις αποκάλυψαν ότι, υπάρχουν λύσεις για τους παραπάνω περιορισμούς. Αν οι άνδρες είχαν βοηθήσει στις δουλειές του σπιτιού, αυτό θα έδινε ελεύθερο χρόνο στις γυναίκες ώστε να συμμετέχουν σε ηγετικές θέσεις στις κοινότητές τους. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι το θέμα της διαχείρισης του χρόνου δεν είναι πρόβλημα μόνο των γυναικών αλλά και των ανδρών. Οι άνδρες πρέπει να μάθουν να εμπιστεύονται τις γυναίκες τους. Πρέπει να υπάρξει αλλαγή της στάσης των ανδρών και των γυναικών προς την ηγεσία των γυναικών, αλλά και η αρνητική πολιτισμική στάση μέσω της ευαισθητοποίησης (Maude Mugisha, 2000).

Τέλος, παλαιότερα ήταν δύσκολο να συνειδητοποιήσει κανείς πόσο αόρατη ομάδα είναι οι γυναίκες της υπαίθρου και ότι ο σχεδιασμός πολιτικής και προγραμμάτων δε λαμβάνει υπόψη του τον ιδιαίτερο ρόλο της μέσα στην κοινωνία. Οι αγρότισσες μπορεί να αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά είναι η δυσκολότερη ομάδα όσον αφορά στις πολιτικές στήριξης (Palmer Ingrid, 1977). Στην εποχή μας, αναγνωρίζεται ότι εάν η οικονομική ανάπτυξη πρόκειται να φέρει ένα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο στις πιο μειονεκτούσες ομάδες στην κοινότητα πρέπει να κατευθυνθεί σκόπιμα προς την παροχή ουσιαστικών αγαθών και υπηρεσιών, ιδιαίτερα για τις γυναίκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

6.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Η εξάρτηση είναι για τις γυναίκες μία φυσική κατάσταση και η εκπαίδευση τους πρέπει να εξυπηρετεί τους άντρες». Αυτά τα λόγια τα αναφέρει ο Ρουσσώ στο βιβλίο του «Αιμίλιος», με τα οποία ουσιαστικά περιγράφει χαρακτηριστικά τη διαπαιδαγώγηση των κοριτσιών και των γυναικών εκείνης της εποχής. Οι απόψεις αυτές επηρέασαν το ρόλο της γυναίκας στην εκπαίδευση για αρκετά χρόνια.

Το φύλο των μαθητών αποτέλεσε σημαντική μεταβλητή στη διαδικασία της εκπαίδευσης. Στον Ελλαδικό χώρο, ήδη από πολύ παλιά, μόνο οι γυναίκες της αριστοκρατίας είχαν δικαίωμα στην μόρφωση και στην ανάπτυξη του πνεύματος και της τέχνης. Παρά την επίσημη θεσμοθέτηση του δικαιώματος των ελληνίδων για μόρφωση (βλ. Διάταγμα του νεοσύστατου Κράτους του 1834), στην πραγματικότητα γίνεται παντού λόγος για «ανατροφή των κορασίων» και για την οικιακή αγωγή ως αρμόζουσα «εις τας κόρας και εις τα νήπια». Γενικά τόσο η πρωτοβάθμια όσο και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις επίσημες υποδοχής μαθητών/τριών, αλλά και στα αναλυτικά προγράμματα και διδακτικές μεθόδους προωθούσαν έναν ξεκάθαρο διαχωρισμό αγοριών και κοριτσιών. Υπήρχαν καταρχάς ξεχωριστά σχολεία για τα δύο φύλα, ενώ τα μαθήματα που διδάσκονταν σε αυτά αναπαρήγαγαν τα διαφυλικά στερεότυπα της εποχής. Οι μαθήτριες προετοιμάζονται για έναν ειδικό και πιο περιορισμένο ρόλο από τον αντίστοιχο των αγοριών. Τα ποσοστά συμμετοχής είναι πολύ μικρότερα στις αγροτικές περιοχές όπου τα μικρά κορίτσια βοηθούν στις αγροτικές δουλειές, στο μέγαλωμα των παιδιών ή στέλνονται υπηρέτριες σε πλούσιες οικογένειες. Στα αστικά κέντρα της εποχής η δυνατότητα συμμετοχής είναι μικρή, ιδιαίτερα στα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα, επειδή η μικρή κόρη αντικαθιστά στο σπίτι τη μητέρα που δουλεύει, ή εργάζεται η ίδια. Στο επίπεδο της Δημοτικής Εκπαίδευσης γενικά παρατηρείται σχετική διαφοροποίηση στο αναλυτικό πρόγραμμα (έμφαση σε «οικιακές ενασχολήσεις»), μικρά ποσοστά φοίτησης και μεγαλύτερα ποσοστά αναλφαβητισμού κυρίως στα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα. Η διαφοροποίηση αυτή συνεχίζεται και στη Μέση Εκπαίδευση, όπου η γυναικεία εκπαίδευση παρέχεται από τα λεγόμενα

«Παρθεναγωγεία», ιδιωτικά ή ιδρυμένα από Δήμους, Εταιρίες ή Συλλόγους, και έχουν σκοπό να «καταστήσουν τας παιδευομένας καλὰς θυγατέρας και οικοδεσποίνας» (Δελιγιάννη, Β. και Ζιώγου, Σ. 1994).

Μετά το 1880 παρατηρούμε κάποιες προσπάθειες για ίδρυση επαγγελματικών τμημάτων και σε ιδιωτικά Παρθεναγωγεία, όπου μεγάλη έμφαση δίνεται σε ειδικότητες που σχετίζονται με τα του οίκου (μαγειρική, κοπτική-ραπτική, πιλοποιΐα, ανθοποιΐα, πλαστική κλπ.). Για τις κοπέλες των χαμηλότερων στρωμάτων η μόνη δυνατότητα για κοινωνική άνοδο προσφερόταν από τα Διδασκαλεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας, τα οποία χορηγούσαν το δίπλωμα της δασκάλας. Το επάγγελμα της δασκάλας είναι την εποχή εκείνη (δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα) το μόνο κοινωνικά αποδεκτό γυναικείο επάγγελμα, και έτσι το Διδασκαλείο αποτελεί πόλο έλξης για άπορες μαθήτριες που σπουδάζουν με έξοδα των Δήμων, του Κράτους και της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας. Η εξέλιξη της εκπαίδευσης των κοριτσιών ως την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα φανερώνει την αμφίδρομη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην εκπαίδευση και τις κοινωνικές συνθήκες και αλλαγές. Η εκπαίδευση, παρόλες τις παλινωδίες και αγκυλώσεις του παρελθόντος, φάνηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα να βοηθά μια αξιοπρόσεκτη παρουσία των γυναικών στα εκπαιδευτικά – και όχι μόνο – πράγματα (Ζιώγου Σ., 1983) .

Πέρα όμως από τις ατομικές πρωτοβουλίες και προσπάθειες, στη σταδιακή διαφοροποίηση των απόψεων σχετικά με τη γυναικεία εκπαίδευση συνέβαλαν και ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις όπως: α) δημογραφικοί λόγοι, όπως ο μεγάλος αριθμός των ανύπαντρων, οικονομικά εξαρτημένων γυναικών και, κυρίως, β) οι ευρύτερες οικονομικές και πολιτικές αλλαγές της εποχής, όπως είναι η δημιουργία νέων τύπων απασχόλησης, τα κενά που δημιουργήθηκαν στη διάρκεια των πολέμων και η διαδικασία πολιτικής δημοκρατικοποίησης που έδινε μεγαλύτερη έμφαση στην ατομικότητα. Οι αλλαγές που σημειώθηκαν σε σχέση με το γυναικείο φύλο μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες: α) πολιτικές αλλαγές που συμβαίνουν μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, και β) πρακτικές εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως για παράδειγμα οι θεσμικές παρεμβάσεις για την απασχόληση, τις γονικές άδειες, τις άδειες μητρότητας κλπ.. Όλα τα παραπάνω έχουν καθοριστική σημασία για τις επιλογές των κοριτσιών, ιδιαίτερα σε σχέση με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ., 1995).

Το θετικό είναι ότι στην εποχή μας υπάρχει ισοτιμία στις ευκαιρίες και ισότητα με τον άντρα όσον αφορά στο θεσμό της εκπαίδευσης. Η γυναίκα μπορεί να αποφασίσει να μορφωθεί, να σπουδάσει ή να αναδειχθεί στην εργασία της, η γυναίκα μπορεί να αποφασίσει να ακολουθήσει την καριέρα της, και μπορεί να αποφασίσει να σπουδάσει σε όποια σχολή επιθυμεί (Λογοθέτη Σ. , 1998). Βέβαια, προκαταλήψεις σχετικά με την εκπαίδευση των γυναικών ή το επάγγελμα που πρέπει να ακολουθήσουν θα συναντήσουμε ακόμα και σήμερα, ακόμα και αν αυτό το ποσοστό είναι μικρό.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται διαφοροποίηση ακόμα και στο είδος της εκπαίδευσης που έχουν τα δύο φύλα, μέσα από υποθέσεις που στηρίζονται στο ότι το κάθε φύλο έχει κλίση σε συγκεκριμένα επαγγέλματα. Για παράδειγμα δε θα συναντήσουμε συχνά γυναίκα η οποία να ασκεί το επάγγελμα του μηχανικού αυτοκινήτων, και γενικά δύσκολα θα τη συναντήσουμε σε τεχνικά επαγγέλματα. «Οι παραδοσιακές και στερεότυπες αντιλήψεις των γονέων, των εκπαιδευτικών και του γενικότερου κοινωνικού περιβάλλοντος για τα ιδιαίτερα χαρίσματα και για τις κλίσεις των φύλων και κυρίως για τους μελλοντικούς ρόλους αγοριών και κοριτσιών στο χώρο της οικογένειας εξακολουθούν να επηρεάζουν και να προσδιορίζουν τις αποφάσεις και τις εκπαιδευτικές επιλογές των κοριτσιών και να συντελούν ώστε μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα να αναπαράγεται και να διαιώνίζεται η υποδεέστερη και περιθωριακή τους θέση» (Μαραγκουδάκη Ε., 2005:49).

6.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Ειδικότερα, για τις γυναίκες οι οποίες διαμένουν στην ύπαιθρο παρατηρείται η συμμετοχή στην εκπαίδευση να γίνεται με πιο αργούς ρυθμούς, λόγω της τήρησης των παραδόσεων που ήθελαν τη γυναίκα να εκπαιδεύεται ως σύζυγος και μητέρα. Δυστυχώς, αν και το μορφωτικό επίπεδο της αγρότισσας τις τελευταίες δεκαετίες έχει βελτιωθεί αισθητά, παρ' όλα αυτά παραμένει αρκετά χαμηλό για να τη βοηθήσει στους υπόλοιπους τομείς της ζωής της. Αναλυτικότερα, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών έχουν μόνο απολυτήριο δημοτικού σχολείου, ενώ στο αμέσως επόμενο σε κατάταξη ποσοστό ανήκουν εκείνες που δεν πήγαν σχολείο. Είναι εύλογο λοιπόν, ότι ελάχιστες αγρότισσες έχουν πάρει απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης και ακόμα λιγότερες είναι κάτοχοι κάποιου πτυχίου (Μίχου Ι., 2002). Η κοινωνική ανισότητα

στις σπουδές είναι ασύγκριτα μεγαλύτερη για τις γυναίκες και ιδιαίτερα στην ύπαιθρο. Το κοινωνικό περιβάλλον αλλά και γενικότερα τα μέσα κοινωνικοποίησης ενός ατόμου επηρεάζουν τη στάση ζωής του. Έτσι, η γυναίκα που μεγαλώνει σε μία παραδοσιακή οικογένεια αλλά και μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα δε δέχεται ερεθίσματα για την ισότητα των δύο φύλων, και με αυτό τον τρόπο θεωρεί αυτονόητο ότι δεν έχει τα ίδια δικαιώματα με τον άντρα όσον αφορά στις επαγγελματικές επιλογές λόγω του ότι πρέπει να φροντίσει να εκπαιδευτεί για το ρόλο της μέσα στην οικογένεια. Τα αγόρια και τα κορίτσια συνειδητοποιούν το διαχωρισμό των ανθρώπων σε δύο φύλα και εντάσσουν τον εαυτό τους σε ένα από αυτά εκδηλώνοντας τα αναμενόμενα και κοινωνικά προσδιορισμένα και αποδεκτά για το φύλο τους χαρακτηριστικά. «Η κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου περιλαμβάνει τις διαφορετικές διαδικασίες και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να προετοιμάσουν τα αρσενικού και τα θηλυκού γένους άτομα για τους ρόλους που η κοινωνία ορίζει κατάλληλους για το φύλο τους» (Μαραγκουδάκη Ε.,2005:55).

6.3 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η βιομηχανική επανάσταση η οποία συνέβαλε στην αναθεώρηση και κατάρριψη πολλών οικογενειακών θεσμών και ιδεών, και το φεμινιστικό κίνημα της δεκαετίας του '70, συντέλεσαν στην εκπαίδευση της γυναίκας και στην έξοδο της στον εργασιακό χώρο. Οι απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας και οι αυξημένες οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια, επέβαλαν την εργασία στην μητέρα (Παπανικολάου Ν. ,1982).

«Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα φεμινιστικά κινήματα έφεραν αλλαγές στη θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία, επηρεάζοντας έτσι τόσο τον κοινωνικό της χαρακτήρα όσο και τον οικονομικό της. Οι ανακατατάξεις εξασφάλισαν στη γυναίκα το δικαίωμα να σπουδάσει και να εξασφαλίσει την επαγγελματική της καταξίωση, κάτι που δεν ίσχυε στο παρελθόν» (Γρηγορίου Χ. Μεταξιώτη Χ., 2007:19). Το θεσμικό πλαίσιο, το σύνταγμα και οι νόμοι που αναφέρονται στις εργασιακές σχέσεις, αναγνωρίζουν, διακηρύσσουν και υπαγορεύουν την πλήρη ισοτιμία των αντρών και των γυναικών στις προσλήψεις, στις αμοιβές, στην ιεραρχική εξέλιξη κτλ.

Σήμερα, η εργασία για τη γυναίκα εκτός από δικαίωμα έχει γίνει και ανάγκη λόγω των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζει η Ελληνική οικογένεια. «Εργασία σημαίνει για τη γυναίκα ότι σημαίνει και για τον άντρα, αλλά με κάποιες

σημαντικές διαφορές, οι οποίες συνίστανται σε ορισμένα δυσμενή προνόμια, που καταλήγουν στο να της προσφέρουν βάρη και εντάσεις, ενοχές και προβληματισμούς» (Κακλαμανάκη Ρ., 2007:140). Οι προσπάθειες που πρέπει να καταβάλλει η γυναίκα σχετικά με την επαγγελματική της πορεία είναι πολλές και πολύπλευρες. Αρχικά πρέπει, να εμπλακεί στην εκπαιδευτική διαδικασία ώστε να μπορέσει να κατακτήσει την εργασία που επιθυμεί και να προσπαθήσει να διακριθεί μέσω αυτής. Έπειτα, πρέπει να αποβάλλει το άγχος και την αγωνία της ώστε να αποδειχθεί ίση ανταγωνίστρια ενός άντρα. Στη συνέχεια, πρέπει να αντιμετωπίσει ουσιαστικά διλήμματα που εμφανίζονται ανάμεσα στον τομέα της καριέρας και της οικογένειας. Η μητρότητα και η μη διευκόλυνση των γυναικών ως προς τις αυξημένες οικογενειακές τους υποχρεώσεις καθιστά την εύρεση και διατήρηση θέσεων αμειβόμενης εργασίας ιδιαίτερα δυσχερή. Η κοινωνικά αποδεκτή και σε μεγάλο βαθμό επιβαλλόμενη προτεραιότητα των οικογενειακών ρόλων για τις γυναίκες αναπαράγει το «συμπληρωματικό» οικονομικό τους ρόλο, που προβάλλεται ως προϊόν «ορθολογικών» επιλογών από τις ίδιες όταν αποδέχονται θέσεις μερικής απασχόλησης, ευέλικτων μορφών εργασίας ή θέσεις στο δημόσιο τομέα. Αυτές οι συμπεριφορές, έχει παρατηρηθεί ότι, οφείλονται κυρίως στα παραδοσιακά κατάλοιπα των ρόλων των γυναικών (Παζαρτζή, Ν. 2007).

«Σήμερα έχει αυξηθεί όσο ποτέ άλλοτε το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται. Παράλληλα αυξήθηκε και συνεχίζει να αυξάνεται το ποσοστό των γυναικών που καταλαμβάνουν διευθυντικές θέσεις» (Medlook, 2004). Χωρίς αυτό βέβαια, να σημαίνει ότι οι γυναίκες έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με τους άντρες όσον αφορά στις ανώτερες βαθμίδες. Οι γυναίκες στην Ελλάδα, παρ' όλες τις διαβεβαιώσεις για αντικειμενικά κριτήρια, εξακολουθούν συχνά να μην καταλαμβάνουν τις ανώτερες βαθμίδες στην επαγγελματική κατάταξη και να συγκεντρώνονται σε ορισμένα επαγγέλματα τα οποία πιθανόν ούτε ενδιαφέρον να τους προσφέρουν, ούτε επαρκείς αποδοχές.

Επίσης, η διαφοροποίηση των φύλων έχει γίνει φανερή και μέσα από έρευνες στις οποίες παρατηρείται ότι «στην ηλικιακή ομάδα 20- 24 η κατανομή των συμβοηθούτων μελών κατά φύλο είναι 32% για τις γυναίκες και 68% για τους άντρες. Αντίθετα στην ηλικιακή ομάδα 45-64 το 93% των συμβοηθούτων μελών είναι γυναίκες ενώ μόλις το 7% είναι άντρες» (Ζερβού, Μ. 1998). Αυτό σημαίνει ότι οι γυναίκες απασχολούνται κυρίως χωρίς αμοιβή στην επιχείρηση της οικογένειας είτε αυτή είναι η πατρική τους είτε σε αυτή που έχουν δημιουργήσει οι σύζυγοι τους,

ενώ οι άντρες απασχολούνται σε τέτοιου είδους εργασία, κυρίως στην πατρική τους επιχείρηση, μέχρι να σταδιοδρομήσουν σε κάποιο άλλο επάγγελμα.

«Τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής που έχουν αναπτυχθεί για τη συμφιλίωση της εργασίας και της οικογένειας αφορούν στην αντιμετώπιση μόνο των εργασιακών καθηκόντων που επωμίζονται οι γυναίκες από τη φροντίδα των παιδιών και των άλλων εξαρτημένων ατόμων. Η οικιακή εργασία δεν έχει αποτελέσει πεδίο σημαντικών δημόσιων παρεμβάσεων, εκτός από ελάχιστες και αποσπασματικές καμπάνιες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης από εξειδικευμένους στην ισότητα κρατικούς φορείς» (Στρατηγάκη Μ., 2006:96-97). Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για να επιτευχθεί η συμφιλίωση αυτή. Το πρώτο και το σημαντικότερο επίτευγμα των αγώνων αυτών είναι η δημιουργία και η ανάπτυξη δομών φύλαξης των παιδιών σε προσιτές τιμές και σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές. Όπως επίσης, τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια διευθέτησης του ζητήματος της φροντίδας των εξαρτημένων ατόμων, αναδεικνύοντας το σημαντικό ρόλο των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας και της αναβάθμισης της ποιότητας στην παροχή υπηρεσιών. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι «το φύλο της φροντίδας και της οικιακής εργασίας κατασκευάζεται κοινωνικά μέσα από το σύστημα οικονομικών και πολιτισμικών έμφυλων αξιολογήσεων, το οποίο διαχωρίζει την ανθρώπινη εργασία και το χώρο και το χρόνο της σε ιδιωτικό (κατοικία / μη αμειβόμενη εργασία) και δημόσιο (εργασιακός χώρος / αμειβόμενη εργασία) και αντίστοιχα τα εργασιακά καθήκοντα σε γυναικεία και αντρικά» (Στρατηγάκη Μ., 2006:87). Με βάση τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι άντρες πλέον δέχονται το ρόλο της γυναίκας ως εργαζόμενης αλλά δεν αποδέχονται τον αναγκαίο δικό τους ρόλο στην οικιακή εργασία. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές πρέπει να προσανατολιστούν σε αυτό το σημείο διότι πολλές έρευνες έχουν αποδείξει ότι η γυναίκα με την πολυδραστηριότητα της κινδυνεύει περισσότερο από νόσους ψυχικής υγείας και πάσχει συχνά από υπερκόπωση και κατάθλιψη. Από την άλλη πλευρά, «οι άντρες αντιστέκονται στους νέους ρόλους τους, μπροστά στον κίνδυνο της συμβολικής ανατροπής των έμφυλων ταυτοτήτων, κάτι το οποίο τροποποιείται ανάλογα με τα κοινωνικά περιβάλλοντα» (Ferrand M., 2008:42).

6.4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Όσον αφορά στη γυναίκα της υπαίθρου και σε ένα ιδιαίτερα παραδοσιακό περιβάλλον, οι άνδρες δεν ασχολούνται με τις οικιακές εργασίες. Αντίθετα, ο ρόλος του άντρα περιορίζεται στην ευθύνη της παραγωγής, της εκμετάλλευσης, της οργάνωσης κ.α. Έρευνες έχουν αποδείξει ότι «σχετικά με την ημερήσια κατανομή του χρόνου εργασίας σε περιοχές της υπαίθρου, οι άνδρες εργάζονται λιγότερο από τις γυναίκες» (Μίχου Ι., 2002:61). Αυτό συμβαίνει έντονα όταν η γυναίκα πέρα από τις οικιακές εργασίες αλλά και τις αγροτικές, χρειάζεται να εργαστεί και σε μία αμειβόμενη εργασία είτε εντός των πλαισίων της κοινότητας της είτε εκτός. Οι περισσότερες, βέβαια, από τις γυναίκες που ζουν σε αγροτικές περιοχές, έχουν ανεπαρκή βασική εκπαίδευση ιδιαίτερα σε ηλικίες άνω των 50. Οι γυναίκες οι οποίες διαμένουν στην ύπαιθρο, συχνά ασχολούνται με τη γεωργία κυρίως σε εργασίες οι οποίες «απαιτούν σχεδόν πάντοτε υπομονή, επιδεξιότητα και είναι αρκετά κουραστικές, κάτι το οποίο συμβαίνει λόγω του ότι υπάρχει διαχωρισμός των εργασιών σε αντρικές και γυναικείες» (Μίχου Ι., 2002:60)

«Παρ' όλα αυτά η δυναμική παρουσία των γυναικών της υπαίθρου στους τομείς της απασχόλησης αποδεικνύεται, επιπρόσθετα, «μέσα από την δραστηριοποίησή τους στους Γυναικείους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, που αποτελούν ζωντανό κύτταρο της ελληνικής περιφέρειας, που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη στήριξη της αγροτικής οικογένειας και της τοπικής κοινωνίας. Σήμερα, ήδη, βιώνουμε τη μετάβαση από το παραδοσιακό μοντέλο γεωργίας σε πιο σύγχρονα πρότυπα, όπου η ποιότητα των προϊόντων και ο καταναλωτής έχουν δεσπόζουσα θέση στην αγορά. Η Ελληνική Γεωργία είναι παρούσα στην αφετηρία αυτής της νέας μεταρρύθμισης του αγροτικού τομέα, όπου το ζητούμενο είναι η ποιότητα των αγροτικών προϊόντων, προσαρμοσμένων στις σύγχρονες καταναλωτικές ανάγκες. Εδώ έρχεται να ενταχθεί η παρουσία και η συνεισφορά της γυναίκας της υπαίθρου και των γυναικείων αγροτικών συνεταιρισμών. Θεμιτό είναι, η γυναίκα-αγρότισσα να είναι ενημερωμένη και δραστήρια, συνειδητοποιημένη για την ανάγκη ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων. Παράλληλα, δίδεται έμφαση στην κάλυψη ευρύτερων εκπαιδευτικών, κοινωνικών και οικονομικών αναγκών των αγροτισσών μέσα από τη διεξαγωγή των προγραμμάτων ενημέρωσης, πληροφόρησης και κατάρτισής τους. Την τελευταία δε τετραετία, είναι σημαντικό ότι έχουν ιδρυθεί

είκοσι ένας περισσότεροι συνεταιρισμοί σ' όλη την Ελλάδα, από το Ηράκλειο της Κρήτης έως τον Έβρο» Κοντός Α. (2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^Ο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

7.1 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Η λέξη ελεύθερος χρόνος προέρχεται από τη Λατινική λέξη *licere*, σημαίνοντας «να επιτραπεί» ή «για να είναι ελεύθερος», και εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις αρχές του 14ου αιώνα. Οι κατηγορίες του ελεύθερου χρόνου είναι οι εξής: 1) Ενεργός ελεύθερος χρόνος: οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν την προσωπική άσκηση της φυσικής ή διανοητικής ενέργειας, όπως είναι το περπάτημα, το διάβασμα κ.α 2) Παθητικός ελεύθερος χρόνος: είναι οι δραστηριότητες εκείνες, που απαιτούν οποιαδήποτε σημαντική φυσική ή διανοητική ενέργεια, όπως η μετάβαση σε κινηματογράφο.

«Ο χρόνος δεν είναι ουδέτερος. Έχει φύλο. Μια ημέρα έχει για όλους 24 ώρες, αλλά η χρήση των ωρών αυτών από τους άνδρες και τις γυναίκες διαφέρει εντυπωσιακά. Κάθε φύλο οργανώνει και διαθέτει διαφορετικά το εικοσιτετράωρό του, αποκτώντας μια διαφορετική εμπειρία του χρόνου που κυλά. Αν τεμαχίσουμε το χρόνο της ημέρας σε επιμέρους χρόνους -το χρόνο της εργασίας, τον ελεύθερο χρόνο, το χρόνο για τον εαυτό μας, το χρόνο για τους άλλους- τότε θα διαπιστώσουμε ότι οι γυναίκες έχουν πολύ λιγότερο "δικό" τους χρόνο από τους άνδρες, έχοντας αναλάβει ιστορικά την απασχόληση με το σπίτι αλλά και τη φροντίδα για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους, οι γυναίκες συνεχίζουν να μην έχουν δικαίωμα στον ελεύθερο χρόνο, ένα χρόνο δηλαδή που θα μπορούσαν να διαθέσουν κατά τη βούλησή τους» (Ελευθεροτυπία, 1996).

«Ο ελεύθερος χρόνος και όχι ο χρόνος εργασίας συνιστά το μέτρο του πλούτου τόσο του ανθρώπου, όσο και ολόκληρης της κοινωνίας. Είναι ο πραγματικός χρόνος για να ξεδιπλώσει ο κάθε άνθρωπος την εσωτερικότητά του, τη δημιουργικότητά του και τη φαντασία του. Η διεκδίκηση για το δημιουργικό ελεύθερο χρόνο μας αφορά και πρέπει να είναι υπόθεση όλων μας, γιατί αποτελεί όρο, αρχή για τη διαμόρφωση και την ανάπτυξη μιας δημιουργικής προσωπικότητας. Η διεκδίκηση του ελεύθερου χρόνου είναι μία σύνθετη διαδικασία η οποία όμως προϋποθέτει μείωση καταρχήν του εργάσιμου χρόνου, ύπαρξη κατάλληλων κοινωνικών υποδομών, υποστήριξης και φροντίδας για την οικογένεια, τους ηλικιωμένους και τα παιδιά σε κάθε γειτονιά, σε κάθε πόλη. Άρση των θεσμικών

εμποδίων ή ακόμα και προκαταλήψεων που εμποδίζουν μία πιο ενεργητική παρουσία των πολιτών και ιδιαίτερα των γυναικών στην ζωή του τόπου. Καταπολέμηση της φτώχειας, της πολιτισμικής στέρησης και της κοινωνικής απομόνωσης που πλήττουν ιδιαίτερα τις γυναίκες στον αγροτικό τομέα και ακόμη περισσότερο τις ηλικιωμένες γυναίκες. Και τέλος, κατάλληλη πληροφόρηση» (Πρίντζου Τ., 2007).

7.2 ΥΓΕΙΑ

Το δικαίωμα στην Υγεία είναι ένα, από τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, που πρέπει κάθε πολίτης της παγκόσμιας κοινότητας να απολαμβάνει, χωρίς φυλετικές, κοινωνικές, σεξιστικές και άλλες διακρίσεις. Ωστόσο, αν και σημαντικές κατακτήσεις έλαβαν χώρα, τα τελευταία χρόνια, προς αυτήν την κατεύθυνση, η υγεία δεν μπορεί, ακόμα, να θεωρείται ένα κεκτημένο και αδιακρίτως προσφερόμενο αγαθό (Καλογιαννίδου Δ. Μ. 2005).

Η αντίληψη ότι ο κλινικός γιατρός πρέπει να συνεκτιμά στις θεραπευτικές του αποφάσεις παράγοντες εξωιατρικούς, που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής του ασθενούς, είναι πολύ παλιά. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έδωσε θεσμική υπόσταση στην παραπάνω πρακτική, περιλαμβάνοντας στον ορισμό της υγείας παράγοντες πέραν των βιολογικών και καταστάσεις εντελώς άσχετες με την ασθένεια. Στη διακήρυξη «Υγεία για όλους» διατυπώνεται η θέση ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν το δυναμικό της υγείας, για να μπορέσουν να ζήσουν μία ζωή που να τους ικανοποιεί κοινωνικά, οικονομικά και ψυχικά (WHO, 1991).

Πιο συγκεκριμένα, «υγεία θεωρείται η κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας του ανθρώπου» (Σώκου Κ., 1999:16). Αναλύσεις σχετικά με την έννοια της υγείας έχουν γίνει από πολλούς επιστημονικούς κλάδους. Αναφορικά, οι κοινωνικοί επιστήμονες πιστεύουν ότι η υγεία έχει κοινωνική έννοια. Δηλαδή, οι αντιλήψεις για την υγεία διαμορφώνονται από τον άνθρωπο και επηρεάζονται από τις κοινωνικές, πολιτισμικές, οικονομικές και άλλες παραμέτρους του τόπου που ζει. Επίσης, κάποιοι κοινωνιολόγοι, υποστηρίζουν ότι η υγεία έχει σχέση με τη λειτουργικότητα του ανθρώπου. Με βάση αυτόν το λειτουργικό ορισμό, υγεία θεωρείται η ικανότητα που διαθέτει το άτομο να ανταποκρίνεται στους κοινωνικούς του ρόλους. Εδώ, η υγεία ορίζεται με βάση τη σχέση του ατόμου με το κοινωνικό του περιβάλλον. Στην περίπτωση δηλαδή που κάποιος δεν μπορεί, για

παράδειγμα, να συνεχίσει την εργασία του ή να ανταποκρίνεται στο ρόλο του/της συζύγου ή του γονέα, θεωρείται για την κοινωνία μέσα στην οποία ζει ότι δεν είναι υγιής (Σώκου Κ., 1999).

Ο ορισμός της υγείας, δηλαδή, καλύπτει τον ορισμό της ευτυχίας. Όποιες αντιρρήσεις ή επιφυλάξεις και αν υπάρχουν γι' αυτή την επικάλυψη, η αλληλεπίδραση της υγείας και της ευτυχίας δεν αμφισβητείται από κανέναν. Έτσι, στόχος των ιατρικών υπηρεσιών δεν είναι πια η θεραπεία της αρρώστιας, η ανακούφιση από το σύμπτωμα, αλλά η βελτίωση του συνόλου της υγείας, η προαγωγή της και η εξασφάλιση της ικανοποιητικής για τον εξυπηρετούμενο ποιότητας ζωής (Katz J., Peberdy A. 1997).

Σχετικά με την έννοια της αγωγής υγείας, αξίζει να αναφερθεί ότι η «αγωγή υγείας» είναι μια διαδικασία που στηρίζεται με επιστημονικές αρχές και χρησιμοποιεί προγραμματισμένες ευκαιρίες μάθησης που δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους, όταν λειτουργούν ως σύνολο ή ως άτομα, να ενεργούν και να αποφασίζουν συνειδητά και ενημερωμένα, για θέματα που επηρεάζουν την υγεία τους (Σώκου Κ., 1999). Ο ορισμός αυτός της αγωγής έγινε αποδεκτός σε ένα συμπόσιο που πραγματοποιήθηκε το 1986 στο Λουξεμβούργο και από τα δώδεκα μέλη – κράτη της Ε.Ε.

«Οι κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις που ζουν οι άνθρωποι επηρεάζουν την υγεία τους σε όλη τη μετέπειτα ζωή τους. Επομένως, οι πολιτικές ισότητας θα πρέπει να ασχολούνται με τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας» (Δολγέρας Α., Κυριόπουλος Γ., 2000:61). Η αποτελεσματικότητα, όμως, κάθε πολιτικής υγείας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, από το επίπεδο συνειδητότητας του πληθυσμού στα θέματα που αφορούν στην υγεία του και από την ετοιμότητα και αποφασιστικότητα του καθένα ατομικά και όλων μαζί για εποικοδομητική δράση στην υπόθεση της υγείας. Γενικότερα, η αγωγή υγείας αφορά σε όλες εκείνες τις εμπειρίες ενός ατόμου, μιας ομάδας ή μιας κοινότητας που επιδρούν και επηρεάζουν τις συμπεριφορές, τις στάσεις, τις αξίες που σχετίζονται με την υγεία (Κακλαμάνη, Φραγκούλη, Κουμαντάκη, 1994).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η UNESCO, η UNICEF, ο ΟΟΣΑ και άλλοι διεθνείς οργανισμοί, εκτιμούν ότι η ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής και προαγωγής της υγείας συμβάλλουν στην αφύπνιση και ενίσχυση των δυνατοτήτων του ανθρώπου για την ανάληψη υπεύθυνης στάσης στη διαχείριση της προσωπικής και περιβαλλοντικής υγείας (Σώκου Κ., 1999). Έτσι, οι

εξυπηρετούμενοι, για να αυξήσουν τον έλεγχο τους στα θέματα που αφορούν στην υγεία τους, θα πρέπει να απαιτήσουν και να διεκδικήσουν από τους επαγγελματίες και τις αρχές μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαχείριση των πόρων και στη χάραξη της πολιτικής υγείας και ειδικότερα της Προαγωγής Υγείας.

7.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Το 1739, η Αγγλίδα Μέρι Κόλιερ περιγράφει τις δουλειές που περιμένουν τις γυναίκες της υπαίθρου όταν γυρίζουν από το χωράφι στο σπίτι, απευθυνόμενη στους άνδρες, δείχνοντας ότι το γυναικείο "διπλό ωράριο" δεν αποτελεί αποκλειστικότητα της βιομηχανικής κοινωνίας: «Όταν γυρνάμε σπίτι, αλίμονο, η δουλειά μας μόλις άρχισε. Τόσα πράγματα χρειάζονται τις φροντίδες μας, ώστε ακόμη κι αν είχαμε δέκα χέρια, θα 'πρεπε να τα χρησιμοποιήσουμε όλα. Αφού κοιμίσουμε τα παιδιά, ετοιμάζουμε όλα όσα είναι απαραίτητα για την ώρα που θα γυρίσετε. Εσείς τρώτε και πάτε αμέσως να πλαγιάσετε κι αναπαύεστε μέχρι το πρωί. Αλλά εμείς, αλίμονο, λίγο μπορούμε να κοιμηθούμε, γιατί τα παιδιά μας κλαίνε και γκρινιάζουν (...). Οι καθημερινοί μας κόποι είναι τόσο μεγάλοι που δεν έχουμε σχεδόν ποτέ καιρό ούτε να ονειρευτούμε» (Thompson E.,2008:39).

Οι ανάγκες που χρήζει να καλύψει η γυναίκα των αγροτικών περιοχών, στα πλαίσια της αξιοποίησης του διαθέσιμου ελεύθερου χρόνου, είναι οι εξής:

- Ανάγκη για ψυχαγωγία και διασκέδαση. Επειδή δεν υπάρχουν ευκαιρίες για ψυχαγωγία και διασκέδαση στα πλαίσια της κοινότητας όπου ζει και λόγω έλλειψης συγκοινωνίας που καθιστά τη μετακίνηση σε αστικό κέντρο δύσκολη, η ανάγκη αυτή μένει συχνά ανικανοποίητη. Τέλος σημαντικό παράγοντα αποτελούν οι απαρχαιωμένες αντιλήψεις για την αγρότισσα που τη θέλουν να κοπιάζει όλη μέρα χωρίς να αμείβεται και να μην ικανοποιεί τις προσωπικές της ανάγκες.

- Ανάγκη για τουρισμό με τη μορφή οργανωμένων διακοπών, και όχι με τη μορφή απλής παύσης της εργασίας. Για τη γυναίκα της υπαίθρου που τους θερινούς μήνες οι αγροτικές εργασίες απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας, οι οργανωμένες διακοπές είναι πολύ σημαντικές γι' αυτή.

- Ανάγκη για επιμόρφωση. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν καλύπτουν συχνά όλες τις αγροτικές περιοχές. Τα ελλιπή μέσα συγκοινωνίας δημιουργούν δυσκολίες στην πρόσβαση επιμορφωτικών προγραμμάτων. Οι αυξημένες φροντίδες του σπιτιού και οι ελλειψείς υπηρεσίες φύλαξης παιδιών προστίθεται στον κατάλογο

των παραγόντων που δρουν ανασταλτικά στη συμμετοχή της γυναίκας της υπαίθρου στα επιμορφωτικά προγράμματα.

- Ανάγκη για κοινωνικές σχέσεις και συμμετοχή στα κοινά. Όσον αφορά στην κοινωνική και πολιτική συμμετοχή της γυναίκας του χωριού κυριαρχεί η αντίληψη ότι η γυναίκα δεν πρέπει να ανακατεύεται στα κοινά. Η συμμετοχή της στα συλλογικά όργανα των αγροτών και στη πολιτική ζωή είναι ακόμη και σήμερα πολύ χαμηλή. Φαίνεται ότι παρά την ανάπτυξη των νόμων, η στάση των γυναικών αλλάζει με πολύ αργό ρυθμό, η δε θετική επίδραση του βελτιωμένου νομικού πλαισίου στον τρόπο ζωής και τις αντιλήψεις των γυναικών αργεί να φανεί.

- Ανάγκη για δημιουργική απασχόληση. Εκτός από την αγροτική ή μη εργασιακή της απασχόληση η γυναίκα της υπαίθρου έχει τη δυνατότητα να ασχολείται με την καλλιέργεια ενός κήπου για ιδιοκατανάλωση, πιθανά με τη φροντίδα κάποιων κατοικίδιων ζώων ή με εργόχειρα. Αυτές τις δραστηριότητες, όμως, η γυναίκα της υπαίθρου τις θεωρεί περισσότερο σαν επιπλέον φόρτο εργασίας, και όχι σαν ενασχολήσεις του ελεύθερου χρόνου της.

- Ανάγκη προσωπικής φροντίδας και περιποίησης. Με τον όρο της προσωπικής φροντίδας εννοείται όχι μόνο η βελτίωση της αισθητικής εικόνας, αλλά και τη σωματική άσκηση και ενημέρωση σε θέματα υγείας και σωστής διατροφής. Οι παραδοσιακές αντιλήψεις και οι ελάχιστες υπηρεσίες που αφορούν στην προσωπική περιποίηση της γυναίκας δεν αφήνουν πολλά περιθώρια στη γυναίκα της υπαίθρου (Βαγιά, 1987).

Πέραν όμως των παραπάνω, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι γυναίκες που δε διαθέτουν ελεύθερο χρόνο, δεν ασχολούνται με τη φροντίδα της υγείας τους. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕ και του ΟΟΣΑ οι γυναίκες είναι αυτές που αναλαμβάνουν τη φροντίδα των εξαρτημένων ατόμων (ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, χρόνια νοσούντες, χρήστες εθιστικών ουσιών κλπ) ο αριθμός των οποίων αυξάνεται, αυξάνοντας παράλληλα το βάρος που αναλαμβάνουν οι γυναίκες. Η ταυτόχρονη έλλειψη εναλλακτικών μορφών κατάλληλης φροντίδας από την πολιτεία ή την κοινότητα σημαίνει ότι η γυναίκα που φροντίζει δεν έχει καμιά πραγματική επιλογή. Στις γυναίκες δε, οι οποίες «προσφέρουν υποχρεωτικά» τις υπηρεσίες τους, επέρχονται δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία τους καθώς και στη μελλοντική τους κοινωνική και επαγγελματική ανέλιξη. Η γυναίκα μέσα στις οικογενειακές δομές αναπαράγοντας μορφές άτυπης φροντίδας υγείας καλύπτει τις ελλείψεις ενός βαρέως πάσχοντος Δημόσιου Συστήματος Υγείας (Γυναίκα και Υγεία, 2008).

Εκτός από τα σωματικά και ψυχικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες ως αποτέλεσμα των υπηρεσιών φροντίδας που παρέχουν, πολλές φορές οι ίδιες είναι πιθανόν να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας. Οι συνθήκες, όμως, αυτές περιορίζουν τις επιλογές για δραστική και αποτελεσματική ανάληψη μεθόδων ιατρικής φροντίδας και υγιεινών τρόπων ζωής με αποτέλεσμα να επέρχονται δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία τους.

Η ανισότητα στις υπηρεσίες υγείας αγροτικών κοινοτήτων της Κρήτης αλλά και ο βαθμός που οι τοπικές αντιλήψεις για την υγεία και τη νόσο επηρεάζουν τη συμπεριφορά του ατόμου στην αναζήτηση υγείας είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για την ποιότητα ζωής των ατόμων και προβάλλονται έκδηλα σε παραδείγματα νοσημάτων που εκτιμούνται ως ελάσσοнос βαρύτητας. Επίσης, ανισότητα παρατηρείται και στις υπηρεσίες πρόληψης και προαγωγής της υγείας. Σε σχέση με τις υποδομές, σημαντικό είναι να διερευνηθούν η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, η οργάνωση και η διασύνδεση των υπηρεσιών διαγνωστικού ελέγχου των νοσοκομείων και η ενημέρωση σε θέματα υγείας. Από τη μεριά των γυναικών σημαντικοί ανασταλτικοί παράγοντες είναι η απόσταση της κατοικίας από τα Κέντρα Υγείας, η σχέση με το λειτουργό υγείας και το φύλο του λειτουργού υγείας αφού οι ίδιες αισθάνονται πιο άνετα με μία γυναίκα (Δολγέρας Α., Κυριόπουλος Γ., 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο : Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

8.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός για τη μελέτη αυτή είναι η αποτύπωση των αναγκών των γυναικών που διαμένουν σε μία αγροτική ημιορεινή περιοχή. Με την παρούσα έρευνα θα εξετάσουμε ως περίπτωση μελέτης την αγροτική περιοχή της Τυλίσου. Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι:

1. Να συλλεχθούν και να αξιολογηθούν πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες του γυναικείου πληθυσμού της αγροτικής κοινότητας ώστε να αποτυπωθεί μία ολοκληρωμένη άποψη.
2. Να πραγματοποιηθεί διερεύνηση και ερμηνεία της στάσης που έχουν οι ειδήμονες απέναντι στις ανάγκες των γυναικών μίας αγροτικής κοινότητας.
3. Να γίνει διερεύνηση και αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ίδιες οι γυναίκες την κοινωνική πραγματικότητα που τις περιβάλλει.

Τέλος, βάση των αποτελεσμάτων να διατυπωθούν οι ανάλογες προτάσεις για την ενδυνάμωση και την κινητοποίηση του γυναικείου πληθυσμού, όπου τα ίδια τα άτομα θα προτείνουν λύσεις όσον αφορά στην κάλυψη των αναγκών τους.

8.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1^η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Η συμμετοχή των γυναικών στην κοινότητα Τυλίσου σχετίζεται αρνητικά με την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση και τον αριθμό των παιδιών τους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Το νεαρό της ηλικίας των γυναικών επηρεάζει θετικά τη συμμετοχή και την ποιότητα αυτής.
- Ο έγγαμος βίος των γυναικών επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή και την ποιότητα αυτής.

- Οι γυναίκες με παιδιά αδιαφορούν για τη συμμετοχή τους σε δράσεις.
- Σε μια αγροτική κοινότητα δεν παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα συμμετοχής στις γυναίκες.
- Η υποδομή της κοινότητας, οι συγκοινωνίες, η έλλειψη ενημέρωσης και η νοοτροπία της «κλειστής κοινωνίας» επηρεάζουν αρνητικά τη συμμετοχή και την ποιότητα ζωής των γυναικών.
- Οι ανάγκες των γυναικών διαφέρουν ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα τους.
- Οι γυναίκες της κοινότητας που δε συμμετέχουν δεν ενημερώνονται για θέματα υγείας και δεν έχουν μεγάλες απαιτήσεις σχετικά με την παροχή ιατρικών υπηρεσιών.

2^η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Η συμμετοχή των γυναικών, μιας αγροτικής κοινότητας, σε διάφορες δράσεις επηρεάζεται αρνητικά από τον περιορισμένο ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Οι γυναίκες της κοινότητας που διαθέτουν ελάχιστο ελεύθερο προσωπικό χρόνο δε συμμετέχουν στα κοινά.
- Οι γυναίκες που διαθέτουν ελεύθερο χρόνο, δεν είναι ικανοποιημένες από την ποιότητα του.
- Ο ελεύθερος χρόνος των γυναικών της κοινότητας είναι πολύ περιορισμένος (κάτω από 3 ώρες ημερησίως).
- Οι αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν οι γυναίκες βάση ηλικίας και οικογενειακής κατάστασης επηρεάζουν τον ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν αλλά και την αξιοποίηση του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

9.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ποιοτική έρευνα είναι μια μέθοδος διερεύνησης, η οποία εμφανίζεται σε πολλούς διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, αλλά κυρίως στις κοινωνικές επιστήμες. Η εφαρμογή των ποιοτικών μεθοδολογιών εξαρτάται από τη φύση του ερευνητικού προβλήματος και από τις συγκεκριμένες επιλογές του ερευνητή. Σε γενικές γραμμές, ως βασικό στόχο έχει «τη διερεύνηση των νοημάτων και των αναπαραστάσεων που αποδίδουν τα υποκείμενα σε κοινωνικά φαινόμενα και διαδικασίες. Επίσης έχουν στόχο την αποκάλυψη σχέσεων ή συσχετίσεων ανάμεσα σε κοινωνικά υποκείμενα και κοινωνικές ομάδες, την περιγραφή, ανάλυση και κατανόηση κοινωνικών διαδικασιών, τη διατύπωση ή αναδιατύπωση υποθέσεων και θεωρητικών θέσεων για το κοινωνικό γίνεσθαι και τη διακρίβωση κοινωνικών σχέσεων, θέσεων και ρόλων» (Ιωσηφίδης Θ. 2008:21).

Αφορμή για τη διεξαγωγή μιας έρευνας αποτελεί συνήθως ένας προβληματισμός, ένα ερευνητικό ερώτημα. Το πρώτο ίσως πράγμα που καλείται, ένας ερευνητής να σχεδιάσει είναι η μεθοδολογία που θα υιοθετήσει πρώτον, σε σχέση με τον προβληματισμό του και δεύτερον, με το υπό εξέταση πεδίο. Η πορεία δηλαδή πάνω στην οποία θα βασιστεί για να εκπονήσει την έρευνά του και να την παρουσιάσει έπειτα ως γραπτό κείμενο. Για να σχεδιαστεί σωστά η ποιοτική κοινωνική έρευνα πρέπει να πραγματοποιηθούν κάποιες διαδικασίες με κάποια συγκεκριμένη σειρά.

1) Ο ερευνητής πρέπει να επιλέξει τη γενική ερευνητική περιοχή και τους στόχους της έρευνας.

2) Ο ερευνητής πρέπει να ορίσει το θεωρητικό υπόβαθρο και να επιλέξει τη κατάλληλη θεωρητική στρατηγική.

3) Ο ερευνητής πρέπει να είναι σε θέση να συγκεκριμενοποιήσει το ερευνητικό πρόβλημα και να διατυπώσει τις ερευνητικές ερωτήσεις.

4) Σε αυτό το στάδιο πρέπει να επιλεγθεί η κατάλληλη ερευνητική μέθοδος και να σχηματιστούν τα ερευνητικά εργαλεία.

5) Δειγματοληψία: Στην ποιοτική έρευνα ο ερευνητής μελετά τα κοινωνικά φαινόμενα μέσα από τις εμπειρίες των κοινωνικών υποκειμένων. Συχνά στην

ποιοτική έρευνα ο στόχος είναι η επιλογή μίας ή λίγων μόνο περιπτώσεων διότι ένας από τους βασικούς σκοπούς είναι η σε βάθος εντατική και εκτατική διερεύνηση.

6) Η διεξαγωγή της έρευνας: μεθοδολογικά και πρακτικά ζητήματα προκύπτουν από την επίπονη υλοποίηση της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας. Κάποια από αυτά είναι, το ζήτημα ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας με τους συμμετέχοντες, τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας, το ζήτημα των χρονικών περιορισμών, τα ζητήματα αναπάντεχων και απρόβλεπτων περιστατικών που χρήζουν προσεκτικής διαχείρισης κ.α., τα οποία καθορίζουν σημαντικά την έκβαση της έρευνας.

7) Το είδος των ποιοτικών δεδομένων που παράγονται είναι συνήθως αναλυτικά και λεπτομερή. Τα ποιοτικά δεδομένα μπορεί να είναι σε μορφή κειμένου ή σε οπτικοακουστικό υλικό.

8) Η ανάλυση των δεδομένων ξεκινάει κατά την περίοδο συλλογής τους και προσανατολίζει τη διεξαγωγή της έρευνας και καθοδηγεί τους ερευνητές στη συλλογή συγκεκριμένων δεδομένων. Η ανάλυση περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες νοηματοδότησης, κατηγοριοποίησης και θεωρητικοποίησης του ποιοτικού υλικού με στόχο την απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα, τον έλεγχο τυχόν ερευνητικών υποθέσεων ή την ερμηνεία και κατανόηση φαινομένων, διαδικασιών και δράσεων.

9) Στην ποιοτική κοινωνική έρευνα η έννοια της εγκυρότητας σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα της ερευνητικής διαδικασίας, διότι ερευνά το βαθμό της αντιστοιχίας των ερευνητικών σκοπών, υποθέσεων και ερωτημάτων με τα αποτελέσματα της έρευνας. Ο ερευνητής πρέπει να γνωρίζει τους διαφορετικούς τύπους ερευνητικής εγκυρότητας, όπως είναι η περιγραφική, η θεωρητική, η ερμηνευτική και η αξιολογική, ώστε να ξέρει ποια πρέπει να χρησιμοποιήσει.

10) Δημοσιοποίηση των ερευνητικών ευρημάτων: Το σημαντικότερο κομμάτι στην ποιοτική κοινωνική έρευνα αποτελεί η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων (Ιωσηφίδης Θ., 2008).

9.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η παρούσα μελέτη εστιάζει το ενδιαφέρον της στην έρευνα δράση. Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου έγινε διότι θεωρήθηκε ότι στη παρούσα φάση θα φανεί ιδιαίτερα αποτελεσματική. Η έρευνα- δράσης είναι μια διαδικασία διερεύνησης και διασαφήνισης των προβλημάτων μέσα από τη δράση και την εφαρμογή καινοτόμων

μεθόδων με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών, οι οποίοι προσπαθούν να απαντήσουν στα προβλήματα που τους απασχολούν. «Βασικό της γνώρισμα είναι ότι συνιστά μια πρακτική παρέμβασης και μάθησης στην πράξη, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στην μελέτη μιας κατάστασης, αλλά προτείνει νέες μεθόδους και λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος και προσπαθεί, μέσα από την πράξη, να αλλάξει την πραγματικότητα» (Ζαιμάκης, 2002: 240) Μέσα από αυτή τη μέθοδο επιτυγχάνεται τόσο η εξεύρεση των αναγκών όσο και η ευαισθητοποίηση, ενεργοποίηση των γυναικών.

9.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η ανάλυση των δεδομένων, για τις εστιασμένες ομάδες (focus group) έγινε με βάση τους κανόνες που υπαγορεύει η ποιοτική έρευνα. Συγκεκριμένα, «η διαδικασία της ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων ξεκινά κατά την περίοδο της συλλογής τους και τα προπαρασκευαστικά της στάδια ακόμα πιο πριν» (Ιωσηφίδης 2008:168). Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν και κατόπιν απομαγνητοφωνήθηκαν ώστε να αναλυθούν τα δεδομένα και να παρουσιαστούν τα αποτελέσματα.

9.4 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

9.4.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Το πλαίσιο μελέτης είναι η κοινότητα της Τυλίσου, η οποία απέχει από το Ηράκλειο 14 χιλιόμετρα και βρίσκεται στις ανατολικές υπώρειες του Ψηλορείτη σε μια κοιλάδα κατάφυτη από ελιές και αμπέλια. Συνορεύει με τις κοινότητες Μονή, Γωνιές, Αστυράκι, Μάραθος, Ροδιά, Γάζι και Κεραμούτσι. Χαρακτηρίζεται ως ημιορεινή περιοχή, κατέχει έκταση 23,50 χιλ. στρεμμάτων και το μέσο υψόμετρο της περιοχής ανέρχεται στα 200 μέτρα. Είναι ένα ημιορεινό χωριό, το οποίο εντάσσεται στον ομώνυμο δήμο της Τυλίσου. Ανήκει στην επαρχία Μαλεβιζίου που πήρε το όνομά της από το ομώνυμο φρούριο το οποίο ήταν κτισμένο στο Δημοτικό Διαμέρισμα του Κεραμουτσίου του Δήμου Τυλίσου. Ο Δήμος διασώζει ακέραιο το προελληνικό όνομα της αρχαίας πόλης, στα ερείπια της οποίας έχει κτιστεί. Αξιοθέατο αποτελεί ο αρχαιολογικός χώρος της Τυλίσου.

Η κοινότητα της Τυλίσου είναι μια γεωγραφική κοινότητα και αποτελείται από 1085 κατοίκους από τους οποίους το 51% είναι γυναίκες. Όσον αφορά στην ηλικιακή κατανομή το μεγαλύτερο ποσοστό (36%) αποτελείται από άτομα της τρίτης ηλικίας, δηλαδή παρατηρείται μία γήρανση του πληθυσμού.

Ως κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι η γεωργία, ακολουθεί η κτηνοτροφία, και μετά ο τουρισμός (εντός και εκτός Δήμου), η βιοτεχνία, το εμπόριο οι δημόσιες υπηρεσίες η οικοδόμηση και η μελισσοκομία. Στον πρωτογενή τομέα, καλλιεργείται η ελιά και το αμπέλι, με κάποιες εξαιρέσεις με λαχανόκηπους. Σχετικά με το δευτερογενή τομέα παραγωγής στην περιοχή υπάρχει θεσμοθετημένη βιοτεχνική ζώνη. Στον τριτογενή τομέα, παρατηρείται τουριστική κίνηση κυρίως στα δημοτικά διαμερίσματα που είναι πάνω στον επαρχιακό δρόμο προς τα Ανώγεια (Τύλισος, Γωνίες) καθώς και στο Αστυράκι και στο Μάραθο.

Κυρίαρχο είναι το στοιχείο της πυρηνικής οικογένειας. Τα υπόλοιπα στοιχεία που συνθέτουν το δήμο είναι η μείωση του αριθμού των κατοίκων, η γήρανση του πληθυσμού, το επίπεδο εκπαίδευσης, η οικονομική και επαγγελματική κατάσταση του ενεργά παραγωγικού πληθυσμού καθώς και η εσωτερική μετανάστευση προς τα κοντινότερα αστικά κέντρα.

Το κοινωνικό κλίμα είναι ένα ιδιαίτερο κομμάτι στη μελέτη της κάθε κοινότητας γιατί είναι αυτό που προσδιορίζει τον τρόπο που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι τα προβλήματά τους. Όπως αναφέρεται στη μελέτη κοινότητας από το αρχείο του ΚΕΚΑ (Κέντρο Εκπαίδευσης Κοινοτικής Ανάπτυξης), οι ίδιοι οι κάτοικοι αναφέρουν σε συνεντεύξεις τους ότι δεν υπάρχει ομοψυχία, συμπόνια αλλά ούτε και δέσιμο ανάμεσα τους, αντιθέτως υπάρχει διάθεση για κουτσομπολιό, ενώ οι σχέσεις μεταξύ των κατοίκων χαρακτηρίζονται από καχυποψία. Μέσω της επαφής που απέκτησαν οι ερευνήτριες με άτομα της κοινότητας, έγινε γνωστό ότι στους κατοίκους της Τυλίσου προσάπτουν πολλά προσωνύμια, από τα οποία κάποια από αυτά είναι «μπακαλιάροι» και «ξενομπασιάρηδες». Το πρώτο σχετίζεται με την εμπορική δραστηριότητα των κατοίκων της Τυλίσου πριν από πολλά χρόνια. Το δεύτερο οφείλεται στο ότι οι κάτοικοι της Τυλίσου κατάγονται κατά κύριο λόγο από άλλα χωριά και η μετακόμιση τους οφείλεται στο ότι η Τύλισος είναι ένα χωριό κοντά στο αστικό κέντρο του Ηρακλείου παρέχοντας την αγροτική παραδοσιακή ζωή αλλά και τη δυνατότητα καθημερινής μετακίνησης στο Ηράκλειο για επαγγελματικές ευκαιρίες. Βέβαια, αυτό είναι κάτι το οποίο δε βοηθάει στην ύπαρξη κοινωνικής

συμμετοχής, διότι οι κάτοικοι του χωριού δεν αισθάνονται πραγματικά μέλη της κοινότητας.

9.4.2 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ο πληθυσμός αποδέκτης της παρέμβασης μας είναι οι γυναίκες του δημοτικού διαμερίσματος της Τυλίσου. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 (βλ. παράρτημα 1) και με στοιχεία που συλλέχθηκαν από τις ερευνήτριες, από την Εθνική Στατιστική Εταιρία Ελλάδος υπάρχουν στοιχεία που αναφέρονται στις ηλικίες των γυναικών της Τυλίσου, στην οικογενειακή κατάστασή τους και στο μορφωτικό τους επίπεδο. Η παρακάτω καταγραφή των ηλικιών θα επεξεργαστεί για την επιλογή του δείγματος, κατά προσέγγιση αφού προστεθούν 8 επιπλέον χρόνια στις ήδη καταγεγραμμένες ηλικίες, εξ' αιτίας του ότι η απογραφή είναι του 2001. Μελετώντας, αρχικά, τον πίνακα των ηλικιών των γυναικών της κοινότητας παρατηρείται ότι έχουν καταγραφεί 101 γυναίκες 7 ως και 26 ετών. Δυσκολία αποτελεί ότι δεν είναι καταγεγραμμένη η μόνιμη κατοικία και διαμονή αυτών.

Οι γυναίκες ηλικίας 64 ετών και άνω είναι 187, ποσοστό που είναι ιδιαίτερα αυξημένο σε σύγκριση με όλες τις υπόλοιπες καταγεγραμμένες ηλικίες των δημογραφικών στοιχείων που έχουν συλλεχθεί. Επίσης, μεγάλος είναι και ο αριθμός των γυναικών που ανήκουν στην μέση ηλικία (54 ως 63 ετών), οι οποίες είναι 171 γυναίκες. Με βάση τα παραπάνω αναδεικνύεται ότι οι περισσότερες γυναίκες που κατοικούν αυτή τη στιγμή στο χωριό της Τυλίσου ανήκουν στη μέση και στην τρίτη ηλικία. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως οι νεότερες σε ηλικία γυναίκες πιθανόν να μην είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού. Επίσης, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι με βάση τα παραπάνω στοιχεία παρατηρείται ότι το χωριό χαρακτηρίζεται από σταδιακή γήρανση του πληθυσμού.

Αναφορικά, με την οικογενειακή κατάσταση των γυναικών της Τυλίσου παρατηρείται ότι, 44 γυναίκες ηλικίας 20 έως και 29 ετών είναι άγαμες. Αυτό είναι ένα ποσοστό μεγάλο σε σχέση με παλαιότερα, αφού οι γυναίκες ειδικά στις αγροτικές περιοχές παντρεύονταν σε αρκετά μικρή ηλικία. Επίσης η πλειοψηφία των γυναικών είναι έγγαμες ηλικίας 54 ως 63 ετών και αυτή τη στιγμή ανέρχονται στις 109. Μικρό ποσοστό αποτελούν οι έγγαμες σε νεαρή ηλικία που είναι μόλις 25. Σχετικά με τις γυναίκες που ανήκουν στην Τρίτη ηλικία, η πλειοψηφία αυτών είναι χήρες, δηλαδή 47 γυναίκες από 70 ετών και άνω. Ενώ οι γυναίκες που βρίσκονται σε διάσταση είναι

3 και οι διαζευγμένες είναι 11. Τα δεδομένα αυτά αποκαλύπτουν ότι ο θεσμός του γάμου για τη συγκεκριμένη κοινότητα, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι διαφαίνονται παραδοσιακές αντιλήψεις, σχετικά με την κατάλληλη ηλικία γάμου.

Τέλος, όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των γυναικών, με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Εταιρίας, παρατηρείται ότι μόνο δύο γυναίκες ηλικίας 20 με 39 ετών έχουν κάποιο διδακτορικό ή μεταπτυχιακό, 12 γυναίκες ηλικίας 20 με 29 ετών έχουν πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης ενώ μόλις 20 είναι οι γυναίκες που έχουν ένα τέτοιο πτυχίο ηλικίας 30 ως 69 ετών. Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα έχουν τελειώσει μόνο 8 γυναίκες στο χωριό ηλικίας 20 με 39 ετών, ενώ κάποια σχολή έχουν τελειώσει επίσης 8 γυναίκες της ίδιας ηλικίας. Τη μέση εκπαίδευση έχουν τελειώσει οι περισσότερες γυναίκες του χωριού σε σχέση με τις προηγούμενες βαθμίδες αλλά και πάλι παρατηρούμε ότι οι περισσότερες γυναίκες με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης είναι της ηλικίας των 20 με 29 χρόνων. Συνοψίζοντας τα παραπάνω δεδομένα, το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών του χωριού είναι πιο ανεπτυγμένο στις νέες ηλικίες απ' ότι παλαιότερα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έχει φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο.

9.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

9.5.1 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Σχετικά με τον καθορισμό του δείγματος για τις εστιασμένες ομάδες αλλά και τη σωστή αντιπροσώπευση του πληθυσμού, χρησιμοποιήθηκαν κάποια κριτήρια επιλογής ώστε να προσεγγίσουν το καταλληλότερο δείγμα του γυναικείου πληθυσμού, το οποίο είναι ηλικίας 18 ετών και άνω. Ειδικότερα, για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκαν 4-7 γυναίκες με βάση τα παρακάτω κριτήρια. Όσον αφορά στις ηλικίες των γυναικών καθορίστηκαν οι εξής ηλικιακές ομάδες: ^{1η}18-28, ^{2η}29-38, ^{3η}39-48, ^{4η}49-58, ^{5η}59-68 και ^{6η}69+. Όσον αφορά στο επίπεδο μόρφωσης, η πλειοψηφία των γυναικών είναι απόφοιτη μέσης εκπαίδευσης, γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκαν 3 γυναίκες από αυτή την κατηγορία, μία ανώτερης εκπαίδευσης, μία απόφοιτη δημοτικού, και άλλη μία που έχει τελειώσει κάποια τεχνική σχολή. Με αυτόν τον τρόπο καλύφθηκαν όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης. Τέλος, αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση είναι μεγάλο το ποσοστό των έγγαμων γυναικών γι' αυτό το

λόγο επιλέχθηκαν τέσσερις έγγαμες γυναίκες και δύο άγαμες. Επιπρόσθετα επιλέχθηκε και μία γυναίκα, η οποία είναι αγρότισσα λόγω του ότι η Τύλισος είναι μία κατεξοχήν αγροτική περιοχή.

9.5.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΕΙΔΗΜΟΝΕΣ

Αρχικά καταρτίστηκε ένας κατάλογος με ονόματα ατόμων, που ανάλογα με την φύση του προβλήματος, θα μπορούσαν να είναι ειδήμονες. Οι συνεντεύξεις αυτές ενδείκνυται να αρχίζουν από πάνω προς τα κάτω (ιεραρχική κλίμακα), όπως επίσης δεν πρέπει να γίνονται βεβιασμένα. Συγκεκριμένα, στην έρευνα αυτή, ως ειδήμονες ορίστηκαν πρόσωπα κλειδιά της κοινότητας όπως ο Δήμαρχος, η γιατρός του αγροτικού ιατρείου και η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών. Τέλος, ορίστηκαν για συμπληρωματικά στοιχεία δύο γυναίκες της κοινότητας, οι οποίες λόγω του επαγγέλματός τους έρχονται καθημερινά σε επαφή με το γυναικείο πληθυσμό.

9.6 ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

9.6.1 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Στη συγκεκριμένη έρευνα ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίστηκαν οι γυναίκες για τις εστιασμένες ομάδες είναι μέσω του Συλλόγου Γυναικών ο οποίος δραστηριοποιείται στα πλαίσια της κοινότητας. Η προσέλκυση των ατόμων μέσω του Συλλόγου έγινε ζητώντας την άμεση συνεργασία μαζί του. Μέσα από το πρόγραμμα αγωγής υγείας κατά του καρκίνου του μαστού, αν και δε λειτουργεί πλέον, χρησιμοποιήθηκαν «άτομα κλειδιά» τα οποία συμμετείχαν στο πρόγραμμα αυτό. Τέλος, ένας ακόμα τρόπος προσέγγισης του γυναικείου πληθυσμού ήταν η προσωπική επαφή με γυναίκες της κοινότητας που προτάθηκαν από τα «άτομα κλειδιά». Η προσέγγιση του συγκεκριμένου πληθυσμού έγινε στα πλαίσια της κοινότητας του δημοτικού διαμερίσματος της Τυλίσου.

9.6.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΙΔΗΜΟΝΩΝ

Η προσέγγιση των ειδημόνων έγινε μέσω ατόμων «κλειδιά» της κοινότητας. Επειδή είχε πραγματοποιηθεί μία πιλοτική μελέτη, όπου οι σπουδάστριες είχαν έρθει σε επαφή με όλες τις υπηρεσίες του Δήμου και επειδή αντιπροσωπεύουμε το ΚΕΚΑ

Τυλίσου, δεν υπήρξαν δυσκολίες σχετικά με την προσέγγιση των ειδημόνων. Η διατήρηση της κινητοποίησης έγινε μέσω της έρευνας δράσης και με την ανάπτυξη συνεργατικών δικτύων ανάμεσα στις σπουδάστριες και στους φορείς της κοινότητας.

9.7 ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

9.7.1 ΜΕΣΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή αποτελείται από δύο στάδια:

- A) Τη συνέντευξη των ειδημόνων και
- B) τη συνέντευξη των ενδιαφερομένων.

Η έρευνα πρέπει να διαρκεί το πολύ 4 – 5 εβδομάδες. Στη συνέχεια ακολουθεί η συγκέντρωση των ενδιαφερομένων, για να μη χαθεί η επικαιρότητα του προβλήματος και συνεπώς και το ενδιαφέρον των κατοίκων. Σε περίπτωση που υπάρχει αρκετό προσωπικό, μπορούν να γίνουν ταυτόχρονα και τα δύο στάδια της έρευνας. Αν αυτό δεν είναι εφικτό, τότε γίνεται πρώτα η συνέντευξη των ειδημόνων και στη συνέχεια των ενδιαφερομένων. Οι συνεντεύξεις των ειδημόνων μπορούν να διαρκέσουν μέχρι και 6 μήνες. Οι συνεντεύξεις πρέπει να γίνονται μόνο όταν στη συνέχεια ακολουθούν σχετικές δραστηριότητες. Η συνέντευξη πρέπει να γίνεται κατά κανόνα από δύο άτομα, για να υπάρχει δυνατότητα αμοιβαίου ελέγχου καθώς επίσης και η δυνατότητα να κρατά ο ένας σημειώσεις την στιγμή που ρωτά ο άλλος.

A) Συνέντευξη ειδημόνων

Οι συνεντεύξεις ειδημόνων αποσκοπούν στην αποσαφήνιση της εικόνας που έχουν άτομα κύρους και εξειδικευμένο προσωπικό, σχετικά με το ερευνώμενο ζήτημα. Από τον κάθε ειδήμονα, πάρθηκε μία συνέντευξη με βάση συγκεκριμένους θεματικούς άξονες η οποία μαγνητοφωνήθηκε και τα στοιχεία που προέκυψαν χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση των αποτελεσμάτων.

B) Συνέντευξη ενδιαφερομένων

Οι ενδιαφερόμενοι είναι η πληθυσμιακή ομάδα, η οποία θίγεται άμεσα από τις ελλείψεις που έχει εντοπίσει η ομάδα πρωτοβουλίας. Βασική αρχή της έρευνας – δράσης είναι ότι ο ερευνητής πρέπει να παίζει συνειδητά το ρόλο του μη γνωρίζοντος. Συχνά οι ενδιαφερόμενοι συνειδητοποιούν το πρόβλημα για πρώτη φορά κατά την

υλοποίηση της συνέντευξης. Τα άτομα που συμμετείχαν στις εστιασμένες ομάδες πραγματοποίησαν τέσσερις συναντήσεις με τις σπουδάστριες και η συζήτηση κινήθηκε με βάση τους ίδιους θεματικούς άξονες με τις συνεντεύξεις ειδημόνων. Οι συναντήσεις μαγνητοφωνήθηκαν και τα στοιχεία που προέκυψαν από την απομαγνητοφώνηση χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση των αποτελεσμάτων. Οι συνεντεύξεις τελείωσαν μέσα σε δύο εβδομάδες, διότι υπήρχε ο κίνδυνος οι ενδιαφερόμενοι να χάσουν το ενδιαφέρον τους για το πρόβλημα. Στο τέλος της συνέντευξης ενημερώθηκαν για τη μελλοντική δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων.

9.7.2 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ

1^{ΟΣ} ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥ

1. Ηλικία
2. Οικογενειακή κατάσταση
3. Απασχόληση
4. Μορφωτικό επίπεδο
5. Τόπος καταγωγής

2^{ΟΣ} Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ

1. Παράδοση: Τι ίσχυε παλαιότερα- Τι ισχύει τώρα; / Ποια γεγονότα είναι τα αίτια της αλλαγής της κατάστασης; / Ποια θετικά και ποια αρνητικά στοιχεία έχει η τωρινή κατάσταση;
2. Ποια είναι η στάση της οικογένειας απέναντι στην εκπαίδευση των κοριτσιών;
3. Τι είδους εκπαίδευση έχουν οι γυναίκες της Τυλίσου;
4. Τι ανάγκες των γυναικών πιστεύετε ότι μπορεί να καλύψει η εκπαίδευση - επιμόρφωση;
5. Υπάρχει στην Τύλισο το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου από τα κορίτσια; Αν ναι, τι πιστεύετε ότι συνηγορεί σε αυτό;
6. Τι θα μπορούσε να γίνει ώστε να μην εγκαταλείπουν τα νεαρά κορίτσια το σχολείο;
7. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες της Τυλίσου θα ενδιαφερόντουσαν για εκπαιδευτικά προγράμματα; Αν ναι, αναφέρετε τις προτάσεις σας. Αν όχι, για ποιο λόγο;

3^{ΟΣ} Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Τι έχει αλλάξει και για ποιους λόγους στην απασχόληση των γυναικών;
2. Ποια είναι η κύρια απασχόληση των γυναικών της κοινότητας; Εργάζονται κυρίως εντός ή εκτός της κοινότητας; Η απασχόληση τους είναι κυρίως πλήρης ή μερική;
3. Πως πιστεύετε ότι βλέπουν την επαγγελματική τους πορεία; Πως επηρεάζει η οικογένεια την επαγγελματική πορεία των γυναικών της Τυλίσου και αντίστροφα;
4. Πως βλέπετε την επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών, στις μέρες μας; Πως βλέπετε την επαγγελματική πορεία των γυναικών όσον αφορά στις θέσεις που καταλαμβάνουν;
5. Τι προβλήματα μπορεί να αντιμετωπίζει μία εργαζόμενη γυναίκα; Ποιοι οι τρόποι συμπεριφοράς απέναντι σε μία εργαζόμενη γυναίκα; Τι έχετε παρατηρήσει (προσωπική εμπειρία);
6. Ποια είναι η άποψη σας για τα επιμορφωτικά προγράμματα που λαμβάνουν δράση κατά καιρούς; Έχετε εμπειρία από τέτοιου είδους προγράμματα; Αν όχι, θα θέλατε να συμμετάσχετε στο μέλλον και πάνω σε ποια θέματα;
7. Τι θεωρείται ότι πρέπει να αλλάξει όσον αφορά στην επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών και με ποιον τρόπο;

4^{ΟΣ} ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ

1. Τι ενέργειες γίνονται από εσάς για την προάσπιση της υγείας σας;
2. Υπηρεσίες υγείας: Πως κρίνεται τις υπηρεσίες υγείας που υπάρχουν γενικά και συγκεκριμένα για τις γυναίκες; Τι παρέχεται και τι όχι στη κοινότητα σας; Τι θεωρείται αναγκαίο και θα θέλατε να παρέχεται από την κοινότητα σας;
3. Χρήση υπηρεσιών υγείας: Γενικά, πιστεύετε ότι οι γυναίκες της κοινότητας, χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας; Σε ποια συχνότητα; Αν τις χρησιμοποιούν, προτιμούν τις υπηρεσίες εντός ή εκτός της κοινότητας; Αν δεν τις χρησιμοποιούν γενικά αυτές τις υπηρεσίες, τι τις εμποδίζει;
4. Γνωρίζετε για τη λειτουργία του γυναικολογικού ιατρείου της Τυλίσου; Πιστεύετε ότι οι γυναίκες της συγκεκριμένης κοινότητας έχουν άμεση πρόσβαση στο ιατρείο; Αν όχι, τι της εμποδίζει;

5. Ενημερώνονται για θέματα υγείας; Θεωρείτε αυτού του είδους την ενημέρωση επαρκή ή ελλιπή; Γύρω από ποια θέματα υγείας θα θέλατε να υπάρχει περισσότερη ενημέρωση;
6. Τι σημαίνει για εσάς πρόληψη;
7. Θεωρείτε ότι υπάρχουν προκαταλήψεις γύρω από συγκεκριμένες ασθένειες; Ποιοι είναι οι φόβοι των γυναικών μίας αγροτικής κοινότητας;
8. Τι θα μπορούσε να γίνει σχετικά με την αγωγή και προαγωγή της υγείας των γυναικών της κοινότητας; Ποιος πιστεύετε ότι πρέπει να αναλάβει το μερίδιο της ευθύνης;
9. Θα συμμετείχατε σε ένα πρόγραμμα αγωγής και προαγωγής της υγείας ή σε ενημερωτικές ομιλίες για θέματα υγείας; Αν όχι, για ποιους λόγους;

5^{ος} Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1. Πως ήταν η ζωή παλαιότερα στο χωριό και πως είναι τώρα; Υπάρχει κάτι το οποίο πιστεύετε ότι θα έπρεπε να είναι διαφορετικό για την ποιότητα ζωής των γυναικών της κοινότητας;
2. Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι χώροι συνάντησης των γυναικών της κοινότητας, κατά ηλικιακές ομάδες;
3. Ποιοι είναι οι άμεσοι και ποιοι είναι οι έμμεσοι τρόποι επικοινωνίας των γυναικών;
4. Υπάρχουν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των γυναικών που κατοικούν στο χωριό; Θεωρείτε ότι είναι ωφέλιμες ή όχι και για ποιο λόγο;
5. Σε τι πλαίσια κινείται η ψυχαγωγία των γυναικών εντός και εκτός της κοινότητας; Τι προτάσεις έχετε να κάνετε;
6. Υπάρχει κοινωνική συνοχή, αλληλοβοήθεια και αλληλοϋποστήριξη; Αν όχι, για ποιο λόγο θεωρείτε ότι συμβαίνει αυτό;
7. Αν ναι, γνωρίζετε άτομα τα οποία θα συμμετείχαν σε εθελοντικές ομάδες αλληλεγγύης για συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. ηλικιωμένους); Εσείς θα συμμετείχατε;

6^{ος} Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1. Τι ίσχυε παλαιότερα και τι ισχύει τώρα; Ποιες ομοιότητες υπάρχουν και ποιες διαφορές;

2. Μιλήστε μας λίγο για κάποιες παραδόσεις, έθιμα που ίσχυαν ή ισχύουν ακόμα για τη θέση και το ρόλο των γυναικών της κοινότητας.
3. Τι υποχρεώσεις και τι δικαιώματα πιστεύετε ότι πηγάζουν αυτόματα λόγω της γυναικείας φύση σας;
4. Ποια είναι η θέση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια, σαν σύζυγος, μητέρα, γυναίκα και εργαζόμενη;
5. Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφοροποίηση στη θέση και στο ρόλο των γυναικών ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα που ανήκουν, με το πέρασμα των χρόνων;
6. Νιώθετε ικανοποιημένες από την τωρινή κατάσταση; Θεωρείτε ότι οι πράξεις σας αναγνωρίζονται; Τι θα θέλατε να αλλάξει και πως θα μπορούσε να γίνει αυτό;

7^{ΟΣ} Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

1. Ποιες είναι οι καθημερινές ασχολίες των γυναικών της κοινότητας; Πόσο ελεύθερο χρόνο τους επιτρέπουν να έχουν;
2. Θεωρείται πως αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους όπως θα ήθελαν;
 - A. Αν όχι, τι θεωρείτε ότι τις δεσμεύει;
 - B. Αν ναι, με ποιο τρόπο (εντός- εκτός σπιτιού και κοινότητας);
3. Πιστεύετε ότι παρέχονται οι κατάλληλοι διέξοδοι αποφυγής της καθημερινότητας στην κοινότητα σας; Τι επιπλέον θα θέλατε να παρέχεται;
4. Έχει γίνει ποτέ κάτι ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες δομές;
5. Εσείς τι θα μπορούσατε να κάνετε;

8^{ΟΣ} Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

1. Τι σημαίνει για τη γυναίκα της Τυλίσου «συμμετέχω»;
2. Πως θα χαρακτηρίζατε τη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά; Ποιο είναι το προφίλ των γυναικών της κοινότητας που ασχολούνται με τα κοινά και πως θα χαρακτηρίζατε τη συμμετοχή τους αυτή;
3. Θεωρείτε ότι η συμμετοχή συνδέεται με την κάλυψη των προσωπικών συμφερόντων των γυναικών;
4. Ποια θα μπορούσαν να είναι για εσάς τα κίνητρα συμμετοχής σας σε διάφορες δράσεις;
5. Ποιοι θα μπορούσαν να είναι οι λόγοι για τους οποίους δε θα θέλατε να συμμετέχετε σε δράσεις;

6. Μιλήστε μας για τις προσωπικές σας εμπειρίες όσον αφορά στη συμμετοχή σας σε οργανώσεις. Αν είχατε αρνητική εμπειρία τι πιστεύετε ότι φταίει για αυτό;
7. Τι γνωρίζετε για τις συμμετοχικές δραστηριότητες; Ποια θεωρείτε ότι είναι τα οφέλη τους και ποια τα αρνητικά τους;
8. Θεωρείτε ότι είναι σκόπιμη η συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς; Με ποιους τρόπους θα έφτανε η πληροφόρηση για προγράμματα στις γυναίκες της κοινότητας;

9.7.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ

Το εργαλείο της έρευνας αποτελείται από οχτώ θεματικούς άξονες που καλύπτουν τους περισσότερους τομείς δραστηριοποίησης ενός ατόμου. Μέσα σε αυτές τις ενότητες υπάρχουν ερωτήσεις με τις οποίες ζητείται να γίνει μία σύγκριση του παρόντος και του παρελθόντος, υπάρχουν ερωτήσεις για τη διερεύνηση των αναγκών των γυναικών, ερωτήσεις ευαισθητοποίησης, αλλά επίσης, ζητείται από τα μέλη να γίνονται προτάσεις γύρω από θέματα που τα απασχολούν. Οι θεματικοί άξονες καθ' όλη τη διάρκεια θα παραμείνουν οι ίδιοι, ενώ οι ερωτήσεις που αναφέρονται παρακάτω μπορούν να τροποποιηθούν ανάλογα με τη δυναμική και τις ανάγκες της ομάδας.

9.8 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

9.8.1 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα μέλη τα οποία αποτέλεσαν αυτές τις ομάδες είναι γυναίκες οι οποίες διαμένουν στο Δημοτικό Διαμέρισμα της Τυλίσου, και οι οποίες στο σύνολο τους αντιπροσωπεύουν τα δημογραφικά κριτήρια τα οποία έχουμε θέσει. Η διάρκεια των συναντήσεων της ομάδας ήταν τρεις εβδομάδες, όπου την πρώτη εβδομάδα έγινε η συνάντηση γνωριμίας και ενημέρωσης με μικρή διάρκεια και στο τέλος της εβδομάδας πραγματοποιήθηκε η δεύτερη όπου συζητήθηκαν και αναλύθηκαν οι τέσσερις πρώτες ενότητες. Στις επόμενες εβδομάδες πραγματοποιήθηκε μία συνάντηση κάθε φορά και περιλάμβανε δύο ενότητες προς συζήτηση. Στην τελευταία συνάντηση πραγματοποιήθηκε το κλείσιμο της ομάδας,

όπου ευχαριστήσαμε τα μέλη για τη συμμετοχή τους και τα ενημερώσαμε για την ημέρα παρουσίασης των αποτελεσμάτων. Στην πρώτη συνάντηση της εβδομάδας αποφασίστηκε η ώρα και ο τόπος της συνάντησης, ώστε τα μέλη να νιώσουν άνεση στην προσέλευσή τους. Σε κάθε συνάντηση ένα άτομο από τις σπουδάστριες ήταν ο συνεντευκτής, ένα ο βοηθός και ένα ο παρατηρητής, ρόλοι οι οποίοι εναλλάσσονταν για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

9.8.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΕΙΔΗΜΟΝΕΣ

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τους ειδήμονες περιλάμβαναν τους ίδιους θεματικούς άξονες με τις συνεντεύξεις των εστιασμένων ομάδων, με ελάχιστες τροποποιήσεις. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με άτομα κύρους στην κοινότητα της Τυλίσου και με άτομα τα οποία έρχονται σε επαφή καθημερινά με το γυναικείο πληθυσμό. Η κάθε συνέντευξη δεν είχε συγκεκριμένη χρονική διάθεση επειδή έγινε προσπάθεια κάλυψης όλων των θεματικών ενοτήτων. Η προσέγγιση των ατόμων αυτών έγινε με ευκολία καθώς έχουν συνεργαστεί ξανά στο παρελθόν με σπουδάστριες. Η ημερομηνία και η ώρα της συνέντευξης καθορίστηκε από τους ερευνητές και τους συνεντευξιαζόμενους βάση του ελεύθερου χρόνου τους. Όλες οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν ώστε να αναλυθούν τα αποτελέσματα μετά το πέρας της διαδικασίας.

9.9 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκαν όλες εκείνες οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε συνεντεύξεις με εξυπηρετούμενος. Ως βασική τεχνική χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της ανατροφοδότησης – ανάδρασης, η οποία «αποτελεί αναπόσπαστη διαδικασία για μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική επικοινωνία ώστε αυτή να είναι αμφίδρομη» (Κανδυλάκη Α. , 2004: 193). Σημαντικό είναι το ότι «χρησιμοποιείται ως βασική τεχνική για την εκμείευση απαντήσεων από τα άτομα ως μέλη μίας ομάδας, λόγω του ότι βοηθάει στο να εκφράσουν τις σκέψεις τους και να τις κάνουν γνωστές στην ομάδα που ανήκουν» (Κανδυλάκη Α., 2004: 194). Για να επιφέρουμε αποτελέσματα μέσω της συγκεκριμένης τεχνικής, χρειάζεται να συνδυαστεί με την τεχνική της ενεργητικής ακρόασης, επειδή μέσω αυτής ο Κοινωνικός Λειτουργός επιτυγχάνει τον έλεγχο των ενεργειών του και μέσω αυτού

καταφέρνει να παρατηρεί σωστά την ομάδα και όσα έχουν ειπωθεί. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της αντανάκλασης η οποία υποβοηθάει την ανατροφοδότηση αλλά προϋποθέτει την ενεργητική ακρόαση που συνοδεύεται με την επιβράβευση. «Η αντανάκλαση καθρεφτίζει τα λεκτικά και τα μη λεκτικά στοιχεία και επιβεβαιώνει τα μηνύματα που εμπεριέχονται σε αυτά» (Κανδυλάκη Α.,2004: 194). Η αντανάκλαση βοηθάει στην κατανόηση όσων έχουν ειπωθεί, στο κατά πόσο ισχύουν τα λεγόμενα της ομάδας, στην αναγνώριση συναισθήματος των μελών και στη γενικότερη κατανόηση συμπεριφορών. Βέβαια, η έντονη χρησιμοποίηση της συγκεκριμένης τεχνικής προκαλεί άνοια στα μέλη της ομάδας γι' αυτό το λόγο πρέπει να εναλλάσσεται με την τεχνική της παράφρασης. Η παράφραση είναι η «επαναδιατύπωση όσων λέγονται» (Κανδυλάκη Α.,2004: 194). Ουσιαστικά, είναι πιο σαφής και ξεκάθαρη διατύπωση από τον αρχικό λόγο των μελών με σκοπό να διευκολύνει τη συζήτηση. Επίσης, βοηθάει στο να ξεκαθαρίσουν τα μέλη της ομάδας αλλά και ο ομιλητής τις σκέψεις του. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω οι τεχνικές αυτές χρησιμοποιούνται συνδυαστικά για το επιθυμητό αποτέλεσμα. Οι ποιοτικές συνεντεύξεις των ατόμων με κύρος, «ειδήμονες», είχαν αρκετές από τις προαναφερόμενες τεχνικές αλλά βασίζονταν σε ένα πλάνο ερωτήσεων. Σε αυτή τη διαδικασία ο συνεντευκτής πρέπει να χρησιμοποιήσει πολλές από τις τεχνικές που διαθέτει σαν ερευνητής. Σημαντικό είναι να συγκεντρωθούν αξιόπιστα στοιχεία ώστε να αποσπαστούν χρήσιμες πληροφορίες. Αυτό θα επιτευχθεί όταν ο συνεντευκτής προσπαθήσει να «εισχωρήσει και να ενσωματωθεί μέσα στο περιβάλλον, να ξεχαστεί όσο είναι δυνατόν περισσότερο ώστε να μην παρερμηνευτούν με την έντονη παρουσία του ή διαφοροποιηθούν οι απαντήσεις του ερωτώμενου» (Javeau C. 2000:64- 65).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ

ΕΡΕΥΝΑΣ

10.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η ποσοτική έρευνα παράγει στατιστικά στοιχεία μέσω της χρήσης της ευρείας κλίμακας έρευνα, χρησιμοποιώντας μεθόδους όπως τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα, τις δομημένες συνεντεύξεις κα. Μία ποσοτική έρευνα με ερωτηματολόγιο είναι ένα ανιχνευτικό μέσο και η χρήση του βασίζεται στη σωστή χρήση της εφαρμογής των στατιστικών μεθόδων της έρευνας.

«Οι έρευνες με ερωτηματολόγιο αποβλέπουν στο να συγκεντρώσουν τριών ειδών στοιχεία ή δεδομένα με βάση τη μοντέρνα ορολογία. Αυτά τα στοιχεία ή δεδομένα είναι τα εξής: 1) γεγονότα (δεδομένα) τα οποία προκύπτουν από το προσωπικό πεδίο των ατόμων, από το πεδίο του άμεσου περιβάλλοντος και από το πεδίο συμπεριφοράς τους, 2) υποκειμενικές κρίσεις πάνω σε γεγονότα, ιδέες, συμβάντα ή άτομα είτε πρόκειται για γνώμες είτε για στάσεις είτε για κίνητρα, προσδοκίες, φιλοδοξίες κτλ. 3) γνώσεις, δηλαδή ενδείξεις γύρω από το επίπεδο γνώσεων διάφορων μελετώμενων από την έρευνα αντικειμένων» (Javeau C., 2000: 46-47).

Στη συγκεκριμένη έρευνα, οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν αφορούσαν στη συλλογή στοιχείων που εμπίπτουν σε όλες τις παραπάνω κατηγορίες. Χαρακτηριστικά, στην πρώτη κατηγορία που αφορούν τα γεγονότα, εμπίπτουν οι ερωτήσεις γύρω από τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων. Στη δεύτερη κατηγορία, σχετικά με τις υποκειμενικές κρίσεις πάνω σε γεγονότα εμπίπτουν οι ερωτήσεις 15 και 21 του σχετικού ερωτηματολογίου. Τέλος, στην τρίτη κατηγορία με τις γνώσεις, χαρακτηριστικά εμπίπτει η ερώτηση 19 του ερωτηματολογίου.

Η έρευνα χαρακτηρίζεται από μία σειρά αντικειμενικών σκοπών που έχουν σχέση με το γυναικείο πληθυσμό της Τυλίσου. Για να επιτευχθούν οι καθορισμένοι στόχοι της έρευνας τέθηκε μία σειρά από υποθέσεις εργασίας. Αφού, λοιπόν, διατυπώθηκαν οι υποθέσεις εργασίας, μπόρεσε να κατασκευαστεί το εργαλείο με σαφείς ερωτήσεις γύρω από τους θεματικούς άξονες της έρευνας.

10.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η στρατηγική που ακολουθήθηκε είναι η περιγραφική, που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό τη διενέργεια της στο φυσικό περιβάλλον των υποκειμένων και περιορίζεται στην παρατήρηση και στην καταγραφή των διαφόρων εκφάνσεων του φαινομένου.

10.3 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η ανάλυση των δεδομένων της ποσοτικής έρευνας έγινε με τη χρήση του προγράμματος SPSS. Σε πρώτο στάδιο έγινε χρήση περιγραφικής στατιστικής. Τα δεδομένα εξετάστηκαν ως προς την τάση, τις αναλογίες και τα ποσοστά. Όσες μεταβλητές είχαν σημαντική διασπορά διασταυρώθηκαν με διμεταβλητή στατιστική ανάλυση και αναλύθηκαν με εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 και γραμμική συσχέτιση Spearman Correlation (rs). Πιο συγκεκριμένα, κατά την ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κωδικοποίηση των ερωτηματολογίων, μεταφορά των δεδομένων των ερωτηματολογίων σε έναν κώδικα, ο οποίος αποτελεί ειδικό γλωσσικό σύστημα με σκοπό την καταχώριση τους σε έναν κατάλληλο φορέα για μηχανογραφική ή ηλεκτρονική επεξεργασία. Ύστερα από την κωδικοποίηση, πραγματοποιήθηκε η ανίχνευση τους, δηλαδή παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα που σχετίζονται με τις υποθέσεις εργασίας μέσω των συσχετίσεων. Έπειτα έγινε επαλήθευση του δείγματος και ανάλυση δεδομένων χρησιμοποιώντας διάφορα στατιστικά τεστ. Τέλος, εξακριβώθηκε αν η κατανομή των επιλεγμένων μεταβλητών είναι περίπου η ίδια στο δείγμα, με εκείνη όλου του πληθυσμού.

Με βάση τα αποτελέσματα, έγινε προσπάθεια ερμηνείας του κοινωνικού φαινομένου που μελετήθηκε καθώς και εξαγωγή γενικεύσιμων συμπερασμάτων. Τα συμπεράσματα αυτά στη συνέχεια συνδέθηκαν με το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο στηρίχτηκε η δημιουργία των υποθέσεων.

Έτσι, συντάχθηκε η έκθεση η οποία περιλαμβάνει την ουσία των αναλυμένων αποτελεσμάτων της έρευνας, ώστε να παρουσιαστεί. «Τα σχόλια περιλαμβάνουν τα σπουδαιότερα σημεία που προκύπτουν από τους στατιστικούς πίνακες δίνοντας ερμηνείες κατανοητές. Μια ερευνητική έκθεση αποτελείται από τα εξής σημεία: α)

παρουσίαση της έρευνας, β) παρουσίαση των αποτελεσμάτων, γ) συμπεράσματα, δ) παραρτήματα, ε) βιβλιογραφία» (Javeau C, 2000).

10.4 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Τα στοιχεία αυτά έχουν αναφερθεί στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας της ποιοτικής έρευνας και δε χρειάζεται να γίνει επανάληψη εφόσον λειτουργώντας συμπληρωματικά η ποιοτική και η ποσοτική έρευνα έχουν τον ίδιο πληθυσμό και πλαίσιο μελέτης.

10.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Ο καθορισμός του πληθυσμού εξαρτάται από το ίδιο το αντικείμενο της έρευνας, από τις επιλεγμένες υποθέσεις εργασίας και τα υλικοτεχνικά εμπόδια που προκύπτουν. Έτσι, το δείγμα της έρευνας αυτής, αποτελούν γυναίκες ηλικίας 18 – 69+, οι οποίες διαμένουν μόνιμα στην κοινότητα της Τυλίσου. Επειδή η κατασκευή του δείγματος, σχετίζεται με την επιλογή ενός υπολογισμένου αντιπροσωπευτικού δείγματος ενός πληθυσμού, καθίσταται αδύνατη μία γενικότερη έρευνα πάνω σε όλο τον πληθυσμό, λόγω του μεγέθους του. Παρόλο που έγινε προσπάθεια προσέγγισης όσο το δυνατόν περισσότερων γυναικών, εν τέλει, το ποσοστό που έπρεπε να προσεγγιστεί, ορίστηκε ως το 20% του συνολικού πληθυσμού των γυναικών. Στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της τυχαίας δειγματοληψίας, διότι δεν τέθηκαν άλλες προϋποθέσεις ή κριτήρια σε σχέση με τα υπόλοιπα δημογραφικά στοιχεία.

10.6 ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

10.6.1 ΜΕΣΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ύστερα από βιβλιογραφική και ηλεκτρονική αναζήτηση δεν προέκυψε κάποιο ήδη πραγματοποιημένο σταθμισμένο ψυχομετρικό μέσο το οποίο να ανταποκρίνεται με ακρίβεια στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης έρευνας. Για τον καθορισμό των πληροφοριών που θα συλλεχτούν αναπτύχθηκε μία προβληματική

έπειτα από διεξοδική μελέτη της ανάλυσης των πρώτων αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας. Σύμφωνα με τον αριθμό του δείγματος και τους τομείς προς διερεύνηση, ως το καταλληλότερο και αποτελεσματικότερο εργαλείο για την έρευνα, ορίστηκε το ερωτηματολόγιο, τόσο για τη συλλογή όσο και για την επεξεργασία, ανάλυση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη δημιουργία ενός ερωτηματολογίου το οποίο κατασκευάστηκε σύμφωνα με τις ανάγκες της έρευνας, για την πληρέστερη συλλογή των στοιχείων.

10.6.2 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Οι θεματικές ενότητες που επιλέχθηκαν για το ερωτηματολόγιο βασίστηκαν στο ότι για ορισμένα θέματα, έπρεπε να ληφθούν περισσότερες πληροφορίες για την καλύτερη μελέτη του εξεταζόμενου θέματος αλλά και τη σωστή επεξεργασία των ερευνητικών υποθέσεων. Οι άξονες από τους οποίους αποτελείται το ερωτηματολόγιο είναι τρεις. Συγκεκριμένα είναι οι εξής:

Α' ΜΕΡΟΣ: Δημογραφικά στοιχεία.

Β' ΜΕΡΟΣ: Ερωτήσεις σχετικά με τον ελεύθερο χρόνο των γυναικών της αγροτικής κοινότητας.

Γ' ΜΕΡΟΣ: Ερωτήσεις σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στην κοινότητα.

10.6.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ

Οι ερωτήσεις κάλυψαν ένα ευρύ φάσμα πεδίων και αναφέρθηκαν σε περιγραφικά δεδομένα (κοινωνικοδημογραφικά). Χρησιμοποιήθηκαν κλειστές ερωτήσεις, οι οποίες ακολούθησαν μια λίστα πιθανών ερωτήσεων με έναν κωδικό αριθμό και οι απαντήσεις των ερωτωμένων καταγράφηκαν κυκλώνοντας την απάντηση που τους αντιπροσώπευε. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν ανοικτές ερωτήσεις, ώστε να μπορέσει ο ερωτώμενος να εκφραστεί ελεύθερα. Επιπροσθέτως, χρησιμοποιήθηκαν, ημι-κλειστές ερωτήσεις όπου είχαν προβλεφθεί οι κυριότερες πιθανές απαντήσεις αλλά δόθηκε το περιθώριο να προσθέσει ο ερωτώμενος μία διαφορετική απάντηση. Τέλος, χρησιμοποιήθηκε κλίμακα αξιολόγησης σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, ώστε να διερευνηθεί η στάση τους απέναντι σε διάφορα λεπτεπίλεπτα θέματα.

10.7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

Μετά και από τον καθορισμό των θεματικών αξόνων καθορίστηκε ο τρόπος με τον οποίο θα συλλεχτούν τα απαραίτητα δεδομένα. Έτσι αποφασίστηκε να ακολουθηθεί η μέθοδος «πόρτα πόρτα» με οχτώ ερευνήτριες. Αυτοί που πραγματοποιούν μία έρευνα πρέπει να είναι σωστά εκπαιδευμένοι όσον αφορά στην μεθοδολογία της έρευνας και πρέπει να γνωρίζουν τους κώδικες δεοντολογίας. Οι ερευνητές, οφείλουν να προστατεύουν το απόρρητο των απαντήσεων των υποκειμένων, κάτι το οποίο παρατηρείται ότι δε συμβαίνει συχνά. Επίσης, δεν πρέπει να αποκρύπτεται ο αντικειμενικός σκοπός της έρευνας, διότι θίγεται η ελευθερία συμμετοχής του υποκειμένου που δε γνωρίζει τον πραγματικό αποδέκτη των πληροφοριών που δίνει. Εν συνεχεία, «δεν πρέπει να δίνεται η εντύπωση στον ερωτώμενο ότι η γνώμη του βαρύνει πολύ και δεν πρέπει να ενημερώνεται από προηγουμένως για το τι θα ερωτηθεί γιατί μπορεί να προετοιμαστεί ψυχολογικά για τις απαντήσεις του» (Javeau C, 2000: 36).

Το μοίρασμα των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε από τις τρεις σπουδάστριες και από κάποιες εθελόντριες που κατοικούν στο δημοτικό διαμέρισμα της Τυλίσου. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις προετοιμασίας των εθελοντών ερευνητών. Στις συναντήσεις αυτές, έγινε ανάλογη παρουσίαση των απαιτούμενων προσόντων ενός ερευνητή, ύστερα από βιβλιογραφική αναζήτηση των σπουδαστριών.

Το πρώτο προσόν που πρέπει να έχει ένας ερευνητής είναι η ουδετερότητα. Ένας καλός ερευνητής είναι ένα σπάνιο μαργαριτάρι, γι' αυτό πολλές φορές απαιτείται ειδική εκπαίδευση σε άτομα τα οποία θα συμμετέχουν στην εκάστοτε έρευνα. Ο συνεντευκτής πρέπει να δίνει την εντύπωση ότι ως προς το θέμα που διερευνά είναι αμέτοχος. Γι' αυτόν το λόγο πρέπει να παρουσιάζει σωστά τα πραγματικά του κίνητρα, να είναι σε θέση να επεξηγήσει θέματα που αφορούν στην έρευνα, να κινεί το ενδιαφέρον του ερωτώμενου αποφεύγοντας την έλλειψη σοβαρότητας, τις ενδεχόμενες αντιδράσεις και κάποια τυχόν εκτόνωση ή δισταγμό.

10.8 ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΛΟΜΕΝΩΝ

Ύστερα από τη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου, πραγματοποιήθηκε η διανομή του, η οποία διήρκησε δύο ημέρες (Σάββατο και Κυριακή). Κατά τις ώρες κοινής ησυχίας δεν πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Το ερωτηματολόγιο δινόταν στον ερωτώμενο, που επιθυμούσε να συμμετάσχει, με έναν κλειστό φάκελο ώστε να διασφαλιστεί το απόρρητο.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας είναι πιθανό να παρουσιαστούν κάποια αναπόφευκτα προβλήματα για τα οποία πρέπει να είναι σε θέση ο ερευνητής να αντιμετωπίσει. Στη συγκεκριμένη έρευνα, παρουσιάστηκε πρόβλημα σχετικά με τους ερωτώμενους, όσον αφορά στην αποφυγή απαντήσεων σε συγκεκριμένες ερωτήσεις. Η αποφυγή των απαντήσεων φάνηκε να βασίζεται αρχικά στο ότι δεν είχαν πειστεί για το απόρρητο της έρευνας, έπειτα στο ότι δεν επιθυμούσαν να εμβαθύνουν σε κάποια ερωτήματα και τέλος, στο ότι κάποιες έννοιες ήταν προβληματικές και δύσκολες να αναλυθούν.

10.9 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Τα προβλήματα τα οποία παρουσιάζονται στο στάδιο της σύνταξης του πλάνου του ερωτηματολογίου είναι πολυάριθμα και σύνθετα. Έπρεπε να επιλεγεί ο σωστός τύπος ερωτήσεων, με ποιο τρόπο θα γίνει η μέτρηση των στάσεων, αν θα χρησιμοποιηθεί βαθμολογική κλίμακα και με ποιον τρόπο. Η επίλυση τους βασίστηκε στις απαντήσεις των παρακάτω ερωτημάτων: ποιος θα είναι ο τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, τι είδους ερωτήσεις θα χρησιμοποιηθούν, τι γλώσσα θα χρησιμοποιηθεί, ποιος τρόπος επεξεργασίας θα υιοθετηθεί και πως μπορούν να αποφευχθούν οι ακούσιες διαστρεβλώσεις στις απαντήσεις.

Προτού πραγματοποιηθεί η έρευνα πεδίου (συμπλήρωση των ερωτηματολογίων), δοκιμάστηκε το ερωτηματολόγιο. Σε ένα περιορισμένο δείγμα, το οποίο επιλέχθηκε μέσω του διαθέσιμου δείγματος, συμπληρώθηκε ένας μικρός αριθμός ερωτηματολογίων με κύριο στόχο την αποφυγή λαθών στην έρευνα πεδίου. Σε αυτό το στάδιο εντοπίστηκαν ασάφειες, μη κατανοητοί όροι, δυσκολία στην απάντηση ιδιαίτερα στις ανοικτές ερωτήσεις που αφορούν προσωπικές γνώμες και απαιτούν συγκεκριμένο χρόνο. Πρώτα απ' όλα ένα ερωτηματολόγιο δεν πρέπει να

είναι ένας κατάλογος ερωτήσεων. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιήθηκαν απευθείας ερωτηματολόγια. Χρησιμοποιήθηκαν κλειστές ερωτήσεις για να συγκεντρωθούν ορισμένες κατηγορίες πληροφοριών, όπως π.χ. η οικογενειακή κατάσταση. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν ανοιχτές ερωτήσεις λόγω του ότι ο ερωτώμενος είναι ελεύθερος να εκφραστεί όπως θέλει και με αυτόν τον τρόπο μπορούν να ερευνηθούν βαθιές στάσεις και να αναλυθεί καλύτερα το φαινόμενο που ερευνάται. Βέβαια, η διεξοδική τους ανάλυση καθίσταται δύσκολη αλλά είναι απαραίτητη για τη συγκέντρωση πληροφοριών. Τέλος, χρησιμοποιήθηκαν και ημι – κλειστές ερωτήσεις ώστε μέσω αυτών να συλλεχθούν πληροφορίες που θα εκφραστούν με μεγαλύτερη ευκολία από τον ερωτώμενο.

Στο στάδιο της σύνταξης του οριστικού ερωτηματολογίου αξιοποιήθηκαν οι πληροφορίες που λήφθηκαν κατά τα προηγούμενα στάδια και καθορίστηκε η οριστική σύνταξη του ερωτηματολογίου. Έπειτα, καθορίστηκε η σωστή σειρά των ερωτήσεων, η τελική σελιδοποίηση, εκτύπωση, σχήμα κτλ., ο καθορισμός των τρόπων εισήγησης του ερωτηματολογίου στον ερευνώμενο πληθυσμό και η προ – κωδικογράφηση του ερωτηματολογίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^Ο: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

11.1 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΙΔΗΜΟΝΩΝ

11.1.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Αρχικά καταρτίστηκε ένας κατάλογος με ονόματα ατόμων που ανάλογα με τη φύση του προβλήματος μπορούν να θεωρηθούν ειδήμονες. Τα κριτήρια επιλογής των ατόμων αυτών ήταν η επαφή με το γυναικείο πληθυσμό και η θέση κύρους στην κοινότητα. Ειδικότερα για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκαν πέντε ειδήμονες. Όσον αφορά στις ηλικίες τους, αντιπροσωπεύτηκαν οι εξής ηλικιακές ομάδες: 28-37, 38-47, 48-57, 58-67. Σχετικά με το επίπεδο μόρφωσης το 60% είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης ενώ το 40% απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τέλος, αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση η πλειοψηφία είναι έγγαμοι εκτός ενός ατόμου που δήλωσε ότι είναι διαζευγμένη. Το σύνολο των ατόμων δηλώνουν ότι έχουν παιδιά.

11.1.2 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ

Στο θεματικό άξονα που αφορά στην εκπαίδευση του γυναικείου φύλου αναλύθηκαν θέματα όπως η εκπαίδευση των γυναικών μέσα στο χρόνο, η στάση της οικογένειας, οι ανάγκες που καλύπτει η εκπαίδευση, καθώς και οι προτάσεις των ειδημόνων σχετικά με εκπαιδευτικά προγράμματα.

Όσον αφορά στην εξέλιξη του θεσμού της εκπαίδευσης των γυναικών, η γενική εικόνα που παρουσιάστηκε ήταν ότι έχουν γίνει μεγάλες αλλαγές στο χώρο της εκπαίδευσης λόγω διαφόρων παραγόντων. Κάποιοι από αυτούς είναι η αλλαγή στη στάση των γονέων, η αλλαγή του θεσμού της εκπαίδευσης, οι οικονομικές ανάγκες και τέλος η εξέλιξη της κοινωνίας. Ενισχύοντας τα παραπάνω η Α.Φ η οποία είναι συνταξιούχος εκπαιδευτικός, τόνισε ότι παλαιότερα ήταν πολύ δύσκολο να λάβει τη στοιχειώδη εκπαίδευση ένα κορίτσι διότι οι γονείς δεν τη θεωρούσαν απαραίτητη. Ενισχύοντας τα παραπάνω ανέφερε «τα παιδιά που τελείωσαν εκείνα τα χρόνια τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν ήρωες, παιδιά και γονείς». Η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών εκφράζοντας μία διαφορετική άποψη είπε ότι «όταν μία γυναίκα

θέλει να μορφωθεί, δε νομίζω να εμποδίζεται από την οικογένειά της, ούτε μπορούσαν να την εμποδίσουν στο παρελθόν». Επίσης κάποια άτομα ανέφεραν ότι όσες γυναίκες δεν είχαν μορφωθεί στο παρελθόν, τους δίνεται η δυνατότητα να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους μέσα από το σχολείο "Δεύτερης Ευκαιρίας" που υπάρχει στην Τύλισο. Αυτό αποτελεί ένα από τα θετικά στοιχεία της σημερινής κατάστασης και με βάση τα λεγόμενα του Δημάρχου «η γυναίκα από τη στιγμή που μπήκε στην εκπαίδευση άρχισε να χειραφετείται, να συνειδητοποιεί ότι ο άντρας δεν είναι το ισχυρό φύλο και να παίρνει το πάνω χέρι στην κοινωνία».

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στη στάση της οικογένειας απέναντι στην εκπαίδευση των κοριτσιών. Η πλειοψηφία των ειδημόνων θεωρεί ότι η στάση των γονέων επηρέαζε σημαντικά την εκπαίδευση των κοριτσιών και τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει σημαντικά. Ενισχύοντας αυτήν την άποψη η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών ανέφερε ότι «έχει να κάνει βέβαια με το πώς μεγαλώνει μία οικογένεια το παιδί, τι αρχές και τι προτεραιότητες προτείνουν οι γονείς στα παιδιά τους». Όπως αναφέρθηκε, οι γονείς δεν είχαν τις απαραίτητες γνώσεις αλλά ούτε την οικονομική δυνατότητα να στηρίξουν την εκπαίδευση των κοριτσιών. Γενικότερα δεν υπήρχαν τα ανάλογα κίνητρα για να μορφωθούν. Τέλος, αναφέρθηκε ακόμη μία άποψη ότι οι γονείς αναγνώριζαν την ανάγκη της μόρφωσης αλλά κυρίως για το ανδρικό φύλο. Χαρακτηριστικά η πρόεδρος ανέφερε ότι παλαιότερα ήταν άλλος ο ρόλος της γυναίκας, «παλιά έβαζαν τα κορίτσια στη δουλειά».

Σχετικά με την εκπαίδευση που έχουν οι γυναίκες της Τυλίσου, παρατηρείται μια σχετική διαφοροποίηση με βάση τις ηλικιακές ομάδες. Αρχικά, φάνηκε ότι οι γυναίκες που αποτελούν την τρίτη ηλικία είναι απόφοιτες του δημοτικού ή αναλφάβητες. Για την μέση ηλικία η Α.Φ. ανέφερε ότι «τα κορίτσια της ηλικίας μου όλο και κάτι έκαναν...ελάχιστες μόνο έμειναν μόνο με τη μόρφωση του δημοτικού». Κάποιοι από τους ειδήμονες ανέφεραν ότι η εκπαίδευση καλύπτει βασικές ανάγκες μιας γυναίκας. Κάποιες από αυτές είναι, η διευκόλυνση ως προς την εξεύρεση εργασίας, η οικονομική ανεξαρτησία που τους προσφέρει, η κοινωνική χειραφέτηση της γυναίκας και η ενίσχυση της προσωπικότητάς της. Ενισχύοντας τα παραπάνω ο Δήμαρχος ανέφερε ότι «τη βοήθησε να μη νιώθει υποδεέστερη από τον άντρα».

Όσον αφορά στο φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου και τα αίτια αυτού, η πλειοψηφία των ειδημόνων συμφώνησε πως παλαιότερα υπήρχε αυτό το φαινόμενο είτε λόγω εργασίας κυρίως στα αγόρια, είτε λόγω γάμου στα κορίτσια. Ανέφεραν επίσης ότι τώρα δε συναντάται κάτι τέτοιο στην Τύλισο.

Τέλος, στην ερώτηση που αφορούσε στα εκπαιδευτικά προγράμματα ανέφεραν ότι αυτά απευθύνονται κυρίως στις νεαρές ηλικίες. Βασικά αίτια σε αυτό θεωρούν ότι είναι η αύξηση γνώσεων για την επαγγελματική αποκατάσταση με βασικό αυτοσκοπό την οικονομική ενίσχυση. Αυτό βέβαια είναι κάτι το οποίο παρατηρούν ότι συμβαίνει τα τελευταία χρόνια. Επιπροσθέτως, επεσήμαναν ότι σε ανάλογα προγράμματα που έχουν πραγματοποιηθεί στην Τύλισο υπήρχε ανάλογη ανταπόκριση.

11.1.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην ερώτηση που αφορούσε στην απασχόληση των γυναικών και στις αλλαγές που έχουν γίνει, η πλειοψηφία απάντησε ότι παλαιότερα οι περισσότερες γυναίκες εργάζονταν στα αγροτικά και εντός σπιτιού, ενώ πλέον απασχολούνται και σε αμειβόμενη εργασία. Οι περισσότεροι συμφώνησαν πως η κοινωνία είναι θετική απέναντι στις εργαζόμενες γυναίκες και επεσήμαναν ότι μέσα από την εργασία αποζητούν την ανεξαρτησία τους. Επιβεβαιώνοντας τα παραπάνω η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών είπε ότι «η παρουσία της γυναίκας στην αγορά εργασίας έχει αλλάξει προς το καλύτερο.. τώρα όλες οι γυναίκες προσπαθούν να βρουν δουλειά για να έχουν το δικό τους πορτοφόλι, ανεξαρτησία». Μια άλλη άποψη που ειπώθηκε από τη γιατρό ήταν πως «υπάρχουν οι δυνατότητες για εργασία αλλά πρέπει να προσπαθήσουν οι ίδιες...γιατί εδώ πέρα, σε αντίθεση με άλλα χωριά, δεν κάνουν συλλόγους, συνεταιρισμούς. Άλλα χωριά έχουν πάρει ολόκληρα κονδύλια».

Εν συνεχεία, όσον αφορά στην απασχόληση των γυναικών της Τυλίσου κάποιοι ειδήμονες θεωρούν ότι οι περισσότερες γυναίκες είτε εργάζονται είτε όχι, απασχολούνται στα αγροτικά. Όσες γυναίκες εργάζονται στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα είναι με πλήρη απασχόληση και οι περισσότερες, ιδίως στις νεαρές ηλικίες, μετακινούνται για αυτό το λόγο στο αστικό κέντρο. Τέλος, εκφράστηκε η άποψη ότι η επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών συγκριτικά με παλαιότερα, βρίσκεται σε ένα πολύ καλό επίπεδο και αυτό αποδεικνύεται από τις θέσεις που καταλαμβάνουν. Πάνω σε αυτό ο Δήμαρχος ανέφερε ότι «βέβαια οι γυναίκες συναντούν πολλές δυσκολίες... εξαιτίας του φύλου».

Η επόμενη ερώτηση βασίστηκε στις δυσκολίες που συναντούν οι εργαζόμενες γυναίκες. Εν γένει, οι απόψεις που εκφράστηκαν από τους ειδήμονες εστίασαν στα οικογενειακά προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσει μία γυναίκα όταν εργάζεται.

Συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι η οικογένεια πολλές φορές μπορεί να σταθεί εμπόδιο, αν και τα τελευταία χρόνια δε συμβαίνει αυτό λόγω των οικονομικών αναγκών. Επιπροσθέτως, κάποιοι ειδήμονες ανέφεραν ότι η εργασία μίας έγγαμης μητέρας μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην ανατροφή των παιδιών αλλά και στη σχέση του ζευγαριού, ειδικά όταν οι υποχρεώσεις εντείνονται από το ρόλο του φροντιστή (φροντίδα ηλικιωμένων). Επιβεβαιώνοντας τα παραπάνω η Α.Φ. ανέφερε ότι «η παρουσία της μάνας στο σπίτι είναι καταλυτική». Ειδικότερα, για τις εργαζόμενες γυναίκες της Τυλίσου, η πρόεδρος θεωρεί ότι έχουν αρκετά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις εργαζόμενες γυναίκες των αστικών κέντρων και ότι οι υποδομές της κοινότητας δεν υστερούν προς αυτό. Ενισχύει την άποψη αυτή λέγοντας ότι «είναι πιο τυχερή η γυναίκα που μένει στην Τύλισο και εργάζεται και οι λόγοι είναι το ότι είναι κλειστή η κοινωνία, οι άνθρωποι γνωρίζονται μεταξύ τους, υπάρχει εμπιστοσύνη, δεν υπάρχει η ανασφάλεια που υπάρχει σε μία μεγάλη πόλη».

Ολοκληρώνοντας το συγκεκριμένο θεματικό άξονα, όσοι από τους ειδήμονες αναφέρθηκαν στο τι πρέπει να αλλάξει στην επαγγελματική δραστηριότητα των γυναικών, πιστεύουν πως η δημιουργία θέσεων, βάση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, εντός του Δήμου θα ήταν μία σημαντική στήριξη. Πάνω σε αυτό όμως ο Δήμαρχος ανέφερε ότι «πρέπει να υπάρχει η ανάλογη πρωτοβουλία». Κάτι το οποίο συμβαίνει και με τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Σχετικά με αυτό οι ειδήμονες θεωρούν ότι υπάρχει η ανάλογη ενθάρρυνση και ενημέρωση, από τους φορείς και τους συλλόγους της κοινότητας. Μια σημαντική πρόταση εκφράστηκε από τη γιατρό, η οποία ανέφερε ότι «θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε εμείς (οι φορείς), σχετικά με την εκπαίδευση των αλλοδαπών φροντιστών..... προσφέροντας έτσι έμμεσα βοήθεια στην εργαζόμενη γυναίκα».

11.1.4 ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ

Σ' αυτή την ενότητα αναλύθηκαν θέματα που αφορούν στην υγεία του γυναικείου πληθυσμού της Τυλίσου. Το πρώτο θέμα που συζητήθηκε με τους τρεις από τους πέντε ειδήμονες, λόγω της θέσης τους, αφορούσε στο κατά πόσο οι ίδιοι συμβάλλουν στην προάσπιση της υγείας των γυναικών. Το σύνολο συμφώνησε στο ότι γίνονται οι ανάλογες ενέργειες ώστε να υπάρχει ενημέρωση γύρω από θέματα υγείας, αλλά και οι απαιτούμενες υποδομές. Συγκεκριμένα, σε σχέση με αυτές, ανέφεραν ότι πραγματοποιείται υλικοτεχνική αναβάθμιση του ιατρείου, προκειμένου

να εξυπηρετεί περισσότερα άτομα. Η γιατρός, βέβαια, τόνισε ότι αυτή τη στιγμή υπάρχει έλλειψη προσωπικού στις υπηρεσίες υγείας της κοινότητας, κάτι το οποίο εμποδίζει το έργο τους. Τα συνεντευξιαζόμενα μέλη της κοινότητας, θεωρούν ότι οι υπηρεσίες υγείας έχουν βελτιωθεί σε σχέση με παλιότερα αλλά δεν είναι επαρκής.

Στη συνέχεια οι ειδήμονες ρωτήθηκαν σχετικά με τη συχνότητα χρησιμοποίησης των υπηρεσιών υγείας της κοινότητας από τις γυναίκες. Πάνω σε αυτό όλοι συμφώνησαν ότι το ιατρείο είναι επισκέψιμο, με διαφορά απόψεων στις ηλικιακές ομάδες και στις ανάγκες που τους καλύπτει. Συγκεκριμένα, κάποιοι θεωρούν ότι είναι επισκέψιμο από τις μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες είτε για συνταγογράφηση φαρμάκων είτε λόγω δυσκολίας μετακίνησης τους στο αστικό κέντρο. Ενώ, οι μικρότερες σε ηλικία γυναίκες επισκέπτονται το αστικό κέντρο γι' αυτόν το λόγο. Αντίθετα, κάποιοι άλλοι ισχυρίστηκαν ότι το ιατρείο είναι επισκέψιμο από τις νεαρές ηλικίες σε αντίθεση με τις μεγάλες γυναίκες που δε φροντίζουν την υγεία τους λόγω έλλειψης παιδείας. Βέβαια, η γιατρός ανέφερε μια επιπλέον, διαφορετική άποψη λέγοντας ότι «ο κύριος όγκος προσέλευσης των ασθενών αφορά γυναίκες κάθε ηλικίας, από μαθήτριες μέχρι ηλικιωμένες».

Στην ερώτηση για το αν υπάρχει ενημέρωση σε θέματα υγείας και με ποιον τρόπο γίνεται αυτή, η πλειοψηφία των ειδημόνων απάντησε ότι κατά καιρούς έχουν γίνει διάφορες ομιλίες, αλλά η συμμετοχή του πληθυσμού συνήθως εξαρτάται από την ποιότητα και τα μέσα της ενημέρωσης. Συγκεκριμένα, η Β.Μ. υποδηλώνοντας την ποιότητα αυτής ανέφερε ότι «δεν υπάρχει ενημέρωση, μόνο αν είσαι μέσα στα πράγματα, αλλιώς δε θα σου πει κανένας τίποτα». Τέλος, ειπώθηκε η πρόταση, από την Α.Φ. ότι θα έπρεπε να υπάρχει ένας σταθερός φορέας ενημέρωσης πάνω σε θέματα υγείας. Στη συνέχεια η γιατρός αναφέρθηκε, σε μία προηγούμενη προσπάθεια για διερεύνηση των αναγκών του γυναικείου πληθυσμού της Τυλίσου σε θέματα υγείας. Μέσω αυτής συνειδητοποιήσαν όλοι οι φορείς ότι υπάρχει η ανάγκη δημιουργίας ενός κέντρου υγείας, χωρίς όμως να υπάρχει κάποιο αποτέλεσμα.

Ολοκληρώνοντας, το συγκεκριμένο θεματικό άξονα οι τρεις από τους πέντε ειδήμονες ρωτήθηκαν αν θεωρούν ότι υπάρχουν προκαταλήψεις ή φόβοι απέναντι σε συγκεκριμένες ασθένειες. Το σύνολο θεωρεί ότι δε συμβαίνει αυτό στην εποχή μας σε αντίθεση με παλαιότερα. Εκτός από τον καρκίνο που αποτελεί μάστιγα στις μέρες μας και το φοβάται η πλειοψηφία των ατόμων, θεωρούν ότι πλέον δεν υπάρχει άγνοια, λόγω της ενημέρωσης, γύρω από κάποιες ασθένειες οπότε δεν υπάρχει και ο φόβος.

11.1.5 Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Στην ερώτηση που σχετίζεται με τις καθημερινές ασχολίες των γυναικών και τον ελεύθερο χρόνο που τους επιτρέπουν να έχει, οι ειδήμονες συμφώνησαν στην άποψη ότι οι καθημερινές ασχολίες των περισσότερων γυναικών σχετίζονται με την επαγγελματική απασχόληση, τις οικιακές εργασίες και τα αγροτικά. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν τους επιτρέπουν να έχουν αρκετό ελεύθερο χρόνο, ιδιαίτερα στις έγγαμες μητέρες. Σχετικά με αυτό η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών θεωρεί ότι «υπάρχει ελεύθερος χρόνος αλλά είναι θέμα διαχείρισης».

Εν συνεχεία, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις όσον αφορά στο αν οι γυναίκες αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους. Ειδικότερα, ο Δήμαρχος ανέφερε ότι «αξιοποιούν τον χρόνο τους...μόνο οι νέες γυναίκες που έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν και να πάνε στο Ηράκλειο. Οι γυναίκες ηλικίας πέρα των 35- 40 δε νομίζω ότι αξιοποιούν το χρόνο τους κατάλληλα». Αντίθετα, η γιατρός πιστεύει ότι ακόμα και στον ελεύθερο χρόνο τους, η ενασχόληση τους επικεντρώνεται σε δραστηριότητες που αφορούν στην οικογένεια. Τέλος, η Α.Φ. θεωρεί ότι δεν αξιοποιείται κατάλληλα ο ελεύθερος χρόνος τους.

Στην ερώτηση που αφορούσε στο αν παρέχονται κατάλληλοι διέξοδοι στην κοινότητα, οι περισσότεροι συνεντευξιζόμενοι απάντησαν ότι δεν υπάρχουν τρόποι αποφυγής της καθημερινότητας. Αντίθετη άποψη εκφράστηκε από την πρόεδρο, η οποία υποστήριξε ότι υπάρχουν, αλλά εξαρτάται από τον τρόπο που ο καθένας θέλει να τους αξιοποιήσει. Επιπλέον, τόνισε ότι οι γυναίκες δε συναντούν αντιστάσεις ως προς τις εξόδους τους. Συμπληρώνοντας, ο Δήμαρχος ανέφερε ότι σε άλλα χωριά, οι γυναίκες επισκέπτονται χώρους εστίασης ενώ στην Τύλισο αυτό δε συμβαίνει επειδή είναι διαφορετική η νοοτροπία της κοινωνίας.

Ωστόσο, οι ειδήμονες πρότειναν τη δημιουργία ανάλογων υποδομών για την παροχή διεξόδων. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκαν τρεις προτάσεις, η πρώτη αφορούσε στη δημιουργία ενός χώρου όπου οι γυναίκες θα αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους, η δεύτερη, την οργάνωση δράσεων από το Σύλλογο Γυναικών και η τρίτη, τη σταδιακή ενεργοποίηση των γυναικών σε δράσεις που τις ενδιαφέρουν.

11.1.6 Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Στην ενότητα αυτή αναλύθηκαν θέματα που αφορούσαν στη δικτύωση του γυναικείου πληθυσμού. Η συζήτηση κινήθηκε αρχικά γύρω από τους χώρους συνάθροισής τους. Όσοι από τους συνεντευξιαζόμενους αναφέρθηκαν σ' αυτό, θεωρούν ότι κύριοι χώροι των συναντήσεων αποτελούν η εκκλησία και οι κοινωνικές εκδηλώσεις (γάμοι, βαφτίσεις, κηδείες και ομιλίες). Επίσης ανέφεραν ότι στις νέες ηλικίες υπάρχουν περισσότερες δυνατότητες, όπως για παράδειγμα, οι καφετέριες. Συγκεκριμένα, ο Δήμαρχος αναφέρει ότι «η νοοτροπία έχει αλλάξει εντελώς για τα άτομα κάτω των 30 ετών».

Επόμενο θέμα συζήτησης αποτελούσαν οι τρόποι επικοινωνίας. Οι συνηθέστεροι είναι μέσω της προσωπικής επαφής (επισκέψεις) και μέσω της τηλεφωνικής επικοινωνίας. Σημαντική θέση έλαβε ένας ειδήμονας, ο οποίος ανέφερε ότι η επικοινωνία στην Τύλισο μεταξύ των γυναικών συνδέεται άμεσα με την κοινωνική κριτική. Σχετικά με την επιρροή που ασκεί η μία γυναίκα στην άλλη, οι ειδήμονες παρατήρησαν ότι είναι πιο έντονη, συγκριτικά με το παρελθόν, ειδικά όταν αναφέρονται σε κάτι καινούριο.

Κλείνοντας αυτόν το θεματικό άξονα, οι ειδήμονες εκτιμούν ότι γενικότερα υπάρχει σύμπτωση μεταξύ των γυναικών που κατοικούν μόνιμα στη Τύλισο, αν και η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται ως εγωκεντρική με έντονο στοιχείο την αντιπαλότητα. Βέβαια, σημαντικό ρόλο παίζουν οι σχέσεις που έχει ο ένας με τον άλλον και οι υποχρεώσεις του κάθε ατόμου. Τέλος, εκφράστηκε και μία αντίθετη άποψη η οποία σχετιζόταν με την ύπαρξη σύμπτωσης μόνο σε περίπτωση ανάγκης.

11.1.7 Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Στην ενότητα αυτή συζητήθηκε ο ρόλος και η θέση της γυναίκας σε διάφορα επίπεδα. Οι ειδήμονες θεωρούν ότι στο παρελθόν οι συνθήκες διαβίωσης ήταν πιο δύσκολες. Η γυναίκα μπορεί να μην είχε μία αμειβόμενη απασχόληση αλλά συμμετείχε σε χειρονακτικές εργασίες όπως τα αγροτικά. Επιπροσθέτως, η γιατρός αναφερόμενη στο παρόν είπε πως «δε ζούμε σε μία εποχή άριστη, φεμινιστική και αξιοκρατική. Η θέση της γυναίκας δεν έχει εκτιμηθεί κοινωνικά». Σε αντίθεση με τα

παραπάνω ο Δήμαρχος πιστεύει ότι σε σχέση με παλαιότερα η γυναίκα έχει ανεξαρτητοποιηθεί και αυτό είναι πολύ σημαντικό για το ρόλο και τη θέση της.

Με βάση τα λεγόμενα τους, αποτυπώνεται η εικόνα ότι η γυναίκα ήταν πάντα "ριγμένη" επειδή είχε πολλούς ρόλους, ως μητέρα, σύζυγος και γυναίκα και επειδή οι υποχρεώσεις που υπαγορεύουν αυτοί οι ρόλοι είναι αυξημένες. Αφενός, θεωρούν ότι υπάρχει η στοιχειώδης ισότητα στις υποχρεώσεις καθώς τώρα υπάρχει βοήθεια από την πλευρά των αντρών. Αφετέρου, τα δικαιώματα παραμένουν λίγα. Εντείνοντας την αντίθεση με το παρελθόν η Α.Φ. ανέφερε ότι «η γυναίκα είχε πολλές υποχρεώσεις, αυτή έμενε στο σπίτι και ο άντρας στο καφενείο. Τώρα τα πράγματα έχουν αλλάξει». Τεκμηριώνοντας αυτήν την άποψη ο Δήμαρχος είπε ότι «στη σημερινή εποχή οι υποχρεώσεις είναι πολλές... ενώ τα δικαιώματα είναι πολύ λιγότερα. Θεωρώ ότι τώρα αρχίζουν να δίνουν δικαιώματα στις γυναίκες».

Ολοκληρώνοντας αυτή τη θεματική ενότητα η πλειοψηφία των ειδημόνων θεωρεί ότι υπάρχει αναγνώριση του ρόλου και των δράσεων των γυναικών, η οποία εστιάζεται κυρίως στο οικογενειακό περιβάλλον. Με την πάροδο του χρόνου οι συνεντευξιαζόμενοι κρίνουν ότι υπάρχει μεγαλύτερη αναγνώριση στο πρόσωπο των γυναικών ωστόσο αποκλίνουν ακόμη από το πρότυπο των αστικών κέντρων.

Τέλος, η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών πρόσθεσε ότι οι γυναίκες δεν πρέπει να επιβαρύνουν το ρόλο τους με περισσότερες δραστηριότητες και θεωρεί συνετό την επαναπροσδιόριση του ρόλου τους. Συγκεκριμένα αναφέρει «κάπου πρέπει να ορίσουμε ξανά το ρόλο μας, να θέσουμε όρια, έτσι ώστε να απολαμβάνουμε την ζωή... Τι προσπαθούμε να αποδείξουμε τόσα χρόνια;».

11.1.8 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Στον τελευταίο θεματικό άξονα που αφορούσε στη συμμετοχή των γυναικών σε δράσεις και συλλόγους εκφράστηκαν δύο αντίθετες απόψεις. Η πρώτη άποψη ήταν ότι γενικότερα οι γυναίκες της Τυλίσου συμμετέχουν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις υποχρεώσεις τους. Η δεύτερη άποψη ήταν ότι δε συμμετέχουν, θεωρώντας ως βασικά αίτια το χαρακτήρα του ατόμου, τις προτεραιότητες που θέτει και τις πιθανές απογοητεύσεις που έχει λάβει στο παρελθόν. Η Μ.Β. πρόσθεσε ότι «το κακό εδώ με τους Τυλισιανούς είναι ότι έχουν κλίκες, αν μπορέσεις να μπεις σε μία ομάδα θα μπορέσεις να δεις και να μάθεις κάποια πράγματα».

Σχετικά με το προφίλ των γυναικών που συμμετέχουν ο Δήμαρχος ανέφερε «εκτιμώ ότι αυτές που συμμετέχουν είναι εργαζόμενες γυναίκες που έχουν παραπάνω μόρφωση από την πλειοψηφία. Υπάρχουν όμως γυναίκες με πολλά περισσότερα προσόντα που δε συμμετέχουν ενώ θα έπρεπε». Οι υπόλοιποι ειδήμονες πρόσθεσαν ότι είναι θέμα χαρακτήρα και συγκεκριμένα, η πρόεδρος ανέφερε ότι «μια γυναίκα που συμμετέχει, πρέπει να το θέλει πολύ». Βέβαια, υπάρχει και η αντίθετη άποψη, ότι τους ενδιαφέρει μόνο το «ντιρι- ντιρι».

Όσον αφορά στα κίνητρα συμμετοχής των γυναικών της Τυλίσου, οι ειδήμονες αναγνώρισαν ότι μπορεί να υπάρχουν θεμιτά και αθέμιτα. Σχετικά με τα θεμιτά ανέφεραν την προσφορά, τον εμπλουτισμό γνώσεων, την έκφραση ενέργειας και την τόνωση αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης. Εν συνεχεία, ανέφεραν τα αθέμιτα κίνητρα τα οποία σχετίζονται κυρίως με τα προσωπικά συμφέροντα και την ανάγκη προβολής. Ενισχύοντας τα παραπάνω, ο Δήμαρχος είπε ότι «αυτό που πρέπει να γίνει είναι να υπάρχουν θεμιτά κίνητρα και να μην επηρεάζονται από τα προσωπικά τους συμφέροντα».

Κλείνοντας τις συνεντεύξεις με την ερώτηση αν η συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς είναι απαραίτητη, οι ειδήμονες απάντησαν ότι η συμμετοχή των γυναικών είναι σημαντική επειδή μέσω αυτής παρουσιάζεται μια διαφορετική οπτική των πραγμάτων. Έγιναν διάφορες προτάσεις ώστε οι γυναίκες της Τυλίσου να συμμετέχουν. Η πρώτη πρόταση εκφράστηκε από το Δήμαρχο, ο οποίος αναφέρει ότι είναι σημαντική η δημιουργία μιας ομάδας γυναικών που θα κινητοποιεί τις υπόλοιπες. Η δεύτερη πρόταση σχετιζόταν με τη βελτίωση της ενημέρωσης γύρω από δράσεις ώστε να ενδιαφερθούν οι γυναίκες και τέλος εκφράστηκε η άποψη ότι πρέπει να επέλθει αλλαγή της νοοτροπίας, στην κοινότητα της Τυλίσου, σχετικά με την ποιότητα συμμετοχής. Η Μ.Β. τόνισε ότι «όλη αυτή η κατάσταση οφείλεται στις κλίκες που έχουν δημιουργηθεί και λένε θα κάνουμε αυτό κι αυτό... δε θέλουν να ανοίξουν τα μάτια τους και να κάνουν κάτι για τη Τύλισο».

11.2 ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

11.2.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Αρχικά, για την πραγματοποίηση των εστιασμένων ομάδων επιλέχθηκαν γυναίκες από 18- 69+ οι οποίες είναι μόνιμοι κάτοικοι της κοινότητας της Τυλίσου. Τα κριτήρια επιλογής των ατόμων αυτών ήταν κατά κύριο λόγο τα δημογραφικά τους στοιχεία και στη συνέχεια η συχνή επαφή τους με γυναίκες της κοινότητας είτε λόγω της επαγγελματικής τους απασχόλησης είτε λόγω της συμμετοχής τους σε συλλόγους. Ειδικότερα για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκαν εφτά γυναίκες από τις οποίες τελικά συμμετείχαν στην έρευνα οι πέντε. Οι γυναίκες αυτές, με βάση τα λεγόμενα τους, δεν μπόρεσαν να συμμετάσχουν λόγω αυξημένων υποχρεώσεων.

Όσον αφορά στις ηλικίες των γυναικών που συμμετείχαν, αντιπροσωπεύτηκαν οι εξής ηλικιακές ομάδες: 18-28, 29-38, 49-58, 59-68, 69+. Σχετικά με το επίπεδο μόρφωσης αντιπροσωπεύτηκαν όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης. Οι δύο από τις πέντε γυναίκες είναι απόφοιτες Λυκείου και μία είναι απόφοιτη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η μεγαλύτερη σε ηλικία γυναίκα είναι απόφοιτη Γυμνασίου και η τελευταία είναι απόφοιτη Δημοτικού. Τέλος, αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση οι τρεις από τις πέντε είναι έγγαμες με παιδιά σε αντίθεση με τις υπόλοιπες.

11.2.2 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ

Ο συγκεκριμένος θεματικός άξονας διαπραγματεύτηκε το θεσμό της εκπαίδευσης και τη σημασία που έχει για τις γυναίκες γενικότερα, και ειδικότερα τις γυναίκες της Τυλίσου. Επίσης, έγιναν ιστορικές αναδρομές και σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα. Αναφερθήκαν στη σημασία της εκπαίδευσης και στη σημαντικότητα εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Αρχικά, αναφέρθηκαν στο τι συνέβαινε παλιότερα σχετικά με την εκπαίδευση των γυναικών. Οι μεγαλύτερες σε ηλικία συμμετέχουσες, μέσα από την εμπειρία τους, παρατήρησαν ότι λίγα ήταν τα κορίτσια τα οποία παλαιότερα σπούδαζαν ή μορφώνονταν. Χαρακτηριστικά η Ε.Γ. είπε ότι σχετικά με τη δική της τη γενιά 3 με 4 κορίτσια ήταν αυτά τα οποία πήγαιναν στο σχολείο. Αυτό συνέβαινε επειδή οι γονείς

πιο παλιά, δεν μπορούσαν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους στα μαθήματα επειδή ήταν αγράμματοι και αυτό ήταν μία ακόμα δυσκολία που συναντούσαν τα παιδιά που μορφώνονταν. Πάνω σε αυτό το θέμα η Κ.Μ. είπε ότι «εγώ δεν είχα τις δυνατότητες να βοηθήσω τα παιδιά μου». Τα νεαρά κορίτσια σε αυτό το κομμάτι δεν είχαν να πουν πολλά. Η δική τους εμπειρία όμως βοήθησε στη σύνδεση του τι συνέβαινε παλαιότερα με το τι συμβαίνει τώρα.

Έτσι, η Κ.Μ. είπε ότι στη δική της γενιά όλα τα κορίτσια σπουδάζουν. Μ' αυτό συμφώνησαν όλες οι υπόλοιπες λέγοντας ότι τώρα μπορούν και οι γονείς να τα βοηθήσουν στα μαθήματα επειδή έχουν τουλάχιστον μία στοιχειώδη μόρφωση. Επίσης, η Κ.Μ. πρόσθεσε ότι «μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους να πάρουν το σωστό δρόμο» Πάνω σε αυτό η Ε.Γ. διαφώνησε και επανέφερε τη συζήτηση στο παρελθόν, λέγοντας ότι οι παλαιότεροι ίσως να μην μπορούσαν να τα διαβάσουν, αλλά ήταν σοφοί άνθρωποι και μετέδιδαν τη σοφία τους, υποστηρίζοντας και καθοδηγώντας σωστά τα παιδιά τους, χαρακτηριστικά ανέφερε «πολλές φορές θα ακούσετε ιστορίες που λένε για ανθρώπους, αν και αγράμματοι, ήταν σοφοί άνθρωποι». Συγκριτικά με παλαιότερα, όλα τα μέλη θεωρούν ότι η τωρινή κατάσταση έχει πολλά θετικά στοιχεία διότι η εκπαίδευση βοήθησε στο να αλλάξει η ποιότητα ζωής των γυναικών αλλά και του περιβάλλοντος τους. Χαρακτηριστικά η Κ.Μ. είπε ότι «τουλάχιστον εμένα με βοήθησε πολύ στην οικονομική μου άνεση». Πέρα όμως από αυτό οι γυναίκες θεωρούν ότι ένας άνθρωπος ο οποίος έχει μορφωθεί διαφέρει έντονα από έναν άλλον ο οποίος δεν έχει. Για παράδειγμα η Ε.Γ. είπε «εγώ τελείωσα το δημοτικό...ο άντρας μου την 3^η Γυμνασίου... αυτή η διαφορά φαινόταν, ακόμα και στη βοήθεια των παιδιών με τα μαθήματά τους». Πάνω σε αυτό συμφώνησαν όλες και παρατήρησαν τη σημαντικότητα της μόρφωσης. Επίσης, η Κ.Μ. πρόσθεσε ότι η περίοδος της αλλαγής έγινε στη γενιά των παιδιών της και η Μ.Π. θεωρεί ως αίτια της αλλαγής αυτής τις νέες συνθήκες διαβίωσης.

Η επόμενη ερώτηση σχετιζόταν με τη στάση της οικογένειας σχετικά με την εκπαίδευση των κοριτσιών. Τα μέλη παρατήρησαν ότι η αλλαγή σε σχέση με παλιότερα είναι τεράστια και ότι στη σημερινή εποχή οι γονείς ενθαρρύνουν τα παιδιά να μορφωθούν, και ειδικότερα τα κορίτσια. Χαρακτηριστικά η Χ.Β. ανέφερε ότι «τα τελευταία 20 χρόνια, έχει αλλάξει η νοοτροπία και οι γονείς ενθαρρύνουν τα κορίτσια». Γενικά, θεωρούν ότι υπάρχει σημαντική αλλαγή πάνω σε αυτό, ακόμα και στην Τύλισο.

Όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών της κοινότητας της Τυλίσου, σχετικά με τα παραπάνω παρατηρείται μία διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικία. Παρατήρησαν ότι στην τρίτη ηλικία υπάρχουν πολλές γυναίκες οι οποίες έχουν τελειώσει μόνο το Δημοτικό ή είναι αναλφάβητες. Στη μέση ηλικία παρατηρείται μια ποικιλομορφία διότι άνηκαν στη περίοδο της αλλαγής του θεσμού της εκπαίδευσης. Αντίθετα, τα νέα παιδιά ως επί το πλείστον μορφώνονται.

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στο ποιες ανάγκες των γυναικών μπορεί να καλύψει η ίδια η μόρφωση. Πάνω σε αυτό, οι γυναίκες διαπίστωσαν πως η βασικότερη ανάγκη είναι η ίδια η μόρφωση, διότι μόνο μέσα από αυτή μπορείς να σταθείς στη κοινωνία, να μιλήσεις και να εκφραστείς σωστά. Χαρακτηριστικά η Κ.Μ. είπε ότι «πρέπει πρώτα να μορφώνεσαι για καλό δικό σου σαν άτομο, σαν άνθρωπος και μετά τα υπόλοιπα». Επιπλέον ανέφεραν ότι, όταν έχεις μορφωθεί ή έχεις σπουδάσει, γενικά, είναι πιο εύκολο να βρεις μια θέση εργασίας στην εποχή μας, με τις συνθήκες που επικρατούν.

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στο αν υπάρχει το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου από τα νεαρά κορίτσια. Απ' ότι αναφέρθηκε από τα μέλη της ομάδας τα κορίτσια δεν εγκαταλείπουν συχνά το σχολείο. Αν συμβεί αυτό, γίνεται διότι τα ίδια τα κορίτσια επιλέγουν να το διακόψουν είτε επειδή δεν τους αρέσει είτε επειδή προτιμούν να μάθουν μία τέχνη. Η Ε.Γ. είπε ότι «μόνο όταν δεν παίρνουν τα γράμματα συμβαίνει αυτό» και η Μ.Κ. πρόσθεσε ότι «αυτό βέβαια συμβαίνει σπάνια». Αντίθετη άποψη είχε η Μ.Π. η οποία είπε ότι «υπάρχει όμως αυτό το φαινόμενο» και η Χ.Β. πρόσθεσε ότι «νόμιζα ότι η δική μου η γενιά ήταν η τελευταία που συνέβαινε αυτό». Τέλος, η Μ.Κ. διαπίστωσε ότι «υπάρχει αυτό το φαινόμενο, αλλά παλαιότερα συνέβαινε πιο συχνά». Όταν τους ζητήθηκε να εξηγήσουν τους λόγους που συνέβαινε αυτό, ανέφεραν ότι πολλά κορίτσια εγκατέλειπαν το σχολείο για να παντρευτούν ώστε να κερδίσουν μία υποτιθέμενη ελευθερία. Όπως εξήγησαν, τα πράγματα παλιότερα στην πατρική οικογένεια ήταν πολύ πιο σφικτά, διότι δεν υπήρχαν οι δυνατότητες που υπάρχουν τώρα, ούτε οι οικονομικές ανέσεις. Η Ε.Γ. ενίσχυσε αυτή την άποψη λέγοντας ότι «τα κορίτσια σχεδόν δεν πήγαιναν πουθενά». Οι μεγαλύτερες σε ηλικία, βλέποντας τα πράγματα ιδανικά στην εποχή μας, είπαν ότι αυτό δε συμβαίνει πλέον, ενώ η Μ.Π. επέμενε ότι αυτό συνεχίζει να συμβαίνει, όχι βέβαια στον ίδιο βαθμό. Σε αυτό το σημείο υπήρξε μία διαφωνία μεταξύ της Ε.Γ. και της Μ.Π. όπου παρατηρούμε ότι αντιλαμβάνονται διαφορετικά τα δεδομένα της εποχής μας. Στο τέλος της διαμάχης αυτής η Μ.Π.

αποσαφήνισε ότι αυτό συμβαίνει σε άλλα απομακρυσμένα χωριά, ενώ στην Τύλισο δε συμβαίνει λόγω της τοποθεσίας του χωριού που βοηθάει στο να επηρεάζονται άμεσα από τις νέες αντιλήψεις.

Τέλος, σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι γυναίκες θεωρούν ότι έχουν πολλά θετικά στοιχεία και ότι μπορούν να προσφέρουν πολλά στις γυναίκες της Τυλίσου. Η Κ.Μ. και η Ε.Γ. συμφώνησαν ότι αυτά αφορούν κυρίως στις νέες ηλικίες. Επίσης, με βάση την εμπειρία που είχαν με κάποια ήδη πραγματοποιημένα προγράμματα, θεωρούν ότι οι γυναίκες της Τυλίσου θα ενδιαφερόντουσαν και θα συμμετείχαν. Ωστόσο, δεν έγινε κάποια πρόταση από τις γυναίκες για την πιθανή θεματολογία ενός προγράμματος.

11.2.3 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σ' αυτή τη θεματική ενότητα αναλύθηκαν θέματα που αφορούν στην επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών. Στην ερώτηση σχετικά με το τι έχει αλλάξει με το πέρασμα του χρόνου στην απασχόληση των γυναικών και για ποιο λόγο, όλα τα μέλη της ομάδας συμφώνησαν ότι παλιότερα οι γυναίκες εργάζονταν μόνο στα χωράφια, ενώ σήμερα έχουν περισσότερες επιλογές. Συγκεκριμένα, η Κ.Μ. είπε ότι «τώρα μπορούν να δουλεύουν και σε ξενοδοχεία ή να έχουν δικές τους δουλειές, όπως έκανα κι εγώ». Η Μ.Π. τόνισε πως παλιότερα υπήρχε η προκατάληψη ότι η γυναίκα είναι κατώτερο ον και ότι αντίθετα με τον άντρα που μπορούσε να κάνει τα πάντα, εκείνη μπορούσε να ασχοληθεί μόνο με τα παιδιά, το νοικοκυριό και τα χωράφια. Οι γυναίκες συμφώνησαν σε αυτό, ενώ η Ε.Γ. παρατήρησε ότι παλιά η οικογένεια πήγαινε καλύτερα επειδή η μητέρα ήταν περισσότερο στο σπίτι, ενώ αφού το ξανασκέφτηκε, είπε πως και σήμερα «καλά είναι». Η Κ.Μ. απάντησε σε αυτό πως εκείνη δεν έλειπε από τα παιδιά της ούτε την περίοδο που σπούδαζε, ούτε όταν ξεκίνησε να δουλεύει γιατί όπως είπε χαρακτηριστικά «έφευγα τελευταία από το σπίτι το πρωί και γυρνούσα πρώτη». Τόνισε βέβαια, πως επειδή εκείνη σπούδασε σε μεγάλη ηλικία τα παιδιά της είχαν ήδη μια σχετική ανεξαρτησία.

Οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν τη γυναίκα στην αγορά εργασίας ήταν η οικονομική ανεξαρτησία και η κοινωνική χειραφέτηση. Ενισχύοντας τα παραπάνω η Κ.Μ. ανέφερε ότι «τα λεφτά που βγάζεις μόνη σου είναι πιο γλυκά». Η Μ.Π. πρόσθεσε ότι ένας ακόμα λόγος είναι ότι θέλουν να φανούν χρήσιμες στην κοινωνία. Εκτός από την ικανοποίηση που προσφέρει η εργασία, όλες συμφώνησαν ότι αυτό

μπορεί να βοηθήσει πέρα από τον εαυτό της, και την οικογένειά της. Η Κ.Μ. πρόσθεσε ότι μπορεί «να επηρεάσει θετικά την κοινωνικότητά της». Η Κ.Μ. τόνισε, επίσης, πως «το γεγονός ότι οι γυναίκες θέλουν να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά, φαίνεται από τα αιτήματα που είχαν κάνει προς το Σύλλογο Γυναικών για να κάνει κάτι στον τομέα αυτό».

Όσον αφορά στην εργασία των γυναικών εντός και εκτός της κοινότητας, όλα τα μέλη απάντησαν ότι οι περισσότερες γυναίκες εργάζονται έξω από τα όρια της κοινότητας έχοντας μια πλήρη, σταθερή δουλειά. Βέβαια, υπάρχουν και εκείνες που εργάζονται εποχιακά, για παράδειγμα στα ξενοδοχεία. Η Χ.Β. και η Μ.Π. είπαν ότι οι νεότερες γυναίκες λόγω πίεσης χρόνου δεν ασχολούνται με τα αγροτικά, ενώ οι μεγαλύτερες δεν μπορούν σωματικά. Όπως αναφέρθηκε, όσες γυναίκες στην εποχή μας ασχολούνται με τα αγροτικά, αυτό συμβαίνει είτε επειδή τους αρέσει η επαφή με τη φύση είτε λόγω οικονομικών αναγκών.

Τα μέλη συμφώνησαν ότι αν κάποια οικογένεια αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες, η εργασία της γυναίκας μπορεί να επηρεάσει σημαντικά. Πέρα από αυτό όμως, η Μ.Κ. είπε «είναι σημαντικός παράγοντας το αν έχει σπουδάσει ή όχι μια γυναίκα γιατί από τη στιγμή που έχει εκπαιδευτεί σε κάτι, θα θέλει σίγουρα και να το εξασκήσει ώστε να ανταμειφθούν και οι κόποι της. Ανεξάρτητα δηλαδή, από το αν υπάρχει οικονομική ανάγκη ή όχι». Η απάντηση της Μ.Π. πάνω σε αυτό ήταν ότι δεν ισχύει πάντα και ότι υπάρχουν και εξαιρέσεις. Η Ε.Γ. συμφώνησε μαζί της. «Παλιότερα η οικογένεια μιας γυναίκας, είτε η πατρική είτε η συζυγική, μπορούσε να επηρεάσει μια γυναίκα της Τυλίσου στο αν θα εργαστεί ή όχι», όπως μας είπαν η Μ.Κ. και η Ε.Γ. Η Μ.Π. είπε πως πιστεύει ότι αυτό γίνεται και σήμερα με την αιτιολογία ότι είναι καλύτερο να μένει η γυναίκα στο σπίτι και να ασχολείται με την ανατροφή των παιδιών της. Επισημαίνοντας τα παραπάνω είπε χαρακτηριστικά ότι «αυτό υπήρχε και θα υπάρχει». Η Χ.Β. συμφώνησε με αυτό, όπως και τα υπόλοιπα μέλη.

Σχετικά με τις προκαταλήψεις γύρω από το αν υπάρχουν επαγγέλματα που μια γυναίκα δεν είναι αρεστό να κάνει, οι γυναίκες είπαν πως κάτι τέτοιο μπορεί να υπήρχε παλιότερα αλλά τα τελευταία χρόνια δεν ισχύει σε καμία περίπτωση. Η Κ.Μ. μας είπε πως όταν άνοιξε το μαγαζί της, είκοσι χρόνια πριν, δεν πήγαιναν οι άντρες όχι επειδή δεν της είχαν εμπιστοσύνη ως επαγγελματία αλλά επειδή ήταν ντροπή για τους ίδιους να τους δουν μέσα στο μαγαζί της, που ήταν γυναικείο.

Σύμφωνα με τις γυναίκες, μια εργαζόμενη μπορεί να αντιμετωπίσει αρκετά προβλήματα. Όλες όμως συμφώνησαν ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα μπορεί να είναι το άγχος που προκύπτει από τους πολλαπλούς ρόλους και τις ταυτόχρονες υποχρεώσεις που μπορεί να έχει μια γυναίκα στην προσπάθειά της να τα φέρει εις πέρας. Η Χ.Β. πρόσθεσε πως «η εργαζόμενη γυναίκα έχει πολύ σπάνια χρόνο για ξεκούραση, πόσο μάλλον ελεύθερο προσωπικό χρόνο για τον εαυτό της». Στην ερώτησή για το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, η απάντηση ήταν πως η γυναίκα χρειάζεται βοήθεια. Οι άντρες, όπως είπε η Κ.Μ., «πρέπει να βοηθούν και βοηθούν». Η Ε.Γ. διευκρίνισε πως «κυρίως οι νέοι σήμερα έχουν καταλάβει πως πρέπει να βοηθούν τις γυναίκες ή τις μητέρες τους». Για να φανεί η διαφορά με το παρελθόν η Χ.Β. μας είπε πως παλιότερα, όπως είχε ακούσει από μια θεία της, ήταν αποκλειστική υποχρέωση των γυναικών να πηγαίνουν το νερό από τη βρύση της πλατείας στο σπίτι και πως ήταν αδιανόητο για έναν άντρα να κάνει κάτι τέτοιο.

Στη συνέχεια, οι γυναίκες ρωτήθηκαν για το αν υπήρξαν ποτέ επιμορφωτικά προγράμματα στην Τύλισο, αν συμμετείχαν στο παρελθόν και αν θα συμμετείχαν στο μέλλον σε κάτι ανάλογο εντός ή εκτός της κοινότητας. Οι Χ.Β και η Μ.Π. θεωρούν ότι θα υπάρξει συμμετοχή αν γίνει σωστή και έγκαιρη ενημέρωση και αν είναι ενδιαφέρον το αντικείμενο. Ενημέρωση όπως διευκρίνισε η Χ.Β. υπάρχει μόνο για τα προγράμματα που λαμβάνουν χώρα μέσα στα πλαίσια της κοινότητας. Για οτιδήποτε πέρα από εκεί θα πρέπει να ενημερώνονται μόνοι τους. Συμφώνησαν πάντως όλες ότι οι γυναίκες θα παρακολουθούσαν κάποιο τέτοιο πρόγραμμα εκτός Τυλίσου μόνο αν ήταν απαραίτητο για τη δουλειά τους.

Τέλος, ζητήσαμε από τις γυναίκες να μας κάνουν κάποιες προτάσεις για το πώς θα μπορούσε να γίνει ευκολότερη η θέση της εργαζόμενης μητέρας και γυναίκας. Η Ε.Γ. και η Κ.Μ. μίλησαν για την ανάγκη δημιουργίας ενός παιδικού σταθμού. Η Π.Μ. είπε πάνω σε αυτό πως «και να γίνει δε θα πηγαίνουν οι γυναίκες τα παιδιά τους γιατί θα σχολιαστεί από όλους στο χωριό καθώς τα παιδιά πρέπει να τα μεγαλώνει η μητέρα». Οι υπόλοιπες γυναίκες αντέδρασαν και είπαν πως δεν ισχύει κάτι τέτοιο σήμερα από τη στιγμή που όλες δουλεύουν. Συγκεκριμένα η Χ.Β. είπε πως αν κάποιος της έλεγε κάτι τέτοιο εκείνη θα έλεγε «Θα μου τα κρατήσεις εσύ τα παιδιά;» και πως εκείνη θα πήγαινε τα παιδιά της στον παιδικό σταθμό του χωριού. Η Π.Μ. είπε πως μπορεί όλες να δουλεύουν αλλά τα παιδιά δεν είναι πολλά στο χωριό. Σε αυτό το σημείο η Ε.Γ. είπε πως θα μπορούσαν να βάλουν ένα μικρό λεωφορείο να μεταφέρει και τα παιδιά από τα γύρω χωριά.

11.2.4 ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ

Σ' αυτή την ενότητα αναλύθηκαν θέματα που αφορούν στην υγεία του γυναικείου πληθυσμού της Τυλίσου και το βαθμό που οι ίδιες την προασπίζουν. Τα μέλη της ομάδας είπαν πως προσέχουν τη διατροφή τους όσο μπορούν αλλά γενικότερα, τόνισαν πως ο τρόπος ζωής και οι καθημερινές τους ασχολίες δεν τους επιτρέπουν να κάνουν πολλά πράγματα. Όπως χαρακτηριστικά είπε η Μ.Κ «η εργασία καταπονεί τον οργανισμό». Επιπλέον, επισήμαναν πως φροντίζουν την υγεία τους κάνοντας προληπτικές εξετάσεις και κυρίως γυναικολογικές εξετάσεις.

Όσον αφορά στις υπηρεσίες υγείας που υπάρχουν στην κοινότητα, η γενική εικόνα ήταν αρκετά απογοητευτική. Οι περισσότερες γυναίκες εξέφρασαν ανοιχτά την απογοήτευση και το παράπονό τους για την κατάσταση του ιατρείου. Είπαν πως οι μέρες που βρίσκεται στο χωριό η γιατρός, είναι ελάχιστες και δεν επαρκούν ώστε να εξυπηρετούνται όλοι. Συγκεκριμένα, η Κ.Μ είπε πως «έχει αραιώσει η γιατρός τώρα τελευταία, ενώ η προηγούμενη γιατρός ήταν τέσσερις μέρες στο ιατρείο». Επιπλέον, τόνισαν πως ακόμα και όταν έρχεται η γιατρός, το ιατρείο μαζεύει πάρα πολύ κόσμο με αποτέλεσμα να μη γίνεται σωστή εξυπηρέτηση. Χαρακτηριστικά, η Γ.Ε. δήλωσε πως «όταν έρχεται η γιατρός, γίνεται σκοτωμός». Επιπλέον, εκφράστηκαν και άλλα προβλήματα, όπως η δυσκολία μετακίνησης στο νοσοκομείο του Ηρακλείου. Για παράδειγμα, ο άντρας μιας γυναίκας δεν μπορεί να μετακινηθεί εύκολα και εξαιτίας της έλλειψης γιατρού, η ίδια αναγκάζεται να τον πηγαίνει σε νοσοκομείο στο Ηράκλειο κάτι που είναι οικονομικά δύσκολο για την ίδια αλλά και επίπονο για το σύζυγό της. Συγκεκριμένα, η Α.Β. είπε πως «εγώ μπορώ να πάω στο ιατρείο, αλλά ο άντρας μου δεν μπορεί, είναι δύσκολο για μας τα πράγματα».

Στο κομμάτι που αφορούσε στις προτάσεις που έχουν οι ίδιες για το τι θεωρούν αναγκαίο να παρέχεται στην κοινότητά τους, η απάντηση ήταν κοινή από όλες τις γυναίκες. Τόνισαν πως είναι αναγκαίο να έρθει στο χωριό ένας επιπλέον γιατρός, ο οποίος να παρευρίσκεται στο ιατρείο όταν η γιατρός απουσιάζει. Ενισχύοντας την παραπάνω πρόταση η Κ.Μ. είπε «να φέρουν έναν άλλο γιατρό ώστε όταν λείπει η Τ. να την αναπληρώνει». Συγχρόνως, τόνισαν πως θα ήταν καλό να γίνονται και άλλες εξετάσεις. Πρόσθεσαν πως θα έπρεπε να παρέχονται υπηρεσίες υγείας και στα σπίτια κάποιων ανθρώπων που δεν μπορούν να μετακινηθούν. Η Α.Β. δήλωσε πως «θα ήταν καλό να λειτουργεί καμιά φορά το ιατρείο όπως το πρόγραμμα

“βοήθεια στο σπίτι” που πηγαίνουν στα σπίτια αυτών που έχουν κινητικά προβλήματα». Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τα λεγόμενά τους είναι πως υπάρχουν μεγάλες ανάγκες σε άτομα του χωριού οι οποίες δεν καλύπτονται. Υπάρχουν άνθρωποι που αναγκάζονται να απευθυνθούν στο Ηράκλειο για να κάνουν κάποιες απλές εξετάσεις κάτι το οποίο είναι αρκετά δύσκολο. Η πρότασή τους είναι να υπάρχει γιατρός στο χωριό τουλάχιστον τρεις φορές την εβδομάδα και να πραγματοποιούνται στο ιατρείο παραπάνω εξετάσεις.

Στην ερώτηση για τον αν χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας που παρέχονται στο χωριό και σε ποια συχνότητα, απάντησαν πως τις χρησιμοποιούν όλες γιατί είναι αρκετά δύσκολο να πηγαίνουν συχνά στο Ηράκλειο. Η Μ.Π. είπε πως «φυσικά και χρησιμοποιούμε τις υπηρεσίες που παρέχονται στο χωριό». Σε αυτό το σημείο εκφράστηκε για ακόμα μία φορά η δυσαρέσκειά τους για τη λειτουργία του ιατρείου. Η Α.Β. τόνισε ότι λαμβάνει αρκετή βοήθεια από τα προγράμματα που λειτουργούν στο χωριό και οι παρευρισκόμενες συμφώνησαν μαζί της. Η Γ.Ε. συμπλήρωσε «καλά είναι αυτά τα προγράμματα». Τέλος, ανέφεραν πως αν οι υπηρεσίες στο χωριό επαρκούσαν θα πήγαιναν πολύ περισσότερο.

Όσον αφορά στις μικρότερες ηλικίες, θεωρούν πως δεν έχουν πρόβλημα να απευθυνθούν στις υπηρεσίες του χωριού αλλά όπως παρατήρησε η Χ.Β. «για τους νέους, δεν είναι αναγκαίο, ανάλογα με τις ανάγκες τους πηγαίνουν και στον κατάλληλο γιατρό στο Ηράκλειο».

Συμπερασματικά, οι γυναίκες χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας που παρέχονται στο χωριό, εκφράζοντας όμως τη δυσαρέσκειά τους για τις σοβαρές ελλείψεις και τη μη κάλυψη των πραγματικών τους αναγκών.

Όσον αφορά στην λειτουργία του γυναικολογικού ιατρείου, οι περισσότερες γυναίκες έδειξαν να μη γνωρίζουν την ύπαρξή του. Συγκεκριμένα, η Π.Μ. που είναι και η μικρότερη σε ηλικία συμμετέχουσα στις εστιασμένες ομάδες είπε πως «λειτουργεί;;; που;;;». Κάποιες γυναίκες πιστεύουν πως από τότε που έφυγε η προηγούμενη γιατρός, το γυναικολογικό ιατρείο δε λειτουργεί. Συγκεκριμένα, ανέφεραν πως παλιότερα το ιατρείο πήγαινε πολύ καλά και λειτουργούσε σωστά σε αντίθεση με τώρα. Στο θέμα που αφορά στις αντιστάσεις που έχουν οι γυναίκες για την επίσκεψή τους στο καινούριο γυναικολογικό ιατρείο που κατασκευάζεται κάτω από το ΚΕΚΑ, στο κέντρο της πλατείας, τόνισαν πως δεν έχουν κανένα απολύτως πρόβλημα. Είπαν πως δεν έχουν αντιστάσεις όσον αφορά στο γυναικολογικό αλλά τόνισαν πως δεν υπάρχουν υποδομές. Η Κ.Μ. θεωρεί πως η καινούρια τοποθεσία δε

δημιουργεί πρόβλημα και δήλωσε πως «την πλατεία την έχω ξεπεράσει». Η Χ.Β. είπε πως οι γυναίκες δεν πρέπει να έχουν πρόβλημα για τη τοποθεσία καθώς «η πόρτα κλείνει και δε ξέρει κανείς τι γίνεται μέσα». Το θετικό σε αυτό το κομμάτι είναι πως οι γυναίκες δεν έχουν πια αντιστάσεις για τις γυναικολογικές εξετάσεις και κατανοούν τη σπουδαιότητά τους.

Στην ερώτηση για το αν ενημερώνονται για θέματα υγείας και σε ποιο βαθμό, απάντησαν πως δεν ενημερώνονται για αυτά τα θέματα όσο θα έπρεπε. Ειδικά οι μικρότερες ηλικίες τόνισαν πως δεν έχουν ακούσει τίποτα για κάτι που αφορά στην υγεία. Στο σημείο αυτό πρότειναν να υπάρχουν ανακοινώσεις για ό,τι γίνεται στο χωριό. Σαν παράδειγμα ανέφεραν τη μαστογραφία που έγινε πριν από λίγο καιρό στο χωριό και για την οποία δεν υπήρξε σωστή ενημέρωση. Οι γυναίκες έδειξαν παράπονο και εκνευρισμό γι' αυτή την κατάσταση. Η Α.Β. είπε πως από τη στιγμή που δεν ενημερώθηκε για τη μαστογραφία και την έχασε, τώρα θα πρέπει να απευθυνθεί στο νοσοκομείο του Ηρακλείου, κάτι που είναι αρκετά δύσκολο. Οι γυναίκες είπαν για ακόμα μια φορά πως θα έπρεπε να υπάρχει σωστή ενημέρωση και να υπάρχουν ανακοινώσεις για ό,τι γίνεται, σε σημεία που περνάει κόσμος όπως είναι η πλατεία, η στάση του λεωφορείου ή η εκκλησία.

Στο κομμάτι που αφορούσε στην πρόληψη και στο κατά πόσο οι γυναίκες της κοινότητας προλαμβάνουν κάποιες ασθένειες, ανέφεραν ότι κάνουν ότι μπορούν για να το καταφέρουν αυτό. Η Γ.Ε. είπε πως «αν οι γυναίκες έκαναν ότι έλεγαν οι γιατροί δε θα υπήρχε πρόβλημα» και από την άλλη πλευρά, η Χ.Β. ανέφερε πως «πρόληψη με την έννοια εξετάσεων υπάρχει κυρίως για γυναικολογικά θέματα αλλά γενικά οι γυναίκες εδώ δεν κάνουν καταχρήσεις, δεν καπνίζουν, δεν πίνουν».

Όσον αφορά στο αν υπάρχουν κάποιες προκαταλήψεις και φόβοι για συγκεκριμένες ασθένειες είχαν μια κοινή άποψη. Συμφώνησαν στο ότι οι άνθρωποι στο χωριό έχουν προκαταλήψεις για ασθένειες που δε γνωρίζουν. Συγκεκριμένα, η Χ.Β. ανέφερε πως «δεν υπάρχουν προκαταλήψεις για μια γρίπη ή μια ίωση αλλά η άγνοια προκαλεί πολλά σχόλια, δε γνωρίζουν και φοβούνται». Η Μ.Π. έφερε ως παράδειγμα την ασθένεια που είχε ένας θείος της (ψωρίαση) λέγοντας πως υπήρχε χλευασμός προς αυτόν γύρω από την ασθένειά του. Αυτό το απέδωσε στο ότι οι άνθρωποι δε γνωρίζουν αυτή την ασθένεια οπότε είναι λογικό να τους ακούγεται περίεργο. Σε αυτό το σημείο ήρθε πάλι στο προσκήνιο το ζήτημα της ενημέρωσης. Η Κ.Μ. ανέφερε πως «μπορεί να μη γνωρίζουν αλλά είναι ελάχιστοι αυτοί που είναι αδιάφοροι». Οι ασθένειες που φοβούνται περισσότερο είναι ο καρκίνος και η

οστεοπόρωση. Σύμφωνα με τις απόψεις που εκφράστηκαν από τα μέλη της ομάδας το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η έλλειψη της ενημέρωσης οδηγεί στην άγνοια και στο φόβο.

Στο τελευταίο κομμάτι που αφορούσε στη συμμετοχή τους σε προγράμματα αγωγής και προαγωγής υγείας είπαν πως έχουν ήδη παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα. Η Μ.Π. ανέφερε πως «εγώ προσωπικά δεν έχω ακούσει τίποτα» αλλά τόνισε πως είναι καλό να ενημερώνεται κάποιος για κάτι που μπορεί να πάθει ανά πάσα στιγμή. Στο σημείο αυτό έγινε αναφορά πάλι στο σωστό τρόπο ενημέρωσης και η κάθε γυναίκα είπε τη γνώμη της. Συγκεκριμένα, η Χ.Β. είπε πως: «θα ήταν καλό να στέλνονται προσκλήσεις σε όλους, αυτό όμως δεν είναι εφικτό». Οι μεγαλύτερες σε ηλικία συμμετέχουσες πρότειναν να γίνεται η ενημέρωση από τον παπά καθώς αυτές εκκλησιάζονται συχνά. Η Γ.Ε. ενίσχυσε αυτή την πρόταση λέγοντας «αν κάνει ανακοίνωση ο παπάς, πιάνει τόπο».

11.2.5 Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Σ' αυτήν τη θεματική ενότητα τα μέλη αναφέρθηκαν στον ελεύθερο χρόνο των γυναικών μιας αγροτικής περιοχής, έγινε αναφορά στην αξιοποίηση και στην ποιότητά του. Η πρώτη ερώτηση σχετιζόταν με το κατά πόσο οι καθημερινές ασχολίες επιτρέπουν στις γυναίκες να έχουν ελεύθερο χρόνο. Η βασική άποψη των μελών της ομάδας ήταν ότι ο ελεύθερος χρόνος εξαρτάται από τις υποχρεώσεις που έχει η κάθε γυναίκα. Πολλές φορές ο χρόνος είναι αρκετός και άλλες όχι.

Στην ερώτηση που αφορούσε στον τρόπο αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους και στο βαθμό ικανοποίησης που νιώθουν, η Κ.Μ. είπε χαρακτηριστικά «εγώ πάντως όχι, δεν είμαι ικανοποιημένη με τον τρόπο που περνάω τον ελεύθερο χρόνο μου. Θα ήθελα να πάω μια βόλτα στο Ηράκλειο, να πάω ένα θέατρο, σινεμά». Σε αυτό το σημείο, τόνισαν ότι η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου είναι αποκλειστική επιλογή της κάθε γυναίκας. Το κυριότερο εμπόδιο που αντιμετωπίζουν όσον αφορά σε αυτό το κομμάτι, είναι η έλλειψη διεξόδων στην κοινότητά τους. Συγκεκριμένα, η Γ.Ε. διαπίστωσε ότι «στον ελεύθερο χρόνο μας, συνήθως πηγαίνουμε μόνο επισκέψεις σε φίλες μας». Η Κ.Μ. ανέφερε πως «όταν λειτουργούσε ο Σύλλογος γυναικών, πηγαίναμε εκεί 1-2 φορές την εβδομάδα, τώρα όμως δεν έχουμε τίποτα». Συμπερασματικά, δεν υπάρχει ικανοποιητική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

επειδή δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι διέξοδοι στα πλαίσια της κοινότητας και ειδικά για τις μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες.

Ως βασική πρόταση, ήταν η δημιουργία ενός χώρου συνάθροισης γυναικών μεγάλης ηλικίας. Συγκεκριμένα η Κ.Μ. είπε πως «εγώ προσωπικά θέλω ένα χώρο που να μπορούμε να πάμε μια βόλτα και να γίνει ένα ΚΑΠΗ όπου θα συζητάμε με άλλες γυναίκες της ηλικίας μας και θα πίνουμε καφέ». Επιπλέον, πρόσθεσε πως θα προτιμούσε τον ελεύθερο χρόνο που έχει να τον περνάει εδώ στην Τύλισο (σε περίπτωση που υπήρχαν οι κατάλληλοι διέξοδοι) και να μην αναγκάζεται να πηγαίνει στο Ηράκλειο, κάτι που είναι αρκετά δύσκολο γι' αυτήν. Στη συνέχεια, η Γ.Ε. είπε πως παλιότερα υπήρχε στο χωριό σινεμά και ότι είχε μεγάλη ανταπόκριση από τον κόσμο. Χαρακτηριστικά, ανέφερε ότι «αν λειτουργούσε κάτι τέτοιο ακόμα, θα πηγαίναμε σίγουρα». Σε αυτό το σημείο η Κ.Μ. τόνισε ότι όλα εξαρτώνται από τις επιθυμίες του καθένα, λέγοντας «είναι ορισμένα άτομα που δε βγαίνουν από το σπίτι, όλα εξαρτώνται από τις προτεραιότητες που έχει το κάθε άτομο». Οι πιο νεαρές σε ηλικία γυναίκες ανέφεραν ότι στο χωριό υπάρχουν διάφορα μέρη για τα άτομα της ηλικίας τους. Υπάρχει η καφετερία, συνήθως όμως, κάνουν βόλτες στο χωριό και υπάρχουν συγκεκριμένα μέρη που συναντιούνται. Σε αυτό το σημείο οι περισσότερες γυναίκες αναφέρθηκαν στο αναψυκτήριο της παιδικής χαράς που λειτουργούσε παλιότερα. Η Γ.Ε. είπε πως «ήταν πολύ ωραία εκεί, μαζευόταν πολύς κόσμος και περνούσαμε καλά, συναντούσαμε και άλλες κυρίες και περνούσε το απόγευμά μας».

Στο τέλος αυτής της θεματικής ενότητας, τα μέλη της ομάδας διατύπωσαν συγκεκριμένες προτάσεις για την κάλυψη των αναγκών σχετικά με τον ελεύθερο χρόνο. Η Κ.Μ. είπε ότι «θα ήταν καλό να είχαμε ένα γυμναστήριο, αλλά και εκτός αυτού, να πάμε μια βόλτα με τα πόδια. Θα ήταν πολύ ωραία να είχαμε κι εμείς όπως σε άλλα χωριά ένα χώρο περιπάτου με δέντρα και παγκάκια, ένα πάρκο στην ουσία». Τέλος, η Π.Μ. ανέφερε πως «σε άλλα χωριά έχει ζωή» και συμπλήρωσε η Κ.Μ. πως «σε μας δεν έχει τίποτα».

Ουσιαστικά οι τελευταίες φράσεις των γυναικών δηλώνουν τις ελλείψεις της κοινότητας της Τυλίσου ως προς την εποικοδομητική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και εκφράζουν την απογοήτευσή τους για τις υποδομές του χωριού. Κλείνοντας, ανέφεραν πως αν γινόταν η προσπάθεια να δημιουργηθούν κάποιοι χώροι συνάθροισης, θα βοηθούσαν όσο μπορούν για την επίτευξη του στόχου επειδή θεωρούν ότι θα ήταν κάτι το οποίο θα βελτίωνε τη ποιότητα ζωής τους.

11.2.6 Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Σ' αυτόν το θεματικό άξονα έγινε αναφορά από τα μέλη της ομάδας στη ζωή των γυναικών στο χωριό παλιότερα και στις αλλαγές που έχουν επέλθει με το πέρασμα του χρόνου. Αναλύθηκαν θέματα όπως η επικοινωνία, οι αλληλεπιδράσεις, οι χώροι συνάθροισης και ψυχαγωγίας των γυναικών σε μια αγροτική κοινότητα. Τέλος, τα μέλη της ομάδας ανέφεραν τις απόψεις τους σχετικά με την κοινωνική συνοχή, την αλληλοβοήθεια και την αλληλοϋποστήριξη που υπάρχει μεταξύ των κατοίκων της Τυλίσου.

Ξεκινώντας τη συζήτηση με τις γυναίκες και αναφερόμενες στο συγκεκριμένο θεματικό άξονα, ζητήθηκε να περιγράψουν πως ήταν η ζωή παλαιότερα στο χωριό. Οι γυναίκες, αρχικά περιέγραψαν τις καθημερινές ασχολίες του παρελθόντος, εκφράζοντας την άποψη ότι είχαν πολλές δυσκολίες. Χαρακτηριστικά, η Κ.Μ. αναφέρθηκε στις δουλειές που έπρεπε να γίνουν. «Τότε το να πλύνεις και το να μαγειρέψεις ήταν πάρα πολύ δύσκολο». Σε αυτό το σημείο η Ε.Γ. αναφέρθηκε σε μία προσωπική της εμπειρία γύρω από το «φούρνισμα» που της είχε ανατεθεί κάποτε και το θεώρησε πολύ δύσκολο. Γενικότερα ανέφεραν αρκετές δουλειές του σπιτιού που έπρεπε να κάνουν με μεγάλο κόπο. Σαν γενική εικόνα της τωρινής εποχής βασιζόμενες στην τεχνολογία θεωρούν ότι τα πράγματα είναι πολύ καλύτερα. Η Γ.Ε. δήλωσε «οι τωρινές συνθήκες είναι ιδανικές, ας μην είμαστε αγάριστες, όσα και αν έχουμε θα θέλουμε παραπάνω» και η Μ.Κ απάντησε «πάντα θα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης τα οποία θα ξεκουράζουν την αγρότισσα νοικοκυρά». Οι λόγοι που πιστεύουν ότι συμβαίνει αυτό είναι οι νέες συνθήκες ζωής.

Η Χ.Β συνέχισε λέγοντας ότι «με τον καιρό γίνονται καλύτερα τα πράγματα και αυτό βοηθάει ιδιαίτερα στην κοινωνικότητα της γυναίκας». Επεξηγώντας την κοινωνικότητα, αναφέρθηκαν στο ότι οι γυναίκες σήμερα έχουν τη δυνατότητα να κυκλοφορούν στα πλαίσια της κοινότητας, να πηγαίνουν βόλτες, ακόμα και στις καφετέριες του χωριού όσον αφορά κυρίως στις νεαρές ηλικίες. Συγκρίνοντας με το παρελθόν, η Κ.Μ. είπε «άντε τώρα μια φορά να το κάναμε αυτό, απλά δε γινόταν». Και συμπληρώνοντας η Μ.Π. είπε «και ειδικά να περνούσαμε μπροστά από τα καφενεία», κάτι το οποίο την τωρινή εποχή γίνεται και μας αποδεικνύει την αλλαγή της νοοτροπίας για τη διασκέδαση της γυναίκας. Παλαιότερα, χώροι συνάθροισης των γυναικών αποτελούσαν τα σπίτια ενώ αντίθετα σήμερα τους δίνεται η

δυνατότητα να επισκεφθούν και χώρους διασκέδασης. Οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες, ανέφεραν ότι αυτό δεν ισχύει για τις ίδιες είτε λόγω έλλειψης χρόνου είτε λόγω συνήθειας. Η Ε.Γ. πρόσθεσε ότι «σε άλλα χωριά το κάνουν όμως». Ειδικά τα καλοκαίρια που οι διάφοροι σύλλογοι της κοινότητας διοργανώνουν ψυχαγωγικές εκδηλώσεις υπάρχει μεγάλη συμμετοχή από γυναίκες κάθε ηλικίας και αυτό είναι μία διέξοδος για τις ίδιες. Χαρακτηριστικά, η Χ.Β. ανέφερε ότι «όλοι οι σύλλογοι προσπαθούν γι' αυτό». Επίσης, τόνισαν ότι αρκετές είναι οι νεαρές γυναίκες οι οποίες καταφεύγουν στο Ηράκλειο ή στην Αμμουδάρα σαν διέξοδο διασκέδασης.

Έπειτα, ζητήθηκε από τα μέλη να περιγράψουν τους διάφορους τρόπους επικοινωνίας ανάμεσα στις γυναίκες της κοινότητας και τον κύριο τρόπο ενημέρωσής τους. Όλα τα μέλη αναφέρθηκαν στο τηλέφωνο, το οποίο θεωρούν ένα σημαντικό μέσο επικοινωνίας. Η Ε.Γ. αναφέρθηκε στο πλαίσιο της γειτονιάς όπου οι γυναίκες επικοινωνούν και ενημερώνονται μέσω της προσωπικής επαφής. Ασκώντας κριτική ως προς την ποιότητα της επικοινωνίας η Μ.Π. συμπλήρωσε λέγοντας ότι και τα μπαλκόνια είναι ένα μέσο επικοινωνίας. Οι υπόλοιπες γυναίκες το βρήκαν αστείο αλλά συμφώνησαν σε αυτό, ειδικά στα πλαίσια μιας γειτονιάς. Επιπροσθέτως, η Κ.Μ. είπε ότι ένα από τα σημεία όπου ενημερώνονται καλύτερα, είναι τα μαγαζιά της κοινότητας, τα οποία επισκέπτονται καθημερινώς οι γυναίκες της κοινότητας. Γενικότερα παρατήρησαν την ύπαρξη κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Το επόμενο θέμα που συζητήθηκε σχετικά με το συγκεκριμένο θεματικό άξονα αφορούσε στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των γυναικών της κοινότητας. Τα μέλη θεωρούν ότι μία γυναίκα ενημερώνει την άλλη για διάφορα γεγονότα αλλά με το «πες – πες», η καθεμία αναφέρει ότι επιθυμεί και η ενημέρωση δε θεωρείται από τις ίδιες έγκυρη. Η Κ.Μ. ανέφερε ότι, επειδή το γνωρίζουν αυτό δεν υπάρχει πλέον αρνητική επιρροή. Η Ε.Γ. συμπλήρωσε ότι «υπάρχει μόνο θετική επιρροή, ιδιαίτερα ανάμεσα σε φιλικά και συγγενικά πρόσωπα». Βέβαια, τονίστηκε ότι η θετική επιρροή εξαρτάται από τις σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας και από το χαρακτήρα του κάθε ατόμου. Πάνω σε αυτό η Μ.Π. τόνισε ότι «κάποιες κυρίες είναι συζητήσιμες ενώ κάποιες άλλες όχι και έτσι δε δίνεται η δυνατότητα για παρότρυνση».

Η επόμενη ερώτηση σχετιζόταν με την ύπαρξη κοινωνικής συνοχής και αλληλοβοήθειας. Οι γυναίκες τόνισαν τη σημαντικότητα τους, ιδιαίτερα στα πλαίσια της γειτονιάς, αλλά για ακόμα μία φορά ανέφεραν ότι εξαρτάται από τις υπάρχουσες σχέσεις. Σαν παράδειγμα η Χ.Β. ανέφερε ότι «όταν βλέπεις συγγενικά πρόσωπα να

μη μιλιούνται μεταξύ τους, καταλαβαίνεις ότι δεν υπάρχει κοινωνική συνοχή». Γενικά παρατήρησαν ότι υπάρχει αλληλοβοήθεια αρκεί να το θέλει και ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος. Η Μ.Κ. δήλωσε ότι «όταν θέλεις να τρέξεις για τον άλλον θα τρέξεις, δε ρωτάς, απλά βοηθάς». Επίσης, θεωρούν πως αυτό πρέπει να συμβαίνει και στις χαρές και στις λύπες,

Εν τέλει, όσον αφορά στα προγράμματα εθελοντισμού, τα μέλη της ομάδας ανέφεραν ότι δεν υπάρχει τέτοιου είδους ανάγκη αν και πιστεύουν ότι σε περίπτωση δημιουργίας μίας τέτοιας ομάδας θα υπήρχε συμμετοχή. Συγκεκριμένα για την Τρίτη Ηλικία ανέφεραν ότι στην κοινότητα της Τυλίσου, είτε η οικογένεια του ηλικιωμένου ατόμου προσλαμβάνει φροντίστρια είτε απευθύνονται στα υπάρχοντα προγράμματα. Από τα λεγόμενα τους φάνηκε ότι οι ίδιοι οι ηλικιωμένοι δε θα δεχόντουσαν βοήθεια από μία ομάδα εθελοντισμού και παλαιότερα που είχε προταθεί η δημιουργία μίας τέτοιας ομάδας, για άγνωστους λόγους δεν υπήρξε αποτέλεσμα. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει ενδιαφέρον για αλληλοβοήθεια. Αυτό μπορεί να φανερωθεί από τη συμμετοχή τους σε κάποιους μαραθώνιους και από αποστολές τροφίμων που έχει πραγματοποιήσει η κοινότητα σε τριτοκοσμικές χώρες.

Τέλος, τα μέλη της ομάδας ρωτήθηκαν αν είναι ικανοποιημένα με την τωρινή κατάσταση. Η Μ.Κ. τόνισε ότι «γενικά σαν κοινότητα είναι αδρανής» αλλά η Χ.Β. είπε ότι «όταν θέλουν να κάνουν πράγματα τότε κινητοποιούνται, όπως στις καλοκαιρινές εκδηλώσεις». Αντιπαραθέτοντας, η Κ.Μ. είπε πως «όλο λέμε ναι και ναι, αλλά δεν το κάνουμε». Η γενική εικόνα που παρουσιάστηκε είναι ότι ενώ κατά καιρούς γίνονται κάποιες προτάσεις από φορείς και μέλη της κοινότητας, δεν υπάρχει ενεργοποίηση από την πλειοψηφία των κατοίκων.

11.2.7 Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Η συζήτηση γύρω από αυτόν το θεματικό άξονα ξεκίνησε περιγράφοντας την κατάσταση του παρελθόντος και συγκρίνοντας τη με το παρόν. Όπως αναφέρθηκε η γυναίκα παλαιότερα αντιμετωπιζόταν ως κατώτερο όν, ιδιαίτερα σε άλλα χωριά όπου το φαινόμενο αυτό ήταν πιο έντονο. Όπως είπε η Κ.Μ. «ο άντρας ήταν ο αρχηγός της οικογένειας» ενώ η Ε.Γ. που είναι η μεγαλύτερη των γυναικών της ομάδας, τόνισε ότι «η γυναίκα ήταν πάντα ο αρχηγός απλά παλαιότερα δε φαινόταν». Όλα τα μέλη

τόνισαν την ανάγκη ύπαρξης σεβασμού ανάμεσα στο ζευγάρι, για να υπάρχει ισορροπία σχετικά με τους ρόλους.

Όσον αφορά στην ύπαρξη κάποιων εθίμων που να υποβιβάζουν τη θέση της γυναίκας δε θεωρούν ότι ισχύει κάτι τέτοιο. Αναφορικά μίλησαν για το έθιμο της προίκας κάτι το οποίο δεν ίσχυε ποτέ στο χωριό τους, όσο οι ίδιες θυμούνται. Η Κ.Μ. ανέφερε ότι όταν συζητούσε με τα παιδιά της για τη δημιουργία οικογένειας, πάντα τους έλεγε ότι «δεν έχει αξία το “χρήμα” αλλά το να ταιριάζει το ζευγάρι».

Σχετικά με τα δικαιώματα που έχουν οι γυναίκες, αρχικά, τα μέλη ανέφεραν ότι είναι τα ίδια με τους άντρες. Αργότερα όμως παρουσιάστηκε διαφορετική η θέση της έγγαμης γυναίκας σε σχέση με το σύζυγό της, ιδιαίτερα στο θέμα των διεξόδων διασκέδασης. Ένας άντρας μπορεί να πάει στο καφενείο του χωριού και να συναντηθεί με φίλους του, ενώ μία γυναίκα είτε θα κάτσει στο σπίτι είτε θα επισκεφτεί μία φίλης της. Χαρακτηριστικά η Κ.Μ. είπε ότι «εγώ κάθομαι πολλές ώρες μόνη». Τα περισσότερα μέλη θεωρούν ότι είναι κάτι που συναντάς συχνά σε μικρές κοινότητες. Αν όμως γίνει κάποια προσπάθεια για τη βελτίωση της θέσης τους από μια μερίδα γυναικών, θα υπάρξει ενδιαφέρον και από τις υπόλοιπες. Η βασική πρόταση των γυναικών είναι η δημιουργία ενός χώρου, ένα «στέκι» όπου θα μπορούν να συναθροίζονται. Αντιστάσεις παρουσιάστηκαν σχετικά με την προσέλευσή τους στα ήδη υπάρχοντα καφενεία όπου παρευρίσκονται άντρες.

Οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα, επεσήμαναν ότι παρατηρούνται κυρίως στις υποχρεώσεις που πηγάζουν από το μητρικό τους ρόλο και στις υποχρεώσεις του νοικοκυριού. Βέβαια, υπάρχει διαφοροποίηση στις διάφορες ηλικιακές ομάδες. Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι οι νέοι άντρες δεν έχουν μεγάλες απαιτήσεις από τις γυναίκες, κάτι το οποίο συνέβαινε στο παρελθόν. Η Χ.Β. είπε μ' έναν ευχάριστο τόνο «ναι, έχουμε επαναστατήσει». Γενικά, αναφέρθηκε ότι οι γυναίκες της τωρινής εποχής έχουν τη δυνατότητα να αντιδρούν στις αυξημένες απαιτήσεις του πολυδιάστατου ρόλου τους και ταυτόχρονα, έχουν την αυτοδυναμία να καλύπτουν μόνες τους τις προσωπικές τους ανάγκες.

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην ύπαρξη αναγνώρισης της προσφοράς των γυναικών από το οικογενειακό περιβάλλον. Όλα τα μέλη της ομάδας θεωρούν ότι υπάρχει, και έδειξαν ικανοποιημένες από την τωρινή κατάσταση, παρατηρώντας ότι αυτό ισχύει στην πλειοψηφία των γυναικών. Χαρακτηριστικά η Ε.Γ. είπε ότι «αλίμονο αν δεν υπήρχε αναγνώριση». Από τα λεγόμενά τους φάνηκε ότι οι κόποι τους αμείβονται και ότι είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις που δε συμβαίνει αυτό.

Τέλος, αναφέρθηκαν στο αν πιστεύουν ότι κάτι θα μπορούσε να αλλάξει ώστε να υπάρχει πλήρη αναγνώριση των κόπων των γυναικών. Τα μέλη θεωρούν ότι δε μπορεί να γίνει κάτι συγκεκριμένο αλλά είναι κάτι το οποίο αλλάζει με αργά βήματα στο πέρασμα των χρόνων, όπως έχει αλλάξει και η θέση της γυναίκας. Συγκεκριμένα, η Χ.Β. διαπίστωσε ότι «βρισκόμαστε σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο και ότι πλέον το μόνο που μένει να γίνει είναι οι ίδιες οι γυναίκες να αποδεχτούν την πραγματικότητα και να μην προσπαθούν να αποδείξουν συνέχεια πράγματα».

11.2.8 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Σε προηγούμενη ενότητα, οι γυναίκες ανέφεραν ότι «αν ποτέ παιρνόταν η απόφαση για να γίνει κάτι παραπάνω στο χωριό, όλοι οι κάτοικοι θα βοηθούσαν για να υλοποιηθεί κάτι τέτοιο». Με βάση αυτό, έγινε αναφορά στο αν υπάρχει συμμετοχή από τις γυναίκες σε διάφορες δράσεις. Η Κ.Μ. θεωρεί πως «εξαρτάται από το χαρακτήρα της κάθε γυναίκας αλλά και από την οικογένειά της». Η Γ.Ε. ανέφερε ότι «άλλες συμμετέχουν και άλλες όχι». Σε αυτό το σημείο, φάνηκε ότι υπάρχουν γυναίκες που είναι δραστήριες και επιθυμούν τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Με βάση τα λεγόμενα τους, οι γυναίκες που θέλουν να ασχοληθούν, θα ασχοληθούν άσχετα από τις υποχρεώσεις και το χρόνο που θα πρέπει να αφιερώσουν. Συγκεκριμένα από τη Γ.Ε. αναφέρθηκε ότι «όταν μια γυναίκα θέλει να ασχοληθεί, βρίσκει χρόνο». Η γενικότερη εικόνα της συμμετοχής των γυναικών της Τυλίσου είναι ότι οι περισσότερες γυναίκες ουσιαστικά δε συμμετέχουν και όπως είπε χαρακτηριστικά η Κ.Μ. «κάποιες δεν κουνάνε εύκολα» και συμπλήρωσε «δεν μπορείς όμως να το επιβάλλεις». Όσον αφορά στις μικρότερες ηλικίες η Π.Μ. ανέφερε ότι «αυτό δε συμβαίνει στις μικρότερες ηλικίες...οι νέοι συμμετέχουν πιο πολύ».

Στην ερώτηση σχετικά με το τι θα μπορούσε να γίνει ώστε να παρακινηθούν οι γυναίκες, η Κ.Μ. είπε πως «πιστεύω ότι σιγά-σιγά αλλάζουν, όσο περνούν τα χρόνια κάποιες αλλάζουν». Αυτό που αναφέρθηκε έντονα είναι ότι αρκετές γυναίκες θέλουν παρακίνηση για να ασχοληθούν με διάφορες δράσεις. Συγκεκριμένα τα μέλη της ομάδας ανέφεραν ότι «το μόνο που μπορεί να γίνει είναι να το λες, μέχρι να το καταλάβουν».

Όσον αφορά στην κάλυψη προσωπικών αναγκών που προσφέρει η συμμετοχή σε δράσεις, η Γ.Ε. είπε πως «αυτό που παίρνει η κάθε γυναίκα από τη συμμετοχή της

είναι κυρίως η προσωπική ικανοποίηση ότι προσφέρει». Ενισχύοντας την προηγούμενη άποψη η Κ.Μ. πρόσθεσε πως «το ίδιο το άτομο ικανοποιείται που βοηθάει και προσφέρει στα κοινά». Επίσης, έγινε μία αναφορά στην ύπαρξη διάφορων συλλόγων στην κοινότητα της Τυλίσου, όπου τονίστηκε η σημαντικότητα της λειτουργίας τους λόγω του ότι καλύπτουν βασικές ανάγκες συμμετοχής και επικοινωνίας των ατόμων. Στη συνέχεια αναφερθήκαμε στα κριτήρια με τα οποία οι γυναίκες επιλέγουν να συμμετέχουν σε διάφορες δράσεις. Η Κ.Μ. είπε πως «παίζει μεγάλο ρόλο το ποιος διοργανώνει κάτι, αν έχουμε καλές σχέσεις μαζί του και κυρίως αν μας ενδιαφέρει το περιεχόμενο της δραστηριότητας».

Σχετικά με τη συμμετοχή των ίδιων των μελών σε διάφορες δράσεις που κατά καιρούς έχουν γίνει στην Τύλισο, ανέφεραν πως γενικότερα συμμετέχουν σε αυτές. Συνολικά παρουσιάστηκε η εικόνα ότι τα άτομα που λειτουργούν υπέρ κάποιων δράσεων, είναι τα άτομα της νεαρής ηλικίας. Τόνισαν, ότι υπάρχει αναγνώριση των κόπων των νέων παιδιών σχετικά με την πραγματοποίησή τους και συγκεκριμένα η Γ.Ε. είπε πως «ό,τι και να κάνουν τα παιδιά, το φέρνουν καλά εις πέρας, δεν έχουμε κάποια αρνητική εμπειρία». Με βάση τα λεγόμενα τους, οι έγγαμες και οι εργαζόμενες γυναίκες, λόγω υποχρεώσεων δεν επιθυμούν να συμμετέχουν στη διοργάνωση τους. Επίσης, τόνισαν ότι ο λόγος που αναφέρθηκαν μόνο σε δράσεις ψυχαγωγίας, είναι επειδή αυτές είναι οι πιο συνηθισμένες στην κοινότητά τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^ο: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ **ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

12.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

12.1.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A) ΗΛΙΚΙΑ

Ο πληθυσμός στόχος της μελέτης είναι οι ενήλικες γυναίκες που κατοικούν μόνιμα στην κοινότητα της Τυλίσου. Επομένως η ηλικιακή κατανομή έχει ως ελάχιστο τα 18 έτη χωρίς να έχει οριστεί συγκεκριμένο ανώτατο όριο. Από τις γυναίκες που απάντησαν στα ερωτηματολόγια, οι νέες αποτελούν τις δύο πρώτες ηλικιακές ομάδες, όπου το ποσοστό φτάνει στο 32.7%. Οι γυναίκες της μέσης ηλικίας, που αντιπροσωπεύονται από τη δεύτερη και τρίτη ηλικιακή ομάδα, αποτελούν το 40%. Τέλος, οι γυναίκες της τρίτης ηλικίας που αντιπροσωπεύονται από τις δύο τελευταίες ηλικιακές ομάδες, αποτελούν μόλις το 27.3%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
18-28	20 (18,2%)
29-38	16 (14,5%)
39-48	22 (20%)
49-58	22 (20%)
59-68	20 (18,2%)
69+	10 (9,1%)

B) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

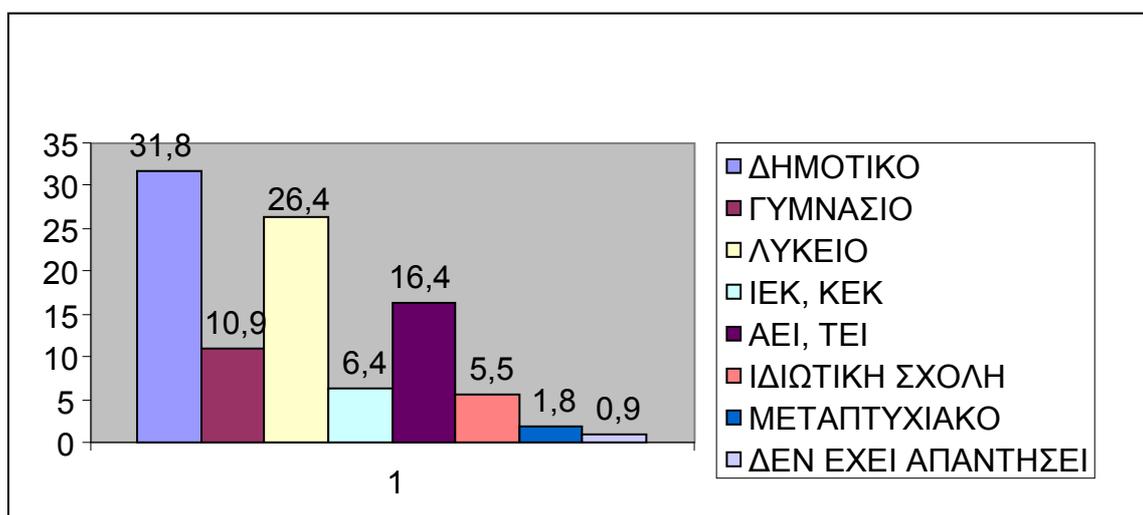
Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων γυναικών, η πλειοψηφία είναι έγγαμες με ποσοστό 68.2%, ενώ μόνο το 20.9% είναι άγαμες. Οι υπόλοιπες είναι διαζευγμένες με ποσοστό 10 % ενώ μόλις το 0.9% είναι χήρες. Από

τις γυναίκες αυτές, η συντριπτική πλειοψηφία (74%) έχει παιδιά, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες.

Γ) ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Όπως φαίνεται στο γράφημα 1, περίπου η μία στις τρεις γυναίκες, είναι απόφοιτος Δημοτικού, ενώ η μία στις τέσσερις γυναίκες απόφοιτος Λυκείου. Το ποσοστό των γυναικών που έχουν αποφοιτήσει από τη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελεί το 11.9% και ένα ποσοστό της τάξεως του 18.2 έχει αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τέλος, μόλις το 0.9% δεν έχει απαντήσει σε αυτήν την ερώτηση.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 : ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

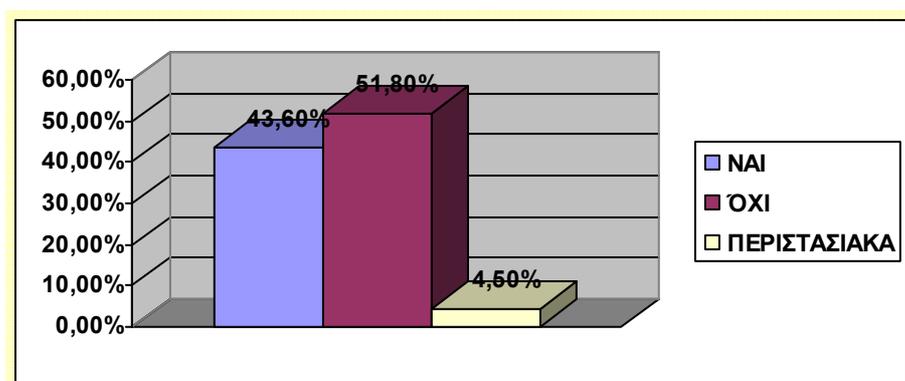
Δ) ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

Από τις ερωτηθείσες γυναίκες, οι μισές έχουν γεννηθεί στην Τύλισο ενώ οι άλλες μισές έχουν διαφορετικό τόπο καταγωγής. Οι περισσότερες από αυτές διαμένουν στην Τύλισο λόγω καταγωγής με ποσοστό 41.8%. Επίσης μεγάλο είναι το ποσοστό (27.3%) των γυναικών που κατοικούν εκεί λόγω γάμου. Επιπλέον, μία στις τέσσερις διαμένει λόγω προσωπικής επιλογής και μόλις το 0.9% διαμένει για διαφορετικούς λόγους χωρίς να αναφέρεται κάτι συγκεκριμένο.

Ε) ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Όπως φαίνεται στο γράφημα 2, η πλειοψηφία των γυναικών (51.8%), με ελάχιστη διαφορά από τις υπόλοιπες, δεν εργάζεται. Από τις γυναίκες τις οποίες εργάζονται, οι 3 στις 5 απασχολούνται εκτός Τυλίσου ενώ οι υπόλοιπες εντός. Η πλειοψηφία (60.37%) των εργαζομένων γυναικών απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα. Στο δημόσιο τομέα απασχολείται το 22.6% των γυναικών ενώ δική του επιχείρηση έχει το 15.1%. Αντίθετα, ένα πολύ μικρό ποσοστό (3.7%), απασχολείται στον αγροτικό τομέα. Τέλος το υπόλοιπο 3.7% των γυναικών δεν απάντησαν.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2 : ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

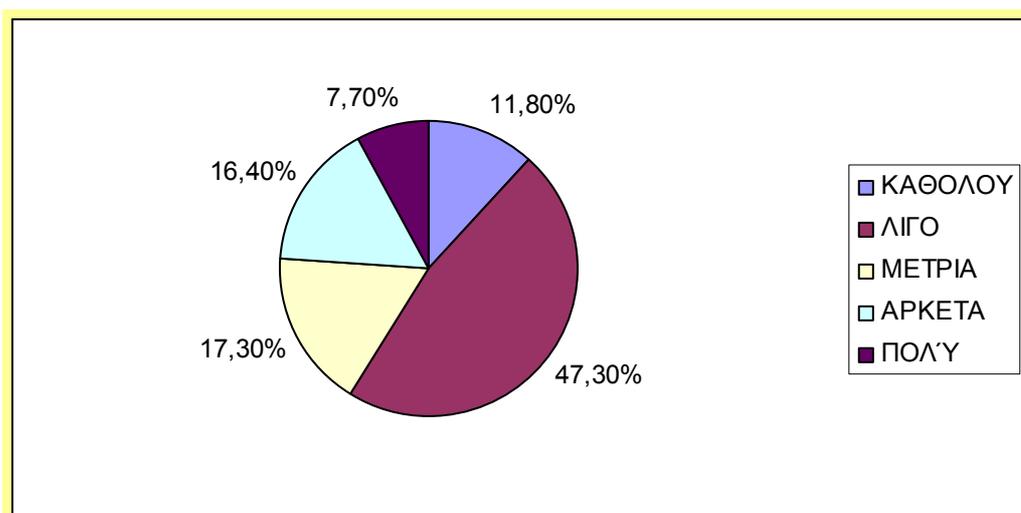

12.1.2. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Α) ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Με βάση το γράφημα 3, διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία, τρεις στις πέντε, γυναίκες έχουν από καθόλου έως λίγο προσωπικό ελεύθερο χρόνο. Το 17.3% έχει μέτριο και το 16.4% έχει αρκετό ελεύθερο χρόνο. Ενώ μόλις το 7.3% των γυναικών έχουν πολύ ελεύθερο χρόνο.

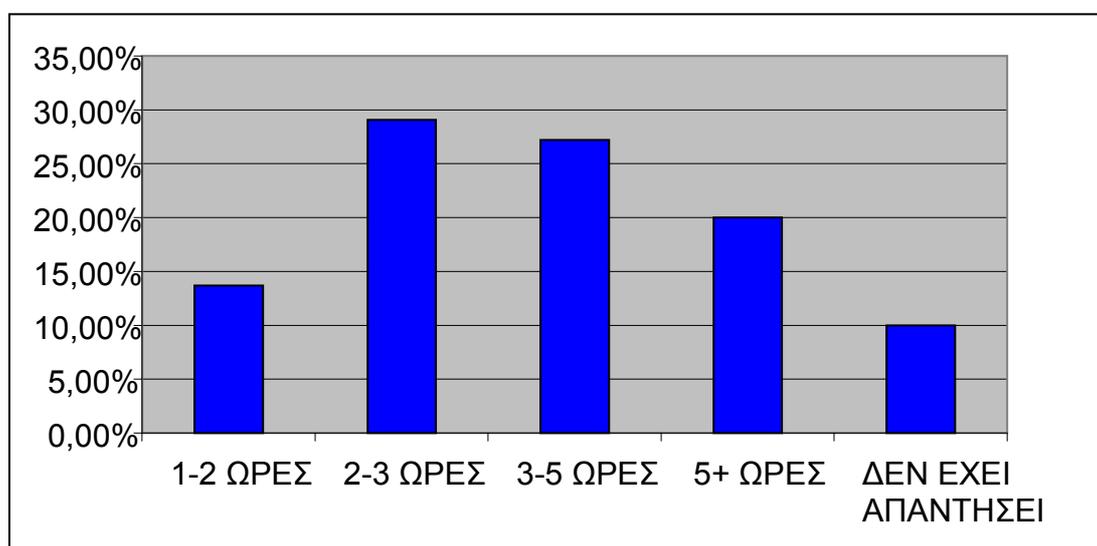
ΓΡΑΦΗΜΑ 3: ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΧΡΟΝΟΥ

Β) ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Σε μία θεώρηση του πόσο εβδομαδιαίο χρόνο διαθέτουν, φαίνεται ότι το 52.7% έχουν από καθόλου έως τρεις ώρες εβδομαδιαίως, ενώ το 27.3% έχει από 3 ώρες έως 5, και μόλις το 20% έχει πάνω από πέντε ώρες εβδομαδιαίως ελεύθερο προσωπικό χρόνο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4: ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Γ) ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Το 60% των ερωτηθέντων γυναικών προτιμά να χαλαρώνει στο σπίτι, το 40% επιλέγει το διάβασμα ενός βιβλίου, το 37,3 % προτιμά να κάνει μία βόλτα, το 32,7% επιλέγει να πάει για προσωπικά ψώνια. Ενώ, μικρά είναι τα ποσοστά στις

υπόλοιπες κατηγορίες, όπου το 15,5% συμμετέχει σε συλλόγους, ενδιαφέρεται για τη γυμναστική και επιλέγει να πάει σινεμά. Τέλος, το 9,1% επιλέγει κάποιου είδους επιμόρφωση και το 6,4% συμμετέχει σε εθελοντικές δράσεις.

Δ) ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Όσον αφορά στο πόσο ικανοποιημένες είναι με την αξιοποίηση του ελεύθερου προσωπικού τους χρόνου, οι τρεις στις πέντε ερωτηθείσες γυναίκες είναι ικανοποιημένες, ενώ οι δύο στις πέντε δεν είναι. Οι 40 από αυτές είπαν ότι αυτό συμβαίνει λόγω φόρτου εργασίας και λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων. Οι υπόλοιπες (70) δήλωσαν ότι τις δυσκολεύει η απόσταση από το Ηράκλειο καθώς και η έλλειψη επιλογών στην Τύλισο.

Ε) ΔΙΕΞΟΔΟΙ ΣΤΗΝ ΤΥΛΙΣΟ

Οι περισσότερες γυναίκες (44) θεωρούν ότι υπάρχουν λίγοι διέξοδοι στην κοινότητα της Τυλίσου. Σχεδόν μία στις τέσσερις πιστεύει είτε ότι δεν υπάρχουν καθόλου είτε ότι υπάρχουν ελάχιστες διέξοδοι. Μία στις δέκα γυναίκες απάντησε ότι είναι αρκετές έως πολλές οι διέξοδοι που παρέχονται. Τέλος, έξι γυναίκες δεν απάντησαν καθόλου σε αυτήν την ερώτηση.

ΣΤ) ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΥΛΙΣΟ

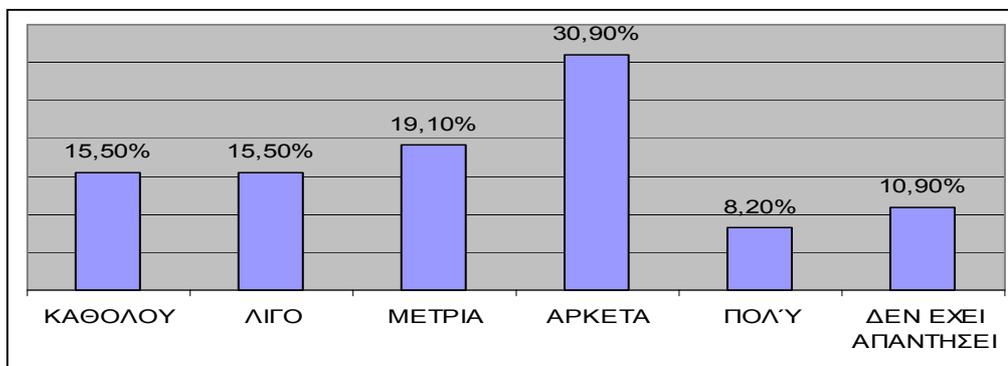
Σχεδόν οι μισές γυναίκες δεν απάντησαν στην ερώτηση για το ποιες δράσεις επιθυμούν να δημιουργηθούν στην κοινότητα της Τυλίσου. Από τις γυναίκες που απάντησαν, το 67,3% ανέφερε την επιθυμία για περισσότερες δυνατότητες ψυχαγωγίας (σινεμά, καφετερίες, εκδηλώσεις). Επίσης, το 45,5% ανέφερε την επιθυμία για κοινωνικές παροχές όπως Κ.Α.Π.Η., παιδικό σταθμό και ομάδες εθελοντών. Το 30,9% των γυναικών επιθυμούν ένα δημοτικό γυμναστήριο για αθλητικές δραστηριότητες.

Ζ) ΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η διάθεσή τους για συμμετοχή στη δημιουργία δράσεων διαφαίνεται στο γράφημα 5. Οι γυναίκες οι οποίες δεν επιθυμούν καθόλου να συμμετέχουν στη δημιουργία δράσεων αποτελούν το 15,5% και ίσο ποσοστό αποτελούν αυτές που επιθυμούν λίγο. Μέτρια επιθυμεί το 19,1% των γυναικών. Το μεγαλύτερο ποσοστό

(30.9%) των ερωτηθέντων επιθυμεί αρκετά να συμμετέχει. Ενώ το 8.2% έχει πολύ διάθεση για συμμετοχή και το 10.9% δεν έχει απαντήσει στην ερώτηση αυτή.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5: ΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

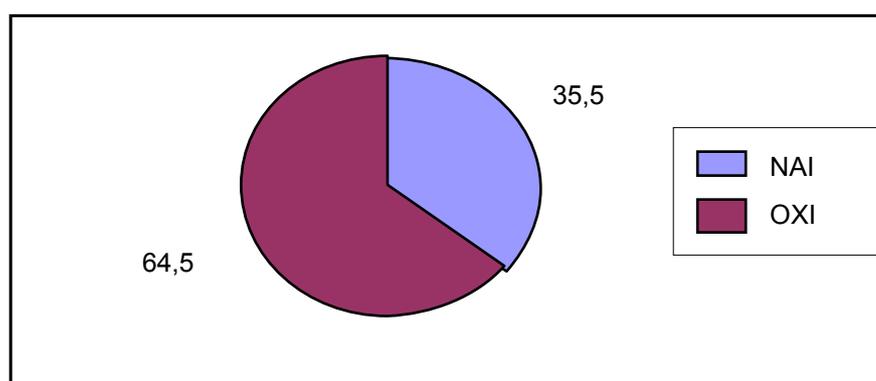

12.1.3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Α) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Στο γράφημα 6, παρουσιάζεται η συμμετοχή των γυναικών της κοινότητας της Τυλίσου σε δράσεις συλλόγων. Η πλειοψηφία των γυναικών (64.5%) απάντησε ότι δε συμμετέχει ενώ οι υπόλοιπες (35.5%) απάντησαν ότι συμμετέχουν.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6 : ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Β) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΧΗΣ

Από τις γυναίκες που δήλωσαν ότι συμμετέχουν σε δράσεις των συλλόγων οι περισσότερες συμμετέχουν στο Σύλλογο Γυναικών και στον Πολιτιστικό Σύλλογο. Στις ανοικτές ερωτήσεις για τους λόγους συμμετοχής ή αποχής, εκείνες που δε

συμμετέχουν (55%) δεν απάντησαν σχετικά με το λόγο αποχής τους, ενώ από όσες απάντησαν, ανέφεραν ως κύριο λόγο την έλλειψη χρόνου και τις υποχρεώσεις που έχουν. Ένα μικρό ποσοστό ανέφερε έλλειψη κινήτρων, ενημέρωσης και ενδιαφέροντος.

Γ) ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Το 90% των γυναικών γνωρίζει τη λειτουργία του Συλλόγου Γυναικών της περιοχής τους ενώ μόλις το 19.1% από αυτά είναι ενεργά μέλη του. Όσον αφορά στην ικανοποίηση τους από τη γενικότερη εικόνα του Συλλόγου Γυναικών, το 13.6% των γυναικών δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση.

Το μεγαλύτερο ποσοστό (36.4%) των γυναικών δήλωσε ότι είναι από καθόλου έως λίγο ικανοποιημένες. Το 15.5% των γυναικών δήλωσε ότι είναι μέτρια ικανοποιημένο. Ενώ το 34.6% δήλωσε ότι είναι αρκετά έως πολύ ικανοποιημένο.

Δ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται οι τομείς ενδιαφέροντος των γυναικών για τη δημιουργία δράσεων από το Σύλλογο γυναικών

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΤΟΜΕΙΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

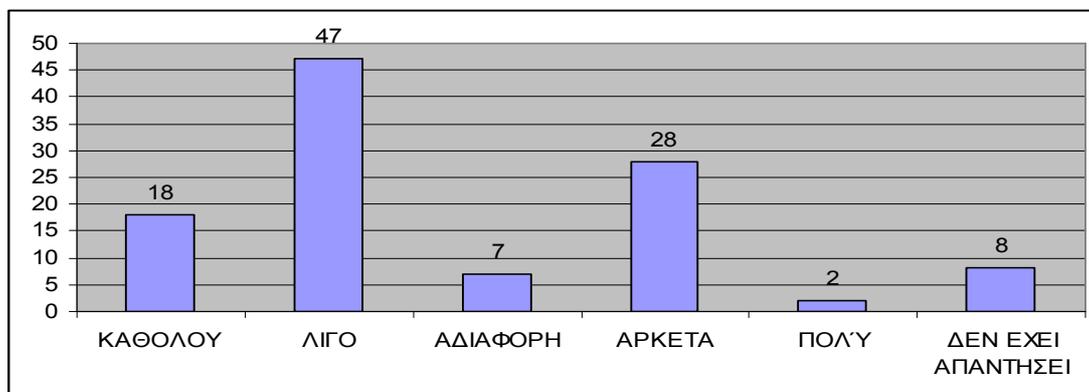
ΥΓΕΙΑ	61%
ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	54.5%
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	44.5%
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ	35.5%
ΑΘΛΗΣΗ	32.7%
ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	24.5%

Ε) ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Το γράφημα 7 παρουσιάζει την ικανοποίηση των γυναικών σε θέματα υγείας. Πάνω από τρεις στις πέντε γυναίκες είναι από καθόλου έως λίγο ικανοποιημένες, ενώ μία στις τέσσερις γυναίκες είναι αρκετά ικανοποιημένες γύρω από τα θέματα υγείας.

Επίσης, επτά γυναίκες είναι αδιάφορες και μόλις δύο γυναίκες είναι πολύ ικανοποιημένες. Τέλος, οχτώ γυναίκες δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΤ) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Σχετικά με τις προτάσεις των γυναικών, οι περισσότερες γυναίκες που απάντησαν σε αυτή την ερώτηση (52) ζήτησαν πλήρη ιατρική περίθαλψη με καθημερινή παρουσία γιατρού, περισσότερες εξετάσεις και ειδικότητες γιατρών. Κάποιες γυναίκες (18) ζήτησαν περισσότερες ομιλίες και ενημερώσεις για θέματα υγείας. Οι υπόλοιπες γυναίκες δεν απάντησαν στην ερώτηση.

Ζ) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Σχετικά με το γυναικολογικό ιατρείο της Τυλίσου, οι περισσότερες γυναίκες γνωρίζουν τη λειτουργία του ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (43.6%) δεν το γνωρίζει. Από τις γυναίκες που απάντησαν θετικά, το 30% είναι από καθόλου έως λίγο ικανοποιημένες από τη λειτουργία του και το 8.2% είναι αδιάφορες. Ενώ το 25% είναι από αρκετά έως πολύ ικανοποιημένες. Στις γυναίκες που απάντησαν αρνητικά, ζητήθηκε να αναφέρουν τους πιθανούς λόγους της άγνοιας. Οι περισσότερες δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση, ενώ κάποιες αναφέρθηκαν στην ελλιπή ενημέρωση.

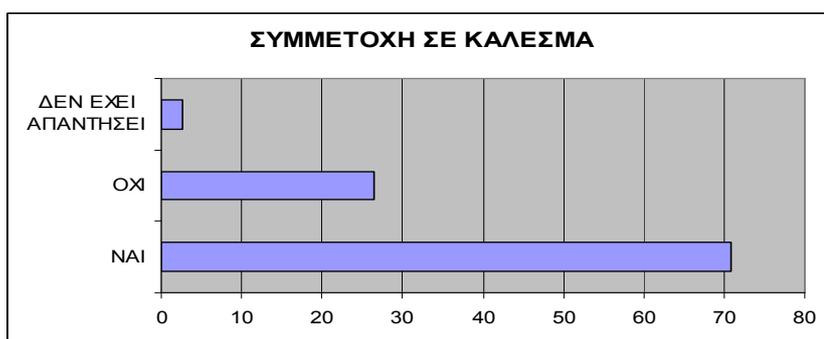
Η) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΩΣΤΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Οι περισσότερες ερωτώμενες γυναίκες δεν απάντησαν, ενώ όσες απάντησαν αναφέρθηκαν σε ανακοινώσεις σε κεντρικά σημεία της Τυλίσου, όπως η στάση των λεωφορείων, ο φούρνος και η εκκλησία.

Θ) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΛΕΣΜΑ

Σχετικά με το αν θα συμμετείχαν σε ένα κάλεσμα γυναικών με στόχο την ενεργό συμμετοχή των γυναικών για την κάλυψη των αναγκών τους, παρουσιάζεται το γράφημα 8, όπου φαίνεται ότι το 2.7% δεν έχει απαντήσει και μόλις το 26.4% αναφέρει ότι δεν θα συμμετείχαν. Η πλειοψηφία των ατόμων που θα συμμετείχαν σε ένα κάλεσμα τέτοιου είδους αποτελεί το 70.9%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΛΕΣΜΑ

12.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή των ελέγχων συσχέτισης είναι οι εξής:

1. Ηλικιακή ομάδα
2. Οικογενειακή κατάσταση
3. Παιδιά
4. Μορφωτικό επίπεδο
5. Εργασία
6. Ελεύθερος χρόνος

Οι μεταβλητές αυτές θεωρήσαμε ότι επηρεάζουν τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στις εξής ερωτήσεις:

1. Συμμετοχή σε δράσεις
2. Τομέας εστίασης (δράσεις)
3. Διάθεση συμμετοχής

Όλες οι παραπάνω συσχετίσεις έχουν ελεγχθεί στατιστικά, αλλά θα παρουσιαστούν μόνο οι στατιστικά σημαντικές, δηλαδή αυτές για τις οποίες υπάρχουν αρκετά στατιστικά δεδομένα για να στηρίξουμε την υπόθεση ότι όντως οι απόψεις διαφοροποιούνται βάση των παραγόντων. Συνολικά, οι συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν θα παρουσιαστούν στο παράρτημα.

A) ΗΛΙΚΙΑ

Η πρώτη συσχέτιση η οποία είναι στατιστικά σημαντική αναφέρει ότι με βάση την ηλικιακή ομάδα επηρεάζεται η συμμετοχή των γυναικών σε δράσεις άθλησης, όπως για παράδειγμα η δημιουργία ομάδας γυμναστικής ($\chi^2=12,738$ $df=5$ $p\text{-value}=0.026$). Από τις γυναίκες που θα συμμετείχαν σε δράσεις άθλησης, το ποσοστό 61,2 ανήκει στις ηλικιακές ομάδες των 18-28 και των 39-48. Στην ηλικιακή ομάδα 29-38 το ποσοστό συμμετοχής ανέρχεται στο 11,1%. Στην επόμενη ηλικιακή ομάδα 49-58 το ποσοστό είναι στο 13.9%. ενώ η τρίτη ηλικία (69+) έχει ποσοστό συμμετοχής 2.8%. Από τις γυναίκες που απάντησαν ότι δε θα συμμετείχαν, το μεγαλύτερο ποσοστό συναντάται στην ηλικιακή ομάδα 49-58 με 23%. Μικρά είναι τα ποσοστά στις εξής ηλικιακές ομάδες: 18-28 (12,2%) και 29-38 (16.2%). Οι γυναίκες ηλικίας 59+ που δε θα συμμετείχαν αποτελούν το 33,8%.

B) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση, αν μία γυναίκα είναι έγγαμη επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή της σε δράσεις συλλόγων της κοινότητας της Τυλίσου ($\chi^2= 9.293$ $df=3$ $p\text{-value}=0.026$). Η πλειοψηφία του δείγματος της έρευνας αποτελείται από έγγαμες γυναίκες. Σε σχέση με τις γυναίκες που συμμετέχουν σε δράσεις συλλόγων, φάνηκε ότι υπάρχει μικρή διαφορά ποσοστών ανάμεσα στις έγγαμες (51.3%) και στις άγαμες (48.7%). Αντίθετα, από τις έγγαμες γυναίκες του συνολικού δείγματος, συμμετέχει περίπου η μία στις τέσσερις (20 γυναίκες από 75 που αποτελούν το δείγμα). Ενώ από τις είκοσι τρεις άγαμες γυναίκες, συμμετέχουν οι δεκατρείς και από τις έντεκα χήρες συμμετέχουν οι έξι.

Επίσης, αν μία γυναίκα είναι έγγαμη επηρεάζεται αρνητικά η διάθεση της για συμμετοχή σε δράσεις άθλησης ($\chi^2=9.981$ $df=3$ $p\text{-value}=0.019$). Οι έγγαμες γυναίκες (56 γυναίκες στις 75), δε θα επέλεγαν την άθληση ως αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους. Οι δεκατρείς άγαμες γυναίκες από τις είκοσι τρεις, θα συμμετείχαν σε δράσεις άθλησης. Το ποσοστό που αποτελούν οι διαζευγμένες και οι χήρες σχετικά με τη συμμετοχή είναι το 11.1% και σχετικά με τη μη συμμετοχή το 10.8%.

Γ) ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

Όταν μία γυναίκα έχει παιδιά επηρεάζεται αρνητικά η διάθεση της για συμμετοχή σε δράσεις άθλησης ($\chi^2=11.993$ $df=1$ $p\text{-value}=0.001$). Η πλειοψηφία του δείγματος (73,6%) των γυναικών έχουν παιδιά. Οι περισσότερες γυναίκες με παιδιά (οι 62 γυναίκες από τις 81) δεν επιλέγουν τη συμμετοχή τους σε δράσεις άθλησης. Αντίθετα, οι 17 από τις 29 γυναίκες που δεν έχουν παιδιά θα συμμετείχαν ενώ οι υπόλοιπες δεν θα συμμετείχαν.

Επίσης, επηρεάζει θετικά τις δράσεις εθελοντισμού ($\chi^2= 6.026$ $df=1$ $p\text{-value}=0.014$). Οι 66 από τις 81 γυναίκες που έχουν παιδιά, δεν επιθυμούν να συμμετέχουν. Επίσης, οι 17 από τις 29 γυναίκες που δεν έχουν παιδιά, δεν θα συμμετείχαν σε δράσεις εθελοντισμού. Παρ' όλα αυτά από τις γυναίκες που απάντησαν ότι θα συμμετέχουν, το ποσοστό των 55.6% είναι οι γυναίκες που έχουν παιδιά. Γενικότερα το ποσοστό συμμετοχής σε τέτοιου είδους δράσεις είναι χαμηλό.

Δ) ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η εκπαίδευση που έχει λάβει μία γυναίκα επηρεάζει θετικά τη διάθεση της για επιμόρφωση ($\chi^2=19.270$ $df=7$ $p\text{-value}=0.007$). Το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών (35.9%) που έχουν διάθεση για επιμόρφωση είναι απόφοιτες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ, ΑΤΕΙ) και απόφοιτες Λυκείου (25,6%). Τέλος οι 8 στις 38 γυναίκες που είναι απόφοιτες Δημοτικού επιθυμούν δράσεις επιμόρφωσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό (38%) των γυναικών που δεν επιθυμούν την επιμόρφωση είναι οι απόφοιτες δημοτικού. Επίσης μεγάλο είναι το ποσοστό (26.8%) και στις απόφοιτες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σχετικά με τις απόφοιτες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν, αποτελούν το 7%.

Η διάθεση τους για συμμετοχή σε δράσεις άθλησης επηρεάζεται θετικά από την εκπαίδευση των γυναικών ($\chi^2=15.620$ $df=7$ $p\text{-value}=0.029$). Οι γυναίκες (58.4%) οι οποίες είναι απόφοιτες Λυκείου ή ΑΤΕΙ/ΑΕΙ επιθυμούν την άθληση. Οι γυναίκες που είναι απόφοιτες δημοτικού και γυμνασίου και επιθυμούν να συμμετέχουν αποτελούν το ποσοστό 19.4%. Ενώ αντίθετα, οι ίδιες γυναίκες αποτελούν το 41.9%, από τις γυναίκες που δεν επιθυμούν να συμμετέχουν σε τέτοιες δράσεις.

Ε) ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η επαγγελματική απασχόληση μίας γυναίκας επηρεάζει θετικά την επιλογή της για συμμετοχή σε δράσεις επιμόρφωσης ($\chi^2=11.993$ $df=1$ $p\text{-value}=0.001$). Η πλειοψηφία των εργαζομένων γυναικών (59%) επιθυμεί τέτοιου είδους δράσεις σε αντίθεση με τις άνεργες που αποτελούν το 35.9% και αυτές που εργάζονται περιστασιακά και αποτελούν το 5.1%. Επίσης, το 61% των γυναικών που δεν επιθυμούν δράσεις επιμόρφωσης είναι γυναίκες οι οποίες δεν εργάζονται. Οι εργαζόμενες γυναίκες αποτελούν το ποσοστό 35.2% και αυτές που εργάζονται περιστασιακά αποτελούν το ποσοστό 5.1%, των γυναικών που δεν επιθυμούν να συμμετέχουν σε δράσεις επιμόρφωσης.

Επίσης, η επαγγελματική απασχόληση επηρεάζει θετικά και τη δυνατότητα συμμετοχής σε δράσεις άθλησης ($\chi^2=10.103$ $df=2$ $p\text{-value}=0.006$). Οι εργαζόμενες γυναίκες επιλέγουν την άθληση με ποσοστό 61.1% από τις γυναίκες που θα συμμετείχαν σε τέτοιου είδους δράσεις. Οι άνεργες αποτελούν το 30.6% και εκείνες που εργάζονται περιστασιακά αποτελούν το 8.3%. Επίσης, με βάση τη συσχέτιση αποδεικνύεται ότι οι άνεργες αποτελούν το ποσοστό 62.2% των γυναικών που δεν

θα συμμετείχαν σε τέτοιες δράσεις. Ενώ οι εργαζόμενες αποτελούν το ποσοστό 35.1% και οι περιστασιακά εργαζόμενες το ποσοστό 2.7%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13^ο : ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

13.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

13.1.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Η ερευνητική διαδικασία πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό διαμέρισμα της Τυλίσου, όπου παρουσιάστηκαν κάποιες δυσκολίες. Δυσκολίες αντιμετωπίστηκαν, αρχικά, κατά την πραγμάτωση της ποιοτικής έρευνας. Η πρώτη και η σημαντικότερη δυσκολία αφορούσε στην εξεύρεση ατόμων, βάση των κριτηρίων που είχαν τεθεί, για τη συμμετοχή τους σε αυτές κάτι το οποίο προκάλεσε σημαντική καθυστέρηση στην εξέλιξη της ερευνητικής διαδικασίας. Αφότου συγκεντρώθηκε ο απαιτούμενος αριθμός ατόμων για τις εστιασμένες ομάδες, παρουσιάστηκε δυσκολία στον ορισμό της ημέρας και της ώρας που θα γίνονταν οι τρεις συναντήσεις. Γι' αυτό το λόγο δεν υπήρχε η αναμενόμενη προσέλευση κατά τη διάρκεια των συναντήσεων. Όσον αφορά στις ερωτήσεις που περιλαμβάνονταν στους θεματικούς άξονες παρουσιάστηκε η ανάγκη αναδιατύπωσης αυτών, προκειμένου να είναι περισσότερο κατανοητές.

Σχετικά με τις συνεντεύξεις των ειδημόνων, η πρώτη δυσκολία αφορούσε στον ορισμό τους. Εντός της κοινότητας δεν υπάρχουν άτομα τα οποία να διέθεταν εξειδικευμένη γνώση σχετικά με το θέμα της έρευνας. Ως ειδήμονες ορίστηκαν άτομα τα οποία έχουν είτε θέση κύρους στη κοινότητα είτε έρχονται σε καθημερινή επαφή με το γυναικείο πληθυσμό. Επίσης, έγινε προσπάθεια για να ληφθεί ποιοτική συνέντευξη από εργαζόμενο του ΚΕΘΙ, λόγω της εξειδικευμένης γνώσης που κατέχει. Παρ' όλα αυτά διάφοροι παράγοντες δεν επέτρεψαν την πραγμάτωση της. Γενικότερα, στους θεματικούς άξονες παρουσιάστηκαν πολλές ελλείψεις. Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπήρχαν οι ίδιες ερωτήσεις σε κάθε ειδήμονα, γεγονός που δυσκόλεψε ιδιαίτερα την ομαδοποίηση των αποτελεσμάτων.

Λόγω των ελλείψεων που παρατηρήθηκαν από τις συνεντεύξεις αυτές κρίθηκε απαραίτητη η λήψη δύο επιπλέον ποιοτικών συνεντεύξεων, με μέλη της κοινότητας που έρχονται σε καθημερινή επαφή με τις γυναίκες. Στις συνεντεύξεις αυτές δε συμπεριλήφθηκαν όλοι οι θεματικοί άξονες, αλλά μόνο όσοι δεν είχαν επαρκή στοιχεία.

Επιπλέον παράγοντα δυσκολίας αποτέλεσε η ανεπαρκής κατάρτιση των ερευνητριών.

Σχετικά με την ποσοτική έρευνα, πρέπει να αναφερθεί ότι η κατασκευή ενός ερωτηματολογίου παρουσίασε αρκετές δυσκολίες. Αρχικά, βάση της βιβλιογραφικής και της ηλεκτρονικής αναζήτησης δεν προέκυψε κάποιο ήδη πραγματοποιημένο σταθμισμένο ψυχομετρικό μέσο το οποίο να ανταποκρίνεται με ακρίβεια στις απαιτήσεις της έρευνας. Όποτε η κατασκευή του ήταν κάτι το οποίο δυσκόλεψε ιδιαίτερα τις ερευνήτριες. Στη συνέχεια, πρέπει να αναφερθεί ότι η ποσοτική έρευνα δεν κάλυψε όλες τις θεματικές ενότητες της ποιοτικής έρευνας, επειδή θα προέκυπτε ένα αρκετά μεγάλο ερωτηματολόγιο και υπήρχε η πιθανότητα να μην απαντηθούν ερωτήσεις. Για το λόγο αυτό εστίασαμε στις θεματικές ενότητες που αφορούσαν στον ελεύθερο χρόνο και στη συμμετοχή καθώς αυτά αποτελούσαν τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα.

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι στις περισσότερες ανοικτές ερωτήσεις οι γυναίκες απέφευγαν να απαντήσουν. Αυτό σίγουρα δεν οφείλεται στην έλλειψη χρόνου για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου γιατί σε κάθε ερωτώμενη δόθηκε αρκετός χρόνος. Επιπλέον, μπορεί να οφείλεται σε δυσκολία έκφρασης των ερωτώμενων λόγω του χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου της πλειοψηφίας των γυναικών.

Σημαντικό ρόλο έπαιξε, το ότι μέσα στα ερωτηματολόγια συμπεριλήφθηκε ο Σύλλογος Γυναικών, κάτι το οποίο μπορεί να δημιούργησε καχυποψία αφού η πρόεδρος του αποτελεί έναν αρνητικά ταυτισμένο ηγέτη της κοινότητας. Βέβαια, η ερευνητική ομάδα ξεκαθάρισε κατά τις επισκέψεις στα σπίτια, ότι η συμβολή του Συλλόγου Γυναικών είχε κυρίως υποστηρικτικό χαρακτήρα για τη διεξαγωγή της έρευνας. Τονίστηκε από τις ερευνήτριες ότι τα αποτελέσματα θα επεξεργάζονταν μόνο από τις ίδιες και ότι θα παρουσιάζονταν στο σύνολο του πληθυσμού. Γενικότερα, είναι κάτι που παρατηρείται στα αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια, παρ' όλα αυτά είναι σημαντική η χρήση τους καθώς προσφέρουν το προνόμιο των αυθόρμητων απαντήσεων από τους ερωτώμενους. (Javeau C.,2000).

Παρά τις δυσκολίες αρκετά από τα ευρήματα παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

13.1.2 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Α) ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ο πρώτος θεματικός άξονας της ποιοτικής έρευνας αφορούσε στην εκπαίδευση των γυναικών της Τυλίσου. Στην ποιοτική έρευνα οι συνεντευξιαζόμενες αναφέρθηκαν στις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στο χώρο της εκπαίδευσης και στους παράγοντες που τις επηρέασαν. Κάποιοι από αυτούς τους παράγοντες είναι η στάση της οικογένειας, η αλλαγή του θεσμού της εκπαίδευσης (ο οποίος μέχρι τότε ευνοούσε τη μόρφωση μόνο των αντρών), η αλλαγή στις οικονομικές συνθήκες και γενικότερα η εξέλιξη της κοινωνίας. Χαρακτηριστικά, όπως αποτυπώνεται από τη θεωρία και συνεπώς επιβεβαιώνεται η άποψη των γυναικών, τόσο η πρωτοβάθμια όσο και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση αλλά και γενικότερα οι εκπαιδευτικοί μέθοδοι προωθούσαν ένα ξεκάθαρο διαχωρισμό αγοριών και κοριτσιών. Καταρχάς, παλιότερα υπήρχαν ξεχωριστά σχολεία για τα δύο φύλα, ενώ τα μαθήματα που διδάσκονταν σε αυτά αναπαρήγαγαν τα διαφυλικά στερεότυπα της εποχής. Οι μαθήτρες προετοιμάζονταν για έναν ειδικό και πιο περιορισμένο ρόλο από τον αντίστοιχο των αγοριών (Δεληγιάννη Β. και Ζιώγου Σ., 1994).

Επιπλέον, η θεωρία, συνδέει άμεσα την εκπαίδευση των γυναικών με την εξέλιξη της κοινωνίας. Ένα σύνολο παραγόντων, όπως για παράδειγμα η βιομηχανική επανάσταση και το φεμινιστικό κίνημα, συνέβαλαν αφενός στην αναθεώρηση πολλών αντιλήψεων και στάσεων της εποχής και αφετέρου στην ώθηση της γυναίκας στην εκπαίδευση και κατ' επέκταση στην έξοδο της στον εργασιακό χώρο (Παπανικολάου Ν., 1982). Επίσης, συνέβαλαν και ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις: α) δημογραφικοί λόγοι, όπως ο μεγάλος αριθμός των ανύπαντρων, οικονομικά εξαρτημένων γυναικών και, κυρίως, β) οι ευρύτερες οικονομικές και πολιτικές αλλαγές της εποχής, όπως είναι η δημιουργία νέων τύπων απασχόλησης, τα κενά που δημιουργήθηκαν στη διάρκεια των πολέμων και η διαδικασία πολιτικής δημοκρατικοποίησης που έδινε μεγαλύτερη έμφαση στην ατομικότητα (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ., 1995).

Οι ανάγκες που καλύπτει η εκπαίδευση είναι ποικίλες. Συγκεκριμένα, στην έρευνα αναφέρθηκαν οι πιο σημαντικές, οι οποίες είναι η εξεύρεση αμειβόμενης απασχόλησης, η οικονομική ανεξαρτησία, η κοινωνική χειραφέτηση και η ενίσχυση της προσωπικότητας των γυναικών. Συμπληρώνοντας τα παραπάνω, «το θεσμικό πλαίσιο, το σύνταγμα και οι νόμοι που αναφέρονται στις εργασιακές σχέσεις, αναγνωρίζουν, διακηρύσσουν και υπαγορεύουν την πλήρη ισοτιμία των αντρών και

των γυναικών στις προσλήψεις, στις αμοιβές, στην ιεραρχική εξέλιξη κτλ». (Γρηγορίου Χ. Μεταξιώτη Χ., 2007:19). Τέλος, διαπιστώθηκε η ανάγκη για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα πλαίσια της κοινότητας με στόχο τη μετεκπαίδευση σε κάποιους τομείς.

Β) Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σ' αυτόν το θεματικό άξονα αναλύθηκαν θέματα που αφορούν στην εργασία των γυναικών γενικά, αλλά και συγκεκριμένα στην Τύλισο. Οι συνεντευξιαζόμενοι τόνισαν ότι στον τομέα της απασχόλησης των γυναικών έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές. Παλιότερα, οι γυναίκες ασχολούνταν μόνο με τα αγροτικά και τα οικιακά ενώ τώρα έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε αμειβόμενη εργασία. Οι λόγοι, σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων, που οδήγησαν τη γυναίκα στην αγορά εργασίας ήταν αφενός η οικονομική ενίσχυση της οικογένειας και αφετέρου η ανάγκη ανεξαρτησίας και αυτοπραγμάτωσης. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική αναζήτηση, η εργασία των γυναικών εκτός από δικαίωμα έγινε ανάγκη λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζει η ελληνική οικογένεια (Κακλαμανάκη Ρ., 2007).

Παρά τις θετικές επιδράσεις που προσφέρει η εργασία στην προσωπικότητα της γυναίκας, δημιουργεί παράλληλα και διάφορα προβλήματα κυρίως στην οικογένεια, όπως προβλήματα στις σχέσεις του ζευγαριού και στην ανατροφή των παιδιών. Αυτό έρχεται σε συμφωνία με το ότι, «οι αυξημένες υποχρεώσεις των γυναικών που συνάδουν από το ρόλο της μητέρας και της εργαζόμενης καθιστούν δύσκολη την εύρεση και διατήρηση θέσεων αμειβόμενης εργασίας» (Κακλαμανάκη Ρ., 2007:140). Με βάση τα λεγόμενα των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, η σύγχρονη γυναίκα διακατέχεται από ένα έντονο αίσθημα άγχους που πηγάζει από τους πολλαπλούς ρόλους και τις αυξημένες υποχρεώσεις που έχει, το οποίο αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα. Από τη βιβλιογραφική αναζήτηση αξίζει να αναφερθεί ότι «εργασία σημαίνει για τη γυναίκα ότι σημαίνει και για τον άντρα, αλλά με κάποιες σημαντικές διαφορές, οι οποίες συνίστανται σε ορισμένα δυσμενή προνόμια, που καταλήγουν στο να της προσφέρουν βάρη και εντάσεις, ενοχές και προβληματισμούς» (Κακλαμανάκη Ρ., 2007:140).

Τα μέλη που συμμετείχαν στην έρευνα, εξέφρασαν την ανάγκη δημιουργίας θέσεων εργασίας για το γυναικείο πληθυσμό της κοινότητας της Τυλίσου. Πρότειναν τη δημιουργία συλλόγων και συνεταιρισμών μέσω Ευρωπαϊκών προγραμμάτων όπου θα απασχολούνται γυναίκες που αναζητούν εργασία. Η εκφρασμένη ανάγκη των

γυναικών βρίσκει αντίκρισμα στις απόψεις των κοινωνικών επιστημόνων. Συγκεκριμένα, αναφέρεται η σπουδαιότητα της συμμετοχής των γυναικών σε αγροτικούς συνεταιρισμούς καθώς με τη δραστηριοποίηση τους, ενισχύεται η τοπική κοινωνία και αναβαθμίζεται η ποιότητα ζωής των οικογενειών της υπαίθρου (Κοντός Α.,2008). Επιπλέον αξίζει να αναφερθεί πως «Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει οικονομικά και παίρνει μέτρα για προώθηση προγραμμάτων και τοπικών πρωτοβουλιών δημιουργίας μικρής κλίμακας ή μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ατομικά αλλά και συλλογικά (ίδρυση συνεταιρισμών) από γυναίκες σε αγροτικές περιοχές τόσο στα πλαίσια της αγροτικής πολιτικής (διαρθρωτικά ταμεία) όσο και στα πλαίσια της ισότητας ευκαιριών» (Μίχου Ι. 2002: 164). Τέλος, όσον αφορά στη διευκόλυνση των εργαζόμενων γυναικών της Τυλίσου, πρότειναν τη δημιουργία ενός παιδικού σταθμού.

Γ) ΓΥΝΑΙΚΑ- ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ

Έπειτα από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας πρόέκυψε ότι οι γυναίκες της Τυλίσου παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον για την υγεία. Η βασική ανάγκη που εκφράστηκε είναι η αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας που παρέχει το περιφερειακό νοσοκομείο της κοινότητας, ώστε να μπορούν να απευθυνθούν είτε για προληπτικές εξετάσεις, είτε για τη θεραπεία ασθενειών. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν οι κοινωνικοί επιστήμονες, η ύπαρξη και οι παροχές των αγροτικών ιατρείων, στο πέρασμα των χρόνων, έχουν ανοδική και δυναμική πορεία. Οι ανάγκες που καλύπτουν είναι πολύ σημαντικές και ουσιαστικές, γεγονός που προσφέρει ανακούφιση και ασφάλεια στις οικογένειες της υπαίθρου. Ωστόσο, οι παροχές παραμένουν ελλιπείς στις μέρες μας και απαιτείται η ανάλογη μέριμνα από την πλευρά της πολιτείας (Μίχου Ι., 2002). Επιβεβαιώνοντας την ύπαρξη ελλειπών παροχών, οι ερωτηθέντες εξέφρασαν την απογοήτευση τους σχετικά με τις υπηρεσίες που παρέχονται και εστίασαν κυρίως στην έλλειψη γιατρού σε καθημερινή βάση αλλά και υποδομής ώστε να παρέχεται μεγαλύτερος αριθμός εξετάσεων.

Όσον αφορά στο γυναικολογικό ιατρείο που λειτουργεί στην Τύλισο, τα περισσότερα μέλη των εστιασμένων ομάδων, δεν γνώριζαν ότι λειτουργεί ενώ κάποια δήλωσαν ότι η έλλειψη ενημέρωσης οδηγεί στη μη συμμετοχή τους σε προληπτικές γυναικολογικές εξετάσεις. Παρ' όλα αυτά, θεωρούν ότι, όταν μεταφερθεί το γυναικολογικό ιατρείο στο κέντρο του χωριού θα μπορούν να ενημερώνονται ευκολότερα. Η έλλειψη ενημέρωσης και η άγνοια των γυναικών για τη λειτουργία

του γυναικολογικού ιατρείου συνδέεται άμεσα με τον ορισμό της υγείας ως κοινωνική έννοια. Οι κοινωνικές, πολιτισμικές, οικονομικές και άλλοι παράμετροι του τόπου που ζει ένα άτομο επηρεάζουν σημαντικά τις αντιλήψεις για την υγεία και κατ' επέκταση την φροντίδα αυτής (Σώκου Κ., 1999).

Επιπλέον προτάσεις που έγιναν από τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, αφορούσαν, στην παροχή κατ' οίκον φροντίδας σε ασθενείς που δεν μπορούν να μετακινηθούν και δημιουργία ενός σταθερού φορέα ενημέρωσης σε θέματα υγείας, συχνότερες ομιλίες και προγράμματα αγωγής και προαγωγής υγείας.

Δ) Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Στη θεματική ενότητα που αφορούσε στον ελεύθερο χρόνο των γυναικών που διαμένουν στην κοινότητα της Τυλίσου, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι, ο ελεύθερος χρόνος των περισσότερων γυναικών είναι περιορισμένος και δεν αξιοποιείται κατάλληλα. Αυτό οφείλεται στις αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν κυρίως όταν εργάζονται, αλλά και στην έλλειψη υποδομών για την παροχή διεξόδων στην κοινότητα. Συμπερασματικά, ο καταμερισμός του χρόνου στη διάρκεια της ημέρας είναι άνισος σε σχέση με αυτόν που διαθέτουν οι άνδρες, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να έχουν ελάχιστο προσωπικό χρόνο. (Ελευθεροτυπία, 1996)

Σύμφωνα με την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων παρατηρείται ότι οι νέες σε ηλικία γυναίκες χρησιμοποιούν πιο εποικοδομητικά το χρόνο τους απ' ότι οι μεγαλύτερες σε ηλικία. Αυτό οφείλεται κυρίως στην εύκολη μετακίνηση των νέων στο αστικό κέντρο, όπου οι επιλογές είναι περισσότερες. Οι μεγαλύτερες γυναίκες δε συναντάται συχνά να επισκέπτονται χώρους εστίασης λόγω της διαφορετικής νοοτροπίας που υπάρχει στις μικρές κοινωνίες. Η νοοτροπία αυτή καλλιεργήθηκε μέσω του πατριαρχικού συστήματος όπου η γυναίκα έπρεπε να είναι σε θέση να ικανοποιεί τις ανάγκες όλων των μελών της οικογένειας, να συμμετέχει ενεργά σε κάθε είδους εργασία, να φροντίζει για την ανατροφή των παιδιών και να είναι ένα άβουλο ον, χωρίς να καλύπτει τις προσωπικές της ανάγκες (Δουμάνη Χ., 1989).

Οι προτάσεις που εκφράστηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, αφορούσαν στη δημιουργία ανάλογων υποδομών για την παροχή διεξόδων αποφυγής της καθημερινότητας στα πλαίσια της κοινότητας. Η παραπάνω πρόταση είναι ταυτόσημη με αυτή στη βιβλιογραφία, όπου αναφέρεται, ότι η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων. Συγκεκριμένα προϋποθέτει τη μείωση του εργάσιμου χρόνου, την ύπαρξη κατάλληλων κοινωνικών υποδομών

υποστήριξης και φροντίδας για την οικογένεια, τους ηλικιωμένους και τα παιδιά σε κάθε γειτονιά, σε κάθε πόλη (Πρίντζου Τ., 2007). Επιπλέον, προτάθηκε η δημιουργία ενός χώρου τον οποίο θα επισκέπτονται μόνο γυναίκες («στέκι γυναικών») ή ενός χώρου περιπάτου, η δημιουργία ενός ΚΑΠΗ όπου οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας θα αξιοποιούν εποικοδομητικά τον ελεύθερο χρόνο τους, η οργάνωση δράσεων από το Σύλλογο Γυναικών και τέλος η σταδιακή ενεργοποίηση των γυναικών σε δράσεις που θα τις ενδιαφέρει (όπως για παράδειγμα, δημιουργία ομάδας αγγειοπλαστικής, κεντήματος).

Ε) ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Στη θεματική ενότητα που αφορούσε στη δικτύωση του γυναικείου πληθυσμού μέσα στην κοινότητα, τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι οι γυναίκες θεωρούν ότι έχει βελτιωθεί η ποιότητα της καθημερινής τους ζωής σε πολλούς τομείς. Τόνισαν ότι υπάρχουν μεγαλύτερες ανέσεις σε σύγκριση με παλιότερα.

Αλλαγές παρατηρούνται και στους χώρους συνάθροισης. Στο παρελθόν, οι συναντήσεις περιορίζονταν στο χώρο του σπιτιού, ενώ σήμερα οι γυναίκες, κυρίως νέες σε ηλικία, μπορούν να επισκεφτούν χώρους διασκέδασης, εντός και εκτός της κοινότητας. Άλλοι χώροι συνάθροισης αποτελούν η εκκλησία και οι διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις. Οι κύριοι τρόποι επικοινωνίας είναι η προσωπική επαφή με τα μέλη της κοινότητας, η τηλεφωνική επικοινωνία και η επαφή σε χώρους όπως τα μαγαζιά του χωριού. Όσον αφορά στις αλληλεπιδράσεις θεωρούν ότι υπάρχει κυρίως θετική επιρροή ανάμεσα σε συγγενικά και φιλικά πρόσωπα. Σχετικά με την ύπαρξη κοινωνικής συνοχής και αλληλοβοήθειας, πιστεύουν πως σημαντικό παράγοντα αποτελούν οι σχέσεις που διατηρούν τα άτομα της κοινότητας μεταξύ τους. Η άποψη τους για την δημιουργία προγραμμάτων εθελοντισμού είναι θετική, ωστόσο δεν την κρίνουν απαραίτητη.

Τέλος, από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι παρ' όλο που γίνονται προτάσεις από τους φορείς αλλά και από μεμονωμένα άτομα για δράσεις, δεν υπάρχει ανταπόκριση και ενεργοποίηση των γυναικών της κοινότητας. Οι αντιστάσεις που παρουσιάζονται από τις γυναίκες οφείλονται σε μια νοοτροπία βαθιά ριζωμένη στην πατριαρχική οικογένεια. Απαραίτητο είναι οι γυναίκες της υπαίθρου να

συνειδητοποιήσουν τη σημαντικότητα του ρόλου και της συμμετοχής τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων (Μίχου Ι., 2002).

ΣΤ) Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Όσον αφορά στη θέση και στο ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινότητα, τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, θεωρούν ότι έχουν σημειωθεί μεγάλες αλλαγές σε σχέση με το παρελθόν. Παλιότερα η γυναίκα θεωρούνταν υποδεέστερη του άντρα και οι συνθήκες διαβίωσης ήταν πολύ δύσκολες. Οι γυναίκες απασχολούνταν στο σπίτι αλλά και σε χειρονακτικές εργασίες.

Σήμερα έχουν γίνει πολλές αλλαγές προς το καλύτερο. Με βάση τα λεγόμενα τους, μία από αυτές είναι ότι η γυναίκα βγήκε στην αγορά εργασίας και απέκτησε σχετική ανεξαρτησία και αυτονομία. Αλλαγές παρατηρούνται και στην αναγνώριση της θέσης και του ρόλου της, κυρίως μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Γενικά «η γυναίκα κατέχει εξέχουσα θέση μέσα στην οικογένεια» (Μίχου, 2002:53). Ωστόσο, σύμφωνα με τα λεγόμενα των ερωτηθέντων, δεν έχει φτάσει ακόμη στο επιθυμητό σημείο. Έπειτα από σκληρούς αγώνες πέτυχαν την εξύψωση τους μέσα στον οικογενειακό χώρο (κατάργηση προϊκας, κοινή συνεισφορά στις οικογενειακές ανάγκες), την κοινωνική χειραφέτηση (επιλογή επαγγελμάτων, ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας) και την πολιτική χειραφέτηση (δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων) (Στρατηγάκη Μ. 2006). Η πλήρης αναγνώριση θα επιτευχθεί με αργά βήματα στο πέρασμα του χρόνου. Στις απαντήσεις που έδωσαν φαίνεται ότι υπάρχει κάποια στοιχειώδη ισότητα ως προς τις υποχρεώσεις αλλά τα δικαιώματα παραμένουν λίγα. Αυτό κυρίως συμβαίνει στις έγγαμες γυναίκες, οι οποίες τουλάχιστον στο θέμα της διασκέδασης δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους συζύγους τους. Βέβαια με το πέρασμα των χρόνων, οι νέες γενιές γυναικών αποκτούν όλο και περισσότερα δικαιώματα. Όπως αναγνωρίζουν οι γυναίκες σήμερα μπορούν να αντιδρούν στις αυξημένες απαιτήσεις του πολυδιάστατου ρόλου τους επειδή πλέον έχουν την αυτοδυναμία να καλύπτουν μόνες τους τις προσωπικές τους ανάγκες. Η κατάκτηση της ισότητας απαιτεί πολλούς αγώνες στους οποίους οι γυναίκες θα έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Καθοριστικό ρόλο στην κατάκτηση της ισότητας αποτελεί ο μετασχηματισμός των αντιλήψεων και των νοοτροπιών που θα πραγματοποιηθεί μέσω της ευαισθητοποίησης της κοινωνίας. (Maruani M., 2006)

Ζ) Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Όσον αφορά στη συμμετοχή των γυναικών της Τυλίσου, πολλοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα τόνισαν ότι βασικό παράγοντα αποτελεί ο χαρακτήρας, δηλαδή πόσο δραστήρια είναι κάθε γυναίκα και τι προτεραιότητες έχει, καθώς και οι οικογενειακές υποχρεώσεις. Η γενικότερη εικόνα στην κοινότητα είναι ότι οι γυναίκες οι οποίες εργάζονται και είναι έγγαμες δε συμμετέχουν, σε αντίθεση με τις νέες σε ηλικία γυναίκες οι οποίες είναι πιο ενεργές. Συγκεκριμένα, μία έγγαμη γυναίκα που εργάζεται και κατοικεί σε ένα ημιορεινό χωριό έχει ένα πολυδιάστατο και πολυσήμαντο ρόλο μέσω του οποίου κάνει «διπλοβάρδιες» και δε διαθέτει καθόλου ελεύθερο χρόνο για τη συμμετοχή της σε δράσεις. (Thompson E.,2008). Αυτό παρατηρήθηκε ότι είναι ένα έντονο φαινόμενο στα πλαίσια του δημοτικού διαμερίσματος της Τυλίσου.

Κάποια από τα κριτήρια συμμετοχής που έθεσαν οι ερωτηθέντες είναι το περιεχόμενο της δράσης και κυρίως το ποιος τη διοργανώνει. Με βάση τα λεγόμενα τους, φάνηκε ότι τα χαρακτηριστικά των τυπικών και άτυπων ηγετών της κοινότητας επηρεάζουν είτε θετικά, είτε αρνητικά τη συμμετοχή των γυναικών σε διάφορες δράσεις. Ένας τυπικός ή άτυπος ηγέτης, για να επηρεάσει θετικά τη συμμετοχή των γυναικών πρέπει να χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια, από σωστή πληροφόρηση για τρέχοντα θέματα στα οποία πρέπει να συμβουλευτεί τους πολίτες, να μη χρησιμοποιεί τη θέση αξιώματος για προσωπικά οφέλη, να είναι προσανατολισμένος στην τοπική ανάπτυξη και κυρίως να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες πολιτών σχετικά με διάφορες δραστηριότητες (Mugisha M., 2000).

Από τα λεγόμενα των ερωτηθέντων προκύπτει ότι κατά κύριο λόγο η συμμετοχή στηρίζεται σε αθέμιτα κίνητρα καθώς έγινε λόγος για δημιουργία κλικών, οι οποίες κινούν τα νήματα στη διοργάνωση δράσεων. Σύμφωνα με τη θεωρία έχει φανεί ότι τα άτομα τα οποία συμμετέχουν είναι άτομα με φιλοδοξίες με ή χωρίς ηγετικές ικανότητες (Μίχου, 2002).

Τέλος, το σημαντικότερο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι η μη συμμετοχή τους σε δράσεις, σε κέντρα λήψης αποφάσεων και γενικότερα σε δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην κοινότητα τους. Αυτό είναι ένα συχνό φαινόμενο σε αγροτικές κοινότητες όπου «μικρή είναι η συμμετοχή των γυναικών σε συλλογικούς φορείς που τις εκπροσωπούν ενώ η συμμετοχή τους σε πολιτιστικούς και κοινωνικούς συλλόγους στην περιοχή τους είναι σχεδόν ανύπαρκτη» (Μίχου Ι.,

2002:270). Οι προτάσεις που ειπώθηκαν, σχετικά με αυτό, είναι η δημιουργία μιας ομάδας γυναικών (ομάδα πυρήνα) που θα κινητοποιεί τις υπόλοιπες με στόχους, την κάλυψη των αναγκών τους, την ενεργό συμμετοχή τους, το σχεδιασμό δράσεων, τη βελτίωση της ενημέρωσης γύρω από δράσεις και την αλλαγή της νοοτροπίας σχετικά με την ποιότητα της συμμετοχής. Οι ανάγκες πολλών ανθρώπων δεν καλύπτονται από κανέναν και πολλές ούτε που αναγνωρίζονται. Για να χρησιμοποιήσει κανείς τις ανάλογες ευκαιρίες που του δίδονται υπέρ της κάλυψης τους, πρέπει να κινητοποιηθεί (Rapoport R. & R., 1981). Το σύστημα κάλυψης των αναγκών των γυναικών της υπαίθρου αφενός λειτουργεί καλύτερα σε σχέση με παλαιότερα αφετέρου όμως δεν καλύπτει πλήρως το φάσμα των αναγκών τους και απαιτείται η άμεση ενεργοποίηση των ίδιων.

13.1.3 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Οι γενικές παρατηρήσεις από την ποσοτική έρευνα, είναι ότι οι γυναίκες απέφευγαν να απαντήσουν στις περισσότερες ανοικτές ερωτήσεις. Αισθητό έγινε το ενδιαφέρον τους γύρω από την κάλυψη των αναγκών τους σε όλους τους τομείς, χωρίς όμως να υπάρχει η ανάλογη προθυμία για τη διεκδίκηση της κάλυψης των αναγκών τους. Βέβαια, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην κάλυψη των αναγκών τους αναφορικά με την υγεία. Σημαντικοί ανασταλτικοί παράγοντες στους υπόλοιπους τομείς είναι η έλλειψη υποδομών της κοινότητας, η έλλειψη ελεύθερου χρόνου και οι υποχρεώσεις που έχουν λόγω του πολύπλευρου ρόλου τους.

A) ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο πρώτος θεματικός άξονας των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου σχετιζόταν με τα δημογραφικά στοιχεία. Με βάση τις πληροφορίες που λήφθηκαν, έπειτα από την κωδικοποίηση των ερωτηματολογίων παρατηρήθηκε ότι υπήρχε ίση κατανομή των ερωτηθέντων στις ανάλογες ηλικιακές ομάδες. Η πλειοψηφία των γυναικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ήταν έγγαμες και από τις γυναίκες οι περισσότερες έχουν παιδιά.

Σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των γυναικών, αποδείχθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών έχουν αποφοιτήσει από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σημαντικό είναι και το ποσοστό των γυναικών που έχουν αποφοιτήσει από τη δευτεροβάθμια. Σχετικά με την τριτοβάθμια είναι πολύ λίγες οι γυναίκες που έχουν αποφοιτήσει από αυτήν. Αυτό οφείλεται στο ότι τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει ο θεσμός της εκπαίδευσης για τις γυναίκες και η κοινωνία έχει κατανοήσει τη σημαντικότητα της εκπαίδευσης τους. Το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών συνεχώς ανέρχεται, καθώς επίσης και το ποσοστό πρόσβασης των νέων κοριτσιών απ' όλες τις περιοχές της χώρας, στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα πανεπιστήμια και στις μεταπτυχιακές σπουδές (Μίχου Ι., 2002). Γι' αυτόν το λόγο, οι πιο νέες σε ηλικία γυναίκες έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από αυτές που είναι μεγαλύτερες σε ηλικία. Επίσης, αυτό αποδεικνύεται από στοιχεία ανάλογης έρευνας (1996), όπου προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών με απολυτήριο δημοτικού σχολείου παρατηρείται στη περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου με ποσοστό 83,4% (Μίχου Ι., 2002).

Σχετικά με τον τόπο γέννησης και τους λόγους διαμονής στην Τύλισο, γίνεται φανερό ότι οι γυναίκες που είναι μόνιμοι κάτοικοι της Τυλίσου, διαμένουν εκεί είτε λόγω καταγωγής, είτε λόγω καταγωγής του συζύγου. Ελάχιστες είναι εκείνες που διαμένουν λόγω προσωπικής επιλογής. Παρατηρείται λοιπόν, ότι το χωριό έχει πολλές γυναίκες οι οποίες όπως χαρακτηρίζονται στην κοινότητα της Τυλίσου, είναι «νύφες».

Τέλος, όσον αφορά στην εργασιακή απασχόληση οι περισσότερες γυναίκες δεν εργάζονται. Από τις γυναίκες που εργάζονται, ελάχιστες είναι αυτές που απασχολούνται εντός της κοινότητας. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, διότι η ανεργία στα πλαίσια της κοινότητας συνδέεται άμεσα με τις ευκαιρίες απασχόλησης που υπάρχουν. Αναφορικά, πολλές γυναίκες της υπαίθρου υπό την αιγίδα Ευρωπαϊκών προγραμμάτων έχουν δημιουργήσει σημαντικές δομές απασχόλησης που απευθύνονται στο γυναικείο πληθυσμό. Αυτό δε φαίνεται να συμβαίνει στην Τύλισο.

- **ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ**

Αρχικά, με βάση το ερωτηματολόγιο, φάνηκε ότι η πλειοψηφία των γυναικών της Τυλίσου δε διαθέτουν ιδιαίτερο ελεύθερο χρόνο και είναι ελάχιστες εκείνες που

έχουν αρκετό χρόνο. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στις αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν. Βάση των δημογραφικών στοιχείων οι περισσότερες είναι έγγαμες με παιδιά. Το κύριο παραδοσιακό πρότυπο που ίσχυε παλιότερα σχετικά με τον έμφυλο καταμερισμό της εργασίας απένειμε στους άνδρες προνομιακό ρόλο. Παρά τις μεταβολές στα κοινωνικά πρότυπα για την απασχόληση των γυναικών, οι γυναίκες εξακολουθούν να αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών που αφορούν στη φροντίδα του νοικοκυριού και των παιδιών και φαίνεται πως οι γυναίκες σε καθημερινή βάση εργάζονται πολύ περισσότερο από τους άντρες (Maruani M., 2006). Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται στην ερώτηση για το πόσο εβδομαδιαίο χρόνο έχουν, όπου οι περισσότερες γυναίκες διαθέτουν έως τρεις ώρες εβδομαδιαίως.

Παρ' όλα αυτά, το σημαντικότερο κομμάτι σχετικά με το συγκεκριμένο άξονα αφορά στην ικανοποίηση που νιώθουν οι γυναίκες γύρω από την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους. Με βάση τα αποτελέσματα, σχεδόν οι μισές γυναίκες ανέφεραν ότι είναι περιορισμένος ο χρόνος τους και δεν αξιοποιείται κατάλληλα. Αυτό οφείλεται στο φόρτο εργασίας, στις οικογενειακές υποχρεώσεις και στην έλλειψη επιλογών στην Τύλισο. Οι υπόλοιπες γυναίκες, αισθάνονται ικανοποιημένες από την ποσότητα και την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους. Συγκεκριμένα, αναφέρουν ότι κατά κύριο λόγο, στον ελεύθερο χρόνο τους, θα χαλαρώσουν στο σπίτι, θα διαβάσουν κάποιο βιβλίο και θα κάνουν προσωπικές αγορές. Ιδιαίτερα, οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες επιλέγουν περισσότερο να βλέπουν τηλεόραση, να διαβάζουν, να περπατάνε, ή απλώς να σκέφτονται παρά να ασχολούνται με δράσεις που απαιτούν ενέργεια (Rapoport R. & R., 1981).

Τέλος, στην ερώτηση σχετικά με την επιθυμία για τη δημιουργία δράσεων, οι περισσότερες ερωτώμενες δεν απάντησαν. Όσες από αυτές απάντησαν, αναφέρθηκαν κυρίως σε δημιουργία ψυχαγωγικών δράσεων, κάτι το οποίο πιθανόν να οφείλεται στην ανάγκη αποφυγής της καθημερινότητας. Συγκεκριμένα, η γυναίκα της υπαίθρου έχει ανάγκη τη ψυχαγωγία, όπως κάθε άνθρωπος άλλωστε, όμως τις περισσότερες φορές, οι συνθήκες είναι τέτοιες που αυτή μένει ανικανοποίητη. Οι παράγοντες που επιδρούν στην μη-ικανοποίηση αυτής της ανάγκης είναι οι εξής. α) Οι ελλειψίες ευκαιρίες για ψυχαγωγία και διασκέδαση στα πλαίσια της κοινότητας όπου ζει, β) η έλλειψη συγκοινωνίας, η οποία θα διευκόλυνε την πρόσβαση στο αστικό κέντρο, γ) και τέλος οι απαρχαιωμένες αντιλήψεις που τη θέλουν να κοπιάζει χωρίς να αμείβεται και να μην ικανοποιεί τις ανάγκες της (Βάγια X., 1987). Επίσης, αναφέρθηκαν στην επιθυμία κοινωνικών παροχών, όπως ΚΑΠΗ, παιδικού σταθμού και ομάδας

εθελοντών. Σημαντικό, θεωρούν και τη δημιουργία μίας ομάδας γυμναστικής. Τέλος, με βάση τις απαντήσεις η πλειοψηφία των γυναικών επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί για τη δημιουργία των παραπάνω δομών και δράσεων.

- **ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ**

Στο θεματικό άξονα της συμμετοχής των γυναικών, η πλειοψηφία των γυναικών δε συμμετέχει σε δράσεις των συλλόγων της κοινότητας. Γενικά, παρατηρήθηκε δυσκολία στο να αναφέρουν τους λόγους αποχής τους. Σύμφωνα με τη θεωρία, κατά τη διάρκεια της έρευνας είναι δυνατό να παρουσιαστούν ορισμένα προβλήματα γύρω από την αποφυγή απαντήσεων. Κάποια από αυτά είναι ο έλεγχος της συνάφειας και της εμβάθυνσης που μπορεί να φέρει τον ερωτώμενο σε δύσκολη θέση, οι έννοιες μπορεί να παραμένουν προβληματικές ακόμη και αν η πρόθεση του ερωτώμενου είναι να τις ξεδιαλύνει. Τέλος τα μέσα για να αποκτήσει κάποιος γνώση και γνώμη στηρίζονται διαρκώς σε μεθόδους κοινής λογικής (Javeau C., 2000).

Όσες απάντησαν, ανέφεραν ως κύριο λόγο την έλλειψη χρόνου και τις υποχρεώσεις που έχουν. Ένα μικρό ποσοστό ανέφερε έλλειψη κινήτρων, ενημέρωσης και ενδιαφέροντος. Οι γυναίκες οι οποίες συμμετέχουν, απευθύνονται κυρίως στο Σύλλογο Γυναικών και στον Πολιτιστικό Σύλλογο.

Εν συνεχεία, με βάση τις ερωτήσεις, αξιολογήθηκε ο Σύλλογος Γυναικών λόγω της άμεσης σχέσης που έχει με το σύνολο του γυναικείου πληθυσμού. Σχεδόν όλες οι γυναίκες γνώριζαν τη λειτουργία του Συλλόγου, αλλά πολύ λίγες ήταν εκείνες που συμμετείχαν ενεργά στις δράσεις του. Πιθανόν, αυτό να οφείλεται στο ότι η πλειοψηφία των γυναικών είναι από καθόλου έως μέτρια ικανοποιημένη από τη γενικότερη εικόνα του Συλλόγου. Σχετικά με τα παραπάνω, πρέπει να αναφερθεί πόσο σημαντικό είναι οι κοινωνικές οργανώσεις να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες των μελών της. Η άποψη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι οι κοινωνικές οργανώσεις αποτελούν τα επίσημα ή ανεπίσημα πλαίσια, όπου τα άτομα μπορούν με βιωματικό τρόπο να διδαχθούν βασικούς ρόλους ζωής, να έχουν ευκαιρίες ανατροφοδότησης, διόρθωσης, συμπλήρωσης και ενίσχυσης των προσπαθειών τους (Κατσορίδου- Παπαδοπούλου X., 2002). Οι προτάσεις τους, σχετικά με το Σύλλογο Γυναικών, αφορούσαν στην ικανοποίηση βασικών αναγκών των γυναικών της κοινότητας. Κυρίως επιζητούν οι δράσεις του Συλλόγου να εστιάσουν στους τομείς της υγείας, της ψυχαγωγίας και της επαγγελματικής απασχόλησης.

Έπειτα, ζητήθηκε από τις ερωτώμενες να αναφέρουν εάν είναι ικανοποιημένες από τις δυνατότητες που τους δίνονται στα πλαίσια της κοινότητας για θέματα υγείας. Η πλειοψηφία των γυναικών είναι από καθόλου έως λίγο ικανοποιημένες. Βάση των προτάσεών τους φάνηκε, ότι αυτό συμβαίνει λόγω της μεγάλης ανάγκης που έχουν για πλήρη ιατρική περίθαλψη με καθημερινή παρουσία γιατρού, περισσότερες εξετάσεις και ειδικότητες γιατρών. Είναι γενικά αποδεκτό ότι πρωταρχικοί στόχοι των οργανισμών υγείας είναι η διάγνωση, η θεραπεία, η επανένταξη και η εκπαίδευση των ασθενών. Παρ' όλα αυτά, η παροχή άριστων υπηρεσιών υγείας αποτελεί κοινωνική ευθύνη όλων των εμπλεκομένων στον κλάδο (Angelopoulou P., Kangis P., Babis G., 1998). Σημαντικός όμως ήταν και ο αριθμός των γυναικών που δεν απάντησαν κάτι το οποίο παρουσιάστηκε στις περισσότερες ανοικτές ερωτήσεις.

Ειδικότερα, έγινε ερώτηση σχετικά με τη λειτουργία του γυναικολογικού ιατρείου. Από τις γυναίκες που γνώριζαν ότι λειτουργεί, σχεδόν οι μισές είναι ικανοποιημένες και οι άλλες μισές δεν είναι. Παρ' όλα αυτά, παρατηρήθηκε ότι ο αριθμός των γυναικών που δε γνώριζε τη λειτουργία του ήταν αρκετά μεγάλος και κάποιες από αυτές θεωρούν ότι αυτό οφείλεται στην ελλιπή ενημέρωση που υπάρχει για δράσεις της κοινότητας. Οι ίδιες πρότειναν η ενημέρωση να γίνεται με ανακοινώσεις σε κεντρικά σημεία.

Τέλος, οι γυναίκες ερωτήθηκαν εάν θα συμμετείχαν σε ένα κάλεσμα γυναικών, με στόχο την ενεργό συμμετοχή των γυναικών της κοινότητας γύρω από την κάλυψη των αναγκών τους. Η συντριπτική πλειοψηφία ανέφερε ότι θα συμμετείχε. Αντίθετα όταν πραγματοποιήθηκε το ανάλογο κάλεσμα και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων η προσέλευση των γυναικών ήταν μηδαμινή και αφορούσε συγκεκριμένα πρόσωπα της κοινότητας που συμμετείχαν ενεργά στην έρευνα αυτή. Αυτό ήταν κάτι που λειτούργησε αρνητικά στο σχεδιασμό δράσεων υπέρ της κάλυψης των αναγκών των γυναικών της κοινότητας. Η μη εξασφάλιση της συμμετοχής οδηγεί σε μία κατάσταση στην οποία αν δημιουργηθούν δράσεις θα είναι για την κοινότητα και όχι με αυτή, και συνεπώς το αποτέλεσμα της ανταπόκρισης καθίσταται αβέβαιο (Καραγκούνης Β., 2008).

B) ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Με βάση τις συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ποσοτική έρευνα, παρατηρήθηκε ότι η ηλικιακή ομάδα επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή των γυναικών σε δράσεις άθλησης. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στο ότι οι νέες σε ηλικία γυναίκες έχουν τη διάθεση και τη δυνατότητα να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες. Αντίθετα, όσο περνούν τα χρόνια και αυξάνονται οι υποχρεώσεις των γυναικών παρατηρείται ότι δεν υπάρχει διάθεση άθλησης. Γενικά, έχει αποδειχτεί ότι, οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες είναι πιο πιθανό να ασχολούνται με λιγότερο σωματικές δραστηριότητες απ' ό,τι οι νέες (Raport R. & R., 1981).

Στη συνέχεια, φάνηκε ότι η οικογενειακή κατάσταση επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή σε δράσεις συλλόγων και σε δράσεις άθλησης. Ιδιαίτερα στη συμμετοχή σε δράσεις συλλόγων, έχει φανεί και από τα περιγραφικά ότι με βάση τις γενικότερες υποχρεώσεις που έχουν, ιδιαίτερα οι έγγαμες γυναίκες, μειώνεται η συμμετοχή τους.

Η επόμενη συσχέτιση αφορούσε, σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η συμμετοχή σε δράσεις άθλησης και σε εθελοντικές δράσεις, από τη στιγμή που μια γυναίκα θα αποκτήσει παιδιά. Παρατηρήθηκε ότι οι γυναίκες που έχουν παιδιά δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν σε δράσεις άθλησης λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων, αλλά επιθυμούν να συμμετέχουν σε εθελοντικές δράσεις.

Έπειτα, βρέθηκε στατιστικά σημαντική η συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου με τις επιμορφωτικές δράσεις και τις δράσεις άθλησης. Το μορφωτικό επίπεδο της γυναίκας φάνηκε ότι επηρεάζει θετικά τη συμμετοχή της σε τέτοιες δράσεις, κάτι το οποίο αποδεικνύει ότι οι γυναίκες που έχουν ένα συγκεκριμένο μορφωτικό επίπεδο αναγνωρίζουν τη σημαντικότητα της άθλησης για τη σωματική υγεία. Πιθανόν όμως να οφείλεται στο γεγονός ότι οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες που δεν επιλέγουν τις δράσεις άθλησης είναι χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Όσον αφορά στις επιμορφωτικές δράσεις παρουσιάστηκε ότι οι γυναίκες υψηλού μορφωτικού επιπέδου αναγνωρίζουν και επιζητούν τη δια βίου μάθηση αλλά και τη μετεκπαίδευση σε θέματα που τις ενδιαφέρουν.

Τέλος, πραγματοποιήθηκαν συσχετίσεις που αφορούσαν στο βαθμό που επηρεάζει η επαγγελματική απασχόληση τη συμμετοχή σε δράσεις άθλησης και επιμόρφωσης. Σε αυτό το σημείο παρουσιάστηκε ότι, η επαγγελματική απασχόληση λόγω του φόρτου εργασίας και των υποχρεώσεων επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή σε δράσεις άθλησης. Αντίθετα, η επαγγελματική απασχόληση επηρεάζει θετικά τις

γυναίκες όσον αφορά στη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικές δράσεις. Πιθανόν να συμβαίνει αυτό λόγω των αυξημένων απαιτήσεων που υπάρχουν στην αγορά εργασίας και της ανάγκης που αισθάνονται για εξειδικευμένη γνώση ώστε να μη χάσουν τη θέση εργασίας τους.

13.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

13.2.1 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΜΕ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην εν λόγω πτυχιακή εργασία χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική και η ποσοτική έρευνα. Όσον αφορά στην ποσοτική, ο ρόλος της ήταν συμπληρωματικός σε θέματα όπου υπήρχε ελλιπής πληροφόρηση από την ποιοτική έρευνα. Η πληροφόρηση αυτή αφορούσε στη συμμετοχή του γυναικείου πληθυσμού, στον ελεύθερο προσωπικό χρόνο που διαθέτουν, στις προτάσεις βάση των εκφρασμένων αναγκών τους και τέλος στην ενεργοποίηση του πληθυσμού υπέρ της κάλυψης των γυναικείων αναγκών.

Αρχικά, τα αποτελέσματα των ερευνών που σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο παρουσιάζουν κοινά στοιχεία. Συγκρίνοντας τις δύο έρευνες παρατηρείται ότι οι γυναίκες της κοινότητας διαθέτουν περιορισμένο ελεύθερο χρόνο. Ωστόσο, η ποιοτική έρευνα παρουσιάζει περισσότερα στοιχεία σχετικά με τα αίτια του, τα οποία ήταν δύσκολο να συλλεχθούν μέσω του ερωτηματολογίου. Από τη θέση της γυναίκας απορρέουν σύνθετοι ρόλοι που δημιουργούν πολλαπλές υποχρεώσεις, οι οποίες εμποδίζουν τη γυναίκα να έχει ελεύθερο χρόνο. Επίσης, μέσα από τις έρευνες παρουσιάζεται ότι η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου είναι σχετική. Αυτό σημαίνει ότι, ένα μέρος του δείγματος δεν είναι ικανοποιημένες από την αξιοποίηση του, λόγω των υποχρεώσεών τους. Ορισμένες αναφέρθηκαν και στις ελλειπείς υποδομές της κοινότητας. Αντίθετα, ένα άλλο μέρος των γυναικών αναφέρουν ότι είναι ικανοποιημένες. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου εξαρτάται από τις επιθυμίες των γυναικών.

Αντίθετα με τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ο ελεύθερος χρόνος της κάθε γυναίκας δεν επηρεάζει άμεσα τη διάθεση της για συμμετοχή, αφού αποδείχτηκε ότι γυναίκες που έχουν ελάχιστο ελεύθερο χρόνο είναι ενεργά μέλη σε συλλόγους και επιθυμούν τη συμμετοχή τους σε δράσεις.

Τα γενικότερα συμπεράσματα στον τομέα της συμμετοχής είναι ότι οι γυναίκες της Τυλίσου δε συμμετέχουν και είναι αισθητή η αποχή τους από τα κοινωνικά δρώμενα. Τόσο στην ποιοτική όσο και στην ποσοτική ανάλυση δεν αναφέρεται συγκεκριμένη αιτία. Ορισμένοι όμως παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη συμμετοχή τους είναι η νοοτροπία της "κλειστής" κοινωνίας, ο χαρακτήρας, οι υποχρεώσεις του ατόμου και τα κίνητρα που τους παρέχονται. Η έρευνα αυτή έχει ως βασικό σκοπό την εκτίμηση των αναγκών των γυναικών της κοινότητας, κάτι το οποίο εκφράστηκε μέσω των προτάσεων των ίδιων των γυναικών.

Συγκεκριμένα, στην ποσοτική ανάλυση οι γυναίκες ιεράρχησαν τους τομείς δράσεων υπέρ της κάλυψης των αναγκών τους. Ενώ στην ποιοτική λειτουργώντας συμπληρωματικά, αναφέρθηκαν στην υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων.

Το δείγμα των δύο αναλύσεων εστίασε έντονα στον τομέα της υγείας. Οι γυναίκες πρότειναν τη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, τη δημιουργία ενός σταθερού φορέα ενημέρωσης και την πραγματοποίηση ομιλιών και προγραμμάτων αγωγής και προαγωγής υγείας.

Στο δεύτερο τομέα προτίμησης είναι η ψυχαγωγία. Συγκεκριμένα πρότειναν τη δημιουργία ενός χώρου περιπάτου, ενός χώρου συνάθροισης γυναικών (στέκι γυναικών), τη δημιουργία δράσεων από τους συλλόγους και τέλος τη δημιουργία ενός Κ.Α.Π.Η για τις μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες.

Ο τρίτος τομέας αφορά στην εργασιακή απασχόληση όπου οι γυναίκες πρότειναν και στις δύο αναλύσεις τη δημιουργία αγροτικών συνεταιρισμών για περισσότερες θέσεις εργασίας. Επίσης επιζητούν την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων κάτι το οποίο συνδέεται άμεσα με τον τέταρτο τομέα που αφορά την επιμόρφωση.

Ο πέμπτος τομέας σχετίζεται με την ανάγκη που έχουν για άθληση και ειδικότερα προτάθηκε η δημιουργία μιας ομάδας γυμναστικής ή η δημιουργία ενός δημοτικού γυμναστηρίου. Ο εθελοντισμός αποτελεί τον τελευταίο τομέα στην ιεράρχηση των αναγκών, στην ποιοτική έρευνα όμως δεν εκφράστηκαν συγκεκριμένες προτάσεις

Τέλος, στις δύο αναλύσεις εκφράστηκε η ανάγκη ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των γυναικών από τους φορείς της κοινότητας. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο για αυτές θα αποτελούσε η δημιουργία μιας ομάδας γυναικών που θα διερευνά τις ανάγκες του γυναικείου πληθυσμού και θα ενεργεί ανάλογα.

Σχετικά με την ενεργοποίηση αυτή, έγινε αισθητό από την ποιοτική και την ποσοτική ανάλυση ότι οι γυναίκες θα ανταποκρίνονταν στο κάλεσμα με στόχο την ενεργό συμμετοχή τους για την κάλυψη των αναγκών τους. Αντίθετα, στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων που έγινε με στόχο τη δημιουργία ομάδων- πυρήνα για κάθε ενδιαφέρουσα δράση, οι γυναίκες τελικά δε συμμετείχαν. Ο αριθμός των ατόμων που παρευρέθησαν στην παρουσίαση ήταν περιορισμένος και αφορούσε συγκεκριμένα πρόσωπα της κοινότητας τα οποία συμμετείχαν ενεργά στη συγκεκριμένη έρευνα. Οι λόγοι της αποχής των γυναικών πρέπει να διερευνηθούν αναλυτικά στο μέλλον από τους ερευνητές.

13.2.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1^η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

«Η συμμετοχή των γυναικών στην κοινότητα της Τυλίσου σχετίζεται αρνητικά με την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση και τον αριθμό των παιδιών τους».

Η συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση επαληθεύεται από τα δεδομένα της ποσοτικής και της ποιοτικής ανάλυσης. Παρατηρείται ότι τα περισσότερα ερευνητικά ερωτήματα, με βάση τα στοιχεία, επαληθεύονται, κάτι το οποίο αναλύεται παρακάτω:

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Το νεαρό της ηλικίας των γυναικών επηρεάζει θετικά τη συμμετοχή και την ποιότητα αυτής.

Η ηλικιακή ομάδα των γυναικών σχετίζεται με τη συμμετοχή σε δράσεις. Σχετικά με την ποιοτική ανάλυση τα στοιχεία παρουσιάζουν ότι η ηλικιακή ομάδα επηρεάζει τη συμμετοχή επειδή όσο μεγαλύτερης ηλικίας είναι η γυναίκα τόσο αυξάνονται οι υποχρεώσεις της, με αποτέλεσμα να συμμετέχει λιγότερο λόγω έλλειψης χρόνου. Επίσης φάνηκε ότι οι νέες είναι πιο ενεργές και αποτελούν τον πυρήνα των ατόμων που λειτουργούν υπέρ κάποιων δράσεων. Όμως, η ποιότητα συμμετοχής δεν επηρεάζεται θετικά από το νεαρό της ηλικίας των γυναικών διότι με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών αυτή εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα τους.

Βάση της ποσοτικής ανάλυσης αποδεικνύεται ότι η ηλικιακή ομάδα επηρεάζει τη συμμετοχή των γυναικών μόνο σε δράσεις άθλησης.

- Ο έγγαμος βίος των γυναικών επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή και την ποιότητα αυτής.
- Οι γυναίκες με παιδιά αδιαφορούν για τη συμμετοχή τους σε δράσεις.

Ο έγγαμος βίος των γυναικών επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή τους. Η ποιοτική ανάλυση έδειξε ότι οι έγγαμες γυναίκες λόγω υποχρεώσεων δε συμμετέχουν. Κατ' επέκταση, αποδεικνύεται η ισχύς του επόμενου ερευνητικού ερωτήματος που αναφέρει ότι οι γυναίκες με παιδιά αδιαφορούν για τη συμμετοχή τους σε δράσεις. Η έγγαμη γυναίκα με παιδιά έχει πολλούς ρόλους, ως μητέρα, σύζυγος, νοικοκυρά και γυναίκα, με αποτέλεσμα τη μη συμμετοχή της σε δράσεις λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων που υπαγορεύουν οι ρόλοι αυτοί. Αντίθετα, η ποσοτική ανάλυση έδειξε ότι η οικογενειακή κατάσταση επηρεάζει μόνο τη συμμετοχή σε δράσεις συλλόγων και άθλησης.

- Σε μια αγροτική κοινότητα δεν παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα συμμετοχής στις γυναίκες.

Επιβεβαιώνεται ότι σε μία αγροτική κοινότητα δεν παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα συμμετοχής στις γυναίκες. Τα στοιχεία της ποιοτικής ανάλυσης συμφωνούν με τη μη παροχή κινήτρων και συγκεκριμένα αναφέρεται ότι οι γυναίκες της Τυλίσου δε συμμετέχουν σε δράσεις, διότι δεν πραγματοποιούνται. Συγκεκριμένα προτείνεται η κινητοποίηση των φορέων και των γυναικών γύρω από τη δημιουργία δράσεων σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους. Στην ποσοτική ανάλυση όμως, το ποσοστό των γυναικών που αναφέρθηκαν στην έλλειψη κινήτρων, ήταν πολύ μικρό.

- Οι υποδομές της κοινότητας, οι συγκοινωνίες, η έλλειψη ενημέρωσης και η νοοτροπία της «κλειστής κοινωνίας» επηρεάζουν αρνητικά τη συμμετοχή και την ποιότητα ζωής των γυναικών.

Όσον αφορά στο κατά πόσο οι υποδομές της κοινότητας επηρεάζουν αρνητικά τη συμμετοχή και την ποιότητα ζωής των γυναικών, τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης έδειξαν ότι οι ελλειψείς υποδομές της κοινότητας της Τυλίσου, δεν προσφέρουν στις γυναίκες τις κατάλληλες διεξόδους. Τα αποτελέσματα της ποσοτικής ανάλυσης συμπίπτουν με τα παραπάνω, προσθέτοντας την έλλειψη

υποδομών στον τομέα της υγείας, κάτι το οποίο επηρεάζει την ποιότητα της ζωής τους. Σχετικά με τα μέσα συγκοινωνίας οι έρευνες απέδειξαν ότι δεν επαρκούν και αυτό έχει ως συνέπεια την έλλειψη διεξόδων και επιλογών. Αντίθετα, όσες διαθέτουν δικό τους μεταφορικό μέσο έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν στα αστικά κέντρα.

Ο επόμενος παράγοντας που επηρεάζει την ποιότητα ζωής των γυναικών αποτελεί η έλλιπής ενημέρωση. Παρατηρώντας τα αποτελέσματα των ερευνών φάνηκε ότι το δείγμα εστιάζει στον τομέα της υγείας. Συγκεκριμένα, η έλλιπής ενημέρωση των γυναικών οδηγεί στη μη συμμετοχή τους σε δράσεις που αφορούν στην υγεία.

Τέλος, αποδείχθηκε ότι η νοοτροπία της κοινότητας συνδέεται με την ποιότητα ζωής των γυναικών. Με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών παρουσιάζεται ότι η κοινότητα της Τυλίσου αποτελεί μία κλειστή κοινωνία, με συγκεκριμένη νοοτροπία, που θέλει τις γυναίκες να μη δρουν υπέρ της κάλυψης των προσωπικών τους αναγκών. Αξιολογώντας όλους τους παραπάνω παράγοντες, γίνεται κατανοητό ότι η ποιότητα ζωής επηρεάζει άμεσα τη συμμετοχή.

- Οι ανάγκες των γυναικών διαφέρουν ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα τους.

Η διαφοροποίηση των αναγκών στις ηλικιακές ομάδες γίνεται αισθητή μέσα από τις προτάσεις του δείγματος. Χαρακτηριστικά, οι νεότερες σε ηλικία γυναίκες επιθυμούν την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τη δημιουργία παιδικού σταθμού καθώς και θέσεων εργασίας και αθλητικές δραστηριότητες, τα οποία δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών μεγαλύτερης ηλικίας. Αντίθετα, οι προαναφερθείσες έχουν περισσότερο ανάγκη τη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και τη δημιουργία ενός ΚΑΠΗ.

- Οι γυναίκες της κοινότητας που δε συμμετέχουν, δεν ενημερώνονται για θέματα υγείας και δεν έχουν μεγάλες απαιτήσεις σχετικά με την παροχή ιατρικών υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των ερευνών, το ερώτημα αυτό δε τεκμηριώνεται.

2^η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

«Η συμμετοχή των γυναικών, μιας αγροτικής κοινότητας, σε διάφορες δράσεις επηρεάζεται αρνητικά από τον περιορισμένο ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν».

Η συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση, σύμφωνα με τα δεδομένα της ποιοτικής και της ποσοτικής έρευνας, επαληθεύτηκε επαρκώς. Υπάρχουν στοιχεία που τεκμηριώνουν ορισμένα ερευνητικά ερωτήματα.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Οι γυναίκες της κοινότητας που διαθέτουν ελάχιστο ελεύθερο προσωπικό χρόνο δε συμμετέχουν στα κοινά.

Δεν υπάρχουν στοιχεία που να επαληθεύουν αυτό το ερευνητικό ερώτημα. Συγκεκριμένα, στην ποιοτική ανάλυση τα στοιχεία δείχνουν ότι ο ελεύθερος χρόνος δεν αποτελεί κριτήριο συμμετοχής σε δράσεις. Βάση της ποσοτικής ανάλυσης δε βρέθηκαν στοιχεία που να το επαληθεύουν, επειδή δεν υπήρχε στατιστικά σημαντική συσχέτιση.

- Οι γυναίκες που διαθέτουν ελεύθερο χρόνο, δεν είναι ικανοποιημένες από την ποιότητά του.

Το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα επαληθεύεται. Αναλυτικότερα, τα δεδομένα της ποιοτικής ανάλυσης αποδεικνύουν ότι οι γυναίκες δεν είναι ικανοποιημένες με την ποιότητα του ελεύθερου χρόνου τους, επειδή δε διαθέτουν και δεν τους παρέχονται τα κατάλληλα μέσα για την αξιοποίηση του. Αντίθετα, στην ποσοτική οι απόψεις δίστανται, μία μερίδα γυναικών υποστηρίζει ότι είναι ικανοποιημένη από την ποιότητα του ελεύθερου χρόνου τους, ενώ οι απόψεις των υπολοίπων ταυτίζονται με τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης.

- Ο ελεύθερος χρόνος των γυναικών της κοινότητας είναι πολύ περιορισμένος (κάτω από 3 ώρες ημερησίως).

Το ερώτημα αυτό επαληθεύεται και από τις δύο. Πρωτίστως, στην ποιοτική ανάλυση αποτυπώνεται ότι οι γυναίκες της Τυλίσου διαθέτουν περιορισμένο ελεύθερο χρόνο. Τα παραπάνω ενισχύονται από την ποσοτική ανάλυση, στην οποία αποδεικνύεται ότι οι περισσότερες γυναίκες έχουν σχεδόν τρεις ώρες ελεύθερο χρόνο, σε εβδομαδιαία βάση.

- Οι αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν οι γυναίκες βάση ηλικίας και οικογενειακής κατάστασης επηρεάζουν τον ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν αλλά και την αξιοποίηση του.

Τα αποτελέσματα της ποιοτικής από της ποσοτικής ανάλυσης αποκλίνουν σημαντικά. Τα δεδομένα της ποιοτικής ενισχύουν την άποψη ότι, ο ελεύθερος χρόνος και η αξιοποίηση του, συνδέεται σημαντικά με τις αυξημένες υποχρεώσεις των γυναικών, λόγω των πολλαπλών ρόλων που πρέπει να επιτελέσουν. Σε αντίθεση με τα παραπάνω, δε βρέθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση στην ποσοτική έρευνα, ανάμεσα στις υποχρεώσεις των γυναικών βάση της ηλικίας και της οικογενειακής κατάστασης, με τον ελεύθερο χρόνο και την αξιοποίηση του.

13.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με βάση τα ερευνητικά δεδομένα που παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες, μπορούν να γίνουν αξιολογες προτάσεις, ανά τομέα ενδιαφέροντος για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών της Τυλίσου.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μία πιθανή πρόταση, με βάση τα αποτελέσματα, είναι η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων από το Δήμο μέσα από προτάσεις των ίδιων των κατοίκων. Εναλλακτική πρόταση, θα αποτελούσε η ευαισθητοποίηση των γυναικών για συμμετοχή σε τέτοια προγράμματα τα οποία υλοποιούνται στο Ηράκλειο. Επίσης, όσον αφορά στις γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας, θα μπορούσαν να υλοποιηθούν επιμορφωτικά προγράμματα σε συνεργασία με άλλους φορείς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εκμάθηση αγγειοπλαστικής, ψηφιδωτού κ.α. που πραγματοποιούνται από τη ΝΕΛΕ.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

Με βάση τις ανάγκες των γυναικών, κρίνεται απαραίτητος ο συνδυασμός της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της ύπαρξης δημόσιων δομών φροντίδας και φύλαξης παιδιών. Γι' αυτό το λόγο, προτείνεται η

δημιουργία τους από την τοπική διοίκηση της Τυλίσου, ώστε να προσφερθεί στις γυναίκες, η κάλυψη των αναγκών φροντίδας των εξαρτώμενων από αυτές προσώπων.

Σχετικά με τις θέσεις εργασίας, βασική πρόταση αποτελεί η δημιουργία ενός αγροτικού συνεταιρισμού που θα στελεχώνεται από γυναίκες της κοινότητας, τις οποίες ο Δήμος θα υποστηρίζει και θα καθοδηγεί τα αρχικά τους βήματα. Για τη διευκόλυνση των γυναικών που ενδιαφέρονται για επιχειρησιακά προγράμματα κρίνεται επιθυμητό η ύπαρξη ενός ατόμου στο Δήμο, ο οποίος θα σταθεί αρωγός στις προσπάθειες τους.

Αφού υπάρξουν οι κατάλληλες δομές στήριξης, συμβουλευτικής, αλλά και κινητοποίησης των γυναικών, προτείνεται η συνεργασία του Δήμου με το Σύλλογο Γυναικών. Βασικό σκοπό της συνεργασίας αυτής θα αποτελεί, ο σχεδιασμός ενός συνολικού πλάνου από επιχειρήσεις που χρειάζεται η Τύλισος. Παρουσιάζοντάς το στο σύνολο του πληθυσμού των γυναικών, θα δοθεί η δυνατότητα σε όσες ενδιαφέρονται να δράσουν υπέρ της υλοποίησης τους.

ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ

Όσον αφορά στον τομέα της υγείας, σημαντική πρόταση αποτελεί η σύσταση μιας ομάδας γυναικών διαφόρων ηλικιών, η οποία θα ασχολείται με τη διερεύνηση των αναγκών υγείας και θα συνεργάζεται με όλους τους φορείς της κοινότητας για την υλοποίηση ανάλογων ενημερώσεων σχετικά με αυτή.

Σύμφωνα με τις ανάγκες που εκφράστηκαν από τις γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα, κρίνεται ότι η δημιουργία ενός σταθερού φορέα ενημέρωσης στην κοινότητα για θέματα υγείας, στον οποίο θα μπορούν να απευθύνονται όλοι οι πολίτες της Τυλίσου, είναι μια σημαντική πρόταση.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Η επόμενη πρόταση στηρίζεται στα αποτελέσματα της έρευνας που αφορά στη δημιουργία ενός χώρου συνάθροισης στον οποίο θα απευθύνονται μόνο γυναίκες. Τη διοργάνωση περισσότερων ψυχαγωγικών συγκεντρώσεων σε πολυσύχναστα σημεία της κοινότητας για την ανάδειξη των χώρων αυτής και τέλος τη δημιουργία ενός Κ.Α.Π.Η στο οποίο θα μπορούν να αξιοποιούν εποικοδομητικά τον ελεύθερο χρόνο τους οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες.

Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Όσον αφορά στη δικτύωση των γυναικών της Τυλίσου, προτείνεται η υλοποίηση δράσεων που θα φέρουν το γυναικείο πληθυσμό σε άμεση επαφή. Μέσα από δράσεις ανάπτυξης του αισθήματος της αλληλοβοήθειας ίσως να μπορέσει να αλλάξει η νοοτροπία της κλειστής κοινωνίας. Βέβαια, αυτός είναι ένας μακροπρόθεσμος στόχος, ο οποίος απαιτεί πολλά και αργά βήματα. Αρχικά θα μπορούσε να συσταθεί μία ομάδα, η οποία θα προσφέρει βοήθεια στους υπόλοιπους κατοίκους της κοινότητας (π.χ. ομάδα υποστήριξης των ηλικιωμένων σε συνεργασία με το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι» και την κοινωνική μέριμνα). Η ομάδα αυτή διασφαλίζοντας ως δικαίωμα κάθε ανθρώπου την εθελοντική κοινωνική συμμετοχή, θα προσφέρει με τις δράσεις της ποικίλες δυνατότητες εθελοντισμού. Η οργανωμένη εθελοντική συμμετοχή και προσφορά στα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας, θα παρακινήσει τις γυναίκες να ανταλλάξουν εμπειρίες και απόψεις με άλλους ανθρώπους, που έχουν κοινά ενδιαφέροντα και να αξιοποιήσουν δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους. Η παραπάνω δράση, επίσης, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα της ανάπτυξης της αλληλοβοήθειας και της κοινωνικής σύμπνοιας μεταξύ των γυναικών της κοινότητας. Βέβαια, πρέπει να υπάρξει η ανάλογη ενδυνάμωση της συμμετοχής για εθελοντική κοινωνική εργασία και η αναγνώριση της εθελοντικής προσφοράς.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών, προτείνεται η δημιουργία μιας ομάδας-πυρήνα ο οποίος με τη βοήθεια των ανάλογων ειδημόνων να διερευνά, να αξιολογεί, να ιεραρχεί και να προτείνει στους φορείς της κοινότητας, δράσεις ανάλογες με τις ανάγκες των γυναικών.

Επιπλέον, βασική πρόταση αποτελεί η δημιουργία μίας κοινωνικής υπηρεσίας από το Δήμο Τυλίσου ή εναλλακτικά η στελέχωση του ΚΕΚΑ από μόνιμο προσωπικό Κοινωνικών Λειτουργιών. «Η μέθοδος της κοινωνικής εργασίας με κοινότητα, είναι μία διαδικασία κινητοποίησης και βοήθειας της κοινότητας ούτως ώστε να αντιληφθεί την πραγματική διάσταση των ζητημάτων που την απασχολούν, να τα αξιολογήσει, να τα ιεραρχήσει και να σχεδιάσει με συστηματικό τρόπο την αντιμετώπιση τους» (Καλλινικάκη Θ., 1998:144). Τα βασικά αντικείμενα που

θεωρούμε ότι πρέπει να ασχοληθεί ένας Κοινωνικός Λειτουργός στην κοινωνική υπηρεσία της συγκεκριμένης κοινότητας, αφορούν κυρίως στην οργάνωση ομάδων πρωτοβουλίας, αυτοβοήθειας και αλληλοϋποστήριξης, στην ενεργοποίηση των ομάδων αυτών αλλά και των φορέων, στην ενημέρωση σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής και τέλος, στην κινητοποίηση των γυναικών της κοινότητας. Με βάση τα παραπάνω, οι ρόλοι που καλείται να παίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός, είναι ο ρόλος του συμβούλου, του εμπυχωτή, του κοινωνικού σχεδιαστή και του μεσολαβητή ανάμεσα στους κατοίκους και στην κοινότητα. Τέλος, θεωρούμε ότι χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν ιδιαίτερες τεχνικές κινητοποίησης στην κοινότητα της Τυλίσου, διότι η πολύπλευρη συμμετοχή των κατοίκων στη ζωή της κοινότητας αποτελεί συστατικό της δημοκρατίας.

Σύμφωνα με το γλωσσάρι όρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνδέεται με το κοινωνικό φύλο, με διάφορες τεχνικές μπορούν να επιλυθούν κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες. «Αρχικά, η ενδυνάμωση που μπορεί να προσφερθεί, είναι ένας τρόπος για την απόκτηση πρόσβασης σε πόρους και για την ανάπτυξη των ικανοτήτων ενός ατόμου με σκοπό την ενεργό συμμετοχή του στη διαμόρφωση των συνθηκών της ζωής του και της ζωής της κοινότητας στην οποία είναι ενταγμένο από οικονομική, κοινωνική και πολιτική άποψη». Έτσι, ο γυναικείος πληθυσμός μέσω της ενεργούς συμμετοχής του θα έχει αποκτήσει το μέσο για την κάλυψη των αναγκών του (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998).

Η γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ότι «η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων στην οικονομία, στην πολιτική, στα σωματεία και στις λοιπές οργανώσεις, συμβάλει στη διεύρυνση της δημοκρατίας, εμπλουτίζει την πολιτική με τις αξίες και τις αρχές των γυναικών, δίνει τη δυνατότητα αξιοποίησης του πλούτου ολόκληρου του ανθρώπινου δυναμικού και βοηθά στην αλλαγή των προτεραιοτήτων της πολιτικής και στην προώθηση των γυναικείων συμφερόντων». Επ' αυτού η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνει προτάσεις για τις χώρες της ανατολικής Μεσογείου, κυρίως για την ενεργό συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, και προτείνει τα εξής :

«1. Για την ενίσχυση της ικανότητας συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων:

- προγράμματα εκπαίδευσης,
- ενίσχυση της αυτοπεποίθησης,

- διαφανή κριτήρια συμμετοχής,
- ανάπτυξη μηχανισμών και εκπαίδευσης για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των γυναικών στην εκλογική διαδικασία και στην πολιτική δραστηριότητα.

2. Για την ίση συμμετοχή των γυναικών στις δομές εξουσίας και στα κέντρα λήψης αποφάσεων:

- Είναι ανάγκη οι κυβερνήσεις να θέσουν στόχους για την ισόρροπη συμμετοχή και των δύο φύλων στα κυβερνητικά σώματα και στις επιτροπές, καθώς και στη δημόσια διοίκηση. Να εφαρμόσουν μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών με στόχο την ίση εκπροσώπηση των φύλων.
- Μέτρα σε σχέση με τα εκλογικά συστήματα που να ενθαρρύνουν τα πολιτικά κόμματα, ώστε να ακολουθούν πολιτικές για την ένταξη των γυναικών σε εκλόγιμες και μη εκλόγιμες δημόσιες θέσεις σε ίδιο ποσοστό με τους άντρες.
- Στήριξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων και ερευνητικών ινστιτούτων που μελετούν τη γυναικεία συμμετοχή και τις επιπτώσεις της συμμετοχής των γυναικών στους σχεδιασμούς και στις αποφάσεις.
- Να αναγνωριστεί ότι η κατανομή της εργασίας και των οικογενειακών ευθυνών ανάμεσα σε γυναίκες και άντρες βοηθά στην αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στη δημόσια ζωή. Και, κατά συνέπεια, είναι απαραίτητα μέτρα για τη συμφιλίωση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής» (Δεληγιάννη Β.-Ζιώγου Σ., 2000).

Στην Ελλάδα, τα προγράμματα τα οποία υπάρχουν για τις γυναίκες αφορούν κυρίως επιχειρησιακά προγράμματα, προγράμματα αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου και προγράμματα κατάρτισης και δεξιοτήτων. Η υλοποίηση περισσότερων προγραμμάτων και η σωστή οργάνωσή τους με βάση τις ανάγκες της κάθε περιοχής, όπως και η ακολουθία των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών μαζί με την υπεύθυνη συμμετοχή της πολιτείας αλλά και των ενδιαφερόμενων θα μπορούσε να δώσει λύση στα προβλήματα αυτά. Ουσιαστικά, δεν έχουμε δράσει αρκετά για να προάγουμε την παιδεία εκείνη, η ισχυρότερη έκφραση της οποίας αφορά στην αποδοχή στοιχειωδών αξιών, όπως ο σεβασμός των αναγκών, των δικαιωμάτων και της αλληλεγγύης προς τον άλλο.

Γενικότερα, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν πολλές και σύνθετες ανάγκες στο συγκεκριμένο ερευνώμενο πληθυσμό. Οι προτάσεις που μπορούν να γίνουν γύρω από απαιτούμενες ενέργειες και προγράμματα είναι πολλές. Μέσα όμως από τα

ερευνητικά δεδομένα διαπιστώθηκε ότι, για να μπορέσουν να υλοποιηθούν διάφορες ενέργειες πρέπει αρχικά να γίνει ευαισθητοποίηση της κοινότητας γύρω από την έννοια της συμμετοχής καθώς και να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα συμμετοχής. Απώτερος σκοπός των παραπάνω, είναι οι γυναίκες να προσπεράσουν τους ανασταλτικούς παράγοντες που τις εμποδίζουν να δραστηριοποιηθούν. Παρ' όλο που αυτή η έρευνα απευθύνθηκε στην κοινότητα της Τυλίσου, θεωρούμε ότι τα αποτελέσματά της αντιπροσωπεύουν τις περισσότερες αγροτικές περιοχές της Κρήτης, στις οποίες επικρατεί η νοοτροπία της κλειστής κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14^ο:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

14.1 ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ

ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΥΛΙΣΟΥ

	Σύνολο πληθυσμού	Άγαμες	Έγγαμες	Χήρες	Διαζευγμένες	Σε διάσταση
Δ.Δ. Τυλίσου	1085	185	289	68	11	3
8-12	40	24	0	0	0	0
13-17	35	21	0	0	0	0
18-22	53	23	0	0	0	0
23-27	64	32	1	0	0	0
28-32	75	26	6	1	0	0
33-37	86	18	19	0	2	0
38-42	67	10	22	0	0	0
43-47	61	2	27	0	0	0
48-52	64	1	29	1	2	0
53-57	61	2	24	3	1	1
58-62	64	2	31	1	1	0
63-67	58	0	34	1	1	0
67+	357	24	96	61	4	2

Πίνακας 1: Δημογραφικά στοιχεία γυναικών σχετικά με ηλικίες και οικογενειακή κατάσταση

(Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2001)

Πίνακας 2: Δημογραφικά στοιχεία γυναικών σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσής τους

	Σύνολο	Διδακτορικός τίτλος	Μάστερ	Ανώτατες Σχολές	ΤΕΙ και Ανώτερες Σχολές	Γ'βάθμιας εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης
Θήλεις	526	1	1	32	19	8	77
12-17	15	0	0	0	0	0	0

18-22	23	0	0	0	0	0	0
23-27	33	0	0	0	0	0	10
28-32	33	0	0	4	2	1	14
33-37	39	0	1	8	5	2	12
38-42	32	0	0	7	2	4	11
43-47	29	1	0	0	5	1	7
48-52	33	0	0	4	1	0	10
53-57	31	0	0	3	2	0	5
58-62	35	0	0	4	2	0	1
63-67	36	0	0	1	0	0	1
67+	187	0	0	1	0	0	6

Συνέχεια..

	Πτυχιούχοι ΤΕΛ	Πτυχιούχοι ΤΕΣ	Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Φοιτούν στο Δημοτικό	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
Θήλεις	4	0	48	210	26	61	39
12-17	0	0	0	0	15	0	0
18-22	0	0	3	9	11	0	0
23-27	1	0	19	3	0	0	0
28-32	3	0	5	3	0	1	0
33-37	0	0	4	6	0	1	0
38-42	0	0	6	2	0	0	0
43-47	0	0	5	10	0	0	0
48-52	0	0	2	14	0	0	2
53-57	0	0	0	19	0	1	1
58-62	0	0	1	26	0	1	0
63-67	0	0	1	26	0	6	1
67+	0	0	2	92	0	51	35

(Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2001)

14.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΡΕΥΝΑΣ

Στα πλαίσια της προέρευνας της έρευνας- δράση, για την εκτίμηση των αναγκών των γυναικών της κοινότητας Τυλίσου ήρθαμε σε επαφή με τους φορείς της κοινότητας, με σκοπό να κάνουμε μια αρχική εκτίμηση των απόψεών τους για θέματα που αφορούν στις ανάγκες των γυναικών. Μακροπρόθεσμα επιδιώκουμε την εμπλοκή των φορέων αυτών στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας με απώτερο σκοπό την κοινοτική ανάπτυξη.

Έτσι ήρθαμε σε επαφή με κάποια άτομα των φορέων αυτών, όπως με το Δήμαρχο (κος. Χ), τη γιατρό (κα. Τ), τη δασκάλα του Κ.Δ.Α.Π. (Χ.Π), με το διευθυντή του Δημοτικού και του Γυμνασίου της περιοχής, όπως και με τον πρόεδρο Γονέων και Κηδεμόνων του Δημοτικού Σχολείου, με εργαζόμενες του Βοήθεια στο Σπίτι (Φ.Δ) και της Μονάδας Κοινωνικής Μέριμνας, με τον παπά του χωριού (πάτερ Γεώργιος), με κάποιο παλιό μέλος που συμμετείχε στην ομάδα γυμναστικής (Φ.Σ), με μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου (Φ.Μ) και του ΤΟ.ΣΥ.Ν. (Τ) και φυσικά με την πρόεδρο (Β.Π) και τα μέλη του Συλλόγου Γυναικών της Τυλίσου.

Η επαφή με τα άτομα αυτά και οι πληροφορίες που συλλέξαμε έγιναν με τη μορφή συνεντεύξεων. Είχαμε θέσει τις θεματικές ενότητες για τον κάθε φορέα ξεχωριστά που αφορούσαν κυρίως στο ποσοστό χρησιμοποίησης των φορέων και της συμμετοχής σε αυτούς από τον πληθυσμό των γυναικών της Τυλίσου. Επίσης, καταγράψαμε γενικότερες πληροφορίες με βάση την άποψη του εκάστοτε συνεντευξιζόμενου για τη θέση της γυναίκας στο χωριό τη Τυλίσου, για τις κύριες ασχολίες, για τον ελεύθερο χρόνο, για τις ανάγκες και για την συμμετοχική τους δραστηριότητα. Τέλος, ο βασικότερος θεματικός άξονας ήταν οι προτάσεις των συνεντευξιζόμενων για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών της κοινότητας.

Αξιολογώντας την κάθε συνέντευξη ξεχωριστά παρατηρήθηκε ότι οι απόψεις των ατόμων, από τους οποίους πάρθηκαν οι συνεντεύξεις, έχουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ τους. Χαρακτηριστικά, η πλειοψηφία των ατόμων ανέδειξε την επικρατούσα κοινωνική κατάσταση που επικρατεί στον πληθυσμό των γυναικών. Ταυτόχρονα όμως, υπήρχαν και κάποιες έντονες διαφορές οι οποίες θεωρείται ότι επηρεάζονται από την προσωπική άποψη, την ηλικία και το επάγγελμα του καθενός.

Αρχικά, ένας κύριος θεματικός άξονας των συνεντεύξεων ήταν ο ρόλος και η θέση της γυναίκας στα πλαίσια της κοινότητας της Τυλίσου. Η πλειοψηφία των

συνεντευξιαζόμενων παρουσίασε το ρόλο της γυναίκας ως παραδοσιακό ρόλο μέσα σε μία αγροτική κοινότητα. Εν τούτοις, επισημάνθηκε ότι υπάρχει εξέλιξη σε αυτό που θεωρούμε «παραδοσιακό» με την πάροδο του χρόνου, κάτι το οποίο σημαίνει ότι ο ρόλος των γυναικών σε σχέση με παλαιότερα έχει αναγνωριστεί και εκτιμηθεί. Βέβαια αυτό δεν υποδηλώνει ότι έχουμε φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο. Επίσης αναφέρθηκε από τους περισσότερους ότι θεωρούν πως η γυναίκα έχει την ικανότητα να έχει ρόλο σε όλους τους τομείς, κάτι το οποίο δε συμβαίνει στη συγκεκριμένη κοινότητα. Οι λόγοι που αναφέρθηκαν είναι κυρίως η αδράνεια των γυναικών και η εναπομείναντες προκαταλήψεις της κλειστής κοινωνίας για τη θέση της γυναίκας. Αντίθετη άποψη πάνω σε αυτό είχε η κα. Χ.Π (δασκάλα ΚΔΑΠ), η οποία μέσα από την προσωπική της εμπειρία παρουσίασε ένα πολυδιάστατο ρόλο των γυναικών της κοινότητας και χαρακτηριστικά ανέφερε ότι θεωρεί τις γυναίκες «αρκετά ενεργές», «σκληραγωγημένες», «πολυάσχολες» και ότι «ασχολούνται έντονα με τα κοινά του χωριού».

Ένας δεύτερος θεματικός άξονας ήταν οι απόψεις τους σχετικά με τις καθημερινές ασχολίες των γυναικών και τον ελεύθερο τους χρόνο. Η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων παρατήρησε ότι οι περισσότερες γυναίκες του χωριού δεν έχουν συγκεκριμένη επαγγελματική ιδιότητα και ασχολούνται κυρίως με τα αγροτικά, το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών ή γενικότερα τη φροντίδα της οικογένειας τους. Βέβαια, τόνισαν ότι η έλλειψη χρόνου είναι μία πρόφαση για την μη ενασχόληση τους με θέματα που τους αφορούν. Χαρακτηριστικά η κα. Φ Σ ανέφερε ότι «βαριούνται» και βάση αυτού της χαρακτήρισε αδρανής ως προς τη συμμετοχή τους σε συλλόγους, δράσεις και συλλογικές δραστηριότητες.

Βάση αυτού αναφέρθηκαν περαιτέρω στον επόμενο θεματικό άξονα ο οποίος ήταν ο βαθμός της συμμετοχής των γυναικών σε συλλογικές δραστηριότητες. Η γενική εικόνα που δόθηκε είναι ότι οι γυναίκες της συγκεκριμένης κοινότητας χαρακτηρίζονται από αδράνεια και απροθυμία να ασχοληθούν με τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Οι αντιπρόσωποι των Συλλόγων τόνισαν ότι οι γυναίκες συμμετέχουν περισσότερο σε εκδηλώσεις ψυχαγωγικού περιεχομένου και αυτό επειδή δεν υπάρχουν άλλες διέξοδοι αποφυγής της ρουτίνας στα πλαίσια της κοινότητας. Όπως επίσης, αναφέρθηκε ότι αν η οποιαδήποτε συλλογική δράση αντιπροσωπεύει τα ενδιαφέροντα τους, τότε υπάρχει συμμετοχή ανεξάρτητα με την έλλειψη χρόνου. Αντίθετη άποψη πάνω στη γενική εικόνα είχε η κα. Χ Π (όπως αναφέρθηκε παραπάνω) και κατά κάποιο τρόπο ενισχύοντας αυτήν την άποψη η κα.

Φ Μ αναφέρει ότι θεωρεί πως οι γυναίκες της κοινότητας είναι πιο ενεργές σε σχέση με τους άντρες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης.

Στη συνέχεια, συζητήθηκε ένας από τους βασικούς θεματικούς άξονες των συναντήσεων, ο οποίος ήταν οι απόψεις γύρω από τις ανάγκες των γυναικών της κοινότητας. Ο μεγαλύτερος αριθμός των συνεντευξιαζόμενων παρουσίασε ως βασική ανάγκη των γυναικών τη διαφυγή από την καθημερινότητα τους. Γενικά, επεσήμαναν ότι υπάρχει ανάγκη παροχής κινήτρων και διεξόδων. Όπως επίσης δημιουργία των απαιτούμενων υποδομών, επειδή οι υπάρχουσες δεν καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες τους και ιδιαίτερα των νέων γυναικών. Μια ειδικότερη άποψη ήταν της κας. Φ Δ, η οποία είπε ότι υπάρχει ανάγκη για νοσηλευτική και ψυχολογική φροντίδα κυρίως της τρίτης ηλικίας.

Ο επόμενος θεματικός άξονας περιείχε τις προτάσεις των φορέων για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών της κοινότητας. Πάνω σε αυτό το θέμα δεν υπήρχαν συγκεκριμένες προτάσεις από όλους. Οι περισσότεροι από αυτούς τους φορείς που απέφυγαν να επεκταθούν σε προτάσεις, εστίασαν μόνο στην ανάγκη παρότρυνσης των γυναικών, κάτι το οποίο αποτελούσε την μόνη τους πρόταση χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι διευκρίνισαν το πώς ακριβώς μπορεί να γίνει αυτό. Η κα. Γ και η κα. Φ Σ εξέφρασαν την άποψη ότι οι γυναίκες χρειάζονται κίνητρα και ενθάρρυνση και ότι αυτό μπορούμε να το επιτύχουμε μέσα από δράσεις, οι οποίες θα είναι οικίες στα ενδιαφέροντα τους, π.χ. κέντημα και μαγειρική. Ο πάτερ Γεώργιος μίλησε, επίσης, για την ανάγκη παρότρυνσης κάτι το οποίο θα επιτευχθεί μέσα από δράσεις οι οποίες θα καλύπτουν πραγματικά τις ανάγκες τους. Οι αντιπρόσωποι των συλλόγων της Τυλίσου προτείνουν τη δημιουργία καινοτόμων δράσεων, σχετικά με την κάλυψη των αναγκών τους, όπως την παροχή διεξόδων ψυχαγωγίας και διασκέδασης μέσα στα πλαίσια της κοινότητας, εφόσον ως βασική ανάγκη κρίνουν την αποφυγή της ρουτίνας.

Επιπροσθέτως, κάποια από τα μέλη των φορέων αναφέρθηκαν στα άτυπα δίκτυα φροντίδας στα πλαίσια της κοινότητας. Η άποψη τους σχετικά με αυτό είναι ότι σε αντίθεση με τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα, στην κοινότητα της Τυλίσου είναι ανεπτυγμένο το σύστημα αλληλοβοήθειας και υπάρχουν ακόμα έντονα τα άτυπα δίκτυα φροντίδας. Πιο συγκεκριμένα, για τις γυναίκες θεωρούν ότι είναι και ένας τρόπος να λαμβάνουν έναν ρόλο στην κοινότητα, εφόσον γενικότερα χαρακτηρίζονται αδρανής. Ο πάτερ Γεώργιος πιστεύει πάνω σε αυτό ότι οι γυναίκες είναι συναισθηματικές εκ φύσεως και κατά συνέπεια θεωρεί ότι θα έπρεπε να

συμμετέχουν περισσότερο σε προγράμματα εθελοντισμού και πρόνοιας. Αντίθετα σε αυτό , αναφέρθηκε η εκπρόσωπος του « Βοήθεια Στο Σπίτι » , λέγοντας ότι από τη μία μεριά υπάρχουν τα άτυπα δίκτυα φροντίδας από την άλλη όμως οι σχέσεις παραμένουν επιφανειακές γιατί οι γυναίκες της κοινότητας δεν εκθέτουν εύκολα τον εαυτό τους.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο γυναικείος πληθυσμός της Τυλίσου έχει διάθεση για αλλαγή της καθημερινότητάς του, αρκεί να υπάρξει καθοδήγηση από ειδικούς ώστε να αφυπνισθούν. Χρειάζονται παρότρυνση και ευαισθητοποίηση για τα θέματα που τους αφορούν όπως και ενδυνάμωση ώστε να ασχοληθούν με την κάλυψη των αναγκών τους. Τέλος, όπως ανέφερε η εκπρόσωπος του ΤΟ.ΣΥ.Ν και ο πάτερ Γεώργιος , ένα σημαντικό εμπόδιο ενάντια στη συμμετοχή των γυναικών είναι οι εναπομείναντες προκαταλήψεις, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η δομή της κοινότητας.

ΔΙΚΤΥΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όσον αφορά στους διάφορους φορείς με τους οποίους συνεργάζεται ο κάθε φορέας ξεχωριστά έχουμε να επισημάνουμε τις εξής συνεργασίες. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος της Τυλίσου, σύμφωνα με όσα είπε η κα. Μ Φ δεν έχει τη συνεργασία που επιθυμούν τα μέλη του με τον Δήμο Τυλίσου. Παρ' όλα αυτά υπήρξε συνεργασία για μια Ιεραποστολή στην Αφρική η οποία όμως δεν μπόρεσε να ολοκληρωθεί. Επιπλέον, συνεργάστηκε με τον Αθλητικό Σύλλογο προκειμένου να διοργανωθεί μια λαϊκή βραδιά που όμως δεν πραγματοποιήθηκε και τέλος υπήρξε συνεργασία με το ΤΟ.ΣΥ.Ν. Η δασκάλα του Κ.Δ.Α.Π κα. Χ Π τόνισε πως μέχρι πέρυσι που ο Σύλλογος Γυναικών ήταν πιο ενεργός υπήρχε μια άψογη συνεργασία μεταξύ τους. Συγχρόνως, αρκετά καλή συνεργασία έχει με το Δημοτικό Σχολείο με το οποίο και συστεγάζονται καθώς και με το Δήμο ο οποίος προσφέρει μεγάλη στήριξη στο Κέντρο προκειμένου να μη κλείσει. Όσον αφορά στο Περιφερειακό Ιατρείο, τα άτομα που εργάζονται σε αυτό είναι δύο, η γιατρός κα. Τ και η μαία Φ Κ. Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε με τη γιατρό του ιατρείου κα Τ δεν αναφέρθηκε κάποια συνεργασία με φορέα αλλά στην ερώτηση για το αν θα ήθελε να υπάρξει συνεργασία μεταξύ του ιατρείου και του Κ.Ε.Κ.Α απάντησε ότι «θα μπορούσε να υπάρξει συνεργασία μόνο με φοιτήτριες του κέντρου» και επιπλέον ότι μπορεί να μας παρέχει ότι πληροφορίες χρειαζόμαστε. Όσον αφορά στους φορείς με τους οποίους συνεργάζεται το Δημοτικό Σχολείο, ο διευθυντής μας ενημέρωσε ότι υπάρχει

συνεργασία με τους φορείς της κοινότητας και ειδικά με το Δήμο. Συγκεκριμένα, ανέφερε πως όταν χρειάστηκε βοήθεια ο Δήμος ήταν δίπλα του, όπως επίσης ο Πολιτιστικός Σύλλογος και η εκκλησία. Επίσης, ρωτήθηκε σχετικά με το αν υπάρχει συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και ο διευθυντής, μας ενημέρωσε πως η συνεργασία είναι πολύ καλή, ότι υπάρχει καθημερινή επαφή και ότι ο ρόλος του Συλλόγου είναι η συλλογή χρημάτων για την ενίσχυση του σχολείου. Στη γρήγορη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε με τον Πρόεδρο Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων ο ίδιος, μας ενημέρωσε πως υπάρχει πολύ καλή συνεργασία με το σχολείο και πως ο Σύλλογος προσπαθεί να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερο γίνεται τις ανάγκες των παιδιών. Επιπλέον, ο Πρόεδρος ανέφερε πως η συνεργασία με το Δήμο θα μπορούσε να ήταν καλύτερη και αυτό γιατί όπως είπε και ο ίδιος «έπρεπε ο Δήμος να ενδιαφέρεται άμεσα για το σχολείο και να μη χρειάζεται ο Σύλλογος να πιέζει καταστάσεις». Τέλος, επισήμανε πως η εκκλησία έχει σταθεί στο πλευρό τους πολλές φορές. Μια άλλη συνάντηση, ήταν αυτή με τον διευθυντή του γυμνασίου ο οποίος βρίσκεται περίπου ένα χρόνο στην Τύλισο. Ανέφερε πως στο Γυμνάσιο, εδώ και πέντε χρόνια, δε λειτουργεί Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων κάτι που ο ίδιος θεωρεί απαραίτητο για τη σωστή λειτουργία του σχολείου. Επιπλέον, συνεργάζονται με το Δήμο για τη σχολική επιτροπή ενώ με άλλους φορείς δεν έχει προκύψει κάποιο θέμα συνεργασίας που όπως είπε και ο ίδιος « αυτό είναι κάτι που το θέλει πολύ». Στη Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας η νοσηλεύτρια που εργάζεται εκεί, η κα Ι. μας ενημέρωσε για τη συνεργασία του προγράμματος αυτού με άλλους φορείς και ανέφερε ότι συνεργάζονται με το Δήμο Τυλίσου και με το Βοήθεια στο Σπίτι. Επιπροσθέτως, πραγματοποιήθηκε μια συνάντηση με την Τ η οποία εκτελεί χρέη γραμματέα στο ΤΟ.ΣΥ.Ν. Μας ενημέρωσε πως με τη νέα ονομασία (ΤΟ.ΣΥ.Ν) έχουν στη διάθεσή τους ένα κονδύλι από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Επιπλέον, όσον αφορά στη συνεργασία με άλλους φορείς τόνισε πως «στο πρόγραμμα είναι δεκτικοί και πρόθυμοι σε οποιαδήποτε συνεργασία και ειδικά της κοινότητας όπου δραστηριοποιούνται». Τέλος, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με το Δήμαρχο της Τυλίσου κο Χ, με τον παπά την ενορίας, με την Πρόεδρο του Συλλόγου κα Β καθώς επίσης και με τα μέλη του Συλλόγου και μια γυναίκα που συμμετείχε στην ομάδα γυμναστικής την κα Φ Σ. σε αυτές τις συναντήσεις δεν αναφέρθηκε κάποια συνεργασία με φορείς.

Συμπερασματικά, από τα όσα αναφέραμε παραπάνω καταλήγουμε πως οι περισσότεροι φορείς της κοινότητας συνεργάζονται μεταξύ τους. Συνδεδετικός κρίκος

θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως είναι ο Δήμος. Η συνεργασία του Δήμου με τους υπόλοιπους φορείς της κοινότητας είναι είτε πολύ καλή και υπάρχει ικανοποίηση από τον κάθε φορέα ξεχωριστά (ΚΔΑΠ, Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο) είτε δεν υπάρχει τόσο καλή συνεργασία την οποία οι φορείς θα ήθελαν να βελτιώσουν (Πολιτιστικός Σύλλογος, Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας). Η γενικότερη εικόνα των φορέων της κοινότητας είναι ότι προσπαθούν όσο μπορούν για την ύπαρξη καλής συνεργασίας με όλους τους φορείς χωρίς πάντα να υπάρχει και η προσδοκώμενη ανταπόκριση από όλους.

14.3 ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

*Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Τμ. Κοινωνικής
Εργασίας, Κέντρο Εκπαίδευσης
Κοινοτικής Ανάπτυξης Τυλίσου*

*Σύλλογος Γυναικών Τυλίσου
«Η Δικταιννα»*

Εκτίμηση αναγκών των γυναικών

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

1. Ηλικία _____

2. Οικογενειακή κατάσταση:

¹ Άγαμη ² Έγγαμη ³ Διαζευγμένη ⁴ Χήρα

3. Έχετε παιδιά; Αν ναι σημειώστε για κάθε παιδί την ηλικία του (Αν όχι, πηγαίνετε στην ερώτηση 4)

1ο παιδί _____ (ετών) 2ο παιδί _____ (ετών) 3ο παιδί _____ (ετών) 4ο παιδί _____ (ετών) Άλλο _____

4. Μορφωτικό επίπεδο

¹ Δημοτικό, ² Γυμνάσιο, ³ Λύκειο, ⁴ ΙΕΚ, ΚΕΚ, ⁵ ΑΕΙ, ΤΕΙ, ⁶ Ιδιωτική σχολή, ⁷ Μεταπτυχιακό

5. Τόπος γέννησης _____

6. Για ποιο λόγο διαμένετε στη Τύλιση;

¹ Λόγω επιλογής ² Λόγω καταγωγής ³ Λόγω γάμου ⁴ Άλλο _____ (αναφέρετε)

7. Εργάζεστε; (Αν όχι, πηγαίνετε στην ερώτηση 11)

¹ Ναι ² Όχι ³ Περιστασιακά

8. Εργάζεστε εκτός Τυλίσου;

¹ Ναι ² Όχι

9. Που εργάζεστε; (συγκεκριμένα)

10. Ποια είναι η ειδικότητά σας;

B. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

11. Έχετε προσωπικό ελεύθερο χρόνο;

¹ Καθόλου ² Λίγο ³ Μέτρια ⁴ Αρκετά ⁵ Πολύ

11.1 Αν ναι, πόσος είναι ο προσωπικός ελεύθερος χρόνος σας εβδομαδιαίως;

¹ 1-2 ώρες ² 2-3 ώρες ³ 3-5 ⁴ Πάνω από 5

**12. Σε ποιές δραστηριότητες αφιερώνετε τον προσωπικό ελεύθερο χρόνο σας;
(σημειώστε παραπάνω από ένα)**

¹ Σινεμά ² Επιμόρφωση ³ Χαλάρωση στο σπίτι ⁴ Διάβασμα ⁵ Βόλτα

⁶ Γυμναστική Συμμετοχή σε συλλόγους ⁸ Εθελοντισμό ⁹ Ψώνια ¹⁰

Άλλο _____ (προσδιορίστε)

13. Είστε ικανοποιημένη από την ποιότητα του προσωπικού ελεύθερου χρόνου σας;

¹ Ναι ² Όχι

13.1 Αν όχι, ποιος είναι ο κύριος λόγος που δεν έχετε τον προσωπικό ελεύθερο χρόνο που θα θέλατε;

_____ (α

ναφέρατε)

14. Για ποιές από τις δραστηριότητες σας μπορείτε να βρείτε διέξοδο μέσα στην Τύλισο και σε ποιο χώρο;

Δραστηριότητα 1: _____

Χώρος/Σύλλογος/Φορέας _____

Δραστηριότητα 2: _____

Χώρος Σύλλογος/Φορέας _____

Δραστηριότητα 3: _____

Χώρος Σύλλογος/Φορέας _____

15. Πιστεύετε ότι η Τύλισος παρέχει ευκαιρίες αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου;

¹ Καθόλου ² Λίγο ³ Μέτρια ⁴ Αρκετά ⁵ Πολύ

16. Τι ευκαιρίες θα θέλατε να σας παρέχονται στη Τύλισο ;

_____ (αναφέρατε)

17. Πόσο διατεθειμένη είστε να συμμετέχετε για να δημιουργηθούν αυτές οι δραστηριότητες;

¹ Καθόλου ² Λίγο ³ Μέτρια ⁴ Αρκετά ⁵ Πολύ

Γ. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

18. Συμμετέχετε σε δράσεις συλλόγων της Τυλίσου

¹ Ναι ² Όχι

18.1 Αν ναι, σε ποιά/ποιες;

1. _____ 2. _____ 3. _____

4. _____

18.2 Αν όχι, ποιοί είναι οι λόγοι που απέχετε;

1. _____ 2. _____ 3. _____

4. _____

19. Γνωρίζετε αν λειτουργεί ο σύλλογος γυναικών στη Τύλισο;

¹ Ναι ² Όχι

20. Είστε ενεργό μέλος στον παραπάνω σύλλογο;

¹ Ναι ² Όχι

20.1 Τι ανάγκες πιστεύετε ότι καλύπτει ο σύλλογος γυναικών ;

1. _____ 2. _____ 3. _____
4. _____

20.2 Αν δεν είστε μέλος, για ποιό λόγο δε συμμετέχετε;

1. _____ 2. _____ 3. _____
4. _____

21. Λαμβάνοντας υπ' όψη την συνολική εικόνα του Συλλόγου, πόσο ικανοποιημένη θα λέγατε ότι είστε;

¹ Καθόλου ² Λίγο ³ Αδιάφορη ⁴ Αρκετά ⁵ Πολύ

22. Σε ποιόν από τους παρακάτω τομείς θα θέλατε να εστιάσει ο σύλλογος γυναικών; (σημειώστε παραπάνω από ένα)

¹ Υγείας ² Ψυχαγωγίας ³ Επαγγελματικής απασχόλησης ⁴ Άθλησης ⁵ Επιμόρφωσης ⁶ Εθελοντισμού ⁷ Άλλο _____ (αναφέρατε)

22.1 Παρακαλώ αναφέρετε συγκεκριμένες προτάσεις που θα θέλατε να εστιάσει ο σύλλογος γυναικών:

23. Είστε ικανοποιημένη από τις δυνατότητες που σας παρέχονται στη Τύλισο για θέματα υγείας;

¹ Καθόλου ² Λίγο ³ Αδιάφορη ⁴ Αρκετά ⁵ Πολύ

24. Αναφέρετε συγκεκριμένες προτάσεις για υπηρεσίες που θα θέλατε να παρέχονται στην Τύλισο σχετικά με θέματα υγείας (δράσεις- ενέργειες)

25. Γνωρίζετε αν λειτουργεί γυναικολογικό ιατρείο στη Τύλισο; (Αν όχι πηγαίνετε στη ερ. 26)

¹ Ναι ² Όχι

25.1 Αν ναι, είστε ικανοποιημένη από τις παρεχόμενες υπηρεσίες σήμερα;

¹ Καθόλου ² Λίγο ³ Αδιάφορη ⁴ Αρκετά ⁵ Πολύ

26. Γιατί πιστεύεται ότι δεν γνωρίζετε ότι λειτουργεί γυναικολογικό ιατρείο στη Τύλισο;

26.1 Αναφέρετε συγκεκριμένα με ποιό τρόπο θα έφθανε η ενημέρωση για τη λειτουργία του γυναικολογικό ιατρείο σε εσάς;

27. Θα συμμετείχατε σε ένα κάλεσμα γυναικών με στόχο την ενεργό συμμετοχή των γυναικών για την κάλυψη των αναγκών τους;

¹ Ναι ² Όχι (Αν όχι πηγαίνετε στη ερ. 27.2)

27.1 Αν ναι, τότε σας περιμένουμε στις 7 Ιουνίου, στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

27.2 Αν όχι, τότε ελπίζουμε να το σκεφτείτε καλύτερα γιατί μόνο με τη δική σας ενεργό συμμετοχή θα ακουστούν οι ανάγκες σας και θα δοθούν λύσεις. Οπότε σας περιμένουμε στις 7 Ιουνίου, στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

14.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ

Τα δημογραφικά στοιχεία σε αυτό το σημείο θα παραληφθούν λόγω του απορρήτου. Περιεκτική περιγραφή έχει πραγματοποιηθεί στη μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας.

1⁰ FOCUS GROUP

- ΚΛ: Είσαστε έτοιμες να ξεκινήσουμε τη συζήτηση γύρω από τα γυναικεία θέματα;
- Ναι.
- Φυσικά.
- Ναι, ξεκίνα κοπέλα μου και βλέπουμε πως θα πάει. (γέλια)
- ΚΛ: Ας ξεκινήσουμε τότε. Ως πρώτο θέμα, είχαμε ορίσει την εκπαίδευση των γυναικών. Όπως γνωρίζουμε, παλιότερα οι γυναίκες δεν έπαιρναν την ανάλογη μόρφωση που παίρνουν τώρα.. Τι πιστεύετε ότι είναι αυτό το οποίο προκάλεσε αυτή την αλλαγή;
- Καλό ήταν και έγινε..
- Ίσως οι καλύτερες συνθήκες ζωής..
- Ναι και εγώ αυτό πιστεύω.. ότι άλλαξε η ζωή προς το καλύτερο και από οικονομικής πλευράς.. όλα αυτά!
- ΚΛ: Τι ανάγκες πιστεύετε ότι μπορεί να καλύψει η μόρφωση;
- Η ίδια η μόρφωση. Κατ' αρχήν σου προσφέρει την ευχέρια της ομιλίας. Μπορείς να πας κάπου και να μιλήσεις σωστά, να εκφραστεί. Πιο πολύ αυτό, να μορφωθείς σαν άνθρωπος. Μετά τα υπόλοιπα, να βρεις εργασία..
- Και η αναζήτηση της εργασίας παίζει μεγάλο ρόλο.

- Πρέπει πρώτα να μορφώνεσαι για καλό δικό σου σαν άτομο, σαν άνθρωπος και μετά τα υπόλοιπα.
- Και όταν κάνεις παιδιά μπορείς να τα βοηθήσεις να πάρουν τον σωστό δρόμο..
- Και οι παλιοί όμως τα βοηθούσαν. Ήταν σοφοί και ας ήταν αγράμματοι. Το κάθε πράγμα ήξεραν να το υποστηρίξουν
- Ναι αλλά είναι και το άλλο.. εγώ για παράδειγμα, τα παιδιά μου δεν τα βοήθησα γιατί έχω βγάλει το Δημοτικό, δεν είχα την δυνατότητα να τα βοηθήσω με τα μαθήματα τους, ας πούμε, ενώ οι μητέρες που ξέρουν γράμματα, τα βοηθούν..
- Κι εγώ αυτό το γνωρίζω καλά γιατί και εγώ είμαι του Δημοτικού ενώ ο άντρας μου είχε πάει μέχρι την Γ' Γυμνασίου λόγω της κατοχής που τότε ήταν ανοιχτά τα σχολεία και τότε όχι. Αυτή η διαφορά φαινόταν.. φαινόταν και στην βοήθεια των παιδιών.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι η οικογένεια ενθαρρύνει τα παιδιά να μορφωθούν;
- Και βέβαια...
- ΚΛ: Όσον αφορά στα κορίτσια; Πιστεύετε ότι και τα κορίτσια τα ενθαρρύνουν να σπουδάσουν;
- Ναι, ναι.. τα τελευταία 20 χρόνια.. εγώ τώρα είμαι 69 χρονών, ακόμα και τότε υπήρχαν μερικά κορίτσια που πήγαιναν σχολείο, μέχρι το Γυμνάσιο, μέχρι εκεί.. μετά λίγο- λίγο άρχισαν περισσότερες, και τώρα στην ηλικία των παιδιών μου όλα, εκτός και αν δεν θέλουν τα γράμματα και πάνε σε κάποια σχολή.
- ΚΛ: Έχετε παρατηρήσει στην Τύλισο, αν κάποια κορίτσια εγκαταλείπουν το σχολείο; Είτε για να παντρευτούν, είτε για να κάνουν κάτι άλλο;
- Σπάνια να το δεις αυτό.. Υπάρχει όμως. Παλιότερα γινόταν πολύ συχνά για να έχουν ελευθερία από τον πατέρα..
- Σε άλλα χωριά συμβαίνει ακόμα σε μεγάλο βαθμό, μπορώ να πω.. Εμείς θεωρώ ότι είμαστε πιο εξελιγμένοι, παίζει ρόλο ότι είμαστε κοντά στο Ηράκλειο και έχουμε μεγαλύτερη επιρροή από την πόλη, ενώ σε άλλα πιο απομακρυσμένα χωριά, όπως τα Ζωνιανά, τα Ανώγεια, αυτό συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό..
- ΚΛ: Πάντως αυτό που είπατε προηγουμένως το έχω ξανακούσει.. δηλαδή το ότι παντρεύονταν για να ξεφύγουν από την πατρική οικογένεια.. πείτε μου, τι εννοείτε; Ήταν τόσο περιορισμένα τα κορίτσια εκείνες τις εποχές;
- Ναι, ναι ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα τότε.. δεν υπήρχαν αυτοκίνητα, τα κορίτσια δεν έβγαιναν από το σπίτι, δεν υπήρχε οικονομική άνεση...

- ΚΛ: Πιστεύετε ότι αν γινόταν κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην Τύλισο, πχ. εξειδίκευση σε υπολογιστές πιστεύετε ότι θα υπάρξει συμμετοχή σε ένα τέτοιο πρόγραμμα;
- Υπάρχει.. υπάρχει..
- Πιστεύετε ότι είναι κάτι που ενδιαφέρει τις γυναίκες?
- Ναι, εγώ έχω συμμετάσχει σε τμήμα Η/Υ.
- Τα παιδιά και τους νέους τους ενδιαφέρει, εμείς μεγαλώσαμε τώρα.
- Κ.Λ.: Ωραία. Το αμέσως επόμενο θέμα που θα συζητήσουμε είναι η αγορά εργασίας, όπως καταλαβαίνετε. Τι πιστεύετε ότι έχει αλλάξει στην απασχόληση των γυναικών;
- Οι γυναίκες παλιά δούλευαν στα χωράφια τώρα δουλεύουν παντού.. δουλεύουν σε ξενοδοχεία, μαθαίνουν τέχνες όπως εγώ που έγινα κομμώτρια.. παντού.
- Παλιά βέβαια, υπήρχε και η προκατάληψη, μην το ξεχνάμε αυτό..
- ΚΛ: Προκατάληψη... τι εννοείτε;
- Εννοώ ότι η γυναίκα είναι ένα κατώτερο ον.. (γέλια) ο άντρας μπορεί να κάνει ότι δουλειά θέλει και υπάρχει.. ενώ η γυναίκα στο σπίτι, στα χωράφια στα παιδιά..
- Εγώ πάντως νομίζω ότι η οικογένεια πήγαινε καλύτερα τότε.. για τα παιδιά ήταν καλύτερα τότε.. Όχι πάλι, τώρα είναι καλύτερα..
- Εμένα τουλάχιστον δεν άλλαξε κάτι στο σπίτι μου.. εγώ όταν σπούδασα έφευγα τελευταία και γύριζα πρώτη.
- Ε, εσένα ήταν και μεγάλα τότε.
- Ναι, ήταν μεγάλα, και είχαν μια σχετική ανεξαρτησία.
- ΚΛ: Για ποιούς λόγους πιστεύετε ότι η γυναίκα μπήκε στη διαδικασία να βρει δουλειά;
- Εγώ βρήκα δουλειά γιατί ήθελα να έχω την οικονομική άνεση, όχι ότι διαχωρίζω τα χρήματα,
- Αλλιώς είναι να έχεις τα δικά σου τα λεφτά, είναι πιο γλυκά. Καταλαβαίνετε...
- Ναι είναι διαφορετικά..
- Έτσι βοήθησα και την οικογένειά μου και τον εαυτό μου! Και από την άποψη την οικονομική αλλά και από την άποψη της κοινωνικότητας.. δεν ξέρω αν τα λέω καλά, αλλά μου έκανε πολύ καλό..
- ΚΛ: Δηλαδή νιώθετε πιο καλά.. πιο ολοκληρωμένη...
- Βέβαια, βέβαια..
- Προσπαθούμε να κάνουμε ότι μπορούμε

- ΚΛ: Αν δεν υπήρχαν οικονομικοί λόγοι, οι γυναίκες θα εργάζονταν;
- Όσες μπορούνε.
- Ναι, ναι.
- Ναι βέβαια. Πολλές γυναίκες εκφράζουν ότι θέλουν να βγουν από το σπίτι και να δουλέψουν, να κάνουν κάτι..
- Να μπορέσουν να φανούν χρήσιμες στην κοινωνία, να αναδειχτούν.
- Αυτό ακριβώς.
- ΚΛ: Εδώ στο χωριό οι γυναίκες με τι ασχολούνται;
- Με όλα. Μια φορά είπαν στην εγγονή μου ότι είμαι αγρότισσα και δεν της άρεσε.
- Κάποιες ασχολούνται με τα αγροτικά περισσότερο γιατί δε μπορούν οι άντρες του.
- Όλα μαζί.. στο χωριό τα κάνεις όλα κοπέλα μου. Ακόμα και αν δουλεύει μια γυναίκα, ασχολείται και με τα αγροτικά.. ας πούμε η Μ. που είναι κομμώτρια πηγαίνει και στα χωράφια, όταν έχουν δουλειά.
- Όσοι έχουν περιουσία δε μπορούν να μην ασχολούνται.
- Λίγο- πολύ όλοι έχουμε αμπέλια, ελιές και όλοι ασχολούνται.
- Εμένα μου άρεσε δεν το έκανα με το ζόρι. Και τώρα να πάω καμιά φορά μου αρέσει.. αλλά δε μπορώ να πάω.
- ΚΛ: Οι γυναίκες που γνωρίζεται εργάζονται 8 ώρες ή τετράωρο;
- Συνήθως δουλεύουν σε καθημερινή βάση, 8 ώρες.
- Βέβαια, οι γυναίκες εδώ είναι πολυάσχολες.
- Αυτές που δουλεύουν σε ξενοδοχεία, εργάζονται μόνο το καλοκαίρι.
- ΚΛ: Η οικογενειακή κατάσταση των γυναικών, πιστεύετε ότι τις επηρεάζει στο θέμα της εργασίας;
- Ε, φυσικά, αν έχει οικονομικά προβλήματα πρέπει να δουλέψει, να συμβάλει στην οικογένεια..
- Εξαρτάται βέβαια και από την οικογένεια.
- Συνήθως όταν έχουν σπουδάσει θέλουν και να εξασκήσουν το επάγγελμα, σκέφτεται ότι κουράστηκε και θέλει να δει και τα οφέλη..
- Όχι πάντα βέβαια, υπάρχουν και εξαιρέσεις.. κάποιες σπουδάζουν για να έχουν ένα πτυχίο και δεν δουλεύουν..
- Ε, ελάχιστες είναι αυτές.
- ΚΛ: Πως μπορεί να επηρεάσει ένας γονιός ή ένας σύζυγος μια γυναίκα στο θέμα της εργασίας;

- Φυσικά, πως και δεν μπορούν.
- Άμα, δε θέλουν η οικογένεια ή ο άντρας, δε μπορεί να κάνει κάτι γιατί θα έχει προβλήματα.
- Επηρεάζουν.. πάρα πολύ επηρεάζουν.. άμα δεν θέλει..
- ΚΛ: Υπάρχει αυτό το φαινόμενο; Δηλαδή να μην θέλει ο σύζυγος ή ο γονιός να δουλέψει η γυναίκα;
- Ναι βέβαια.
- Παλιά πιο πολύ, τώρα ελάχιστα.
- ΚΛ: Υπάρχει όμως ακόμα;
- Ίσως, δεν γνωρίζω καλά..
- Εγώ πιστεύω πως υπάρχει.
- Υπάρχει και πάντα θα υπάρχει αυτό το πρόβλημα..
- Συνήθως προβάλλουν δικαιολογίες του τύπου ότι είναι καλύτερα για τα παιδιά, να μην στερούνται την μητέρα τους..
- Τη δικαιολογία ότι θα υστερήσουν στο σπίτι.
- ΚΛ: Όσον αφορά στο επάγγελμα.. Πιστεύετε ότι υπάρχουν προκαταλήψεις; Για παράδειγμα, παλιά δεν υπήρχαν γυναίκες γιατροί, ενώ τώρα υπάρχουν. Πιστεύετε ότι υπάρχουν ακόμα τέτοιου είδους προκαταλήψεις;
- Όχι δεν νομίζω να υπάρχουν..
- Στο χωριό μας τουλάχιστον όχι, σε άλλα χωριά ίσως.
- Δε νομίζω ότι υπάρχει σε όλα τα επαγγέλματα.
- ΚΛ: Τι προβλήματα πιστεύετε ότι αντιμετωπίζει μια γυναίκα που εργάζεται και είναι παντρεμένη;
- Οικογενειακά.
- Έχει πολλά προβλήματα.. με το σύζυγο, με τα παιδιά που είναι ώρες μόνα τους. Πρέπει να ανταπεξέλθει σε όλα.
- Η ίδια αγχώνεται για να τα καταφέρει και την επηρεάζει στη ζωή της αυτό.
- Ναι, σίγουρα την ίδια.
- Την ίδια, κατά την γνώμη μου, την επηρεάζει περισσότερο.. από την μια δουλεύει δωρο και από την άλλη έχει τα παιδιά, τον άντρα, το σπίτι... αν τα καταφέρνει σε όλα είναι μια χαρά, βέβαια δεν έχει και πολύ ελεύθερο χρόνο, ούτε για να ξεκουραστεί...αλλά δεν γίνεται αλλιώς!
- Ναι, ναι.
- Βοήθεια χρειάζονται αυτές οι γυναίκες.

- Εγώ αντιμετώπισα πολλά προβλήματα με το άγχος ήθελα να είμαι καλή σε όλα.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι οι άντρες πρέπει να βοηθούν τις γυναίκες τους;
- Πρέπει να βοηθούν και πολλοί το κάνουν..δεν γίνεται διαφορετικά είναι καλό ο άντρας να βοηθάει.
- Εμένα πάντως ο άντρας μου με βοηθάει.
- Είναι καλό να βοηθάει ο άντρας στο σπίτι, πολύ καλό.
- Μπορεί να μην κάνει δουλειές αλλά ασχολούνται με τα παιδιά κάτι που είναι σημαντικό.
- Όπως και στο μαγείρεμα ή στο στρώσιμο του τραπεζιού , είναι σημαντική βοήθεια.
- Φυσικά, μεγάλη και μειώνονται οι υποχρεώσεις της γυναίκας.
- Αυτό το έχουν καταλάβει οι νέοι.
- Ειδικότερα άμα δουλεύει και η γυναίκα.
- Οι παλιότεροι δε το έχουν συνηθίσει να βοηθούν, οι νέοι όμως το κάνουν.
- Παλιότερα υπήρχε προκατάληψη στο να κάνει ο άντρας τις δουλειές του σπιτιού. Κάποιες δουλειές ήταν αποκλειστικά γυναικείες. Για παράδειγμα, μου έλεγε η θεία μου η Κ. ότι μόνο οι γυναίκες πήγαιναν στην πλατεία για να γεμίσουν νερό.. οι άντρες ποτέ! Γι' αυτό λέω ότι έχουν αλλάξει τα πράγματα. Προφανώς λόγω του ότι στη πλατεία ήταν όλα τα καφενεία και υπήρχαν άντρες, δεν ήθελαν να τους κοροϊδέσουν. Βέβαια, οι γυναίκες εδώ είναι πολυάσχολες.
- Και πάνω στο θέμα ότι εγώ έγινα κομμώτρια και έπρεπε να έρθουν στο μαγαζί μου, υπήρχε προκατάληψη επειδή εγώ ήμουν γυναίκα. Κορόιδευε ο ένας τον άλλον. Για αυτό λέω ότι έχουν αλλάξει τα πράγματα.
- ΚΛ: Πριν πόσα χρόνια γινόταν αυτό;
- Περίπου πριν 20 χρόνια.
- ΚΛ: Γενικά, πιστεύετε ότι αυτή τη σκέψη την έχουν ακόμα οι μεγάλοι;
- Ναι, δεν αλλάζει αυτό. Μόνο για τους νέους αλλάζει..
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχει κάτι το οποίο πρέπει να αλλάξει και δεν έχουμε αναφέρει μέχρι τώρα, όσον αφορά στις γυναίκες που δουλεύουν; Δηλαδή υπάρχει κάτι που θα τις διευκόλυνε;
- Να βοηθούσε κάτι τις εργαζόμενες γυναίκες.
- Ασφαλώς.
- Εγώ αυτό που λέω και ξαναλέω είναι ότι πρέπει να δημιουργηθεί ένα ΚΑΠΗ..
- Για τις νέες μητέρες λέμε...

- Ένας παιδικός σταθμός θα ήταν χρήσιμος ασφαλώς.
- Ναι, θα ήταν ότι πρέπει.
- Ένας παιδικός σταθμός δεν νομίζω ότι θα χρησιμεύσει εδώ στην Τύλισο, γιατί ο καθένας λέει, θα πας τα παιδιά σου στον παιδικό σταθμό;
- Γιατί Μ.;
- Αφού έτσι λένε...
- Έτσι όπως λένε, γυρίζεις κι εσύ και του απαντάς, γιατί μπορείς να μου προσέχεις εσύ τα παιδιά μου;
- Ναι αλλά επειδή υπάρχει εδώ στην Τύλισο μια νοοτροπία συγκεκριμένη..
- Όχι, όχι Μ. Εγώ νομίζω όχι.
- ΚΛ: Δηλαδή εσύ πιστεύεις πως αν μια μητέρα αφήσει τα παιδιά της στον παιδικό σταθμό για να δουλέψει, αυτό θα σχολιαστεί;
- Πίστεύω πως ναι... από όλους! Όχι σε άλλα χωριά, είναι τέτοια νοοτροπία.
- Όχι, όχι Μ.
- Νομίζω ότι από κάποιους θα σχολιαστεί..
- Έχουν αλλάξει τα πράγματα..
- Εγώ νομίζω ότι κάποιιοι ακόμα το κάνουν!
- Παλιά σίγουρα θα συνέβαινε, τώρα όχι.
- ΚΛ: Αν υπήρχε παιδικός σταθμός, θα πηγαίνατε τα παιδιά σας εκεί; Ή θα φοβόσασταν τα σχόλια;
- Εγώ θα τα άφηνα πάντως..
- Κι εγώ..
- (όλες απάντησαν ναι)
- Αν δεν μπορούσε η μητέρα μου, φυσικά.
- Εγώ, αν έκανα οικογένεια και έμενα μόνιμα εδώ, θα ήταν κάτι θετικό γιατί έχει μία ήσυχη ζωή εδώ.
- ΚΛ: Θεωρείτε ότι είναι κάτι που χρειάζεται;
- Είναι, είναι..
- Είναι, αλλά ίσως είναι δύσκολο προς το παρόν γιατί δεν υπάρχουν πολλά παιδιά...
- Έχουν αρχίσει να μαζεύονται σιγά – σιγά. Μελλοντικά ίσως να το απαιτήσουν
- Ύστερα , υπάρχει και το ολοήμερο στο δημοτικό που είναι πολύ θετικό.
- Φυσικά, περνάει δημιουργικά η ώρα τους και τα διαβάζουν.

- ΚΛ: Ωραία, όσον αφορά σε κάποια προγράμματα που πραγματοποιούνται πχ. για την εκμάθηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, και τα οποία γίνονται στο Ηράκλειο, πιστεύετε ότι οι γυναίκες θα πήγαιναν για να τα παρακολουθήσουν;
- Και εδώ φέρνουν τέτοια προγράμματα και τα παρακολουθούν, αν έχουν χρόνο..
- Για την εργασία τους, πιστεύω ότι θα το έκαναν αν χρειαζόταν.
- ΚΛ: Εδώ ενημερώνεστε για τέτοια προγράμματα;
- Ναι βέβαια.
- Κυρίως ενημερωνόμαστε για το τι υπάρχει στην Τύλισο. Για το Ηράκλειο είναι δικό μας θέμα.
- Ναι, ναι.
- ΚΛ.: Ωραία, νομίζω ότι καλύψαμε αυτή τη θεματική ενότητα. Ας προχωρήσουμε τότε στο τελευταίο θέμα μας για σήμερα που σχετίζεται με την υγεία. Κάνετε κάποιες ενέργειες ώστε να προφυλάξετε την υγεία σας;
- Έτσι λέμε.. (γέλια)
- Εντάξει.
- Κυρίως στο θέμα διατροφή.
- ΚΛ: Προληπτικές εξετάσεις κάνετε;
- Ναι, ναι.
- Ναι κάνουμε.. βέβαια πριν λίγο καιρό είχε έρθει μια γιατρός στο σχολείο και έκανε μαστογραφία στις γυναίκες αλλά εμείς το μάθαμε μετά.. πως ορισμένες ενημερώθηκαν και πήγαν, δεν ξέρω..
- Πως ενημερώθηκαν μερικές και γραφήκαν δε γνωρίζω.
- ΚΛ: Αναφέρεστε στην κινητή μονάδα μαστογραφίας που έγινε σε συνεργασία με το ιατρείο και το Δήμο..
- Ναι, δεν έπρεπε να ενημερωθούμε όλες;
- Φυσικά.
- ΚΛ: Φυσικά και έπρεπε.. υποθέτω ότι όσες επισκέφτηκαν το ιατρείο θα ενημερώθηκαν από την κ. Τ.
- Ναι αλλά εμείς δεν έπρεπε με κάποιο τρόπο να το μάθουμε; Αν το ξέραμε θα πηγαίναμε να κάνουμε την εξέταση..
- Ούτε εγώ το έμαθα που μένω κεντρικά.
- Εγώ δε μπορώ να λείπω από το σπίτι γιατί είναι άρρωστος ο άντρας μου και δε μπορώ να πηγαίνω στο Ηράκλειο για τέτοιου είδους εξετάσεις
- Άλλες γυναίκες που πήγαν τυχαία, τους έβαλαν καυγά.

- Ε, εντάξει πρέπει να κάτσουν καιρό για να τις εξετάσουν όλες.
- ΚΛ: Πως κρίνετε τις υπηρεσίες που παρέχει το ιατρείο γενικότερα; Εκτός από την ενημέρωση που παρέχει γιατί όπως διαπιστώνω υπάρχει πρόβλημα..
- Τώρα τελευταία έφυγε η γιατρός και δεν ήρθε αντικαταστάτης και έχει μείνει μόνο η Τ. Μέχρι να φύγει ο γιατρός, το ιατρείο λειτουργούσε τέσσερις μέρες την εβδομάδα, τώρα έχουμε φτάσει στο σημείο να μην λειτουργεί καθόλου.. και όταν έρχεται γιατρός γίνεται πανικός..
- Εγώ έμαθα ότι θα έρθει αύριο και άλλος γιατρός.
- Ωχ, αύριο θα δει κόσμο τα μάτια σας.
- Τουλάχιστον να έρχεται τρεις μέρες σε συστηματική βάση.. είναι τραγικά τα πράγματα!
- Γίνεται σκοτωμός όταν έρχεται ο γιατρός.
- Ναι χαμός γίνεται.
- Πέφτουνε μπουλούκι.
- Πρέπει να έρχεται τουλάχιστον 3 ημέρες.
- Πρέπει να έχεις πολύ υπομονή όταν πηγαίνεις στο ιατρείο.
- Πρέπει να γίνει κάτι για να εξυπηρετείται όλος ο κόσμος.
- ΚΛ: Τι άλλο θα θέλατε να παρέχει το ιατρείο για την καλύτερη εξυπηρέτησή σας;
- Ο άντρας μου, για παράδειγμα, δεν πάει στο Ηράκλειο. Προχθές φώναξα τις κοπέλες από το πρόγραμμα, του πήραν αίμα και τρεις μέρες μετά έφεραν τα αποτελέσματα.. γλιτώσαμε ταλαιπωρία.
- ΚΛ: Το ιατρείο δεν παίρνει αίμα;
- Παίρνει μόνο για εξέταση του ζαχάρου..
- Αυτό το κάνουν μόνο οι κοπέλες του προγράμματος για άτομα που είναι στο κρεβάτι.
- ΚΛ: Όπως διαπιστώνω χρησιμοποιείτε όλες τις υπηρεσίες που παρέχονται στο χωριό.
- Βέβαια, αλίμονο.. αλλιώς πρέπει να πάρω ταξί για να πάω και να γυρίσω από το Ηράκλειο. Ενώ το πρόγραμμα το καλείς και έρχονται..
- Δε γίνεται διαφορετικά.
- Αν το ιατρείο ήταν κάθε μέρα ανοιχτό, εννοείτε ότι θα το προτιμούσαμε.
- ΚΛ: Και στους νέους συμβαίνει αυτό;
- Μπα.
- Μόνο όταν χρειαστεί.

- Όχι οι νέοι πηγαίνουν, όπως βολέψει, είτε στο Ηράκλειο, είτε εδώ..
- ΚΛ: Γνωρίζετε ότι υπάρχει γυναικολογικό ιατρείο, έτσι δεν είναι;
- Που?
- Εδώ.
- Λειτουργούσε όταν ήταν η κυρία Α.
- Τώρα όχι.. είπαν ότι θα λειτουργήσει πάλι.
- Εγώ δεν έχω ακούσει ότι κάνανε τεστ παπανικολάου.
- Ίσως στο καινούριο κτήριο να λειτουργήσει.
- Ποιο καινούριο κτήριο?
- Αυτό στη πλατεία, εκεί θα πάει το ιατρείο.
- Δε το γνώριζα αυτό.
- ΚΛ: Τώρα που θα μεταφερθεί το ιατρείο, πιστεύετε ότι θα πηγαίνουν οι γυναίκες;
- Γιατί όχι; Τότε πήγαιναν.. τις φοβίες τις έχουμε ξεπεράσει.. παλιά υπήρχε αλλά τώτα όχι..
- Η πόρτα κλείνει.
- Την πλατεία την έχω ξεπεράσει.
- Παλιά θα σχολιαζόταν από τα άτομα που κάθονται στο καφενείο.
- Τώρα έχουν ξεπεραστεί αυτά.
- ΚΛ: Για την ενημέρωση μιλήσαμε προηγουμένως, όποτε πείτε μας ποιές ασθένειες πιστεύετε ότι φοβούνται περισσότερο;
- Η πιο συνηθισμένη ασθένεια που προκαλεί φόβο είναι ο καρκίνος.
- Το σπουδαιότερο.
- Πιο άλλο?
- Εγώ είχα και μια περιπέτεια με μια ξαδέρφη μου...που ήμασταν δεμένες..
- ΚΛ: Θα συμμετείχατε σε ένα πρόγραμμα κατά του καρκίνου; Όχι μόνο για εξετάσεις αλλά και ομιλίες;
- Είχαμε παρακολουθήσει κάποιες ομιλίες.
- Υπήρχε συμμετοχή και τώρα θα υπάρξει αν διοργανωθεί κάτι τέτοιο.
- Εγώ ενημερώνομαι και από την τηλεόραση
- Ενημερωνόμαστε..
- Η πρόληψη είναι το παν..
- Λογικό δεν είναι να ενημερωθείς για κάτι που μπορεί να σου συμβεί ανα πάσα στιγμή.
- ΚΛ: Δηλαδή σας ενδιαφέρει η πρόληψη;

- Κυρίως γυναικολογικές εξετάσεις κάνουμε..
- ΚΛ: Πέρα από αυτό?
- Τι άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε?
- Εντάξει δεν είναι μόνο αυτό. Προσέχουμε την διατροφή μας...
- Οι γυναίκες εδώ δεν πίνουμε, δεν καπνίζουμε...
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχει προκατάληψη απέναντι σε κάποιες ασθένειες;
- Ναι, υπάρχουν κάποιοι που δεν ξέρουν για παράδειγμα τι είναι η ψωρίαση.. θα το χλευάσουν, «ααα.. έχει ψωρίαση»
- Γενικά , συμβαίνει αυτό σε χρόνιες ασθένειες.
- Ναι, το σχολιάζουν αλλά όχι ότι θα αποφύγουν να μιλήσουν σε έναν άρρωστο.
- Είναι ελάχιστοι αυτοί που αδιαφορούν.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι το συζητούν επειδή δεν γνωρίζουν;
- Ναι κυρίως γι' αυτό. Όχι για κακό αλλά λένε μήπως είναι κολλητικό, τι γίνεται;
- Ο καθένας δε ξέρει τι περνάει ο άλλος.
- Οι περισσότεροι δε ξέρουν και φοβούνται μήπως κάτι είναι κολλητικό.
- Η άγνοια συνήθως προκαλεί φόβο.
- ΚΛ: Άρα πρέπει να υπάρχει ενημέρωση και για άλλες ασθένειες, όχι μόνο για τον καρκίνο ή την καρδιά;
- Ναι, ναι..
- Βέβαια.
- ΚΛ: Είναι θετικό ότι εκφράζετε ενδιαφέρον για να ενημερωθείτε για διάφορες ασθένειες.
- Μα, φυσικά.
- ΚΛ. Πάντως δεν υπήρχε μια σταθερή συμμετοχή σε ομιλίες που έχουν πραγματοποιηθεί εδώ.
- Μπορεί να μην είχε γίνει καλή ενημέρωση. Εγώ προσωπικά δεν έχω ακούσει ποτέ θα γίνει ενημέρωση για το τάδε θέμα..
- ΚΛ: Πως πιστεύετε ότι θα γινόταν καλύτερη ενημέρωση; Με ποιό τρόπο; με προσκλήσεις, με ανακοινώσεις..;
- Η προσωπικές προσκλήσεις θα ήταν καλή λύση αλλά δεν είναι εφικτό..
- Ίσως με ανακοινώσεις σε κεντρικά σημεία, όλο και κάποιος θα το δει..
- Σε κεντρικά σημεία, όπως η στάση του λεωφορείου.
- Οι περισσότερες γυναίκες δίνουν προσοχή στα λεγόμενα του παπά, που τον ακούν όλοι, αν κάνει την ανακοίνωση στην εκκλησία όλοι θα το μάθουν!

- ΚΛ.: Μεταξύ σας ενημερωνόσαστε?
- Τα λέω εγώ αλλά δε με ακούνε.
- Ότι μαθαίνει η μία, το λέει και στην άλλη.
- Κυρίως από γειτόνισσες.
- Ωραία, νομίζω ότι καλύψαμε επαρκώς τα θέματα προς συζήτηση.. ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας.
- Εμείς το βλέπουμε σαν να είναι τα δικά μας τα παιδιά ή τα εγγόνια που κάνουν μία τέτοια εργασία.
- Εγώ χτες που με πήρατε έπρεπε να μείνω σπίτι με τον άντρα μου που είναι άρρωστος. Σήμερα που δεν ήρθαν τα εγγόνια μου, μπόρεσα και ήρθα.
- Ναι και εγώ το βλέπω σαν να είναι μία εργασία που θα έπρεπε εγώ να κάνω στη σχολή μου.
- Θα νιώθαμε άσχημα αν δεν ερχόμασταν.
- Είναι καλό να υπάρχει συμμετοχή.
- ΚΛ.: Φυσικά, είναι καλό να υπάρχει συμμετοχή γιατί θα υπάρξουν κα σωστά αποτελέσματα. Μακάρι την επόμενη φορά να μπορέσουν να έρθουν και οι άλλες δύο κυρίες. Η επόμενη συνάντηση μας θα είναι την επόμενη εβδομάδα την ίδια ημέρα και ώρα. Φυσικά, θα σας υπενθυμίσουμε τηλεφωνικά τη συνάντηση μας. Ευχαριστούμε πολύ, για άλλη μία φορά.
- Να σαι καλά.
- Εμείς ευχαριστούμε.
- Καλό απόγευμα.

2^ο FOCUS GROUP

- ΚΛ.: Γεια σας. Πως είσαστε?
- Καλά κορίτσια. Εσείς.
- ΚΛ.: Μια χαρά, ευχαριστούμε. Καθίστε.....Είσαστε έτοιμες να ξεκινήσουμε αν και λιγότερες από την προηγούμενη φορά?
- Ναι. (γέλια)

- ΚΛ: Ωραία. Απλά, θα σας παρακαλούσαμε ξανά να μιλάτε καθαρά και δυνατά, λόγω της απομαγνητοφώνησης. Είχαμε μιλήσει την προηγούμενη φορά για την επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών και γενικότερα για την εκπαίδευση τους. Σήμερα θα ήθελα να μιλήσουμε για τις συνθήκες ζωής των γυναικών. Τι ίσχυε παλιότερα και τι ισχύει σήμερα μέσα στο χωριό. Η ζωή της γυναίκας πως είναι;
- Από θέμα εργασίας, είναι καθημερινότητα.
- Η ζωή της γυναίκας πλέον είναι πολύ πιο εύκολη.. Τώρα έχουμε τα πλυντήρια, τις κουζίνες.. παλιά για να κάνουμε ακόμα και ένα καφέ έπρεπε να ανάψουμε τα ξύλα. Οποσδήποτε ήταν πιο δύσκολα εκείνη την εποχή. Τώρα τα σπίτια τα έχουν όλα. Εγώ τώρα έχω πλυντήριο πιάτων ενώ παλιά τα πιάτα, ας πούμε, εγώ τα άφηνα πάντα λόγω της δουλειάς μου. Ήθελες πολύ χρόνο για όλα. Τώρα δεν έχουμε τέτοια προβλήματα..
- Σε όλες τις δουλειές είναι αυτό το πράγμα, στο φαγητό, στα ρούχα.
- Παλιά άντε να φουρνίσεις και να μαζέψεις και το σπίτι. Ήθελες μια ολόκληρη ημέρα.
- Το ζύμωμα ήταν....
- Τώρα δεν έχουμε τόσα προβλήματα.
- ΚΛ: Ήταν πιο δύσκολα δηλαδή παλιότερα τα πράγματα;
- Ναι ήταν.. Τα κορίτσια μπορεί να μην τα ζήσανε αυτά τα πράγματα.. εγώ τα έζησα κι αυτά!
- Ναι δεν τα θυμόμαστε.
- Θυμάμαι και ότι ζύμωνα και ότι φούρνιζα και ούτε 18 χρονών δεν ήμουν, ανάγκη ήταν να το κάνω κι αυτό. Ήταν και δύσκολο να φουρνίσεις!
- ΚΛ: Υπάρχουν δηλαδή αλλαγές στις δουλειές του σπιτιού..
- Ναι, ναι.. παλιότερα δεν είχαμε και θερμοσίφωνα.. έπρεπε να ζεστάνουμε το νερό στην κατσαρόλα για να κάνουμε μπάνιο, ενώ τώρα πατάμε το κουμπάκι.
- Για να μην τα αναλύουμε όλα, τώρα είναι πιο εύκολη η ζωή της γυναίκας.
- ΚΛ.: Γενικότερα δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι συνθήκες είναι ιδανικές σήμερα για μια γυναίκα?
- Φυσικά, γιατί δεν είναι.
- Ιδανικές είναι, ιδανικές.. καλά είναι, μην είμαστε και αγάριστες γιατί όσα πιο πολλά έχουμε τόσα πιο πολλά θέλουμε.
- Αλλά εντάξει υπάρχουν και χωριά που δεν τα έχουν όλα αυτά ακόμα.

- Προχθές περνούσαμε από τον Άγιο Μύρωνα και μου είπε ο άντρας μου πως ήταν το πρώτο χωριό που είχε ρεύμα. Πριν ακόμα και από το Ηράκλειο. Αυτό δεν το ήξερα, το άκουγα πρώτη φορά.
- ΚΛ: Εδώ στην Τύλισο δηλαδή, πιστεύεται ότι δεν υπάρχουν περιθώρια για μεγαλύτερη βελτίωση;
- Πάντα θα υπάρχουν τα περιθώρια.
- Πάντα θα υπάρχουν, η τεχνολογία εξελίσσεται. Υπάρχουν προοπτικές.
- Πιστεύω πως σε σύγκριση με παλιά σίγουρα είναι πολύ καλύτερα τα πράγματα. Ακόμα και στον τομέα της κοινωνικότητας της γυναίκας. Τώρα πια στις μέρες μας και στην καφετέρια θα πάμε και θα κυκλοφορήσουμε στο χωριό πιο άνετα.
- Μμμμ.....
- Υπάρχουν δηλαδή παραπάνω δυνατότητες. Θα περάσεις από την πλατεία που είναι τα καφενεία γιατί παλιά.
- Ε, εντάξει. Παλιά είχε και πολύ κόσμο.
- Θυμάμαι ότι παλιά παίρναμε νερό από τη βρύση της πλατείας. Άντε να κουβαλάς το σταμνί με το νερό.
- ΚΛ.: Σχετικά με αυτό που είπατε προηγουμένως, υπάρχουν χώροι στην Τύλισο όπου μπορούν να μαζεύονται οι γυναίκες? Ας πούμε, είπατε την καφετέρια.
- Ε, ναι. Κυρίως για τις μικρότερες σε ηλικία.
- Ναι, αυτά είναι για τις νεαρές.
- Ε, εντάξει και εμείς μπορούμε να πάμε που είμαστε πιο μεγάλες αλλά δεν το κάνουμε.
- Ναι, είναι συνήθεια.
- Εεε, δεν έχουμε και χρόνο λόγω υποχρεώσεων.
- Ε, εντάξει εγώ μπορεί να θέλω να πάω αλλά μία άλλη κυρία δε θα μπορεί να πάμε μαζί, πάλι λόγω υποχρεώσεων.
- Εδώ δεν πολυσυνηθίζεται ενώ σε άλλα χωριά το κάνουν όμως.
- ΚΛ: Εδώ για ποιό λόγο πιστεύεται ότι δεν γίνεται; Είναι λόγω αυτού που ειπώθηκε για την πλατεία, πως θα πας, πως θα περάσεις..;
- Όχι, όχι δεν είναι η πλατεία.. Τώρα πηγαίνουν, πηγαίνουν όπου θέλουν.
- ΚΛ: Εσείς οι νεότερες; Πέρα από την καφετέρια υπάρχει άλλος τρόπος διασκέδασης στο χωριό;
- Ναι.. στο χωριό, βόλτα έξω.
- ΚΛ: Υπάρχουν δυνατότητες δηλαδή;

- Ναι υπάρχει και η πιτσαρία που μπορείς να πας για βόλτα ή για φαγητό.
- ΚΛ: Πιστεύεται ότι είναι αρκετά αυτά που υπάρχουν για τα νεαρά άτομα; Θα θέλατε να υπάρχει κάτι παραπάνω στο χωριό;
- Εεε, δεν είναι μακριά όπου και να θέλουν να πάνε.
- Ναι, αλλά κάτι θα μπορούσε να γίνει
- Όλα είναι καλά, όλα είναι καλά.. το να κατέβουν στην Αμμουδάρα δεν είναι τίποτα, είναι 15 λεπτά.
- ΚΛ: Το λέτε με την έννοια ότι δεν είναι μακριά..
- Όχι, όχι δεν είναι μακριά.
- ΚΛ: Η συγκοινωνία είναι τακτική;
- Η συγκοινωνία θα μπορούσε να βελτιωθεί.
- Αν είχαμε και συγκοινωνία θα ήταν το τέλειο! Ή το υπεραστικό να είχε περισσότερα δρομολόγια. Έχουμε βέβαια και αυτοκίνητα.. κάθε σπίτι έχει 2- 3 αυτοκίνητα.
- Το αστικό λεωφορείο είναι το καλύτερο.
- Ναι άμα δεν υπάρχουν άλλα μέσα, το αυτοκίνητο σου λύνει τα χέρια.
- Μετά άλλοι χώροι είναι και οι Σύλλογοι, ο Πολιτιστικός Σύλλογος, το ΤΟΣΥΝ, ο Σύλλογος Γυναικών, παρ' όλο που δεν είναι και πολύ συχνές οι συναντήσεις.
- Προσπαθούν όλοι. Στον Πολιτιστικό Σύλλογο είναι ο γιός μου και θέλουν να κάνουν πράγματα, έχουν όρεξη προς το παρόν. Έχουν κάποιες ιδέες, για να διασκεδάσουμε, δραστηριότητες..
- Ειδικά το καλοκαίρι έχουμε πολλές εκδηλώσεις.
- ΚΛ: Ο τρόπος επικοινωνίας μεταξύ των γυναικών ποιος είναι; Για παράδειγμα, αν συμβεί κάτι στο χωριό, μαζεύονται σε κάποιο μέρος στο χωριό, μιλούν στο τηλέφωνο; από στόμα σε στόμα;
- Μιλάνε στο τηλέφωνο κατά βάση, τώρα και στο κινητό (γέλια). Το τηλέφωνο είναι σημαντικό.
- Από τα μπαλκόνια, στη γειτονιά.
- Ναι. Εγώ άμα θέλω κάτι την Μ. δεν πάω εκεί, τα λέμε από το μπαλκόνι, είμαστε πολύ κοντά εδώ! Υπάρχει κοινωνικό ενδιαφέρον, αν συμβεί κάτι στο χωριό μαθαίνεται.
- ΚΛ: Οι γυναίκες του χωριού επηρεάζουν η μία την άλλη; Είπατε ότι συζητούν μεταξύ τους.. υπάρχει επιρροή;
- Ασφαλώς..

- Ναι..
- ΚΛ: Με ποιόν τρόπο δηλαδή;
- Με το πες- πες.. πλύση εγκεφάλου. Εγώ έχω καταλάβει και δεν επηρεάζομαι αλλά να σου πω κάτι. Η μια θα βάλει ένα παραπάνω, η άλλη θα αφαιρέσει ένα και θα γίνει ένα πράγμα...!
- Το έχουν και λίγο εδώ...
- Την ενημέρωση αυτή δεν τη θεωρούμαι έγκυρη.
- ΚΛ: Θεωρείται γενικότερα ότι είναι ανοιχτές; Δέχονται να ακούν τις απόψεις των άλλων; Επηρεάζονται; Δεν εννοώ αρνητικά αλλά θετικά, δηλαδή παρακινεί η μία την άλλη;
- Ναι.. μα μόνο θετική επιρροή υπάρχει. Εξαρτάται βέβαια το θέμα, συνήθως από συγγενείς και φίλους.. μάλλον οι φίλες είναι πιο πολύ... ακούει η μία την άλλη περισσότερο.
- Εξαρτάται από τις σχέσεις ανάμεσα τους.
- ΚΛ: Για ποιό λόγο;
- Γιατί τον συγγενή τον έχεις έτσι κι αλλιώς ενώ τον φίλο τον διαλέγεις!
- ΚΛ: Αυτό συμβαίνει και στις πιο μικρές ηλικίες;
- Ναι, υπάρχουν κάποιες κοπέλες που είναι πιο συζητήσιμες και μπορείς να τις παρακινήσεις για κάτι.
- Είναι και θέμα χαρακτήρα του καθενός.
- Ενώ υπάρχουν και άλλες που οι συνθήκες ζωής δεν τους το επιτρέπουν ή δεν μπορούν ή δεν θέλουν..
- Και θέμα χαρακτήρα είναι.. εγώ και να με δέσουν δεν κάθομαι!
- Σίγουρα επηρεάζει η προσωπικότητα.
- ΚΛ: Γενικότερα, πιστεύεται ότι στο χωριό υπάρχει αλληλοϋποστήριξη; Θα τρέξει για τον γείτονα ή τον συγγενή;
- Ναι ναι..
- Κάποιοι ναι, κάποιοι όχι..
- Ε ναι.
- ΚΛ: Από τι εξαρτάται αυτό;
- Από τις σχέσεις.. πολλές φορές άτομα της ίδιας οικογένειας δεν μιλάνε μεταξύ τους. Για δικούς τους, οικογενειακούς λόγους..
- ΚΛ: Σε επίπεδο γειτονιάς;
- Γενικά ναι.

- Όταν είναι καλές, εξαρτάται από τις σχέσεις.
- Φυσικά. Εμένα συγκεκριμένα στο γάμο του παιδιού μου με βοήθησαν και οι γειτόνισσες και οι συγγενείς. Ήρθαν μας βοήθησαν και στο άσπρισμα και στο καθάρισμα, σε όλα. Ο άντρας μου δεν ήταν πολύ καλά τότε, είχε περάσει μια αρρώστια.. είναι άλλες οικογένειες που δεν είναι έτσι.
- Νομίζω πως σε όλο τον κόσμο υπάρχει αυτό.
- Όλα αυτά εξαρτώνται από τις σχέσεις και από τα ίδια τα άτομα
- Ναι ναι.
- Και πιστεύω πως είναι το καλύτερο να υπάρχουν τέτοιες σχέσεις..
- Το λένε πολλές φορές ο καλύτερος γείτονας είναι καλύτερος και από κάποιον συγγενή.
- ΚΛ: Άρα υπάρχει η ανάγκη να υπάρχει μια τέτοια σχέση;
- Βέβαια, πρώτα τον γείτονά σου θα δεις. Είναι σημαντικό!
- Εγώ άμα δεν είχα τη γειτόνισσα μου.
- Είναι σημαντικά πρόσωπα, ειδικά στη γειτονιά.
- ΚΛ: Στις γειτονιές, οι γείτονες δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον στις χαρές ή στις λύπες;
- Σε όλα.
- Αναλόγως.
- Και στα δυο παιδί μου, και στα δυο, όταν είναι να τρέξεις θα τρέξεις παντού.
- Σε εμάς εδώ και κηδεία να γίνει, δεν ρωτάς.. πας! Μαζεύονται...
- ΚΛ: Σύμφωνα με τα λεγόμενά σας, δηλαδή, αν συμβεί κάτι κινητοποιείται όλο το χωριό.
- Ναι ναι
- ΚΛ: Όσον αφορά τις ομάδες εθελοντισμού, γνωρίζετε άτομα που θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε τέτοιες ομάδες ώστε να προσφέρουν βοήθεια σε ηλικιωμένους ή σε εργαζόμενες γυναίκες με παιδιά; Να συμμετέχουν δηλαδή εθελοντικά με αποτέλεσμα να βοηθήσουν κάποιον άλλον; Υπάρχουν τέτοιες κινήσεις εδώ στο χωριό;
- Όχι.. το είπαν κάποτε αλλά δεν έγινε. Δεν ξέρω γιατί..
- ΚΛ: Υπήρχε συμμετοχή;
- Δεν ξεκίνησε καθόλου απλώς ειπώθηκε η ιδέα.. εξάλλου υπάρχει τώρα το πρόγραμμα..
- ΚΛ: Πέρα από τα προγράμματα..

- Δεν ξέρω αν μπορώ να το αναφέρω αλλά πρόπερσι με τις πυρκαγιές στην Πελοπόννησο όλοι οι Σύλλογοι και η εκκλησία συγκέντρωσαν χρήματα για να βοηθήσουν τον κόσμο. Και σε άλλη περίπτωση ο Σύλλογος Γυναικών μάζεψε χρήματα για να βοηθήσει.
- Έχεις δίκιο, τέτοιες κινήσεις γίνονται τοπικά.
- Όταν υπάρχει ανάγκη γίνονται τέτοιες κινήσεις.
- Βέβαια, πρέπει να υπάρχει παρακίνηση.
- ΚΛ: Δεν υπάρχει όμως κάτι πιο οργανωμένο, μια ομάδα για παράδειγμα που να πηγαίνει σε σπίτια ηλικιωμένων να τους βοηθά;
- Όχι, μόνο οι γυναίκες από το πρόγραμμα υπάρχουν.
- Οι ηλικιωμένοι που χρειάζονται όλη την μέρα βοήθεια παίρνουν ξένες γυναίκες για τους βοηθούν.
- Διαφορετικά βοηθάει η οικογένεια.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι θα υπάρξει συμμετοχή από τις γυναίκες για την δημιουργία μιας τέτοιας ομάδας; Θα βοηθούσαν;
- Δεν ξέρω παιδί μου, δεν ξέρω. Εγώ πάντως δεν έχω χρόνο.
- Προς το παρόν δεν έχει υπάρξει και η ανάγκη, επειδή η οικογένεια καλύπτει την ανάγκη του ηλικιωμένου..
- ΚΛ: Αν υπήρχε ανάγκη πιστεύετε ότι θα ενώνονταν για να κάνουν κάτι όλοι μαζί;
- Πιστεύω πως ναι, αν υπήρχε ανάγκη, ναι, ναι..
- Σε ποιο βαθμό δε γνωρίζω.
- Από τις μεγαλύτερες ηλικίες μέχρι τις μικρότερες..
- Θα ήταν το ίδιο σημαντικό και για τις δυο ηλικίες.
- Νομίζω ναι, ακόμα και τα κορίτσια, αν λέγαμε ότι χρειάζεται η βοήθεια τους, θα το έκαναν..
- Οργανωμένο δεν νομίζω να γίνει
- Τότε που το είπαν δεν προχώρησε... δεν ξέρω γιατί.
- ΚΛ: Υπήρχε τότε πρόθεση από κάποια άτομα να συμμετέχουν;
- Δεν ξέρω.. η πρόταση έγινε.. αλλά γιατί σταμάτησε...δε προχώρησε.
- ΚΛ: Έχετε αναφέρει μέχρι τώρα ότι δεν είναι τα πάντα τέλεια και ιδανικά, αλλά υπάρχει η αλληλοβοήθεια και η αλληλοϋποστήριξη μεταξύ σας. Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη συμμετοχή με αποτέλεσμα να βελτιωθούν κάποια πράγματα; Αν βέβαια πιστεύετε ότι θα μπορούσε να συμβεί..

θα επιθυμούσατε να γίνει κάτι πιο οργανωμένο, όπως πχ. Να δημιουργηθεί κάποιο πρόγραμμα ή να γίνει μια πιο συστηματική ευαισθητοποίηση..

- Δε ξέρω.. δε το νομίζω
- Δεν ξέρω.. νομίζω ότι είμαστε λίγο αδρανείς αλλά υπάρχει και κινητοποίηση, δηλαδή δύο μήνες τον χρόνο είμαστε ενεργοί.. το καλοκαίρι. Το χειμώνα οι δουλειές είναι περισσότερες, τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο.
- Λέμε ναι, ναι θα το κάνουμε αυτό αλλά τελικά δεν το κάνουμε. Δεν οργανωνόμαστε πολύ.
- Κάθε οικογένεια κοιτάει πως θα τα βγάλει πέρα.. τα «προς το ζην» και μετά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες.
- ΚΛ: Άρα δίνουν σημασία περισσότερο στις προσωπικές ανάγκες και δεν υπάρχει ενδιαφέρον στο να γίνει κάτι πιο ομαδικό;
- Γίνεται τους καλοκαιρινούς μήνες. Γίνεται από τα νέα παιδιά.
- Γίνεται κάτι ομαδικό απλά δεν υπάρχει η συμμετοχή που θα περίμεναν τα παιδιά από τους υπόλοιπους.
- Γιατί ενθουσιάζονται όλοι στην αρχή και συμμετέχουν σε όλους τους Συλλόγους αλλά μετά....
- ΚΛ: Αφού υπάρχει θέληση από κάποιους ανθρώπους, τι πιστεύετε ότι γίνεται και παγώνουν τα πράγματα; Γιατί το είπατε τόσες φορές ότι ξεκινάει κάτι και δεν προχωράει..
- Δε ξέρω που οφείλεται αυτό.
- Ίσως επειδή ασχολούμαστε όλοι μας με τα δικά μας θέματα.. έλλειψη χρόνου.. κάθε οικογένεια τα δικά της...
- Κρίμα όμως...
- Ο γιός μου που ασχολήθηκε αφιέρωνε πολύ προσωπικό χρόνο..
- Είναι βάση χαρακτήρα.
- Έχει να κάνει και με την ηλικία..
- Βέβαια.
- ΚΛ: Μάλιστα. Ας προχωρήσουμε στην επόμενη ενότητα. Όσον αφορά στην θέση της γυναίκας μέσα στην κοινότητα, πως την αντιμετωπίζουν οι άλλοι.. τα υπόλοιπα μέλη; Πως ήταν παλιότερα τα πράγματα; Πως την έβλεπαν παλιότερα την γυναίκα;
- Ήταν κατώτερη.

- Η γυναίκα ήταν ένα κατώτερο ον .. βέβαια πιστεύω πως δεν μας έβλεπαν έτσι τόσο έντονα εδώ, στο δικό μας χωριό, όσο σε άλλα χωριά. Για παράδειγμα, οι γυναίκες έπαιρναν τον γάιδαρο και έκαναν τις περισσότερες δουλειές.. εδώ, στο χωριό όμως και οι άντρες δούλευαν πολύ.. βέβαια δεν πρέπει να παραλείψουμε να πούμε ότι ο άντρας ήταν ο αρχηγός της οικογένειας και ότι η γυναίκα είχε πάντα μια δεύτερη γνώμη. Βέβαια συνεχίζεται ακόμα αυτό απλά όχι σε έντονο βαθμό.
- Η γυναίκα ήταν πάντα ο αρχηγός απλά παλαιότερα δεν φαινόταν.
- Δε νομίζω.
- Πάντα γινόταν το δικό μας.. χωρίς να φαίνεται.
- Έτσι και τόσο.
- ΚΛ: Τώρα πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στον άντρα και στη γυναίκα;
- Ε, δεν είναι.
- Άμα υπάρχει σεβασμός, όλα είναι μια χαρά.. όταν δεν υπάρχει σεβασμός και θες να περάσει μόνο το δικό σου, ποιό το όφελος; Κανένα..
- Και από τους δύο όμως αυτό.
- ΚΛ: Καλό είναι να υπάρχει μια ισορροπία στο ζευγάρι.. υπάρχει όμως;
- Σέβεται ο ένας τον άλλον. Όσον αφορά το πρακτικό κομμάτι, αν δε δουλεύει η γυναίκα σίγουρα κάνει περισσότερες δουλειές στο σπίτι. Εκεί όμως που είναι άνισα τα πράγματα, είναι όταν δουλεύει και η γυναίκα. Και εργάζεται και κάνει τις δουλειές του σπιτιού..
- ΚΛ: Υπήρχαν παλιότερα κάποια έθιμα που ίσως να ισχύουν και σήμερα, που να επηρεάζουν τη θέση της γυναίκας.. ο θεσμός της προίκας για παράδειγμα. Τι συμβαίνει σήμερα, ισχύει ακόμα με εκείνη την μορφή;
- Όχι, όχι. Εγώ νομίζω ότι δεν ισχύει σήμερα αλλά δε το θυμάμαι κιόλας
- Τώρα το έχουν καταλάβει πως πρώτα πρέπει να είναι καλά και να τα βρίσκει το ζευγάρι. Εγώ προσωπικά, πολλές φορές συζητούσα με τα παιδιά μου να μην δίνουν σημασία στο χρήμα.. γιατί αν ένα αντρόγυνο είναι σωστοί θα δημιουργήσουν.. θα κάνουν και σπίτια και όλα.. και αν δεν είναι σωστοί και αυτά που έχουν θα τα χάσουν. Έτσι δεν είναι;
- Ναι, ναι
- ΚΛ: Έχετε ακούσει να υπάρχουν τέτοια περιστατικά;
- Πλέον όχι.
- Όχι τώρα.. πιο παλιά μπορεί.. είχα ακούσει, για παράδειγμα, αν δεν μου δώσεις αυτό δεν την παίρνω..

- Παλιά επηρέαζε αυτό το πράγμα. Ζητούσαν ανταλλάγματα!
- Λες και αγόραζαν γάιδαρο.
- ΚΛ: Υπάρχουν πιστεύετε κάποιες υποχρεώσεις και δικαιώματα που έχουν αποκλειστικά οι γυναίκες;
- Δικαιώματα όχι, τα ίδια που ισχύουν και για τους άντρες..
- Ναι, έχουμε τα ίδια δικαιώματα.
- Τα ίδια.
- Ε, όχι η μάνα σε μια οικογένεια δεν είναι το ίδιο.. ο άντρας μπορεί να πάει και στην καφετέρια μια βόλτα.. η γυναίκα άμα είναι παντρεμένη θα πάει στην καφετέρια να πιεί καφέ;
- Πάνω σ' αυτό ναι.. εγώ κάθομαι πολλές φορές τα βράδια στο σπίτι κι ο άντρας μου πάει στο καφενείο, ώσπου κάποια μέρα πάω κι εγώ στο καφενείο και εντάξει..! (γέλια)
- Θα πάμε η μία στην άλλη, θα πάμε.. ε, στο καφενείο δεν θα πάμε! Εγώ λέω πως είναι τρόπος ζωής πλέον, δεν το βλέπω κακό.
- Ε, ναι... είναι συνήθεια.
- Αν κάνουμε αυτό που κάνουν και οι υπόλοιπες, όπως και με το παντελόνι που φορέσαμε...
- Ε, εντάξει εγώ δεν το φόραγα.. αλλά τώρα που είμαι παχιά δεν μπορώ να κάνω κι αλλιώς.
- Ε, έτσι το φορέσαμε δύο τρείς και μετά το έβαλαν οι περισσότερες..
- Ε, ναι, ναι έτσι είναι..
- Εγώ την πρώτη φορά που έβαλα παντελόνι ήταν στην Αθήνα έναν χειμώνα και τα παιδιά μου επέμεναν να βάλω παντελόνι. Όταν ήρθα εδώ το βάζω να πάω στον μπακάλη και όλοι με κοιτούσαν περίεργα. Λέω στον άντρα μου ότι δεν το ξαναβάζω αφού με κοιτάνε και μου λέει: «αφού αρέσει σε εσένα και σε βολεύει, θα κάνεις αυτό που θέλεις και μην σε νοιάζει αν κοιτάνε.»
- Πιστεύω και με το καφενείο το ίδιο ισχύει.
- Ναι, ναι..
- Αν κάνουμε την αρχή να πάμε στο καφενείο, την επόμενη μέρα άλλες τόσες θα έρθουν..
- Όλο το λέμε και δεν το κάνουμε.
- Ναι αλλά όλο το λέμε και δεν το κάνουμε..

- ΚΛ: Αν υπήρχε ένα στέκι γυναικών, για παράδειγμα ένα καφενείο μόνο για γυναίκες, θα πηγαίνατε;
- Σίγουρα.
- Θα κρατούσαμε και τα πλεκτά. (γέλια)
- Έχουμε κι ένα καλό εδώ πέρα.. καλό, κακό, δεν ξέρω.. αν πάμε στο καφενείο μας κερνάνε συνέχεια, μια την μία, μια την άλλη. Αυτό εμένα με ενοχλεί..
- Ναι, ναι έτσι γίνεται!
- Είχαμε πάει μια φορά εδώ στην καφετέρια και όλη την ώρα γινόταν αυτό.. είναι εκνευριστικό.
- Περίεργο πράγμα.
- Εμένα ο νονός μου, μου έλεγε όσο πιο πολύ σε κερνούν, τόσο πιο πολύ σε εκτιμούν..
- Ενώ οι γυναίκες δε θα το έκαναν αυτό και θα αισθανόμασταν πιο άνετα.
- Πάντως εγώ δεν το θεωρώ κακό. Έτσι συνηθίζεται εδώ..
- Να πας σε μια καφετέρια, να δεις μια παρέα, να την χαιρετήσεις είναι σαν την υποχρεώνεις να σε κεράσει..
- Μπορεί να το βλέπετε έτσι αλλά την τρίτη φορά που θα πάτε δεν θα σας κεράσει..
- Είναι οι πρώτες φορές.. εμείς οι νεαρές το έχουμε ζήσει και ξέρουμε ότι σταματάει.
- ΚΛ: Οι υποχρεώσεις όμως.. για να έρθουμε και στο άλλο κομμάτι, είναι παραπάνω των γυναικών απ' ότι των αντρών;
- Στο θέμα της μάνας σίγουρα είναι.
- Σίγουρα είναι, αλλά εμένα με βοηθάει και ο άντρας, όταν για παράδειγμα περιμένουμε επισκέψεις, με βοηθάει..
- Τώρα που ανέφερες τις επισκέψεις και τα τραπέζια.. ετοιμάζω τραπέζι και αρχίζει ο άντρας μου, φέρε αυτό, φέρε το άλλο και μετά κάτσε.. είναι μερικά πράγματα που οι άντρες τα θεωρούν δεδομένα..
- Γιατί έτσι μεγαλώνουν κι αυτοί! Αλλά τα χρόνια είναι έτσι, που πιστεύω ότι μερικά πράγματα αλλάζουν και μέσα στην οικογένεια. Βοηθάνε και οι άντρες πχ. στο να στρώσουμε το τραπέζι.. παλιά ο άντρας να στρώσει τραπέζι; Ποτέ, ποτέ...
- ΚΛ: Αυτό έχει να κάνει και με την ηλικία της γυναίκας; Δηλαδή άλλες υποχρεώσεις έχει μια γυναίκα πιο νέα από μια μεγαλύτερη ή είναι το ίδιο πράγμα;
- Όχι δεν περιμένουμε από τις νέες τόσα..
- Ναι, έχουμε επαναστατήσει..!

- Είναι από θέμα χαρακτήρα?
- Οι νέες κοπέλες είναι διαφορετικά.. έτσι δεν είναι; (απευθύνεται σε μια κοπέλα πιο νέα)
- Ναι και αν μας ζητήσουν κάτι, αντιδρούμε.. ίσως όχι πάντα, απλά κοιτάμε να υπάρχει μια ισοδυναμία στις σχέσεις μας.
- Αλλά τα κάνουμε και εκεί που μας παίρνει..
- Ναι, ναι..
- Εγώ να πω στον αδερφό μου «φέρε να πιούμε δυο ποτήρια νερό»; Δεν υπάρχει περίπτωση!! Δεν είναι ότι δεν υπάρχει σεβασμός απλά βλέπουμε πιο ρεαλιστικά τα πράγματα, δηλαδή να μοιραζόμαστε πράγματα όλη η οικογένεια μαζί..
- Πιο σωστό είναι, πιο σωστό είναι...
- Εξαρτάται και από την ηλικία του ατόμου. Ας πούμε στον παππού, δεν θα τον περιποιηθώ?
- Τώρα είναι διαφορετικά τα πράγματα ειδικά ανάμεσα σε ένα ζευγάρι.
- Ναι, αλλά δεν είναι θέμα σεβασμού, είναι θέμα βοήθειας.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι οι πράξεις μιας γυναίκας αναγνωρίζονται; Υπάρχει αναγνώριση σε όλα αυτά που προσφέρει;
- Αναγνωρίζονται, αναγνωρίζονται, για όνομα του Θεού.. όταν δεν αναγνωρίζονται.., όχι πως δεν υπάρχει και αυτή η περίπτωση, αλλά συνήθως αναγνωρίζεται η προσφορά και οι πράξεις μιας γυναίκας, από τα παιδιά, το σύζυγο..
- Ναι, σε γενικές γραμμές.
- Αλίμονο αν δεν υπήρχε αναγνώριση.
- ΚΛ: Υπάρχει ικανοποίηση γύρω από αυτό; Φαντάζομαι ότι το έχετε συζητήσει και με άλλες γυναίκες.. οι γυναίκες νιώθουν ικανοποιημένες από την αναγνώριση των πράξεων τους;
- Πάρα πολύ..
- Ναι.
- Αν της αναγνωριστεί, φυσικά.
- Αμείβονται οι κόποι τους.
- ΚΛ: Κάτι ακόμα που θα ήθελα να ρωτήσω, είπατε πιο πριν ότι έχετε συνηθίσει να κάνετε τις δουλειές του σπιτιού. Τις δουλειές αυτές τις κάνετε επειδή θέλετε ή το κάνετε από υποχρέωση;
- Όχι.

- Ε.. όχι δεν είναι υποχρέωση αλλά είναι πράγματα που πρέπει να γίνονται, δηλαδή θα σου πει ο σύζυγος φτιάξε το σπίτι, κάνε αυτό, κάνε το άλλο; Μα άμα είναι καλά το σπίτι σου, εσύ πρώτα το χαίρεσαι.. και βέβαια και οι υπόλοιποι!
- Πιστεύω ότι είναι στον άνθρωπο.
- Ναι και εμένα μου αρέσει πολύ.
- Πρώτα η ίδια η γυναίκα θέλει να το κάνει αυτό.
- ΚΛ: Είπαμε, λοιπόν, ότι έχει πολλούς ρόλους η γυναίκα, πολλές υποχρεώσεις..
- Ναι, ναι έχει..
- Αυτό βέβαια δημιουργεί και παραπάνω δυσκολίες
- Ε.. ναι, εντάξει..
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι θα μπορούσε να υπάρξει κάποιος τρόπος ώστε να αλλάξουν αυτές οι δυσκολίες; Να αλλάξουν τα πράγματα προς το καλύτερο; Να βοηθηθεί η γυναίκα με αυτούς τους πολλούς ρόλους που έχει;
- Πιστεύω πως κάτι τέτοιο θα γινόταν μόνο αν περιορίζονταν οι εξωτερικές δουλειές.. γιατί με δύο δουλειές και τις κοινωνικές υποχρεώσεις είναι περιορισμένος ο χρόνος!
- Εγώ όταν σταμάτησα την δουλειά μου στεναχωρήθηκα πολύ.. δεν το ήθελα καθόλου.
- Εγώ δεν νομίζω ότι μπορεί να αλλάξει κάτι.. αυτό είναι τώρα, τι μπορεί να γίνει; πιστεύω ότι έχουμε φτάσει σε ένα επίπεδο στην Ελλάδα που αναγνωρίζεται η γυναίκα.. σίγουρα έχει περισσότερους ρόλους αλλά τι.. τι να αλλάξει; Απλά το αποδεχόμαστε.. σιγά- σιγά αυτό, ίσως... το μόνο που μένει να γίνει είναι οι ίδιες οι γυναίκες να αποδεχτούν την πραγματικότητα και να μην προσπαθούν να αποδείξουν συνέχεια πράγματα
- Μα, εγώ πιστεύω ότι δεν το κάνει με το ζόρι, την ευχαριστεί την γυναίκα να προσφέρει σε πολλούς τομείς..
- ΚΛ.: Δηλαδή η ίδια η γυναίκα νιώθει την ανάγκη να τα κάνει όλα αυτά?
- Φυσικά, είναι στη φύση της να φροντίζει την οικογένεια.
- Ναι, ναι.
- Ειδικά η μάνα.
- Δε το κάνει με το ζόρι, το ευχαριστείται.
- Φυσικά, υπάρχουν και οι εξαιρέσεις.

- ΚΛ: Θεωρώ ότι έχουμε καλύψει επαρκώς τα θέματα προς συζήτηση. Η τελευταία μας συνάντηση θα πραγματοποιηθεί την επόμενη εβδομάδα, την ίδια ώρα. Ελπίζουμε να μην μειωθεί η προσέλευση σας ξανά.
- Σίγουρα.
- ΚΛ.: Να είστε καλά και θα μιλήσουμε ξανά στα μέσα της εβδομάδας.
- Ευχαριστούμε πολύ.
- Γεια σας.

3^ο FOCUS GROUP

- ΚΛ.: Τώρα που συγκεντρώθηκαν τα περισσότερα μέλη της ομάδας, θεωρώ ότι μπορούμε να ξεκινήσουμε. Στις προηγούμενες συναντήσεις είχαμε μιλήσει για τις καθημερινές ασχολίες που έχετε, για τις δουλειές που κάνετε. Θεωρείτε ότι είτε είναι οι δουλειές του σπιτιού, είτε το επάγγελμά σας, σας επιτρέπουν να έχετε ελεύθερο χρόνο;
- Ναι πάντα έχουμε, νομίζω ότι πάντα έχουμε χρόνο για τους εαυτούς μας, αλλά είναι λίγος.
- Πολύ λίγο χρόνο.
- Λίγο αλλά πάντα έχεις.
- Ναι πάντα έχουμε. Ειδικά εγώ την μια μέρα μπορεί να έχω πολύ δουλειά στο μαγαζί την άλλη να μην έχω πολύ.
- Εξαρτάται και από τις δουλειές που έχουμε να κάνουμε.
- ΚΛ: Εσύ Μ.;
- Εγώ προσωπικά έχω ελάχιστο ελεύθερο χρόνο.
- ΚΛ: Είσαι φοιτήτρια στο Ηράκλειο και μένεις εκεί;
- Μένω εδώ και κάποιες φορές μένω και εκεί. Είναι και η συγκοινωνία που χρειάζεσαι αρκετό χρόνο, έχω διάβασμα και δεν προλαβαίνω να πηγαиноέρχομαι συχνά..
- Ναι η συγκοινωνία τρώει το χρόνο.
- Ε, δε θα πας καμιά βόλτα?
- ΚΛ: Γενικότερα εσείς συγκεκριμένα και οι γυναίκες του χωριού γενικότερα, πιστεύεται ότι περνάτε τον ελεύθερο χρόνο όπως ακριβώς θέλετε?
- Εγώ όχι πάντως..
- Αυτό είναι πως το αισθάνεσαι.
- ΚΛ: Τι θα θέλατε εσείς δηλαδή?

- Κοίταξε, εξαρτάται με το τι είσαι ικανοποιημένη. Μπορεί να θέλεις λίγα πράγματα. Εγώ δεν είμαι ικανοποιημένη, θα ήθελα να πάω σινεμά, μια βόλτα στο Ηράκλειο, να κάτσω κάπου να πιώ έναν καφέ.. αλλά δεν έχω πολύ χρόνο. Άλλες γυναίκες είναι ικανοποιημένες με μια επίσκεψη. είναι ανάλογα με τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
- Και τις υποχρεώσεις του.
- Σίγουρα, αν έχεις τον χρόνο.
- Το κύριο εμπόδιο είναι ο χρόνος, οι υποχρεώσεις γιατί την Κυριακή θα έρθουν τα παιδιά μας και θέλω να έρχονται..
- Όχι αυτό είναι χαρά μας, θέλουμε να βλέπουμε τα παιδιά μας. Μακάρι να μην μένει χρόνος να καθίσουμε.
- ΚΛ: Για τις δικές σας ηλικίες (μεγαλύτερες) αρχικά πιστεύεται πως υπάρχουν μέρη για να ξεφύγετε;
- Δεν έχει τίποτα.
- Μόνο επισκέψεις μπορούμε να κάνουμε.
- Όταν λειτουργούσε ο Σύλλογος Γυναικών μια- δυο φορές την εβδομάδα πηγαίναμε αλλά πουθενά αλλού, δεν έχουμε τίποτα δικό μας..
- ΚΛ: Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει στο χωριό ώστε να πηγαίνετε καθημερινά μια-δυο ώρες;
- Εγώ δεν μπορώ..
- Καθημερινές με τίποτα..
- ΚΛ: Έστω τα Σαββατοκύριακα
- Αυτά που είπαμε και σε προηγούμενες συναντήσεις.
- Ίσως ένα χώρο που θα μπορούσαμε να πάμε να κάνουμε μια βόλτα
- Ένα ΚΑΠΗ, να βρούμε γυναίκες της ηλικίας μας, να συζητήσουμε, να πιούμε ένα καφέ.
- ΚΛ: Η μόνη διασκέδασή σας δηλαδή είναι να πάτε κάποια επίσκεψη ή να πάτε στο Ηράκλειο. Ενώ θα θέλατε κάτι παραπάνω εντός του χωριού..
- Σαφώς παιδί μου.
- Ναι ναι.. και το Ηράκλειο είναι μακριά δεν μπορείς να πας για λίγο ενώ αν είχαμε κάτι εδώ θα ήταν καλύτερα, γιατί θα μπορούσες να πας και για μία ώρα έστω.
- Πάλι καλά που υπάρχει και η τηλεόραση. Γιατί βλέπουμε και κανένα έργο στην προσωπική μας ώρα.

- ΚΛ: Δηλαδή και στο σπίτι όταν είστε βρίσκετε κάτι να κάνετε να περάσετε ευχάριστα την ώρα σας;
- Ναι παιδί μου, ενώ παλιότερα και σινεμά πηγαίναμε που είχε εδώ στο χωριό.. Ωραία ήταν!
- Κάθε εβδομάδα οπωσδήποτε.
- Και δύο φορές την εβδομάδα.
- ΚΛ: Δηλαδή αν λειτουργούσε τώρα κάτι τέτοιο πιστεύετε πως θα πήγαινε ο κόσμος;
- Ναι βέβαια.. και πάλι όμως είναι ανάλογα στον άνθρωπο άλλοι προτιμούν την τηλεόραση γιατί είναι πιο άνετοι εγώ όμως και πολύς άλλος κόσμος θα πήγαινε..
- Αν λειτουργούσε κάτι τέτοιο ακόμα, εμείς θα πηγαίναμε σίγουρα
- Είναι ορισμένα άτομα, όμως, που δε βγαίνουν από το σπίτι, όλα εξαρτώνται από τις προτεραιότητες που έχει το κάθε άτομο
- ΚΛ: Για τα άτομα μικρότερης ηλικίας υπάρχουν διέξοδοι στο χωριό; Να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους να ψυχαγωγηθούν;
- Υπάρχει η καφετέρια, στο σχολείο κάνουν βόλτες. Υπάρχουν κάποια σημεία που μαζευόμαστε όλοι μαζί.
- Παλιά υπήρχε η παιδική χαρά με ένα αναψυκτήριο. Όπου πήγαιναν και μεγάλα άτομα.
- Ήταν πολύ ωραία εκεί, μαζευόταν πολύς κόσμος και περνούσαμε καλά, συναντούσαμε και άλλες κυρίες και περνούσε το απόγευμά μας
- Ναι, πηγαίναμε κι εμείς καμιά φορά, φέρνανε και μουσικούς, γίνονταν κάποιες εκδηλώσεις, αλλά δεν είχε διάρκεια.
- ΚΛ: Για ποιό λόγο λέτε ότι δεν είχε διάρκεια; Είπατε ότι στο αναψυκτήριο μαζευόταν κόσμος, διασκέδαζε για ποιο λόγο σταμάτησε να λειτουργεί;
- Δεν ξέρω ποιος ήταν ο λόγος.
- Ούτε εγώ γνωρίζω. Μάλλον επειδή άνοιξαν καφετέριες αργότερα και θεώρησαν.. τέλος πάντων!
- Έτσι κι αλλιώς το είχε ιδιότης.
- Κατά καιρούς πραγματοποιούν εκδηλώσεις σε αυτό το χώρο.
- ΚΛ: Στους νέους είναι διέξοδος το ΤΟΣΥΝ ή ο Πολιτιστικός Σύλλογος;
- Όταν έχουν ελεύθερο χρόνο ναι αλλά και πάλι είναι στον άνθρωπο, κάποιοι που θέλουν να πάνε, κάποιοι άλλοι όχι. Αν είναι συζητήσιμο ή κοινωνικό ένα άτομο...
- Το καλοκαίρι όμως διοργανώνονται κάποιες δραστηριότητες και περνάμε ωραία!

- Και τώρα κάτι θα κάνουν για τον κλειδωνα...
- Κάθε χρόνο γίνετε, βγαίνουν για μαντινάδες.. είναι ωραία!
- Η αναβίωση των εθίμων, δίνουν ζωή στους ανθρώπους.
- ΚΛ.: Γενικότερα ποια νομίζετε ότι είναι η σημαντικότερη ανάγκη για τις γυναίκες του χωριού όσον αφορά τον ελεύθερο χρόνο, τι τους χρειάζεται περισσότερο;
- Μ' αυτά που είπαμε, εγώ είμαι ικανοποιημένη. Τώρα δεν ξέρω τι να σου πω ίσως είναι και άλλα πράγματα..
- Κι άλλα. Πέρα από αυτά που είπαμε. Είναι όλα όσα έχουμε συζητήσει.
- Ίσως αν υπήρχε ένα γυμναστήριο να πηγαίναμε.. εγώ τουλάχιστον θα έβρισκα χρόνο για να πηγαίνω.
- ΚΛ: Σε σχέση με την άθληση, την ψυχαγωγία και την επιμόρφωση όλα αυτά που αναφέρατε δηλαδή, ποιο θα ήταν αυτό που θα προτιμούσατε περισσότερο; Τι θα απολαμβάνατε περισσότερο;
- Να πάω μία βόλτα και να πιώ ένα καφέ.
- Ίσως ένα χώρο περιπάτου που έχω δει και σε άλλα χωριά, με δέντρα και παγκάκια, ένα πάρκο.. Ο Δήμαρχος είχε πει ότι θα κάνει ένα γήπεδο ή κάτι άλλο δεν θυμάμαι.
- Ναι ωραία θα ήταν να είχαμε ένα ωραίο χώρο να περπατάμε με τις άλλες γυναίκες..
- Σε εμάς εδώ δεν έχει τίποτα σε αντίθεση με άλλα χωριά.
- ΚΛ: Αν αποφασιζόταν να γίνει κάτι τέτοιο θα συμμετείχατε όλοι για την επίτευξη του στόχου;
- Βέβαια αν μπορούσα να βοηθήσω θα το έκανα!
- Ναι.
- ΚΛ: Το ίδιο νομίζετε ότι ισχύει για όλες τις γυναίκες του χωριού;
- Αν θα βοηθούσαν; Εξαρτάται από πολλά πράγματα, από τις δουλειές τους, από τον χαρακτήρα τους, από την οικογένεια τους.
- Είναι όλες οι υποχρεώσεις που έχουμε αναφέρει που ίσως να μην τους το επιτρέπουν.
- ΚΛ.: Μάλιστα, περνώντας στην τελευταία ενότητα, θεωρείτε οι γυναίκες του χωριού σας συμμετέχουν σε δραστηριότητες;
- Άλλες ναι και άλλες όχι.
- ΚΛ: Τι χαρακτηρίζει τις γυναίκες που συμμετέχουν;
- Είναι πιο δραστήριες.

- Έχουν όρεξη για ζωή. Δεν μπορείς όμως να το επιβάλλεις.
- Είναι άλλες που δεν εργάζονται και πάλι δε συμμετέχουν.
- ΚΛ: Δηλαδή δεν είναι μόνο λόγο εργασίας και έλλειψης ελεύθερου χρόνου η μη συμμετοχή των γυναικών;
- Όχι είναι ανάλογα τον άνθρωπο..
- Αν το θέλεις βρίσκεις χρόνο. Άλλες βαριούνται..
- Άλλοι βρίσκουν τη βολή τους. δε κουνιούνται εύκολα.
- ΚΛ: Αυτό αλλάζει με το πέρασμα του χρόνου δηλαδή όταν πρόκειται για τις μικρότερες ηλικίες;
- Αυτό δε συμβαίνει στις μικρότερες ηλικίες...οι νέοι συμμετέχουν πιο πολύ.
- Ναι-ναι οι μικρότερες ηλικίες συμμετέχουν όλοι.. Υπάρχει θέληση για να κάνουν κάτι διαφορετικό!
- ΚΛ: Στις μεγαλύτερες ηλικίες πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει κάτι ώστε να παρακινηθούν να κάνουν κάτι, να βγουν έξω από τα σπίτια τους να κάνουν κάτι παραπάνω και να δουν και κάτι άλλο;
- Πιστεύω ότι σιγά- σιγά οι καιροί αλλάζουν. Θα σου πω ένα παράδειγμα, έχουμε το δικαίωμα να παίρνουμε τα εισιτήρια κοινωνικού τουρισμού εγώ τα έπαιρνα πάντα, άλλες δεν τα έπαιρναν. Όσο περνάνε τα χρόνια βλέπουμε ο ένας τον άλλον, ότι πηγαίνει.
- Τα παλιά τα χρόνια ήταν αλλιώς, υπήρχαν άνθρωποι που δεν είχαν πάει πουθενά ούτε στο Ηράκλειο. Το έβλεπαν σαν βουνό να φύγουν από την Τύλισο.
- Πιστεύω ότι σιγά- σιγά αλλάζουν, όσο περνούν τα χρόνια κάποιες αλλάζουν
- Ας πούμε εγώ είχα πάει εκδρομή στις Σέρρες μόνη μου και σ' αυτό με παρακίνησε ο άντρας μου.
- Ναι αλλά εσύ είσαι από τις γυναίκες που το θέλεις, άλλες δεν θέλουν
- Ναι αλλά κι εγώ σκεφτόμουν πως θα αφήσω το σπίτι και τον άντρα μου 5 μέρες αλλά εκείνος μου είπε «μην σε νοιάζει για μένα»
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι θα μπορούσαμε να παρακινήσουμε τις γυναίκες?
- Πρέπει να το λες, να το λες μέχρι να το καταλάβουν. Το λέω και το ξαναλέω.
- ΚΛ: Με τον τρόπο αυτό όμως θα μπορούσαν να αλλάξουν κάποια πράγματα;
- Μικρά αλλά αλλάζουν
- Έχουμε δικαίωμα για κρουαζιέρες αλλά εγώ δεν θα μπορούσα να πάω μόνη μου με κάποιους αγνώστους, θα μπορούσαμε να μαζευτούμε κάποιες κυρίες από εδώ

για τρεις - τέσσερις μέρες να πηγαίναμε θα έπρεπε να πηγαίνουμε διακοπές αλλά όταν είναι να κάνουν τα χαρτιά τους δεν πηγαίνουν..

- Το μόνο που μπορεί να γίνει είναι να το λες, μέχρι να το καταλάβουν. Δεν ξεκουράνε.
- ΚΛ: Ίσως σκέφτονται την διαδικασία..
- Μπράβο αυτό σκέφτονται ότι πρέπει να κατέβουν στο Γάζι, να κάνουν τα χαρτιά τους.
- Όλα όπως ξαναείπαμε είναι θέμα χαρακτήρα..
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι μέσω της συμμετοχής της, η γυναίκα μπορεί να καλύψει τις προσωπικές ανάγκες της; Συμμετοχή δεν εννοούμε μόνο το να πάρει μέρος σε μια εκδρομή, σε μια δραστηριότητα αλλά να ασχολείται με κάτι παραπάνω, κάτι συλλογικό όπως συλλόγους ή να ασχολείται με τα κοινά. Τι ανάγκες πιστεύετε ότι καλύπτει η ίδια;
- Αυτό που παίρνει η κάθε γυναίκα από την συμμετοχή της είναι κυρίως η προσωπική ικανοποίηση ότι προσφέρει.
- Το ίδιο το άτομο ικανοποιείται που βοηθάει και προσφέρει στα κοινά.
- ΚΛ.: Τα νεαρά άτομα τι ανάγκες πιστεύετε ότι καλύπτουν μέσω των συλλόγων;
- Βοηθούν για το κοινό συμφέρον και για την κοινή ψυχαγωγία.
- ΚΛ.: Τι όφελος έχουν αυτοί οι ίδιοι από αυτό;
- Τι να σου πω τώρα... ψυχαγωγία τίποτα άλλο.
- ΚΛ.: Είναι ένας τρόπος διαφυγής και αυτός;
- Ναι και συμβάλλουν στη δική τους ψυχαγωγία.
- ΚΛ.: Τι θα ήταν αυτό που θα σας έκανε να μην συμμετέχετε σε κάτι; Που θα ήταν εμπόδιο; Είπατε ότι για παράδειγμα μια εκδρομή θα σας ενδιέφερε, τι είναι αυτό που δεν θα σας ενδιέφερε;
- Δεν το κατάλαβα αυτό...
- ΚΛ: Αν γινόταν κάποια δράση στο χωριό τι θα ήταν αυτό που θα σας έκανε να μην συμμετέχετε; Δηλαδή να πείτε εγώ δεν πάω εκεί... θα ήταν κάποιος που την διοργανώνει, κάτι που δεν θα σας ενδιέφερε καθόλου.
- Ίσως αυτός ο κάποιος που θα την διοργάνωνε να μην μου ενέπνεε εμπιστοσύνη.
- Να υπήρχε πρόβλημα.
- ΚΛ: Δηλαδή παίζει ρόλο και ποιός τη διοργανώνει;
- Όταν θεωρείς ότι δεν είναι σοβαρός..

- Παίζει μεγάλο ρόλο το ποιος διοργανώνει κάτι, αν έχουμε καλές σχέσεις μαζί του και κυρίως αν μας ενδιαφέρει το περιεχόμενο της δραστηριότητας
- Όταν είναι κάτι καλό, όπως θέατρο ή μουσικές παραστάσεις, πας και δεν σε ενδιαφέρει ποιος το διοργανώνει, βοηθάς..
- ΚΛ: Γενικότερα, έχουν γίνει διάφορες δράσεις στο χωριό, έχετε συμμετάσχει σε κάποιες από αυτές;
- Ναι ναι..
- ΚΛ: Ποιά ήταν η εμπειρία σας; Μπορείτε να μου αναφέρετε κάποιο παράδειγμα;
- Καλά ήταν, πολύ ωραία, ό,τι και να κάνουν τα παιδιά, το φέρνουν καλά εις πέρας εδώ και πολλά χρόνια.
- ΚΛ: Έχετε κάποια άσχημη εμπειρία; Κάτι που δεν σας άρεσε, το οποίο έγινε ή σταμάτησε; Ίσως κάποια αρνητική εμπειρία συμμετοχής σας σε κάποια εκδήλωση, σε κάποιο πρόγραμμα;
- Όχι, όχι τα παιδιά κουράζονται να μας το προσφέρουν... μα το κάνουν και τέλεια
- Το κάνουν με όρεξη
- Βάζουν όλη τους τη δύναμη
- ΚΛ: Μα εξάλλου το έχετε αναφέρει ξανά ότι εκτιμάτε αυτά που γίνονται εδώ γιατί δεν γίνονται και τόσο συχνά.. πηγαίνετε και διασκεδάζετε..
- Ναι, μα πρέπει.
- Πάμε και διασκεδάζουμε..
- Θεωρώ ότι πρέπει να συμμετέχουμε γιατί και τα παιδιά κουράζονται για να τα διοργανώσουν και διασκεδάζουμε πολύ..
- Σε όλα αυτά υπάρχουν και οι εξαιρέσεις.
- Πρέπει όμως να το κάνουμε γιατί τα παιδιά κουράζονται πολύ και για τη διασκέδαση μας.
- ΚΛ: Λοιπόν, από ότι φαίνεται το θέμα της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου των γυναικών της Τυλίσου το καλύψαμε επαρκώς.. στην προηγούμενη συνάντησή μας είχαμε μιλήσει για ομάδες εθελοντισμού που θα μπορούσαν να γίνουν, είχαν γίνει κάποιες συζητήσεις αν θυμάμαι καλά..
- Ναι είχαν γίνει, το είπαν σαν ιδέα αλλά τελικά δεν έγινε
- ΚΛ: Για ποιο λόγο δεν έγινε;
- Δεν ξέρω, δεν ξέρω.
- Το είπαν σαν ιδέα αλλά δεν ακούστηκε ξανά κάτι.
- ΚΛ: Ποια νομίζετε ότι θα ήταν τα οφέλη μιας τέτοιας ομάδας;

- Τα άτομα που έχουν ανάγκη θα είχαν βοήθεια
- ΚΛ: Κυρίως ποια άτομα έχουν ανάγκη;
- Κυρίως οι ηλικιωμένοι
- ΚΛ: Αν μπορούσατε μας είχατε πει ότι θα συμμετέχατε..
- Ναι, θα συμμετείχα βέβαια, δεν είμαι τώρα, βέβαια, να πηγαίνω, να έρχομαι όπως όταν ήμουν νέα, αλλά και τώρα όποιος με φωνάζει θα πάω.. θα το προσπαθούσα όσο μπορώ.. θα το έκανα.. αλλά έχω μεγαλώσει!
- ΚΛ: Εσύ Μ.;
- Και εγώ θα συμμετείχα, ναι.
- ΚΛ: Θεωρείτε ότι υπάρχει κάτι αρνητικό σε αυτό; Θα το δέχονταν οι άνθρωποι;
- Εξαρτάται.
- Οι κοπέλες που πηγαίνουν τους βοηθάνε πολύ, και τα ψώνια τους κάνουν και τα φάρμακα. Αυτή η πρόταση για δημιουργία εθελοντικής ομάδας είχε γίνει για το Σαββατοκύριακο που δεν λειτουργούν τα προγράμματα και η πρόταση είχε γίνει από τον παπά.
- ΚΛ: Αναφέρεστε στις κοπέλες που συμμετέχουν στα δύο προγράμματα που εφαρμόζονται;
- Ναι ναι.. είναι πολύ σημαντική η βοήθεια τους είναι κάτι πολύ καλό..
- ΚΛ: Αν υπήρχε ανάγκη θα δεχόσασταν βοήθεια από μία τέτοια ομάδα;
- Ναι ναι... βέβαια υπάρχουν άτομα που δεν θέλουν
- ΚΛ: Για ποιο λόγο;
- Δεν ξέρω, ξέρω έναν άνθρωπο που ενώ χρειάζεται βοήθεια, δεν θέλει.
- Εγώ πιστεύω ότι δεν θέλουν να τον λυπούνται.
- Ίσως δεν θέλει να μπαίνουν και ξένοι άνθρωποι στο σπίτι του.
- Δεν ξέρω...
- ΚΛ: Εσείς θα δεχόσασταν την βοήθεια, αν είχατε ανάγκη;
- Νομίζω πως ναι.. δεν μπορείς να πεις αν δεν το έχεις ζήσει αλλά νομίζω πως ναι
- Και εγώ νομίζω πως ναι... αλλά κυρίως θα στηριζόμασταν στα παιδιά μας.
- Οι περισσότεροι έχουν. κάποιον από την οικογένεια του να τον στηρίζει.
- Σιγά- σιγά έχουν δεχτεί τη βοήθεια από τρίτους γιατί τα παιδιά δουλεύουν, ίσως μένουν πιο μακριά.
- Σε καθημερινή βάση θα πρέπει να υπάρχει κάποιος να βοηθάει.
- Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι πληρώνουν φροντιστές για να έχουν καθημερινή βοήθεια.

- ΚΛ: Γενικότερα στον τομέα των ηλικιωμένων, φαίνεται ότι υπάρχουν πολλοί ηλικιωμένοι που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν και πιστεύω πως είναι πολύ καλή ιδέα να συζητηθεί ξανά το θέμα για να δημιουργηθεί μια τέτοια ομάδα.
- Κυρίως πιστεύω πως αυτοί οι άνθρωποι θέλουν επικοινωνία, μια καλημέρα να τους πεις.. θυμάμαι είχα την πεθερά μου στο σπίτι και όταν ερχόταν κανένας και της μιλούσε χαιρόταν πολύ και το ανέφερε συνέχεια πέρασε ο τάδε και με χαιρέτησε..
- Ναι και η δικιά μου η μαμά έτσι έκανε..
- Είναι σημαντικό για τον γέρο άνθρωπο το να καταλαβαίνει ότι κάποιος τον νοιάζεται, τον ακούει..
- ΚΛ: Ας ελπίσουμε ότι θα δημιουργηθεί μια εθελοντικής ομάδας. Μια τελευταία ερώτηση, την επόμενη εβδομάδα θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα όσων ειπώθηκαν εδώ, πιστεύεται ότι οι υπόλοιπες γυναίκες της Τυλίσου θα εκφέρουν προτάσεις για αυτά που συζητήσαμε; Θεωρείτε ότι θα συμμετείχαν σε μια τέτοια προσπάθεια;
- Μπορεί να ενθουσιαστούν στην αρχή και να πουν ότι θα συμμετέχουν.. Άλλες θα συμμετέχουν και άλλες όχι
- Ή κάποιες θα πάνε στην αρχή και μετά θα σταματήσουν..
- ΚΛ: Αυτό συμβαίνει συχνά;
- Ναι γιατί υπάρχουν και πολλές υποχρεώσεις.
- ΚΛ: Οι υποχρεώσεις τις κάνουν να σταματούν ή οι απογοητεύσεις;
- Και οι απογοητεύσεις είναι αλλά και οι υποχρεώσεις.
- ΚΛ: Ωραία.. νομίζω ότι τελειώσαμε. Θα τα πούμε την επόμενη Κυριακή στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων. Ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας και θα τα ξαναπούμε.
- Να είστε καλά.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΔΗΜΑΡΧΟ ΤΥΛΙΣΟΥ

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη στις 14:30, όπως είχε αρχικά συμφωνηθεί με τον Δήμαρχο. Πριν ξεκινήσει η συνέντευξη, υπενθυμίσαμε το λόγο της πραγματοποίησης αυτής της συνέντευξης και παρουσιάσαμε σύντομα τη δράση μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

(ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥ)

ΚΛ: Αρχικά θα θέλαμε να μας πείτε κάποια δημογραφικά στοιχεία, δικά σας, όπως ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, απασχόληση (αν και την ξέρουμε) κ.α.

- Γεννήθηκα το 1952 στη Τύλισο. Είμαι παντρεμένος, στο δεύτερο γάμο, με έναν γιό 12 χρονών. Η σύζυγος μου είναι σχολική σύμβουλος, νηπιαγωγός το αρχικό επάγγελμα. Και εγώ ασχολούμαι αποκλειστικά πλέον με τα δημαρχιακά. Παλαιότερα ήμουν υπάλληλος στο ταχυδρομείο, μετά που εκλέχθηκα έφυγα και ασχολήθηκα αποκλειστικά με την αυτοδιοίκηση και με τα αγροτικά. Κάποια στιγμή που δεν ασχολιόμουν με την αυτοδιοίκηση, δούλεψα ως ελεύθερος επαγγελματίας και με συνεργάτες κάναμε οικονομοτεχνικές μελέτες σε σχέση με προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήμουν 6-7 χρόνια ασφαλισμένος στο ΤΕΒΕ για αυτή τη δουλειά. Μετά που επανήλθα έκλεισα το γραφείο και ασχολήθηκα με τη δουλειά του Δημάρχου.

ΚΛ: Τι είδους εκπαίδευση έχετε, αν επιτρέπετε;

- Έχω τελειώσει το λύκειο, δηλαδή το παλιό γυμνάσιο, το νυχτερινό- οικονομικό.

ΚΛ: Μάλιστα. Είστε από την Τύλισο;

- Ναι, γεννήθηκα εδώ, μεγάλωσα εδώ και μένω εδώ. Μέχρι τα 12 πήγαινα εδώ σχολείο και μετά πήγα στο Ηράκλειο.

(1^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ)

ΚΛ: Ωραία, να περάσουμε τώρα στο θέμα των γυναικών, που είναι και ο λόγος της επίσκεψης μας. Αρχικά θα θέλαμε να μας μιλήσετε για την εκπαίδευση των γυναικών της κοινότητας και γενικότερα, τι έχετε παρατηρήσει ότι συμβαίνει σε αγροτικές περιοχές. Τι ίσχυε παλαιότερα και τι ισχύει τώρα, ποια είναι η διαφοροποίηση;

- Δε νομίζω ότι υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στην εκπαίδευση των γυναικών. Εκτιμώ ότι οι γυναίκες από μόνες τους έχουν αλλάξει κάποια πράγματα. Δεν έχει γίνει γενικότερα καμία σοβαρή προσπάθεια για την εκπαίδευση. Όταν λέτε όμως εκπαίδευση, τι εννοείτε;

ΚΛ: Εννοούμε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

- Δε νομίζω ότι έχουν αλλάξει και πολλά σημαντικά πράγματα όσον αφορά στην εκπαίδευση των γυναικών. Εκτιμώ ότι έχουν πάρει το πάνω χέρι στην κοινωνία (να το πούμε έτσι;) Όχι ακριβώς, αλλά έχουν καταξιωθεί από μόνες τους, ελάχιστα όμως πράγματα έχουν αλλάξει δραστικά ως προς την εκπαίδευση.

ΚΛ: Αναφέρατε ότι οι γυναίκες έχουν καταξιοθεί από μόνες τους. Τι πιστεύετε ότι συνέβη και άλλαξε η κατάσταση σε σχέση με παλαιότερα;

- Πιστεύω πως παλαιότερα δεν υπήρχε η εκπαίδευση καθόλου. Δεν υπήρχε η εκπαίδευση, όχι ως θεσμός, αλλά ως προς το ότι οι γονείς δεν βοηθούσαν τα κορίτσια να μορφωθούν. Σήμερα, όλοι οι γονείς προσπαθούν τα παιδιά τους να πάρουν όσο το δυνατόν καλύτερη εκπαίδευση και αυτή είναι η πιο μεγάλη αλλαγή. Όλοι προσπαθούν ανεξάρτητα το φύλο του παιδιού, και κυρίως όταν είναι κορίτσι προσπαθούν παραπάνω. Θεωρώ ότι η γυναίκα από τη στιγμή που μπήκε στην εκπαίδευση, άρχισε να χειραφετείται, άρχισε να παίρνει κάποιες γνώσεις, (γιατί οι γνώσεις είναι ένα σημαντικό θέμα στην ανθρώπινη ύπαρξη). Κατάλαβε ότι ο άνδρας δεν είναι το ισχυρό φύλο. Η προσωπική μου άποψη είναι ότι είμαστε ισάξιοι και οι απόψεις γύρω από το ισχυρό φύλο είναι λάθος αλλά είναι άποψη που υπάρχει εκατοντάδες χρόνια. Εκτιμώ ότι οι γυναίκες πολλές φορές έχουν αποδείξει ότι έχουν περισσότερες δυνατότητες από τους άντρες.

ΚΛ: Τι ανάγκες πιστεύετε ότι καλύπτει στις γυναίκες ο θεσμός της εκπαίδευσης και η επιμόρφωση γενικότερα;

- Σίγουρα δεν είναι μόνο οι οικονομικές ανάγκες, η βασική ανάγκη της γυναίκας ήταν το ότι θεωρούσε τον εαυτό της υποδεέστερο από τον άντρα και αυτό είναι μία ανάγκη που την κάλυψε μέσα από την γνώση και ένιωσε ότι τελικά δεν είναι. Θεωρώ ότι, αρχίζει να παίρνει το πάνω χέρι, όπως σας ανέφερα παραπάνω.

ΚΛ: Μάλιστα. Οι γυναίκες της Τυλίσου, κατά κύριο λόγο, τι επίπεδο εκπαίδευσης έχουν;

- Εξαρτάται από την ηλικία.

ΚΛ: Υπάρχει δηλαδή διαφοροποίηση ηλικιακά;

- Ναι. Οι παλιές γυναίκες έχουν κυρίως τελειώσει το δημοτικό και πολλές φορές ούτε αυτό και είναι πολλές αγράμματες. Μετά το 1960- 1965 οι γυναίκες αρχίζουν να μπαίνουν στην εκπαίδευση. Η σημερινή γυναίκα, γύρω στο 80%, επιδιώκει να μορφωθεί.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχει το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου, από τα νεαρά κορίτσια, στην Τύλισο;

- Όχι, δε νομίζω ότι υπάρχει το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου εδώ. Τουλάχιστον δε το έχω ζήσει καθόλου, ούτε έχω ακούσει κάτι σχετικό εδώ και 20 με 30 χρόνια. Σε άλλες περιοχές συμβαίνει αυτό συνειδητά, ενώ εδώ κάποια στιγμή που συνέβη αυτό έγινε από άτομα τα οποία είναι μειωμένης διανοητικής ικανότητας.

ΚΛ: Θεωρείτε ότι οι γυναίκες της Τυλίσου θα έδειχναν ενδιαφέρον για εκπαιδευτικά προγράμματα, για παράδειγμα εξειδικευμένων γνώσεων (υπολογιστές);

- Εκτιμώ ότι τα άτομα της νέας γενιάς θα ενδιαφερόντουσαν. Παλαιότερα, τη δεκαετία '80 – '90, είχαν γίνει πολλές προσπάθειες σε πάρα πολλούς τομείς και δεν υπήρξε ανταπόκριση. Εκτιμώ, όμως, ότι τα τελευταία χρόνια αρχίζει και υπάρχει μεγάλη ανταπόκριση και θεωρώ ότι μπορούν να προσφέρουν πολλά (τα προγράμματα).

ΚΛ: Τι θα μπορούσατε, εσείς ως Δήμος, να κάνετε σχετικά με αυτό;

- Έχουμε κάνει πράγματα κατά καιρούς. Για παράδειγμα, πέρσι πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια υπολογιστών και υπήρξε πολύ μεγάλη ανταπόκριση, σε σημείο που δεν είχαμε που να βάλουμε τα άτομα. Γενικά, εκτιμώ ότι χρειάζονται τέτοια προγράμματα στη κοινότητα.

(2^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)

ΚΛ: Στη συνέχεια θα θέλαμε να αναφερθούμε στην γυναίκα στην αγορά εργασίας. Όπως γνωρίζουμε τα τελευταία χρόνια είναι έντονη η δραστηριοποίηση της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Προηγουμένως αναφερθήκατε στους κύριους λόγους της ένταξης της. Αυτό που θα θέλαμε να μας πείτε, αρχικά, είναι ποια είναι η κύρια απασχόληση των γυναικών της Τυλίσου.

- Οι περισσότερες γυναίκες που διαμένουν στη Τύλισο είναι αγρότισσες αλλά υπάρχουν και γυναίκες που δουλεύουν στον ιδιωτικό τομέα και άλλες στον δημόσιο. Γενικά όσον αφορά στην εργασία, οι γυναίκες του χωριού εδώ, πιστεύω ότι είναι ενεργές. Η κοινωνία εδώ είναι θετική ως προς την κατεύθυνση να δουλεύουν οι γυναίκες, ελάχιστες είναι αυτές οι οποίες κάθονται πλέον σπίτι. Το θετικό είναι ότι βρισκόμαστε κοντά στο Ηράκλειο και πολλές μπορούν να πηγαινοέρχονται καθημερινά.

ΚΛ: Γνωρίζετε αν εργάζονται κυρίως με πλήρη ή με μερική απασχόληση;

- Εκτιμώ ότι η μεγαλύτερη πλειοψηφία ότι εργάζεται κυρίως πλήρως.

ΚΛ: Η επαγγελματική αποκατάσταση και γενικά η επαγγελματική τους πορεία, όσον αφορά στις θέσεις που καταλαμβάνουν, πιστεύετε ότι έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια;

- Βέβαια, έχει αλλάξει προς το καλύτερο για τις γυναίκες. Θεωρώ ότι καταλαμβάνουν σημαντικά πόστα, εφόσον το αξίζουν. Βέβαια συναντούν πολλές δυσκολίες στον εργασιακό χώρο, ιδιαίτερα τα νεαρά κορίτσια, ίσως από πολλούς και διάφορους

εργοδότες, καλούς ή κακούς. Είναι λίγο πιο δύσκολες οι συνθήκες για τη γυναίκα στο χώρο εργασίας ακόμα, εξαιτίας του φύλου.

ΚΛ: Οπότε θεωρείτε ότι υπάρχουν ακόμα κάποιες προκαταλήψεις στον τομέα αυτό.

- Ίσως προκαταλήψεις να τις πούμε, ίσως ρατσισμό ως προς τη γυναίκα, κάπως έτσι θα το χαρακτήριζα. Μια κομψή έκφραση.

ΚΛ: Γενικά έχετε παρατηρήσει κάποιους ανορθόδοξους τρόπους συμπεριφοράς ως προς τις γυναίκες όσον αφορά στο χώρο εργασίας;

- Κοίταξε στον αγροτικό τομέα, ο τρόπος συμπεριφοράς συνήθως δεν είναι και ο καλύτερος. Αν πάρεις ως παράδειγμα τα ζευγάρια μεταξύ τους, ο άντρας θεωρεί τη γυναίκα υποδεέστερη. Πιστεύω όμως, παρ' όλα αυτά, ότι στις κοινωνίες αυτές, τις αγροτικές, πολλές φορές η γυναίκα έχει το πάνω χέρι χωρίς να φαίνεται. Αν παρατηρήσεις, ο άντρας μπορεί να πάει στο καφενείο και να λέει διάφορα ενώ όταν μπεις στο σπίτι να καταλάβεις ότι η γυναίκα κάνει κουμάντο σε όλα (οικονομικά, σοβαρές αποφάσεις κ.α.).

ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχει κάτι το οποίο πρέπει να αλλάξει όσον αφορά στην επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών; Αν ναι, με ποιον τρόπο θα μπορούσε να γίνει αυτό;

- Είμαστε σε μία περίοδο ύφεσης για πολλούς λόγους , π.χ το ότι μπήκε στην αγορά εργασίας η γυναίκα χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν έπρεπε να γίνει, πλην όμως η ανεργία αυξήθηκε διότι μπήκε 50% παραπάνω εργατικό δυναμικό, η γυναίκα. Το ότι πρέπει να ξεπεραστεί αυτή η ύφεση για να υπάρχουν ικανοποιητικά αποτελέσματα στην αγορά εργασίας. Είναι κοινά αποδεκτό, αλλά εγώ βλέπω ότι θα επιδεινωθεί και θα υπάρξει μεγαλύτερη μείωση των θέσεων εργασίας.

ΚΛ: Έχετε ενθαρρύνει κάποιες γυναίκες της κοινότητας ώστε να συμμετέχουν σε επιχειρησιακά προγράμματα;

- Όχι, εδώ στη Τύλισο δεν έχει υπάρξει τέτοιου είδους ενθάρρυνση αλλά δεν υπήρξαν και οι ανάλογες πρωτοβουλίες. Για να ενθαρρύνεις κάποιον πρέπει να υπάρχει η πρωτοβουλία, το να τον σπρώξεις και να το βάλεις κάπου, δεν θα το θέλει και ο ίδιος και θα αποτύχει. Βέβαια, ο γυναικείος συνεταιρισμός του Μαράθου, όταν έφτασε σε ένα σημείο X δε διστάσαμε να τους βοηθήσουμε και να τους παραχωρήσουμε και ένα κτήριο του Δήμου. Γενικά όπου μπορούμε βοηθάμε στα πλαίσια του Δήμου και στα πλαίσια του εφικτού, και αν εμφανιστεί στη Τύλισο είμαστε πρόθυμοι να βοηθήσουμε. Εμείς πάντως ενημερώνουμε για ότι προγράμματα υπάρχουν κατά καιρούς, υπάρχει ενδιαφέρον από την μεριά μας αλλά δεν ενδιαφέρονται οι ίδιοι οι

κάτοικοι. Θα μπορούσαμε να κάνουμε πολλά πράγματα αλλά υπάρχουν κάποιες δυσκολίες.

(3^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ)

ΚΛ: Ωραία. Αλλάζοντας θέμα, ας περάσουμε στο κομμάτι της υγείας της γυναίκας και του γυναικολογικού. Τι ενέργειες έχετε κάνει μέχρι στιγμής ή σκοπεύετε να κάνετε για την προώθηση της υγείας των γυναικών της κοινότητας;

- Πρέπει να γνωρίζετε τις ενέργειες που έχουν γίνει, δε νομίζω να χρειάζεται να τα επαναλάβω, ήδη η προσπάθεια να αναβαθμιστεί το ιατρείο είναι σημαντική. Μετά από την αναβάθμιση του ιατρείου πιστεύω ότι οι γυναίκες θα έχουν έναν καλύτερο χώρο να πηγαίνουν, παρότι είναι σε κεντρικό σημείο αυτό ξεπερνιέται. Θα ήθελα όμως να έχω και προτάσεις για θέματα υγείας και για το περιφερειακό ιατρείο. Ό,τι άλλο χρειαστεί να βελτιωθεί εμείς είμαστε πρόθυμοι να το βελτιώσουμε.

ΚΛ: Γενικά πιστεύετε ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας είτε εντός είτε εκτός της κοινότητας;

- Εντός της κοινότητας είναι δύσκολο να τις χρησιμοποιήσουν ειδικά για τα γυναικολογικά. Εκτιμώ ότι με πολύ δυσκολία μπορέσαμε και βρήκαμε κάποιες γυναίκες για να εξεταστούν στο γυναικολογικό ιατρείο, διότι οι περισσότερες είναι γυναίκες που έχουν να επισκεφτούν γιατρό πάρα πολλά χρόνια και αυτό είναι ένα πρόβλημα. Εκτιμώ όμως, ότι με την πάροδο του χρόνου και φεύγοντας η γενιά η δική μου, οι γυναίκες θα είναι πιο αποτελεσματικές πάνω σε αυτόν τον τομέα. Η γενιά όμως η δική μου και πριν από εμένα είναι δύσκολο να τις βγάλεις από το σπίτι για τον γυναικολόγο, παρά τα όποια προβλήματα.

ΚΛ: Γενικά όμως απευθύνονται σε γιατρούς;

- Ούτε γενικά δεν απευθύνονται σε γιατρούς. Εκτιμώ ότι μέσα στη κοινότητα έχει ένα βαθμό δυσκολίας 7 και στην πόλη ένα βαθμό δυσκολίας 5. Δηλαδή, πάλι δυσκολεύονται και πρέπει να φτάσει το πράγμα στο απροχώρητο για να πάνε οι γυναίκες κάποιας ηλικίας στο γιατρό. Δηλαδή από εκεί και πέρα, οι ηλικίες κάτω των 30 επισκέπτονται πολύ ευκολότερα και αντιμετωπίζουν το πρόβλημα ως έχει, ενώ οι υπόλοιπες το αντιμετωπίζουν ως ταμπού.

ΚΛ: Για ποιο λόγο θα λέγατε ότι μεγαλύτερες ηλικίες δεν πάνε στον γιατρό; Τι είναι αυτό που τις εμποδίζει;

- Πιστεύω ότι είναι πολλά τα αίτια. Από τη μία είναι η ελλιπής μόρφωση, από την άλλη είναι το ότι έζησαν σε μία εποχή που υπήρχαν πολλά ταμπού. Όλα πάντως είναι

σε σχέση με την γνώση, την παιδεία και την μόρφωση γενικότερα. Κάτι το οποίο λείπει σε μία μερίδα των γυναικών της κοινότητας και γι' αυτό έχουμε αυτό το φαινόμενο.

ΚΛ: Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι φόβοι των γυναικών;

- Γενικά, ότι έχει σχέση με τα γυναικολογικά πάει κατευθείαν το μυαλό τους στο σεξουαλικό, λόγω των ταμπού που υπήρχαν. Ας πούμε, εγώ όταν ήμουν μικρός θυμάμαι ότι το να μιλήσω σε ένα κορίτσι ήταν πρόβλημα. Σε όλο το δημοτικό δεν μιλούσαμε με τα κορίτσια ενώ ήμασταν στην ίδια τάξη και ήταν μία περίοδος που η δασκάλα μας είχε απαγορεύσει να κάνουμε παρέα άνω των δύο ατόμων, μία τραυματική εμπειρία. Ύστερα από ομηρικές μάχες γονέων αποσύρθηκε αυτή η απόφαση.

ΚΛ: Έχετε παρατηρήσει τι ασθένειες φοβούνται οι γυναίκες της Τυλίσου;

- Δεν έχω παρατηρήσει κάτι σχετικό. Συνήθως στις μέρες μας όλοι φοβούνται τον καρκίνο και νομίζω ότι αυτό συμβαίνει στο σύνολο του πληθυσμού, όχι αποκλειστικά για τις γυναίκες, λόγω του ότι είναι μία ασθένεια η οποία δεν θεραπεύεται.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι θα συμμετείχαν σε προγράμματα ενημέρωσης γύρω από θέματα υγείας;

- Από παλιά έχουμε κάνει τέτοια προγράμματα και άλλοτε συμμετέχουν και άλλοτε όχι. Εξαρτάται από την κινητοποίηση και την ενημέρωση που θα κάνεις, αν και μία μερίδα γυναικών μεγάλης ηλικίας ούτως ή άλλως δεν θα συμμετέχει. Όσο βέβαια πάμε σε ηλικίες μικρότερες πιστεύω ότι θα συμμετέχουν.

(4^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ)

ΚΛ: Μάλιστα. Όσον αφορά στον ελεύθερο χρόνο των γυναικών μίας αγροτικής περιοχής, πιστεύετε ότι οι καθημερινές ασχολίες τους επιτρέπουν την ύπαρξη ελεύθερου προσωπικού χρόνου;

- Θα έλεγα ότι είναι αρκετά δύσκολο. Για παράδειγμα μία παντρεμένη γυναίκα με δύο παιδιά έχει ελάχιστο ελεύθερο χρόνο, διότι αν δουλεύει ο άντρας της 8 ώρες, εκείνη πρέπει να δουλεύει 12 με 14. Και αυτόν τον ελάχιστο χρόνο που μπορεί να έχει, δεν ξέρει που να τον διαθέσει, διότι δεν έχει που να πάει εκτός από το να πάει σε μία γειτόνισσα να πιεί έναν καφέ. Σε άλλα χωριά για παράδειγμα πάνε στα καφενεία οι γυναίκες, σε εμάς εδώ δεν πάνε. Είναι θέμα της κάθε κοινωνίας.

ΚΛ: Υπάρχει ακόμα αυτό....

- Ναι, είναι θέμα το πώς μεγαλώσανε, το πώς συνηθίσανε και σε άλλα χωριά υπήρχε από παλιά.

ΚΛ: Ουσιαστικά, πιστεύετε ότι εδώ δεν αξιοποιούν τον ελεύθερο τους χρόνο;

- Όχι, δεν τον αξιοποιούν. Στα πλαίσια της Τυλίσου δεν συμβαίνει αυτό.

ΚΛ: Εκτός κοινότητας, τι συμβαίνει;

- Ούτε εκτός νομίζω, σπάνια. Μόνο οι νέες γυναίκες που έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν και να πάνε στο Ηράκλειο. Οι γυναίκες ηλικίας πέρα των 35 με 40 δεν νομίζω ότι αξιοποιούν τον χρόνο τους κατάλληλα.

ΚΛ: Πιστεύετε όμως ότι θα θέλανε να κάνουν κάτι τέτοιο, αν υπήρχαν οι κατάλληλες δομές;

- Ίσως να θέλανε αλλά δεν υπάρχουν και οι κατάλληλες συνθήκες, και δεν υπάρχει ο χρόνος ο δικός τους. Αλλά εκτιμώ ότι δεν υπάρχει γυναίκα που να μην θέλει να αξιοποιήσει λίγο ελεύθερο χρόνο.

ΚΛ: Τι θα μπορούσε να γίνει για αυτό;

- Ένα στέκι γυναικών, θα ήταν κάτι το ιδανικό.

ΚΛ: Όταν λέτε στέκι, τι εννοείται;

- Ένα στέκι, όχι ακριβώς καφενείο, κάτι σαν λέσχη γυναικών, όπως είναι ο σύλλογος γυναικών που είναι κάτω στο δημοτικό και είναι δυσπρόσιτος. Εκτιμώ ότι μία καλύτερη λειτουργία κάποιας οργανωμένης δράσης θα μπορούσε να προσελκύσει αρκετές γυναίκες.

ΚΛ: Αν υπήρχε ενδιαφέρον, θα ήταν κάτι το οποίο εσείς θα υποστηρίζατε;

- Ναι, φυσικά και θα το υποστήριζα.

(5^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

ΚΛ: Γενικά, οι γυναίκες της κοινότητας σε ποιους χώρους μαζεύονται ώστε να μπορούν να συζητήσουν, να ανταλλάξουν ιδέες και να ενημερωθούν;

- Σε γάμους, σε κηδείες, σε μνημόσυνα (γέλια) και γενικότερα στην εκκλησία. Νομίζω ότι δεν υπάρχει κάποιος άλλος χώρος. Η εκκλησία είναι μία διέξοδος για τις γυναίκες σε αυτές τις κοινωνίες, ειδικά τις γιορτινές μέρες του Πάσχα, των Χριστουγέννων κ.α. Δε νομίζω ότι υπάρχει κάποιος άλλος χώρος.

ΚΛ: Αυτό ισχύει και για τις νεότερες ηλικίες;

- Στις νεότερες ηλικίες εκτιμώ ότι υπάρχουν χώροι. Ας πούμε, τα νέα κορίτσια τα συναντάς στις καφετέριες και εδώ και στο Ηράκλειο. Ειδικά, τώρα το Πάσχα που

έρχονται πολλοί από το Ηράκλειο παρατηρείς ότι τα κορίτσια μαζεύονται σε δημόσιους χώρους. Η νοοτροπία έχει αλλάξει εντελώς για τα άτομα κάτω των 30.

ΚΛ: Πως πιστεύετε ότι επικοινωνούν μεταξύ τους; Δηλαδή, πως μαθαίνουν τα νέα της κοινότητας και των κατοίκων της;

- Την Βασιλειάδη την έχεις ακουστά; (γέλια) δεν είναι δύσκολο, είναι πολύ εύκολο. Ειδικά, σήμερα, που υπάρχουν τα τηλέφωνα η μία ενημερώνει την άλλη. Τα πάντα όμως μαθαίνονται σε μία κλειστή κοινότητα όπως η Τύλισος. Νομίζω, ότι το «κουτσομπολιό» για τις γυναίκες είναι διαχρονικό, παγκόσμιο και το εύκολο.

ΚΛ: Μάλιστα. Μεταξύ τους υπάρχει αλληλοβοήθεια, αλληλοϋποστήριξη και γενικότερα συνοχή;

- Δε νομίζω ότι μεταξύ των γυναικών υπάρχει αλληλοβοήθεια τις σημερινές μέρες. Αυτό είναι κάτι το οποίο το έχω διαπιστώσει σε ουκ ολίγες περιπτώσεις. Βέβαια, ούτε μεταξύ των αντρών υπάρχει αλλά μεταξύ των γυναικών είναι πιο έντονο. Εκτιμώ ότι πάντα υπάρχει μία αντιπαλότητα μεταξύ τους.

ΚΛ: Μιλάτε γενικά;

- Ναι γενικά μιλάω, όχι συγκεκριμένα για την Τύλισο;

ΚΛ: Στην Τύλισο, τι έχετε παρατηρήσει σχετικά με αυτό;

- Θα μπορούσα να πω ότι ισχύει το ίδιο. Εντάξει, το να βοηθήσει η μία την άλλη είναι σχετικό, εξαρτάται το πού και τί. Δε βλέπω κάτι το διαφορετικό, το οποίο πρέπει να αναφέρω.

ΚΛ: Πιστεύετε, ότι είναι κάτι το οποίο πρέπει να αλλάξει;

- Αυτό αλλάζει μέσα από την ίδια την κοινωνία, μέσα από την καθημερινή ζωή, τις συνήθειες και τις αλλαγές των γενιών. Όμως, εκτιμώ ότι στις πόλεις ήδη έχει αρχίσει να αλλάζει προς το χειρότερο. Κάθονται σε μία πολυκατοικία και δεν ξέρει ο ένας τον άλλον. Στην Τύλισο τα πράγματα είναι λίγο καλύτερα, σχετικά με αυτό. Δηλαδή αν ακούσεις τον διπλανό σου να φωνάζει, θα πας να τον βοηθήσεις, για να μάθεις κιόλας τι συμβαίνει.

(6⁰² ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

ΚΛ: Καταλαβαίνω τι εννοείται. Όσον αφορά τώρα, στη θέση και το ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια και ευρύτερα στη κοινότητα, πιστεύετε ότι έχει αλλάξει σε σχέση με παλαιότερα;

- Πιστεύω ότι η γυναίκα έχει ανεξαρτητοποιηθεί περισσότερο σε σχέση με παλαιότερα. Πάντα όμως, ο ρόλος της γυναίκας μέσα στην οικογένεια ήταν καταλυτικός. Είναι αυτό που σας είπα και στην αρχή, ότι η πλειοψηφία των γυναικών μέσα στην οικογένεια έχουν το πάνω χέρι και ας μην φαίνεται.

ΚΛ: Τι έχετε να πείτε όσον αφορά στις υποχρεώσεις τους και στα δικαιώματά τους;

- Υποχρεώσεις έχουν πολλές, δικαιώματα λίγα πιστεύω.

ΚΛ: Αναφέρεστε στη σημερινή εποχή;

- Στη σημερινή εποχή, ακόμα περισσότερο. Υποχρεώσεις πολλές, το σπίτι, η εργασία, τα παιδιά.. ενώ τα δικαιώματα είναι πολύ λιγότερα. Θεωρώ ότι τώρα αρχίζουν να δίνουν δικαιώματα στις γυναίκες και να δείτε που κάποια στιγμή θα έχετε μόνο εσείς και δεν θα έχουμε εμείς κανένα (γέλια).

ΚΛ: Υπάρχουν κάποιες παραδόσεις ή έθιμα που να σχετίζονται άμεσα με το γυναικείο φύλο;

- Δεν νομίζω ότι υπάρχει κάτι συγκεκριμένο. Θεωρώ ότι πρέπει να είναι και κάτι συνταρακτικό για να στο πω και δεν υπάρχει κάτι τέτοιο.

ΚΛ: Η γυναίκα, όπως γνωρίζουμε, κατέχει το ρόλο της μητέρας, της συζύγου, της εργαζόμενης και πολλούς άλλους ρόλους. Σχετικά με αυτό, παρατηρείται κάποια διαφοροποίηση της Τυλίσου σε σχέση με το αστικό κέντρο του Ηρακλείου;

- Υπάρχει ακόμα διαφορά, όχι μεγάλη αλλά υπάρχει ακόμα διαφορά. Οι γυναίκες στο αστικό κέντρο, είναι πιο ελεύθερες, πιο χειραφετημένες, διασκεδάζουν ευκολότερα, χρησιμοποιούν κατάλληλα τον ελεύθερο χρόνο τους, ενώ εδώ είναι λίγο πιο σφικτά τα πράγματα. Αλλά οι διαφορές δεν είναι πια τεράστιες όπως του παρελθόντος. Εδώ η νέα γυναίκα μπορεί να πάρει το αυτοκίνητο της και να κάνει τα ίδια πράγματα οποιαδήποτε στιγμή στο Ηράκλειο, το θέμα είναι αν μπορεί να το κάνει αυτό.

ΚΛ: Θεωρείτε ότι είναι θέμα χρόνου;

- Όλα αυτά είναι θέμα χρόνου και διάθεσης όπως σας είπα.

(7⁰² ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ)

ΚΛ: Σχετικά με αυτό, ας μιλήσουμε για τη συμμετοχή των γυναικών. Τι σημαίνει για τη γυναίκα της Τυλίσου η έννοια συμμετοχή; Συμμετέχουν σε δράσεις;

- Εκτιμώ πως όχι.

ΚΛ: Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

- Ειλικρινά θα ήθελα να συμμετέχουν περισσότερο, αλλά ίσως δεν τους δίνεται το κατάλληλο έναυσμα, δεν θέλουν, υπάρχουν άλλες σκοπιμότητες και προτεραιότητες για τις ίδιες. Ειλικρινά όμως, προσωπικά, θα ήθελα οι γυναίκες της Τυλίσου να συμμετέχουν περισσότερο. Ίσως να έχουν απογοητευτεί, γιατί ορισμένες φορές που κάποιες γυναίκες ξεκίνησαν να συμμετέχουν σε δράσεις δεν εκπλήρωσαν τις προσδοκίες τους. Υπάρχουν πάρα πολλοί λόγοι που δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε ένα βασικό αίτιο.

ΚΛ: Θεωρείτε, λοιπόν, ότι είναι πάρα πολλοί οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την συμμετοχή των γυναικών, σωστά;

- Ναι και δεν θεωρώ ότι είναι ίδιοι για όλες.

ΚΛ: Μάλιστα. Το προφίλ των γυναικών που συμμετέχουν, ποιο πιστεύετε ότι είναι;

- Εκτιμώ ότι αυτές που συμμετέχουν είναι οι περισσότερες εργαζόμενες γυναίκες, που έχουν παραπάνω μόρφωση από τη πλειοψηφία. Υπάρχουν όμως γυναίκες με πολλά περισσότερα προσόντα που δεν συμμετέχουν, ενώ θα έπρεπε. Είναι όμως χιλιάδες οι πιθανοί λόγοι που δεν το κάνουν.

ΚΛ: Είναι κάτι συγκεκριμένο το οποίο έχετε παρατηρήσει;

- Όχι.

ΚΛ: Όταν υπάρχει συμμετοχή, κυρίως τι δράσεις αφορά αυτή η συμμετοχή τους;

- Ειλικρινά, δεν έχω παρατηρήσει κάτι σχετικό. Αλλά θα ήθελα πολύ να μάθω, και αν παρατηρήσετε κάτι θα ήθελα να μου το πείτε, έτσι ώστε να μπορέσω να τις σπρώξω – παρακινήσω και εγώ με τη σειρά μου, γιατί ειλικρινά θα το ήθελα οι κάτοικοι της Τυλίσου να συμμετέχουν παραπάνω.

ΚΛ: Δηλαδή, πιστεύετε ότι χρειάζεται να δοθούν κάποια κίνητρα ;

- Δε ξέρω ακριβώς τι πρέπει να γίνει. Εκεί είμαι αδιάβαστος, από λίγο έως πολύ. Πάντα όμως χρειάζεται κίνητρο για να κάνει κάποιος κάτι, είτε άντρας είτε γυναίκα. Το θέμα είναι αν το κίνητρο είναι θεμιτό ή αθέμιτο. Αυτό που πρέπει να γίνει είναι να υπάρχουν θεμιτά κίνητρα και να μην επηρεάζονται από τα προσωπικά τους συμφέροντα. Για παράδειγμα, θα προτιμούσα μία γυναίκα να μπει στο δημοτικό συμβούλιο, γιατί πραγματικά θέλει να προσφέρει και όχι επειδή θα μπορέσει από αυτή τη θέση να διορίσει τα παιδιά της. Εκεί είναι η διαφορά.

ΚΛ: Τι ανάγκες μπορεί να καλύψει η γενικότερη συμμετοχή των γυναικών, είτε στα κοινά είτε σε συλλόγους είτε σε διάφορες δράσεις;

- Θεωρώ ότι είναι κάποια πράγματα τα οποία δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε από μόνοι μας οι άντρες. Ένα γυναικείο μυαλό (για αυτό το λένε και γυναικείο επειδή

είναι κάτι παραπάνω από το αντρικό) , μια γυναικεία προσωπικότητα σε οποιαδήποτε δράση θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ καλό και προσφέρει μία διαφορετική οπτική των πραγμάτων.

ΚΛ: Όσον αφορά στις δικές τους ανάγκες;

- Φυσικά και καλύπτει και δικές τους ανάγκες. Όταν κάποια αποφασίσει να συμμετέχει σε μία δράση ή οπουδήποτε αλλού, έχει μία εσωτερική ανάγκη. Τώρα, αν αυτή η ανάγκη είναι οικονομική, προβολής ή αν είναι να προσφέρει λίγο, διαφέρει και δεν λαμβάνεται υπόψη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα μοντέλα που συμμετέχουν στην πολιτική ζωή. (γέλια) Γενικά θεωρώ την παρουσία της γυναίκας πολύ σημαντική, με βάση όμως αξιοκρατικά κριτήρια και όχι για παράδειγμα την ομορφιά.

ΚΛ: Σε όλους τους τομείς ενδιαφερόντων πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

- Σε όλους τους τομείς αν όχι ισότιμα αλλά καλύτερα οι γυναίκες, μπορούν να προσφέρουν πολλά. Το λέω και το πιστεύω πραγματικά.

ΚΛ: Με ποιους τρόπους θα μπορούσατε να ευαισθητοποιήσετε τις γυναίκες της κοινότητας για να συμμετέχουν σε όλους τους τομείς;

- Θα προτιμούσα να γίνει μία ομάδα ατόμων που να μου υποδείξει τους τρόπους παρά να τους πω εγώ. Εγώ αντιπροσωπεύω μία συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, ενώ μία ομάδα ατόμων που θα περιέχει και νεαρά άτομα θα είναι πιο εύκολο να μου υποδείξει νέους τρόπους προσέλευσης.

ΚΛ: Από ότι έχω παρατηρήσει, γενικά, είστε πρόθυμος στο να ακούτε νέες ιδέες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

- Φυσικά, και αν μπορώ να τις εφαρμόσω τόσο το καλύτερο. Διότι κάποια πράγματα δεν είναι εφικτά και πολλές φορές το σύστημα σε απογοητεύει. Η γραφειοκρατία πολλές φορές σε απογοητεύει, αν και κάποιες φορές χρειάζεται γιατί εμποδίζει αρκετούς να δουλεύουν για προσωπικό τους όφελος.

ΚΛ: Καταλαβαίνω απόλυτα. Τελειώνοντας θα θέλαμε να μας κάνετε ένα γενικό σχόλιο για τις γυναίκες της Τυλίσου.

- Μου βάζεις δύσκολα. Κοίτα, όσα χρόνια ασχολούμαι με τα κοινά, γενικά είμαι ευχαριστημένος. Ελάχιστες είναι οι γυναίκες της κοινότητας που με έχουν απογοητεύσει. Οι περισσότερες έχουν μυαλό, οξύνιοια πνεύματος και κρίνουν σωστά. Έχω άριστες σχέσεις με το γυναικείο φύλο της κοινότητας αλλά εκτιμώ ότι θα μπορούσαν να προσφέρουν πολλά περισσότερα από ότι έχουν δώσει μέχρι τώρα.

(ΚΛΕΙΣΙΜΟ)

ΚΛ: Ωραία. Εάν δεν έχετε κάτι ακόμα να προσθέσετε, πιστεύω ότι έχουμε καλύψει όλα τα σχετικά θέματα με το γυναικείο φύλο.

- Ναι, και εγώ το ίδιο πιστεύω.

ΚΛ: Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για τον χρόνο που μας διαθέσατε.

- Ευχαρίστησή μου. Ελπίζω η έρευνα αυτή να έχει τα αποτελέσματα που περιμένετε και να μας δείξει τι πρέπει να κάνουμε.

ΚΛ: Και εμείς το ίδιο ελπίζουμε. Θα φανεί στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων.(γέλια) Καλό μεσημέρι να έχετε, και πάλι σας ευχαριστούμε.

- Στο κάλο να πάτε.

ΚΛ: Ευχαριστούμε πολύ, γεια σας.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΠΡΟΕΔΡΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

(ΕΙΣΑΓΩΓΗ)

ΚΛ: Καταρχήν θα θέλαμε να μας πείτε κάποια πράγματα για σας, την ηλικία σας, την οικογενειακή κατάσταση και γενικότερα δημογραφικά στοιχεία

- Λένε πως «άμα μια γυναίκα πει την ηλικία της μπορεί να πει τα πάντα»

ΚΛ: ωραία...

- Έχω γεννηθεί το 1962, δηλαδή είμαι 46 χρονών.

ΚΛ: Μιλήστε μας λίγο παραπάνω για εσάς.

-Έχω 2 παιδιά, 2 κορίτσια, είμαι παντρεμένη ακόμα και μένω εδώ στη Τύλισο

ΚΛ: Καλό αυτό...

- Ναι, καλό είναι...είναι απορία πολλών που με ρωτάνε αν είμαι ακόμα με τον Σταύρο. Είμαι πολλά χρόνια παντρεμένη, σχεδόν 30 χρόνια.

(1^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ)

ΚΛ: Ας περάσουμε τώρα στους κύριους άξονες της συνέντευξης. Όσον αφορά στη γυναίκα και την εκπαίδευση, τι ίσχυε παλιότερα και τι πιστεύετε ότι άλλαξε; Παλιότερα εκπαιδευόντουσαν οι γυναίκες;

- Πιστεύω ότι εξαρτάται από το περιβάλλον που έχουν μεγαλώσει οι γυναίκες. Ή ακόμα και τα αγόρια όχι μόνο οι γυναίκες. Δηλαδή τι ορίζουν οι γονείς, τι καθορίζουν για τα κορίτσια της οικογένειας ή για τα αγόρια. Δε νομίζω να έχει αλλάξει κάτι. Όταν μια γυναίκα θέλει να μορφωθεί δε νομίζω να εμποδίζεται από την οικογένεια της, ούτε μπορούσαν να την εμποδίσουν στο παρελθόν. Ίσως να ήταν επιλογές, οι οποίες να βόλευαν και τους γονείς και τα κορίτσια. Δηλαδή όταν λέμε παλιότερα, πολύ παλιά μια γυναίκα έπρεπε γρήγορα να παντρευτεί έτσι ώστε να φύγει από το σπίτι της, να αξιοποιήσει τη ζωή της, να μη πέσει σε «παραπτώματα» έτσι ώστε να μη στιγματιστεί κοινωνικά. Αλλά η μόρφωση στη γυναίκα δε νομίζω ότι είναι θέμα ηλικίας ή οικογενειακής κατάστασης. Οποιαδήποτε στιγμή κάποιος θέλει να μορφωθεί, θα μορφωθεί, αυτή είναι η άποσή μου. Ούτως ή άλλως υπάρχουν σήμερα πολλές ευκαιρίες με τα προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης και τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας που όπως γνωρίζετε υπάρχουν στη Τύλισο. Και μπορούν οποιοδήποτε ανεξαρτήτως ηλικίας να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και να πάρουν απολυτήριο λυκείου και αν θέλουν να συνεχίσουν στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης. Είναι κάποιες γυναίκες τις οποίες τις γνωρίζω που έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους, παντρεμένες με παιδιά και εγγόνια και τα πάνε πάρα πολύ καλά. Άρα δε νομίζω να υπάρχει κάποιος φραγμός από την οικογενειακή κατάσταση για την εκπαίδευση.

ΚΛ: Δηλαδή πιστεύετε ότι αν η γυναίκα θέλει, ανεξάρτητα από την εποχή ή την οικογενειακή κατάσταση, μπορεί να τα καταφέρει.

- Αυτό πιστεύω

ΚΛ: Δηλαδή η οικογένεια δεν μπορεί να τις εμποδίσει; Ας πούμε λόγω κάποιου επιθυμητού γάμου απ' τη μεριά των γονέων;

- Αν κάτσουμε να εξετάσουμε τις περιπτώσεις, θα πρέπει να τις εξετάσουμε στατιστικά. Αλλά εφόσον ρωτάτε τα «πιστεύω» μου, πιστεύω ότι αν κάποια θέλει μπορεί να συνεχίσει τις σπουδές της και να μορφωθεί μέχρι εκεί που θέλει σε οποιοδήποτε τομέα.

ΚΛ: Συγκεκριμένα στη Τύλισο, αυτό συνέβαινε παλιότερα;

- Δεν μπορώ να σας απαντήσω για την Τύλισο, γιατί στη Τύλισο μένω τα τελευταία 15 χρόνια σήμερα πάντως συμβαίνει. Πάρα πολλές κοπέλες που έχουν οικογένεια συνεχίζουν τις σπουδές τους και στην ανώτερη εκπαίδευση και στη ανώτατη. Δεν

μπορώ να πω ότι υπάρχει περιορισμός στον τόπο. Δε νομίζω να υπήρχαν κάποιες γυναίκες στη Τύλισο που να ήθελαν να μορφωθούν και να υπήρχε περιορισμός. Ήταν και είναι, πιστεύω, τα «θέλω» της κάθε γυναίκας. Τι θέλει η καθεμιά από τη ζωή της, τι την εκφράζει. Δε νομίζω να την εμπόδιζε η εγκατάστασή της, η διαμονή της στη Τύλισο, είτε έχουν συνάψει γάμο είτε όχι. Έχει να κάνει βέβαια, η οικογένεια που μεγαλώνει ένα παιδί. Πως μεγαλώνει, με τι αρχές, ποιες είναι οι προτεραιότητες που προτείνουν οι γονείς στα παιδιά τους, έχει να κάνει με αυτό. Αλλά ξαναλέω ότι είναι στη θέληση του ατόμου, τι προτεραιότητες και τι επιλογές δίνει ο ίδιος στον εαυτό του.

ΚΛ: Εδώ στη Τύλισο γνωρίζεται αν υπάρχει το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου από τα κορίτσια;

- Απ' όσο γνωρίζω, όχι. Δεν υπάρχει αυτό το φαινόμενο. Όταν λέτε εγκατάλειψη του σχολείου τι ακριβώς εννοείται; Σε ποια βαθμίδα;

ΚΛ: Αναφερόμαστε γενικότερα, σε οποιαδήποτε βαθμίδα. Ποιοι πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να είναι οι λόγοι;

- Οι λόγοι είναι πάρα πολλοί που κάποιος μπορεί να μη συνεχίσει τις σπουδές του. Δεν είναι συγκεκριμένοι οι λόγοι. Άλλοι μπορεί να θέλουν να εργαστούν, άλλοι μπορεί να θέλουν να ακολουθήσουν κάτι άλλο. Αλλά έτσι χωρίς λόγο δε νομίζω να υπάρχει. Τουλάχιστον δεν το γνωρίζω ούτε σε αγόρι ούτε σε κορίτσι. Έχουν άλλες επιλογές δραστηριοτήτων, δε μένουν άπραγοι.

ΚΛ: Δεν εννοούμε να μένουν άπραγοι απλά να εγκαταλείπουν για κάποιους λόγους. Σίγουρα υπάρχουν κάποιοι λόγοι, απλά σας ρωτάω αν γνωρίζετε.

- Δε γνωρίζω κάτι τέτοιο.

(2^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)

ΚΛ: Μετά την εκπαίδευση έρχεται και η επαγγελματική αποκατάσταση. Τι συνέβαινε παλιότερα; Οι γυναίκες εργάζονταν;

- Παλιότερα εργάζονταν περισσότερο απ' ότι τώρα.

ΚΛ: Περισσότερο;

-Ναι, αν κάποια γυναίκα ήθελε να δουλέψει, είχε τον τρόπο να επιλέξει το είδος της απασχόλησης που της αναλογούσε βάσει των ικανοτήτων και της μόρφωσής της. Σήμερα υπάρχει κάτι άλλο το οποίο το γνωρίζετε εσείς καλύτερα από μένα. Δεν επιθυμούμε να εργαστούμε σε κάτι άλλο πέραν από την ειδικότητα στην οποία έχουμε καταρτιστεί ή μορφωθεί. Αλλά όταν κάποια γυναίκα θέλει να δουλέψει,

μπορεί να δουλέψει δε νομίζω να είναι εμπόδιο η σημερινή περίοδος που διανύουμε ή στο παρελθόν (10-20 χρόνια πριν).

ΚΛ: Υπήρχαν οι κατάλληλες δυνατότητες;

- Ναι, υπήρχαν οι δυνατότητες.

ΚΛ: Εάν μία γυναίκα ήθελε, πιστεύετε ότι η οικογένεια έπαιξε ρόλο στο να την εμποδίσει να εργαστεί;

ΚΛ: Η γυναίκα σήμερα είναι Θηλυκό. Και αφού είναι θηλυκό της δίνεται η δυνατότητα να διαχειριστεί όσες ευκαιρίες της δίνονται. Παλαιότερα υπήρχε μία νοοτροπία εδώ στη Κρήτη, ότι ο άντρας έπρεπε να δουλεύει και η γυναίκα να διαχειρίζεται τα του σπιτιού. Αν όμως κάποια γυναίκα ήθελε να δουλέψει, δεν υπήρχε εμπόδιο, έβρισκε τον τρόπο, τεκμηριωμένα να πείσει την οικογένεια της, το περιβάλλον της ότι μπορεί να κάνει τη συγκεκριμένη εργασία που αυτή επέλεγε. Εκτός εάν ήταν τότε ευκατάστατη οικογένεια όπου δε θεωρείτο αναγκαίο κάποια μέλη της οικογένειας να εργάζονται. Δηλαδή, εάν ήταν τέτοιο το εισόδημα της οικογένειας που να κάλυπτε όλα τα μέλη.

ΚΛ: Τι προβλήματα πιστεύετε ότι αντιμετωπίζει μια εργαζόμενη γυναίκα; Γενικότερα και ειδικότερα στη Τύλισο.

- Η εργαζόμενη γυναίκα της Τυλίσου... είναι πολύ περιορισμένος ο αριθμός τους. Δηλαδή εντός Τυλίσου, εργάζονται όχι πάρα πολλές ανάλογα με τον πληθυσμό. Δε νομίζω να υπάρχουν προβλήματα, τουλάχιστον για όσες εργάζονται στην Τύλισο. Είναι ότι καλύτερο για τις ίδιες και για το περιβάλλον τους. Δε νομίζω ότι είναι περισσότερα τα προβλήματα της γυναίκας που μένει στη Τύλισο και εργάζεται εκτός Τυλίσου από μία γυναίκα η οποία μένει στην Αθήνα και εργάζεται στην Αθήνα. Εάν υπολογίσουμε τις αποστάσεις δεν έχουμε μεγάλες διαφορές. Ίσα- ίσα, οι περισσότερες γυναίκες που διαμένουν στην Τύλισο έχουν συγγενικά πρόσωπα, όπως μία πεθερά, μία αδερφή κ.α. τα οποία μπορούν να την βοηθήσουν να κρατάνε το παιδί κάποιες ώρες που χρειάζεται. Σχετικά με την επίβλεψη του παιδιού. Εκτός αυτού, θεωρώ ότι είναι πιο τυχερή η γυναίκα που μένει στη Τύλισο και εργάζεται, από ότι μία γυναίκα η οποία μένει και εργάζεται στο Ηράκλειο και οι λόγοι είναι το ότι είναι κλειστή η κοινωνία, οι άνθρωποι γνωρίζονται μεταξύ τους, υπάρχει εμπιστοσύνη, δεν υπάρχει η ανασφάλεια που υπάρχει σε μία μεγάλη πόλη. Τα σχολεία είναι πάντα πρωινά, υπάρχει μία οικειότητα μεταξύ των εκπαιδευτικών, όπου εάν το παιδί σχολάσει και η μητέρα δεν έχει επιστρέψει στο σπίτι, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα αν μείνει λίγο έξω να παίξει ή και στο σπίτι μέσα. Εκτός από αυτό

λειτουργεί το ΚΔΑΠ, που μπορεί το παιδί να μείνει παραπάνω και να έχει δημιουργική απασχόληση. Επίσης, υπάρχει το ξενόγλωσσο σχολείο ή ακόμα και ιδιαίτερα να κάνουν. Υπάρχει πάντως η ευκαιρία να μπορεί μια γυναίκα να απασχολεί τα παιδιά της μέχρι να επιστρέψει από τη δουλειά της. Δεν υπάρχει η ανησυχία που υπάρχει στο Ηράκλειο.

ΚΛ: Δηλαδή πιστεύετε ότι στη Τύλισο υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές;

- Νομίζω ότι υπάρχουν οι ανάλογες υποδομές που υπάρχουν και σε μία μεγάλη πόλη. Εφόσον υπάρχει ο ΚΔΑΠ, το ολοήμερο σχολείο, σχολεία όλων των βαθμίδων πέραν του Λυκείου, και το ξενόγλωσσο σχολείο τα θεωρώ επαρκή. Εκτός εάν κάνουν κάποιοι άλλα μαθήματα όπως μουσική ή κολύμβηση.

ΚΛ: Γενικότερα, έχουν υπάρξει εκπαιδευτικά προγράμματα εδώ στην Τύλισο;

- Όπως;

ΚΛ: Για παράδειγμα, προγράμματα υπολογιστών...

- Είχε ξεκινήσει ένα πρόγραμμα για την απόκτηση του ecdl. Έχει κατά καιρούς η ΝΕΛΕ δημιουργήσει εκπαιδευτικά προγράμματα στις αίθουσες τους δημοτικού και του γυμνασίου παράλληλα.

ΚΛ: Υπάρχει ανταπόκριση από τον κόσμο;

- Όχι στο βαθμό που θα περίμενα.

ΚΛ: Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

- Αυτό δε το γνωρίζω. Κάποιοι δουλεύουν απόγευμα, κάποιοι δε τους ενδιαφέρουν τα ανάλογα προγράμματα. Παρ' όλα αυτά υπάρχει μια ποικιλομορφία προγραμμάτων, όπως εθελοντισμού, γυμναστικής, χορού και άλλα διάφορα και κάποιοι δεν ενδιαφέρονται. Δε σημαίνει ότι αν δε συμμετέχει κάποιος μπορούμε να μιλήσουμε για τη γενική εικόνα. Ο καθένας έχει τους δικούς του λόγους που δε συμμετέχει κάπου.

ΚΛ: Υπάρχει κάποιος τρόπος να ενθαρρύνουμε τους κατοίκους στο να συμμετέχουν;

- Η ενημέρωση μέσω των φορέων και των συλλόγων, ακόμα και τα κορίτσια των προγραμμάτων που έρχονται σε καθημερινή και άμεση επαφή με τους κατοίκους. Επιπλέον, με ανακοινώσεις μέσω του διαδικτύου ακόμη και μέσω του τύπου υπάρχει ενημέρωση σχετικά με προγράμματα. Βέβαια, δε μιλάω για συγκεκριμένα προγράμματα αλλά γενικότερα. Όπως για τις γυναίκες, για τους νέους, για τους αγρότες όσον αφορά για τις βιολογικές καλλιέργειες.

ΚΛ: Δηλαδή υπάρχει ενημέρωση γύρω από όλους τους τομείς...

- Νομίζω ναι, στο βαθμό που αναλογεί με βάσει τον αριθμό του πληθυσμού.

Επίσης να αναφέρω ότι και στα θέματα υγείας έχουν γίνει πολλές ενημερώσεις και συλλογικά μεταξύ των φορέων αλλά και μεμονωμένα σαν σύλλογος γυναικών έχουμε πραγματοποιήσει τρεις φορές ενημέρωση στο χώρο του Συλλόγου. Ακόμα και σε συνεργασία με το ιατρείο εδώ της Τυλίσου που είχαμε κάνει κάποια σεμινάρια ενημερωτικά για θέματα υγείας και υγιεινής.

ΚΛ: Και είχε ανταπόκριση;

- Όσο πιο παλιά τόσο πιο πολύ. Δηλαδή τα πρώτα σεμινάρια που κάναμε μπορούμε να πούμε ότι ήταν έκπληξη η συμμετοχή στον αριθμό και τις ηλικίες των ατόμων.

(3^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ)

ΚΛ: Θα μιλήσουμε για την υγεία αφού το έφερε και η κουβέντα... πιστεύετε ότι οι γυναίκες κάνουν πράγματα για την προάσπιση της υγείας τους;

- Τα τελευταία χρόνια ναι. Μετά από ενημέρωση που έχει ξεκινήσει να γίνεται όπως προείπα και η προσπάθεια που έχει γίνει από το ιατρείο, από το ΚΕΚΑ, από την ομάδα υγείας που λειτουργούσε και από το Σύλλογο Γυναικών. Με προσπάθεια μεγάλη και πολύ κόπο επιτεύχθηκε η προσέλευση, ιδιαίτερα μεγαλύτερων ηλικιών που ήταν δύσκολη η επαφή και η επικοινωνία μεταξύ τους, θεωρώ ότι σήμερα έχουμε τη δυνατότητα και υπάρχει μεγαλύτερη προσέλευση προς τον αριθμό των γυναικών οι οποίες θεωρούν ότι πρέπει να ασχοληθούν με ένα πρόβλημα υγείας που τους απασχολεί.

ΚΛ: Δηλαδή υπάρχει ενδιαφέρον για πρόληψη;

- Ναι, υπάρχει ενδιαφέρον και για ενημέρωση και εφόσον ενημερώνονται θεωρώ ότι κάνουν τις ανάλογες εξετάσεις έτσι ώστε να υπάρχει και πρόληψη.

ΚΛ: Ουσιαστικά μας λέτε ότι υπάρχει η κατάλληλη ενημέρωση πάνω σε θέματα υγείας, έτσι;

- Το «κατάλληλη» είναι λίγο οξύμωρο. Τι εννοούμε με την έννοια κατάλληλη;

ΚΛ: Εννοούμε επαρκή.

-Ναι. Αυτό εξαρτάται βέβαια και από τη συμμετοχικότητα των ενδιαφερομένων, έτσι; Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ο γιατρός ο οποίος όποτε καλείτε επισκέπτεται τα σπίτια, υπάρχει το ιατρείο όπου όποιος το επισκέπτεται μπορεί να ενημερωθεί, υπάρχουν οι ενημερωτικές ημερίδες και τα σεμινάρια και οι ομιλίες που γίνονται. Μπορεί μετά κάποιος να ενημερωθεί εκτός εάν επισκέπτεται προσωπικό ιατρό του Ηρακλείου όπου δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τον βαθμό της ενημέρωσης που έχουν, το σύνολο των κατοίκων και όχι μόνο οι γυναίκες. Πάντως δεν

υπάρχουν προβλήματα που να οφείλονται στην έλλειψη ενημέρωσης και πρόληψης τουλάχιστον από όσο γνωρίζω.

ΚΛ: Πως κρίνετε τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας;

- Θεωρώ ότι επαρκούν αλλά πάντοτε στα θέματα υγείας έχουμε περιθώρια βελτίωσης και πρέπει να υπάρχει βελτίωση. Αυτή είναι η άποψη μου. Πάντοτε πρέπει να βελτιώνονται με τη βοήθεια βέβαια όλων μας, των φορέων, του Δήμου και θεωρώ ότι όποτε έχει ζητηθεί από όλους μας και από το Δήμο ιδιαίτερα έχει δοθεί απλόχερα ότι βοήθεια μας έχει ζητηθεί. Ιδιαίτερα τώρα που όπου να 'ναι θα εγκαινιαστεί το νέο ιατρείο το οποίο είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση, οι συνθήκες δεν είναι καν συγκρίσιμες με το παλιό, θα εξοπλιστεί πλήρως, θα παρέχει υπηρεσίες υψηλότερου επιπέδου όσο αφορά τη διάρκεια της παρακολούθησης αλλά και της αναμονής των ασθενών και αυτό είναι πολύ θετικό.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας της Τυλίσου ή απευθύνονται στις υπηρεσίες του Ηρακλείου;

- Αυτό είναι λίγο προσωπικό δεδομένο. Το ιατρείο είναι αρκετά επισκέψιμο κατά τη διάρκεια της παραμονής της ιατρού. Δε μπορώ να γνωρίζω το ποσοστό που δεν επισκέπτεται το ιατρείο. Σίγουρα επισκέπτεται κάποιος ειδικότητας γιατρό στο Ηράκλειο ή σε ιδιωτικά ιατρεία γιατί όπως γνωρίζεται υπάρχουν αρκετοί γιατροί που κατάγονται από την Τύλισο.

ΚΛ: Οι γυναίκες μιας αγροτικής περιοχής έχουν προκαταλήψεις για κάποιες συγκεκριμένες ασθένειες;

- Δε γνωρίζω. Δεν έχω διαπιστώσει κάτι τέτοιο.

ΚΛ: Υπάρχουν ασθένειες που να φοβούνται περισσότερο;

- Σήμερα υπάρχει η δυνατότητα ενημέρωσης έτσι ώστε αν υπήρχε κάποιος φόβος θα πρέπει να είχε εξαλειφθεί, δε το έχω αντιμετωπίσει πάντως αυτό που με ρωτάτε.

(4⁰⁵ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ)

ΚΛ: Το επόμενο θέμα μας είναι ο ελεύθερος χρόνος της γυναίκας.. Μιλήσαμε γενικότερα με το τι ασχολούνται οι γυναίκες στην Τύλισο. Πιστεύετε ότι οι καθημερινές τους ασχολίες είτε εργάζονται είτε όχι τους επιτρέπουν να έχουν ελεύθερο χρόνο;

- Αν εξαιρέσουμε εμένα θεωρώ ότι υπάρχει ελεύθερος χρόνος, αρκετός, για τις γυναίκες. Εξαρτάται πως το διαχειρίζεται κανείς. Αν ελεύθερος χρόνος για σένα είναι να διαβάζεις ένα βιβλίο ή να πας σε μια φίλη σου ώστε να ανταλλάξεις απόψεις, είναι ελεύθερος χρόνος που τον χρησιμοποιείς δημιουργικά. Υπάρχει ελεύθερος χρόνος, υπάρχει επικοινωνία, υπάρχει δραστηριότητα. Έτσι τουλάχιστον πιστεύω εγώ.

ΚΛ: Στη Τύλισο πιστεύετε ότι υπάρχουν οι κατάλληλοι διέξοδοι αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου;

- Και αυτή είναι υποκειμενική απάντηση. Διέξοδος μπορεί να είναι η παρακολούθηση μιας ημερίδας ως προς τη διεύρυνση της ενημέρωσης γύρω από έναν τομέα. Επίσης διέξοδος για κάποια γυναίκα μπορεί να είναι το να πάει στη θάλασσα με τα παιδιά της. Είναι τελείως υποκειμενικό το τι θεωρεί μια γυναίκα διέξοδο. Τι θέλει η ίδια για τον εαυτό της.

ΚΛ: Μιλήστε μας λίγο συγκεκριμένα για τις υποδομές που υπάρχουν στην Τύλισο...

- Καφετερίες διαθέτουμε. Αν μιλήσουμε για τις νέες γυναίκες επισκέπτονται τις καφετερίες όπως κι εγώ επισκέπτομαι τους χώρους εστίασης (καφετερίες, πιτσαρία). Μπορεί να μη το επισκέπτεται το 100% αλλά ένα μεγάλο ποσοστό τις επισκέπτεται. Εξαρτάται από το πόσο χρόνο αφιερώνουν στην επικοινωνία και την επαφή. Κάποια άλλη γυναίκα θέλει να ασχοληθεί με το σπίτι της και αν έχει χρόνο μπορεί να βγει, εξαρτάται από το πώς οργανώνεις το χρόνο σου, που δίνεις προτεραιότητες. Οι εργαζόμενες γυναίκες δίνουν προτεραιότητες στην οικογένεια, στο σπίτι τους και στην εργασία τους αλλά αν έχουν ελεύθερο χρόνο θα βγουν. Δεν έχουν εμπόδιο ως προς τις εξόδους και ειδικά όταν μια γυναίκα έχει αυτοκίνητο δεν υπάρχει πρόβλημα στο να μετακινηθεί. Υπάρχουν χώροι εκτός και εντός Τυλίσου όπως η παγωταρία, κάποια μέρη που μπορούν να πάνε για περπάτημα και βόλτα(ξωκλήσια). Υπάρχουν πάρα πολλές διέξοδοι και επιμένω ότι όταν είσαι στο Ηράκλειο που θα πας; Είναι διέξοδος το shopping; Για πόσο; Την ίδια επιλογή θα κάνεις αν πρέπει να ψωνίσεις όπου και αν μένεις. Γενικότερα οι διέξοδοι του Ηρακλείου απέχουν λίγα λεπτά. Δεν υπάρχει πρόβλημα, ειδικά για τις γυναίκες που οδηγούν. Διαφορετικά, τις πηγαίνει ο σύζυγός τους. Δε νομίζω να μένει μια γυναίκα εδώ στη Τύλισο και όταν λέω γυναίκα δεν εννοώ άνω των 60 αλλά για γυναίκες όλων των ηλικιών, αλλά μια γυναίκα άνω των 60 έχει μια παραπάνω υποχρέωση. Μια γυναίκα που αισθάνεται

ότι θέλει να επικοινωνήσει, θέλει να έρθει σε επαφή, έχει ενέργεια, μπορεί να τη διοχετεύσει σε άλλους τομείς.

(5^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

ΚΛ: Πιστεύετε ότι οι γυναίκες επικοινωνούν μεταξύ τους;

- Ναι, όσο θέλουν να. Όσο επιτρέπουν να έχουν και όσο τους επιτρέπονται βάσει του χρόνου που ξοδεύουν για το ότι έχουν να κάνουν.

ΚΛ: Με ποιόν τρόπο επικοινωνούν συνήθως;

- Καταρχήν, ο κυριότερος τρόπος είναι η εκκλησία. Ειδικά στη Τύλισο. Αυτές είναι διαπιστώσεις, και το λέω έτσι για το λόγο ότι δεν έχω γεννηθεί στη Τύλισο. Η εκκλησία λοιπόν είναι ο κυριότερος τρόπος ή κάποιες ομιλίες που γίνονται για θέματα θρησκείας αλλά και κάποιες εκδρομές που γίνονται κατά καιρούς από διάφορους τομείς και από το σύλλογο γυναικών. Η καθημερινή τους έξοδος εδώ στην Τύλισο για τα ψώνια, στο σχολείο που μεταφέρουν τα παιδιά τους και φυσικά σε δραστηριότητες και κοινωνικές υποχρεώσεις που γίνονται εκτός Τυλίσου.

ΚΛ: Οι γυναίκες επηρεάζουν η μια την άλλη;

- Ναι, μπορεί. Ιδιαίτερα όταν είναι κάτι καινούριο και άγνωστο για ένα πρόσωπο, ναι, μπορεί να επηρεαστεί. Εξαρτάται βέβαια από τα ενδιαφέροντα του, τι το προσελκύει ή πόσο μπορεί να πείσει ο καθένας τον άλλον.

ΚΛ: Υπάρχει βοήθεια και αλληλοϋποστήριξη μεταξύ των γυναικών και γενικότερα;

- Ναι, υπάρχει.

ΚΛ: Δηλαδή στηρίζει ο ένας τον άλλον;

- Ναι, ανεξαρτήτου ηλικίας και φύλου. Αυτό είναι το θετικό στις μικρές κοινωνίες ειδικότερα. Γνωρίζει ο ένας τον άλλον και η γνωριμία αυτή έχει σαν αποτέλεσμα και το ενδιαφέρον. Για παράδειγμα αν συμβεί κάτι είτε ευχάριστο είτε δυσάρεστο υπάρχει το ενδιαφέρον να σε προσελκύσει ο άλλος να σου συμπαρασταθεί στο δυσάρεστο ή να σου ευχηθεί στο ευχάριστο και να συμμετέχει στη χαρά σου. Ναι, υπάρχει. Εκτός αυτού, μπορούμε να βρεθούμε σε ουδέτερο μέρος, εκτός Τυλίσου, εκτός Κρήτης, εκτός Ελλάδας. Υπάρχει προσέγγιση, υπάρχει ενδιαφέρον. Ναι, υπάρχει αυτό στη Τύλισο.

ΚΛ: Η υποστήριξη και η βοήθεια σχετίζεται με τις σχέσεις που έχουν μεταξύ τους;

- Εξαρτάται με το τι δικαίωμα δίνεις εσύ έτσι ώστε να σε προσεγγίσει ο άλλος σε ανάλογο συμβάν της ζωής σου αν είσαι κλειστός τύπος, ο άλλος θα σε προσεγγίσει πιο δύσκολα. Εξαρτάται από τι δικαίωμα δίνεις. Δεν μπορείς να προσεγγίσεις κάποιον όταν δε σου δίνει το δικαίωμα. Δεν μπορείς να μπεις στο σπίτι του άλλου αν δε σου έχει δώσει το δικαίωμα. Όταν όμως υπάρχει αυτό και θεωρώ ότι υπάρχει, υπάρχει ενδιαφέρον και προσφορά σε οτιδήποτε συμβεί.

ΚΛ: Δηλαδή, ουσιαστικά μας λέτε ότι εδώ στην Τύλισο είναι μεταξύ τους δεμένοι οι κάτοικοι και βοηθούν ο ένας τον άλλον.

- Ναι, στο βαθμό που μπορεί ο καθένας.

(6^{ΟΣ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ : Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

ΚΛ: Όσον αφορά στο ρόλο της γυναίκας μέσα στην οικογένεια και την κοινότητα τι πιστεύετε ότι ίσχυε παλιότερα και τι έχει αλλάξει;

- Ο ρόλος της γυναίκας αν το συγκρίνουμε με ποσοστό είναι σημαντικός. Θα το βάλουμε 50-50. Μπορεί ο άντρας να ασχολείται με τη χειρονακτική εργασία αλλά η γυναίκα δεν απουσίαζε από τις δουλειές αυτές. Για παράδειγμα, ασχολιόταν με την οικογένεια, τα παιδιά και τις δουλειές του σπιτιού αλλά παράλληλα βοηθούσε και τον άντρα της σε οποιαδήποτε εξωτερική εργασία όπως στα χωράφια. Και αναφερόμαστε σε μια εποχή που δεν υπήρχαν εύκολα μέσα μετακίνησης, ακόμα και με τα πόδια, μετά το τέλος της περιποίησης του σπιτιού, οι γυναίκες από τη στιγμή που ο σύζυγός τους ήταν έξω θεωρούσαν υποχρέωση να πάνε να βοηθήσουν και να μοιραστούν τη δουλειά. Ο ρόλος της γυναίκας ήταν, είναι και θα είναι σημαντικός, για να μη πω και ο σημαντικότερος μέσα σε μια οικογένεια είτε σαν σύζυγος, είτε σαν μητέρα ή αδελφή, είναι σημαντικός για όλους. Πιστεύω ότι είναι ο συνδετικός κρίκος σε μια οικογένεια.

ΚΛ: Δεν έχει αλλάξει κάτι, παραμένει ίδιος ο ρόλος της...

- Ίσως, εμείς οι γυναίκες με την ισότητα που διεκδικούμε εδώ και χρόνια έχουμε επιβαρύνει το ρόλο μας, το χρόνο μας ακόμα και το μυαλό μας με περισσότερα πράγματα απ' όσο θα έπρεπε. Αλλά εμείς οι ίδιες επιβαρύνουμε τον εαυτό μας με περισσότερες δραστηριότητες χωρίς να μας το επιβάλλουν.

ΚΛ: Είναι κάτι που το θέλουμε δηλαδή...

- Ναι, πιστεύω ότι είναι στη φύση μας η δημιουργία, η προσπάθεια, η υπερκινητικότητα, η προσφορά, η υπερπροστασία των υπολοίπων από εμάς.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι παλιότερα υπήρχε αναγνώριση για όσα πρόσφερε η γυναίκα μέσα στο σπίτι;

- Πιστεύω πως ναι. Υπήρχε και υπάρχει. Καταρχήν η γυναίκα είναι ένα σεβαστό πρόσωπο μέσα στην οικογένεια και από το σύζυγο και από τα παιδιά της και από την κοινωνία γενικότερα. Εξαρτάται βέβαια και από τις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών της οικογένειας προς το κάθε μέλος ξεχωριστά.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι μπορεί να αλλάξει κάτι όσον αφορά στο ρόλο της γυναίκας;

- Να περιορίσουμε τις δραστηριότητές μας και να επαναπροσδιορίσουμε το ρόλο μας. Γιατί πιστεύω ότι έχουμε ξεφύγει λίγο, γενικότερα.

ΚΛ: Οπότε μιλάτε για μια ουσιαστική αλλαγή της νοοτροπίας...

- Όχι ακριβώς νοοτροπία αλλά του θέματος που έχει προκύψει τα τελευταία χρόνια που συνεχώς θέλουμε να κατακτήσουμε κάτι. Να **υπερβάλλουμε τον εαυτό μας** και το μεταδίδουμε και στα παιδιά μας και ειδικότερα στα κορίτσια εμείς οι μητέρες. Θεωρώ ότι είναι πολύ μεγάλο βάρος για μια νεαρή κοπέλα που συνεχώς δέχεται υποδείξεις για το τι πρέπει να κάνει και με τι να ασχοληθεί. Μια μητέρα θεωρεί ότι είναι υποχρεωμένη να φροντίζει τα παιδιά της δια βίου. Αυτό είναι το ένστικτο της μάνας και της γυναίκας γενικότερα, ότι πρέπει συνεχώς να φροντίζει, να προσέχει, να υποδεικνύει να ελέγχει να προστατεύει και να αφυπνίζει για οτιδήποτε συμβαίνει στα μέλη της οικογένειας, ΛΑΘΟΣ. Κάπου πρέπει να ορίσουμε ξανά το ρόλο μας, να θέσουμε όρια, έτσι ώστε να απολαμβάνουμε τη ζωή και να μη μας πιέζουν πράγματα που εμείς βάζουμε στη ζωή μας, εμείς προσθέτουμε δραστηριότητες και ασχολίες.

ΚΛ: Είναι και το τι θέλει ο καθένας...

- Σίγουρα αλλά τι προσπαθούμε να αποδείξουμε τόσα χρόνια; Εδώ και δεκαετίες...ότι είμαστε ικανές; Αυτό αποδεικνύεται κάθε μέρα μέσα στο σπίτι μας, στη δουλειά μας, στη κοινωνία γενικότερα. Ίσως προκαλούμε και κάποιο φόβο στο αντρικό φύλο με την τάση που έχουμε τα τελευταία χρόνια πιστεύοντας ότι προσπαθούμε να κερδίσουμε τις τοποθετήσεις μας σε κάποια θέματα...αυτή η αυταρχικότητα που μας διακατέχει πιστεύω ότι προκαλεί φόβο στο αντρικό φύλο. Και η διεκδικητικότητα πιστεύω ότι είναι άνευ ουσίας.

ΚΛ: Δηλαδή πιστεύετε ότι η γυναίκα τα κάνει όλα αυτά για να αποδείξει κάτι στο αντίθετο φύλο;

- Από τότε που θα γεννηθούμε αισθανόμαστε ανασφαλείς ίσως γιατί δεν έχουμε ξεπεράσει ακόμα τον τρόπο με τον οποίο είχαν μεγαλώσει οι παλιότεροι... με τις στερήσεις, με τα διάφορα κοινωνικά ταμπού και περιορισμούς όπου αυτό υπάρχει στο υποσυνείδητο μας και μας πιέζει για να ακολουθούμε περισσότερα πράγματα τα οποία μας είναι περιττά. Πρέπει να δώσουμε περιθώρια στους άντρες, να αισθανθούνε ότι και αυτοί είναι χρήσιμοι και ικανοί για πράγματα τα οποία εμείς τους έχουμε στερήσει.

(7⁰² ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ)

ΚΛ: Γενικότερα, οι γυναίκες μιας αγροτικής κοινότητας συμμετέχουν σε διάφορα δρώμενα ή δραστηριότητες που μπορούν να λαμβάνουν μέρος στο χωριό και γενικότερα στα κοινά;

- Κατά το βαθμό του ενδιαφέροντος τους. Ανάλογα το είδος των δραστηριοτήτων που έχουν να επιλέξουν.

ΚΛ: Δηλαδή η συμμετοχή εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα τους...

- Ακριβώς, αν τους ενδιαφέρει κάτι καλώς, αν όχι φυσικό είναι να περιμένουν κάτι άλλο. Δεν υπάρχει άρνηση, ίσως τα ενδιαφέροντα να μην είναι αυτά που θα τις γεμίσουν. Όταν τους ενδιαφέρει κάτι δίνουν την απαραίτητη προσοχή και συμμετοχή.

ΚΛ: Τι πιστεύετε ότι χαρακτηρίζει τις γυναίκες που συμμετέχουν και όχι μόνο σε διάφορες δραστηριότητες...αλλά σε παραπάνω πράγματα σε μια κοινότητα, όπως είναι τα κοινά, οι σύλλογοι κλπ...

- Είναι θέμα χαρακτήρα. Κάποιος ικανοποιείται με το να προσφέρει, κάποιος με το να εμπλουτίζει τις γνώσεις του, κάποιος με το να μεγαλώνει την οικογένειά του, να ασχολείται με τα παιδιά του, αυτό την ενδιαφέρει, αυτό τη γεμίζει. Κάποιες άλλες αισθάνονται ενεργές και έχουν μια ενέργεια που πρέπει κάπου να διοχετευτεί και έτσι ασχολούνται με τα κοινά. Είναι πως προγραμματίζεις το χρόνο και τις δραστηριότητές σου. Πολλοί άνθρωποι περνάνε φάσεις στη ζωή τους που θέλουν να δώσουν πράγματα. Αυτό δε σημαίνει δια βίου, μπορεί μια δεκαετία να θέλεις να ασχοληθείς με κάτι, μετά να αποσυρθείς και να δώσεις τη θέση σου σε κάποιους άλλους. Πάντως θέλει μεγάλες αντοχές, «γερό στομάχι». Όταν το άκουγα παλιότερα δεν καταλάβαινα αλλά τώρα μπορώ να καταλάβω. Πρέπει να στερείσαι πολλά πράγματα, καταρχήν προσωπικό χρόνο, πρέπει να ενημερώνεσαι και να γνωρίζεις περισσότερα πράγματα από αυτά που σου

αναλογούν, έτσι; Αν αφιερώσεις το χρόνο σου σε όλους εκτός από τον εαυτό σου και να έχεις την ηρεμία και την ψυχική ισορροπία έτσι ώστε να μην αργείς σε οποιαδήποτε υποχρέωση, επίσκεψη, επικοινωνία, επαφή, συμμετοχή, οπουδήποτε...δεν έχει εκεί, «μοιράζω το χρόνο μου ισότιμα και ισόποσα» όχι, όποια γυναίκα ασχοληθεί με τα κοινά δεν έχει δικό της χρόνο, δεν μπορεί να έχει. Το χρόνο της τον διαχειρίζεται η δραστηριότητα που έχει να κάνει. Αυτή είναι η εμπειρία μου.

ΚΛ: Δηλαδή για να ασχοληθεί κάποια γυναίκα με τα κοινά πρέπει να το θέλει πολύ...

- Ναι, ανήκει σε όλους τους άλλους εκτός από τον εαυτό της. Ο χρόνος σου, οι δραστηριότητες σου, οι επαφές σου, οι επικοινωνίες σου, οι γνώσεις σου, η ενημέρωσή σου, οι ενασχολήσεις σου ανήκουν σε όλους τους άλλους εκτός από σένα. Βέβαια αυτό τη γεμίζει γιατί το να ασχολείται με κάτι σίγουρα το θέλεις, σίγουρα σε ικανοποιεί, σε γεμίζει, βλέπεις ότι προσφέρεις, είναι κάτι το χειροπιαστό, είναι κάτι που αποδεικνύεται και υπάρχει και αποτέλεσμα. Διαθέτεις ένα μέρος της ζωής σου σε αυτά. Όποιος το σκεφτεί καλά, αξίζει τον κόπο. Αλλά πρέπει να ορίζεται χρόνος, όχι δια παντός ή δια βίου. Όταν σταματάς να ελέγχεις το χρόνο τότε αυτό σε κάνει να πέφτεις σε λάθη, δεν είσαι σωστή και συνεπής γιατί όταν ασχολείται με τα κοινά πρέπει να σε διακρίνουν και αυτά τα χαρακτηριστικά.

ΚΛ: Υπάρχει δηλαδή προσωπική ικανοποίηση από την ενασχόληση με τα κοινά...

- Όταν ασχολείται με τα κοινά εδώ στην Τύλισο υπάρχει η προσωπική ικανοποίηση ότι προσφέρεις στον τόπο σου. Τίποτα παραπάνω. Μη συγκρίνουμε αυτά που λένε στην τηλεόραση για οικονομικές ικανοποιήσεις και έσοδα. Βάζεις το χέρι στη τσέπη, δεν περιμένεις να πάρεις αλλά να δώσεις. Και αυτό το κάνεις ενσυνείδητα, όταν δεν είναι διατεθειμένη να το κάνεις, για γυναίκες μιλάμε πάντα, τότε πρέπει να κάτσεις στο σπίτι σου. Αυτό το κάνεις όταν ξέρεις ότι μπορείς να προσφέρεις ό,τι παραπάνω από αυτό που θεωρείς ότι προσφέρεις στην οικογένειά σου και στη δουλειά σου. Αν μπορείς να το κάνεις καλώς, αλλιώς καλύτερα να κάτσεις σπίτι.

ΚΛ: Οπότε, μια γυναίκα που έχει ασχοληθεί με τα κοινά πρέπει να έχει αντοχές...

- Και να έχει επιλέξει ενσυνείδητα αυτό που κάνει. Αυτό είναι το σημαντικότερο. Να έχει καθίσει πριν ασχοληθεί και να έχει μετρήσει τις παραμέτρους, να έχει

ζητήσει ενημέρωση από γυναίκες που έχουν ασχοληθεί, όχι από άντρες. Οι άντρες δεν έχουν τις ευθύνες που όπως είπαμε εμείς κυνηγούμε και τις διεκδικούμε. Οι γυναίκες μοιράζονται, πολλές φορές έχουν στο μυαλό τους το σπίτι τους αλλά η θέση τους μπορεί να είναι στην καρέκλα ενός γραφείου και η ανησυχία τους είναι ότι όταν επιστέψουν από τη δουλειά τους, τους περιμένει στο σπίτι ένα φορτίο α. Αυτά πρέπει να τα μετρήσουμε. Όταν εγώ αποφάσισα να ασχοληθώ βρήκα δυο γυναίκες που είχαν ασχοληθεί παλιότερα και θεώρησα σωστό να ενημερωθώ από αυτές, τι συμβαίνει, ποιες είναι οι υποχρεώσεις μου κλπ. Αλλά όλα πρέπει να έχουν ένα μέτρο. Και επιπλέον, πρέπει να υπάρχει στήριξη και από την οικογένεια.

ΚΛ: Δηλαδή παίζει ρόλο αυτό;

- Φυσικά, γιατί σκεφτείτε μια γυναίκα παντρεμένη με παιδιά να διαφωνεί ο σύζυγός της σε αυτά. Εκεί κάνεις επιλογές. Εγώ είχα πλήρη στήριξη αλλά και παρότρυνση.

ΚΛ: Θεωρείτε δηλαδή σκόπιμη τη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά, πιστεύετε ότι έχουν να δώσουν πράγματα;

- Είναι απαραίτητη, απλά χρειάζεται πιστεύω μια ενημέρωση. Αν έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν θα μπορούν να περνούν το χρόνο τους δημιουργικά χωρίς να τους στερηθούν μέλη της οικογένειας. Δεν είναι δυνατόν να αντικαθίσταται η παρουσία της μητέρας με το να ασχολείται με άλλα πράγματα. Οι υποχρεώσεις είναι πολλές, φυσικά είναι ανθρώπινο να συμβεί κάτι αλλά έχεις δεσμευτεί και στα άτομα που σου έδειξαν εμπιστοσύνη και σε ψήφισαν. Έχουν και αυτοί τις απαιτήσεις τους και χρειάζονται σωστή εκπροσώπηση προκειμένου να είναι εντάξει στις απαιτήσεις των άλλων.

(ΚΛΕΙΣΙΜΟ)

ΚΛ: Ωραία, εμείς αυτά είχαμε να πούμε όσον αφορά τις γυναίκες. Έχετε να προσθέσετε κάτι άλλο;

- Όχι, νομίζω ότι είπα και παραπάνω απ' όσα έπρεπε.

ΚΛ: Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο που διαθέσατε.

- Κι εγώ ευχαριστώ...

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΙΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΤΥΛΙΣΟΥ

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 9 Ιουνίου και ώρα 12.30, στο χώρο του ιατρείου. Εγώ έκανα την συνέντευξη και η συνάδελφος μου Κέλλυ είχε το ρόλο της παρατηρήτριας. Αφού υπενθύμισα στη γιατρό το λόγο για τον οποίο γίνεται η συνέντευξη αυτή, προχωρήσαμε στην ηχογράφιση.

ΚΛ: Ξεκινώντας, λοιπόν, θα ήθελα να μου πείτε αν είναι εύκολο κάποια στοιχεία για σας, την ηλικία σας, την οικογενειακή σας κατάσταση κτλ. Είναι καθαρά στοιχεία για την έρευνα.

- Ναι, παντρεμένη είμαι, έχω ένα παιδί, 46 ετών, επιμελήτρια Α'.

ΚΛ: Τόπος καταγωγής;

- Ηράκλειο.

(1^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ)

ΚΛ: Ωραία, θα ξεκινήσουμε λοιπόν με το θεσμό της εκπαίδευσης των γυναικών εδώ στη Τύλισο. Θα ήθελα να μου πείτε αν ξέρετε τι ίσχυε λίγο παλιότερα, αν οι γυναίκες πήγαιναν σχολείο, αν εκπαιδεύονταν, και τι ισχύει σήμερα. Αν έχει αλλάξει δηλαδή κάτι από τα παλιότερα χρόνια.

- Κοίταξε, οι παλιότερες γυναίκες πιστεύω, όσες συναντήσαμε εδώ στη διάρκεια των δέκα χρόνων, είχαν δεν είχαν τελειώσει το δημοτικό. Τώρα βλέπω νεότερες γυναίκες και βγαίνουν προς τα έξω, έχουν τελειώσει ένα τεχνολογικό ίδρυμα, μερικές έχουν πάει και σε ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης. Σπουδάζουνε δηλαδή. Υπάρχει μεγάλη διαφορά.

ΚΛ: Γνωρίζετε αν υπάρχει σήμερα το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου;

ΚΛ: Όχι σε μεγάλο βαθμό. Εγώ προσωπικά ας πούμε, τις παρότρυνα, γιατί φαντάσου, τώρα είμαι εδώ δέκα χρόνια και έχω δει κοριτσάκια και αγόρια, που ερχόντουσαν εδώ για καμιά ίωση για παράδειγμα, και περισσότερο συνάντησα αγόρια που το παράτησαν. Κάποιους δηλαδή που ο πατέρας τους είναι βοσκός ας πούμε και σταματούσαν το σχολείο για να κάνουν τη δουλειά του πατέρα. Αλλά γενικά σήμερα στο μεγαλύτερο ποσοστό όχι, το συνεχίζουνε.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι έχει να κάνει και η οικογένεια σε αυτό; Είπατε πριν ότι άφηναν το σχολείο για να κάνουν τη δουλειά του πατέρα.

- Και αυτό το συναντήσαμε ναι. Έχω όμως και μέσα στο μυαλό μου 2 με 3 κορίτσια που προτίμησαν να κάνουν εκείνα οικογένεια. Επειδή δεν τα πηγαίνανε καλά στο σχολείο; Δεν είχανε δυνάμεις οι γονείς ή οικονομική υποστήριξη; Δεν

είχανε πολύ όρεξη; Ήτανε και ο έρωτας στη μέση, δεν το ξέρω. Πάντως δεν υπάρχει καμία σχέση με το παρελθόν.

ΚΛ: Τι νομίζετε ότι θα μπορούσε να γίνει ώστε ακόμη και αυτό το μικρό ποσοστό να μην εγκαταλείπει; Ίσως κάποιο κίνητρο παραπάνω.

- Κοίταξε να δεις, αυτό πιστεύω ότι έχει πολλές βάσεις. Στην εκπαίδευση θα μπορούσαν να βοηθήσουν οι δάσκαλοι, οι καθηγητές, αυτά τα παιδιά. Με ενισχυτική πχ. Μπορεί η οικονομική τους κατάσταση να μην προεξοφλεί φροντιστήρια κτλ και θα μπορούσαν να τους κάνουν ενισχυτική ούτως ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν. Ένα παιδί που χάνει την τάξη δύσκολα ξαναδοκιμάζει γιατί ντρέπεται, είναι κι αυτά στη μέση. Τώρα κι εσείς θα μπορούσατε και από τη μεριά σας βέβαια ως μελλοντικοί κοινωνικοί λειτουργοί να βοηθήσετε την οικογένεια, να καταλάβουν οι γονείς ότι πλέον το να μεγαλώσεις ένα παιδί για να γίνει μια νοικοκυρά μεθαύριο, δεν το βοηθάς να ζήσει, να επιβιώσει. Κι εμείς μέσα σε όλους τους τομείς του ιατρείου και αυτό το έχουμε, έχουμε και κοινωνικό χαρακτήρα και επεμβαίνουμε όπου μπορούμε συμβουλευτικά.

ΚΛ: Γενικά σας ανοίγονται; Αν έρθει κάποιος εδώ για κάποιο ιατρικό πρόβλημα, θα σας μιλήσει και για κάτι άλλο που τον απασχολεί:

- Ναι, ναι, αυτό συμβαίνει.

(2^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)

ΚΛ: Η αγορά εργασίας, το επάγγελμα, έχει να κάνει σίγουρα και με την εκπαίδευση. Σήμερα τι βλέπετε, οι γυναίκες της Τυλίσου, εργάζονται;

- Εργάζονται αλλά νομίζω όχι σε μεγάλο βαθμό, γιατί εδώ πέρα, σε αντίθεση με τα άλλα χωριά, δεν κάνουνε συλλόγους, συνεταιρισμούς. Άλλα χωριά έχουνε πάρει ολόκληρα κονδύλια. Κάποια στιγμή με την προηγούμενη κοινωνική λειτουργό που ήταν εδώ, δε ξέρω αν έρχεται ακόμη η κ Κούτρα, είχαμε κάνει μια κίνηση για να προωθήσουμε, να κάνουμε μερικές ομάδες γυναικών. Θυμάμαι, είχαμε μιλήσει για να κάνουμε κεριά για την εκκλησία, αλλά δεν είμαι ενήμερη, νομίζω δεν προχώρησε κάτι.
- Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι δεν προχώρησε; Δεν υπήρξε συμμετοχή, οργάνωση;
- Μπορεί να είναι και τα δύο. Έπρεπε να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις αν θυμάμαι καλά. Έπρεπε νομίζω να είναι μια γυναίκα χήρα, και για μια γυναίκα

χήρα, όπως αντιλαμβάνεσαι, ειδικά αν έχει και παιδιά, έχει πολλά περισσότερα οικογενειακά προβλήματα για να αφήσει το σπίτι της και να πάει να ασχοληθεί με κάτι άλλο. Ίσως δεν δώσαμε σε αυτές τις γυναίκες. Να τους πούμε για παράδειγμα ότι την ώρα που θα λείπεις και θα δουλεύεις με το συνεταιρισμό, εμείς θα αναλάβουμε τα παιδιά σου, γιατί δεν είχαμε τη δυνατότητα αυτή. Αν θυμάμαι καλά, γιατί έχουν περάσει και 5-6 χρόνια μπορεί και παραπάνω, νομίζω ότι δεν μαζευόταν ο αριθμός. Έπρεπε να είναι 20 γυναίκες και πάνω και δεν βρεθήκανε γιατί δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις και γιατί οι ίδιες οι γυναίκες είχαν τα δικά τους τα προβλήματα.

ΚΛ: Γενικά την επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών σήμερα, πώς την βλέπετε;

- Δυνατότητες έχουνε γιατί υπάρχουνε νέα παιδιά και βλέπουμε ότι θέλουν να κάνουν κάτι, να προκόψουν. Θα μπορούσαν να είναι βέβαια και καλύτερα τα πράγματα αλλά πρέπει και αυτοί να προσπαθήσουν. Δε μιλάω δηλαδή για αυτές που είναι ήδη σε μια σχολή σε ένα ΑΕΙ ή ΤΕΙ και ήδη είναι δρομολογημένες. Μιλάω για αυτές που για χ λόγους παράτησαν το σχολείο. Άμα βλέπεις νέους ανθρώπους είναι δυνατόν να μην έχουν δυνατότητα. Εμείς ίσως να μπορέσουμε να τους προσεγγίσουμε, να τους βοηθήσουμε να τελειώσουν γιατί έχουμε και το σχολείο εδώ της δεύτερης ευκαιρίας, το νυχτερινό, γιατί εντάξει, μπορεί κάποιος να απασχολείτε σε μια καφετέρια ή σε ένα φούρνο ή σε ένα καφενείο, αλλά άμα δεν έχει τη δυνατότητα να τελειώσει και να πάρει το απολυτήριο, τι μπορεί να περιμένει;

ΚΛ: Μια εργαζόμενη γυναίκα από τις επαφές που έχετε εσείς εδώ στο ιατρείο, τι προβλήματα αντιμετωπίζει στην καθημερινότητά της;

- Πέρα από το οικονομικό, γιατί και το οικονομικό έχει σημασία. Πάντα βασικά έχει τα παιδιά της, δηλαδή θέλει να ξέρει ότι το παιδί της, μέχρι να σχολάσει, θα έχει διαβάσει, θα έχει φάει. Αυτό εδώ πέρα το Κ.Δ.Α.Π. είναι νομίζω ορισμένες ώρες. Μια γυναίκα η οποία εργάζεται στη Χερσόνησο, γιατί υπάρχουν και γυναίκες που είναι ξενοδοχοϋπάλληλοι ή μια εργάτρια που πρέπει να περιμένει το λεωφορείο για να γυρίσει πίσω και να γυρίσει μετά τις 5, πού θα είναι το παιδί; Στη γιαγιά; Κι αν η γιαγιά είναι άρρωστη; Πρέπει δηλαδή μια γυναίκα να έχει εξασφαλίσει ότι θα γυρίσει και θα βρει τα παιδιά της αν είναι δυνατόν τακτοποιημένα. Να έχουν φάει, δε μπορεί να μένει νηστικό ένα βρέφος, ένα νήπιο έτσι δεν είναι; Το βασικότερο πρόβλημα πιστεύω ότι είναι αυτό. Τώρα

υπάρχουν και τα προβλήματα που έχει κάθε γυναίκα με τον άντρα της ας πούμε. Δεν ξέρεις τι δουλειά θα έχουν. Κι αν θα είναι τα ωράρια ίδια, αν θα την περιμένει για να φύγει εκείνος. Είναι αυτά πιστεύω τα ενδοοικογενειακά. Κι αν έχει και ένα γέροντα, ένα γονιό ή ένα πεθερό ο οποίος είναι άρρωστος και ο οποίος θα θέλει και αυτός φροντίδα τότε περιπλέκονται τα πράγματα. Και τα έξοδα περισσότερα γιατί αναγκάζονται και βάζουν αλλοδαπούς οι οποίοι ουσιαστικά ιατροφαρμακευτική φροντίδα δεν μπορούν να προσφέρουν. Δεν μπορούν να φροντίσουν σωστά έναν κατάκοιτο ηλικιωμένο γιατί δεν έχουνε την εκπαίδευση όχι γιατί δεν θέλουνε. Και ίσως εκεί θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε κι εμείς, να εκπαιδεύσουμε δηλαδή αυτούς τους ανθρώπους. Γιατί είναι πολλοί εδώ στη Τύλισο οι αλλοδαποί που απασχολούνται σε σπίτια. Και δεν είναι μόνο το φαγητό, να τους κάνεις δηλαδή μια μπριζόλα; Έχει τύχει να πάμε σε σπίτι και να έχουνε την μπριζόλα και να λένε «δεν τρώει». Έ, δε μπορεί να φάει ένας ηλικιωμένος που δεν έχει δόντια και είναι άρρωστος, κατάκοιτος, μπριζόλα. Δηλαδή χρειάζεται μια στοιχειώδης ενημέρωση και ίσως κι εσείς θα μπορούσατε να δώσετε μερικές συμβουλές. Η εργαζόμενη γυναίκα τώρα αν πρέπει να φροντίσει και αυτό, αντιλαμβάνεται ότι είναι πολύ μεγάλο βάρος. Αν όμως εμείς μπορούσαμε να εκπαιδεύσουμε τους ανθρώπους αυτούς τους οποίους τους έχουν ήδη και περιποιούνται τους δικούς τους, τους γέροντες, προσφέρουμε βοήθεια έμμεσα και στην εργαζόμενη γυναίκα η οποία πρέπει να είναι και μάνα και σύζυγος. Μετά, αν θα μπορούσαμε να της εξασφαλίσουμε και τη συμμετοχή της στα κοινά δρώμενα, δηλαδή στον πολιτιστικό σύλλογο ή στο σύλλογο γυναικών, θα μπορούσαμε να της προσφέρουμε και διεξόδους γιατί αντιλαμβάνεστε ότι όταν γυρίσει από τη δουλειά της θα κάτσει σπίτι μέχρι να ξαναπάει στη δουλειά της αύριο και αυτό δεν είναι και πολύ ευεξία θα έλεγα ψυχική.

(3^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ)

ΚΛ: Σε σχέση με την υγεία, πιστεύετε ότι οι γυναίκες εδώ προσέχουν την υγεία τους; Υπάρχει δηλαδή πρόληψη;

- Ο κύριος όγκος προσέλευσης των ασθενών εδώ πέρα αφορά γυναίκες κάθε ηλικίας, από μαθήτριες μέχρι ηλικιωμένες. Το πρόβλημα είναι και το εντόπισα και σήμερα σε ένα περιστατικό, δεν έχω ερευνήσει ακόμα το γιατί, ότι έχει πληθύνει πολύ η νοσηρότητα. Ίσως επειδή τώρα το ψάχνουνε. Ακούνε διάφορα από δεξιά και αριστερά και από τα μέσα ενημέρωσης. Έχουμε μεγάλη

προσέλευση και αυτό είναι μείον γιατί το ιατρικό προσωπικό είναι λίγο. Εδώ και ένα χρόνο είμαι μόνη μου. Πως μπορεί λοιπόν ένας άνθρωπος να δει εμπειριστατωμένα τόσο κόσμο; Έρχονται καμιά φορά για κάτι άλλο και αν έχεις το χρόνο να τους βάλεις κάτω προκύπτει κάτι άλλο. Πρέπει να έχεις εμπειρία και ευτυχώς την έχω αλλά πως μπορεί να καταλάβει ένας άπειρος γιατρός ότι κάτι άλλο τρέχει; Σε αυτή την περίπτωση πάσχει η πρόληψη και ο φόρτος, η κούραση και ο μεγάλος αριθμός ασθενών είναι μείον, δε μπορείς να κάνεις σωστά τη δουλειά σου. Εδώ, στο θέμα της υγείας, θα επιμείνω στο προσωπικό. Θέλουμε προσωπικό γιατί συνεχώς αυξάνεται και ο πληθυσμός. Έχω συναντήσει και νέους κατοίκους. Ίσως επειδή έχουμε κερδίσει και την εμπιστοσύνη, έρχεται πάρα πολύς κόσμος. Βλέπω μαμάδες που δεν πηγαίνουν στον παιδίατρο. Έρχονται εδώ για τα εμβόλια, για να δούμε τα παιδιά. Έχει αυξηθεί λοιπόν η προσέλευση και αυτό ίσως να είναι και ένα καλό για εμάς γιατί τιμά τη δουλειά μας αλλά εφόσον δεν υπάρχει εξέλιξη στο δικό μας τομέα αντιλαμβάνεσαι ότι οδηγεί σε αδιέξοδο όλο αυτό. Δηλαδή έχει κορεστεί ο τομέας. Έχω κάνει τις κατάλληλες κινήσεις προς τους προϊσταμένους μου αλλά θα αργήσουμε ακόμα. Ναι, οι γυναίκες έρχονται κι εμείς όσο μπορούμε τους λέμε έχουμε αυτές τις δυνατότητες, μπορείς να κάνεις αυτό, καν' το. Και μαστογραφία μας ζητάνε. Νομίζουν δηλαδή ότι έχουμε υψηλού επιπέδου υπηρεσίες εδώ πέρα και ναι, ενδιαφέρονται. Τα προγράμματα της νομαρχίας βοήθησαν κόσμο αλλά δεν τους καλύψανε όλους. Γιατί για να πάρει τώρα μια γυναίκα το λεωφορείο, να κλείσει το ραντεβού, να κατέβει κάτω, να φάει όλο της το μεσημέρι και ίσως και το απόγευμα για να κάνει μια μαστογραφία, δεν θα το κάνει γιατί θα κουραστεί. Είναι μακριά. Ενώ από το Γάζι, έχει κάθε μισή ώρα λεωφορείο. Είναι διαφορά. Και αν δεν έχει και μια γυναίκα μεταφορικό μέσο, δεν μπορεί να κοιτάξει τον εαυτό της. Υπάρχει το Μέριμνα, το Βοήθεια, κάνουνε αιμοληψίες αλλά και αυτοί έχουνε περιορισμένες δυνατότητες γιατί είναι λίγα άτομα. Δηλαδή μια νοσηλεύτρια να κάνει πόσες αιμοληψίες την ημέρα; Οι γέροντες είναι πολλοί εδώ, τα χωριά είναι πολλά τα άτομα λίγα οπότε πάλι κι εκεί, αδιέξοδο. Ενώ έχουμε δυνατότητες, την διάθεση, έχουμε την πείρα να οργανώσουμε και να εξελίξουμε σε επίπεδο τις υπηρεσίες υγείας μένουμε πίσω λόγω της έλλειψης προσωπικού. Αυτό είναι το παν. Αν δεν υπάρχουν άτομα, τι να τα κάνεις τα μηχανήματα; Να τα λειτουργήσει ποιος; Σε γενικές γραμμές, πιστεύω ότι είναι συνειδητοποιημένες, έχουμε κάνει κι εμείς καλή δουλειά. Είχαμε κάνει και ένα πολύ καλό δίκτυο υγείας και με το ΚΕΚΑ

και με τις υπηρεσίες του δήμου. Είχαμε πιάσει τα γύρω χωριά, είχαμε κοιτάξει και τα παιδιά και τους γέροντες, δηλαδή όλες τις ηλικίες. Τις ανάγκες σε θέματα υγείας. Όλα αυτά βέβαια ανακοινώθηκαν σαν αποτελέσματα και καταλήξαμε στο ότι πρέπει να γίνει ένα κέντρο υγείας. Αν μη τι άλλο ένα πολυιατρείο, κάτι το οποίο δεν γίνεται όπως βλέπεις. Εδώ είναι διαθέσιμο και πάει τώρα ένας χρόνος και δεύτερος γιατρός δεν έχει έρθει. Οπότε καταλήγουμε σε αδιέξοδο. Βέβαια οι γυναίκες αν τους δώσεις, αν τις προκαλέσεις, ανταποκρίνονται. Π.χ. ήρθε ο μαστογράφος και παρεξηγιόμαστε γιατί πρέπει να κάνουμε κι εμείς επιλογή. Δε μπορείς να πεις «πηγαίνετε όλες να κάνετε μαστογραφίες». Ήρθε ο συνάδελφος και είπε ότι μπορούν να πάνε 17 νομίζω γυναίκες, μα οι γυναίκες είναι εκατοντάδες. Πιστεύω δηλαδή ότι ανταποκρίνονται και ότι τους προσφέρεται το οικειοποιούνται και το ασπάζονται. Αυξάνονται και οι προσδοκίες τους, τι θέλουνε για την υγεία τους. Σήμερα διαβάζουμε οι άνθρωποι, μαθαίνουνε, απλώς δεν έχουν την δυνατότητα και ότι τους προκύπτει το αρπάζουνε.

ΚΛ: Η ενημέρωση που λέτε ότι έχουν, είναι κάτι που τους το προσφέρεται εσείς;

- Έρχονται και μου λένε άκουσα κάτι, θέλω να μου το εξηγήσεις κτλ.

ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχουν προκαταλήψεις εδώ για συγκεκριμένες ασθένειες ή φοβούνται κάποια ασθένεια περισσότερο;

- Δε νομίζω, γιατί πλέον δεν υπάρχουν ασθένειες φυλετικές. Πλέον σε κάθε σπίτι μπορείς να βρεις ένα καρκινοπαθή, ένα ψυχωτικό, ένα καρδιοπαθή και ένα διαβητικό. Δηλαδή δεν το έχω συναντήσει. Ίσως παλιότερα ναι αλλά με την πάροδο του χρόνου όχι, γιατί είναι δίπλα σου, είτε μέσα στο σπίτι σου. Υπάρχει και το ιατρείο και συζητάμε, αν έρθει κάποιος και μου πει «ξέρεις ο γείτονάς μου έπαθε αυτό...» θα κάτσω και θα του εξηγήσω πως είναι και αυτό μια αρρώστια. Πως παίρνεις εσύ τα φάρμακά σου για την πίεση, έχει κι αυτός το νευρολογικό του.

ΚΛ: Άρα δεν υπάρχει λέτε πλέον η άγνοια που μπορεί να προκαλεί το φόβο.

- Όχι, ίσα ίσα, καμιά φορά μπορεί να έχω στην αίθουσα αναμονής 30 άτομα και να μπει ένας ψυχωτικός και βλέπεις ότι δεν φοβούνται, ίσα ίσα, θα δώσουν και τη θέση τους. Προτεραιότητα δηλαδή για να μπει.

(4^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ)

ΚΛ: Γενικά, οι γυναίκες εδώ, που ζουν σε μια αγροτική περιοχή, ποια βλέπετε να είναι η καθημερινότητά τους;

- Το σπίτι τους, τα ζώα τους, το χωράφι τους, αν πάνε σε κάποιο γείτονα ή κάποιο δικό τους που είναι περιορισμένος μέσα στο σπίτι. Αυτά νομίζω.
ΚΛ: Θεωρείτε ότι έχουν ελεύθερο χρόνο; Προσωπικό, δικό τους.
- Το μοναδικό τους προσωπικό χρόνο εφόσον δεν ασχολούνται με το σπίτι και την οικογένειά τους, πάλι θα πλέξουν κάτι για την οικογένεια. Πάλι θα κάνουν κάτι για την οικογένεια. Αν θα μπορούσαμε να τους δώσουμε ένα έναυσμα ώστε να ασχοληθούν 2-3 την ημέρα δύσκολο μου φαίνεται, αλλά ίσως μια φορά τη βδομάδα. Δε ξέρω βέβαια και η «Δίκτυνα» σε ποιο σημείο βρίσκεται, αν έχει μέλη, αν κάνει συναντήσεις. Πιστεύω ότι θα ανταποκρίνονται.
ΚΛ: Γιατί όμως λέτε όχι κάθε μέρα; Δεν θα είχαν το χρόνο;
- Ναι, έτσι πιστεύω, λόγω χρόνου δεν θα συμμετείχαν
ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχουν διέξοδοι εδώ στην Τύλισο;
- Δεν τους προσφέρουμε εμείς. Δηλαδή στα καφενεία και στις καφετέριες, θα το έχετε προσέξει κι εσείς, δεν υπάρχουν γυναίκες. Δηλαδή η γυναίκα σπίτι- αγρός και δουλειά- σπίτι. Αυτό. Οπότε ναι, πιστεύω ότι αυτό σταδιακά, θα μπορούσε μια φορά τη βδομάδα, τις 10 μέρες, να τις βγάζουμε σιγά σιγά από το σπίτι και να κάνουν κάτι. Μια έκθεση μαγειρικής για παράδειγμα, δεν ξέρω ή κεντήματος, που είναι κάτι οικείο, δεν θα τους βάλουμε δύσκολα. Μπορεί να έρθει κάποιος να τους μάθει αγγειοπλαστική ας πούμε. Πιστεύω θα συμμετείχαν. Μια φορά τις 10 μέρες θα τους άρεσε πιστεύω.

(5^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΙΚΤΥΩΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

- ΚΛ: Βλέπετε να υπάρχουν χώροι που θα μπορούσαν να μαζευτούν οι γυναίκες;
- Υπάρχουν χώροι που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν όπως εδώ, δίπλα από την εκκλησία, κάτω στο δημοτικό ίσως, αλλά δεν γίνονται εκδηλώσεις.
ΚΛ: Μεταξύ τους οι γυναίκες, με τι τρόπους επικοινωνούν;
 - Πάνε η μια στο σπίτι της άλλης. Αυτό το κρατάνε, μπορεί όχι σε τέτοιο σημείο όπως παλιότερα, οι λεγόμενες βεγγέρες, γιατί είπαμε ο χρόνος είναι λίγος. Μπορεί και μια γυναίκα να έχει τον άντρα της άρρωστο και να έχει και το εγγόνι. Εγώ σε αυτό δεν συμφωνώ, μια γυναίκα η οποία είναι άρρωστη και έχει και τον άντρα άρρωστο, δεν μπορεί να έχει το εγγόνι όλο το 24ωρο. Σε αυτό επιμένω, γιατί βλέπεις μετά ανεβασμένες πιέσεις, ζάχαρα, δεν τρώνε σωστά. Αυτό βέβαια δημιουργεί και πρόβλημα στην εργαζόμενη μάνα για αυτό θα έπρεπε να υπάρχει

έναν θεσμικό παιδικό σταθμό να φροντίζει τα παιδιά γιατί έτσι θα μειωθεί και η νοσηρότητα στη Τρίτη ηλικία.

ΚΛ: Σχετίζονται δηλαδή;

- Φυσικά. Καταρχάς αγχώνονται, έφαγε; Δεν έφαγε; Μη πέσει, μη κάνει πυρετό, και το άγχος γεννά περισσότερα. Ξεχνάνε να πάρουν τα φάρμακά τους, δεν κοιμούνται καλά και αν δεν κοιμηθεί καλά ο ηλικιωμένος, έχει πολλά προβλήματα.

ΚΛ: Οι γυναίκες εδώ στη Τύλισο, επηρεάζουν η μια την άλλη; Να την παρακινήσει για κάτι.

- Ναι το πιστεύω αυτό. Είχαμε κάνει ένα πρόγραμμα γυμναστικής πριν από χρόνια με τις γυναίκες που είχαν υπέρταση και η μια έφερε την άλλη.

ΚΛ: Δίκτυα αλληλοβοήθειας και αλληλοϋποστήριξης βλέπετε να υπάρχουν πχ σε επίπεδο γειτονιάς;

- Πιστεύω ναι, παρόλο που ζούμε σε εγωκεντρικές εποχές, ο καθένας κοιτάει την πάρτη του, πιστεύω το έχουν κρατήσει αυτό.

ΚΛ: Η ψυχαγωγία των γυναικών εδώ, από ποιο φορέα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να παρέχεται;

- Όλα είναι αλληλένδετα. Όσο καλές σκέψεις και να έχεις, αν λειτουργείς μόνος σου, πιστεύω ότι είναι μείον. Πρέπει για παράδειγμα να λάβουμε υπόψη μας ότι υπάρχουν και αλλοδαποί. Δε μπορείς να κάνεις ένα πρόγραμμα για τις Τυλισανές και να αφήσεις απ' έξω τις αλλοδαπές. Δε θα το συμβούλευα. Υπάρχουν και κομματικές διαφορές, πολιτικά καφενεία. Άρα δε μπορεί εύκολα μόνος του ο δήμος πχ να προσελκύσει όλο τον κόσμο αφού είναι διαφορετικών κομματικών αντιλήψεων. Ενώ αν είναι όλοι μαζί οι φορείς, ο δήμος οικονομικά γιατί χρειάζονται υποδομές και στήριξη για τη δημιουργία προγραμμάτων πχ εκμάθηση χορού. Εγώ ας πούμε θα ήθελα να μάθω ταγκό κι ας μην το χορέψω ποτέ. Άρα για κάτι τέτοιο θα χρειαστούν δάσκαλοι, αίθουσα. Και ο σύλλογος θα μπορούσε να βοηθήσει, να εντοπίσει ευαίσθητες ομάδες. Κι εσείς από την μεριά σας θα μπορούσατε να κάνετε μια πιο κοινωνική προσέγγιση σε μια γυναίκα, να την υποστηρίξετε, μπορεί να ντρέπεται πχ να συμμετέχει. Πιστεύω λοιπόν πως μόνο όλοι μαζί θα μπορούσαμε να κάνουμε κάτι.

(6^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

ΚΛ: Όσο έχει να κάνει με την θέση της γυναίκας μέσα στη κοινότητα, παλιότερα ήταν πιο περιορισμένη. Σήμερα;

- Δε ζούμε σε μια εποχή άριστη, φεμινιστική και αξιοκρατική. Πιστεύω ότι η θέση της γυναίκας δεν έχει εκτιμηθεί κοινωνικά ούτε και στις πόλεις, αυτό πιστεύω εγώ. Το βλέπω όχι μόνο στα χωριά αλλά και μέσα στους πανεπιστημιακούς εκπαιδευσης χώρους οπότε βεβαίως και δεν υπάρχει η ισοτιμία της γυναίκας και στη Τύλισο και δεν υπάρχει και πουθενά. Αν εσύ μου βρεις ένα τέτοιο μέρος, να μου πεις να πάω μια βόλτα να δω πως είναι.

ΚΛ: Η οικογένεια αναγνωρίζει τα όσα προσφέρει η γυναίκα;

- Η οικογένεια τα αναγνωρίζει γιατί την έχουν και ανάγκη, γι' αυτό και σου λέω ότι δύσκολα θα τη βγάλεις και από το σπίτι.

(7^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ)

ΚΛ: Οι γυναίκες εδώ θα συμμετείχαν στα κοινά;

- Ναι, εφόσον δεν απειληθεί κατ' αυτές και για την οικογένεια, η οικογένεια, να μην πάει πίσω το φαγητό, η περιποίηση. Αυτά είναι σημαντικά, δεν μπορούμε να τα υποτιμήσουμε.

ΚΛ: Μια γυναίκα θα συμμετείχε πιστεύετε κάπου για να καλύψει προσωπικές της ανάγκες ή πάλι για να προσφέρει;

- Για να προσφέρει πιστεύω. Κυρίως για αυτό. Υπάρχει βέβαια και τόνωση της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης που είναι πάρα πολύ βασικά.

ΚΛ: Δεν είναι όμως λέτε αυτό ο αυτοσκοπός.

- Τι να γίνει δήμαρχος ας πούμε; Όχι δε θα το κάνει για αυτό αλλά θα τονωθεί η αυτοπεποίθησή της και αυτό για μένα είναι πολύ βασικό.

ΚΛ: Ωραία, λοιπόν, να μην σας καθυστερούμε άλλο, έχουμε καλύψει πιστεύω όλους τους σημαντικούς άξονες.

- Ναι γιατί έχω και τις επισκέψεις να πάω.

ΚΛ: Εντάξει, έχουμε τελειώσει. Ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας.

- Να είστε καλά.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ Α΄ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

(1^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥ)

- ΚΛ: Καλησπέρα, κ. Β. τι κάνετε; Είχαμε μιλήσει και τηλεφωνικά σχετικά με την έρευνα που πραγματοποιούμε, ευχαριστώ πολύ που μας δεχτήκατε.. θα ήθελα να μας δώσετε κάποια στοιχεία πρώτα.. τι ηλικία έχετε;
- Είμαι 32 χρονών..
- ΚΛ: Οικογενειακή κατάσταση;
- Είμαι παντρεμένη με δύο παιδιά.
- ΚΛ: Εργάζεστε;
- Τώρα όχι. Έκανα τα χαρτιά στον παιδικό σταθμό για να πάρουν τα παιδιά, τουλάχιστον το ένα, για την μεγάλη μπορώ να βρω μια γυναίκα.. Μακάρι να ταχτοποιηθεί το θέμα ώστε να μπορέσω να βρω δουλειά.. στην παλιά μου δουλειά δεν νομίζω να γυρίσω.. δούλευα εκεί 10 χρόνια και τώρα ψάχνω κάτι καινούριο...
- ΚΛ: Τι δουλειά κάνατε;
- Δούλευα σε δικηγορικό γραφείο.
- ΚΛ: Έχετε τελειώσει κάτι σχετικό με το αντικείμενο;
- Όχι, ο νονός μου είναι δικηγόρος και με πήρε ως γραμματέα.
- ΚΛ: Τι έχετε τελειώσει;
- Έχω τελειώσει το Λύκειο..
- ΚΛ: Και κατάγεστε από εδώ;
- Ναι, ναι από την Τύλισο, γέννημα θρέμα..

(2^ο ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ)

- ΚΛ: Ωραία, θα ήθελα αρχίζοντας τη συνέντευξη να αναφερθούμε στο θεσμό της εκπαίδευσης, θα ήθελα να κάνετε μια σύγκριση παλιά με τώρα, τι έχει αλλάξει στην πορεία αυτών των χρόνων, όσον αφορά στις γυναίκες;
- Ε, τι να πω τώρα.. παλιά ήταν πολύ πιο δύσκολο για τα κορίτσια να πηγαίνουν στο σχολείο.. Πήγαιναν, σταματούσαν και τώρα έχουν μπει στη διαδικασία παρακολούθησης του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας.. γιατί αν δεν έχεις ένα χαρτί δεν μπορείς να κάνεις τίποτα πλέον.
- ΚΛ: Δηλαδή αυτό που έχει αλλάξει είναι ότι δίνονται περισσότερες ευκαιρίες στις γυναίκες..
- Ναι τώρα δίνονται σίγουρα περισσότερες ευκαιρίες μόρφωσης.. ακόμα και οικογένεια να έχεις, εφόσον μεγαλώσουν λίγο τα παιδιά μπορείς να συνεχίσεις να μορφώνεσαι, να δουλεύεις.. εγώ για παράδειγμα, θα συνεχίσω την εκμάθηση

Αγγλικών και ηλεκτρονικών υπολογιστών. Είναι πλέον απαραίτητοι οι υπολογιστές.. μέχρι τώρα στο γραφείο που δούλευα έγγραφα με το χέρι ότι χρειαζόταν.

- ΚΛ: Όσον αφορά στην οικογένεια, ποιά πιστεύετε ότι είναι η στάση απέναντι στην εκπαίδευση των κοριτσιών;
- Παλιά έβαζαν τα κορίτσια στην δουλειά. Θα σου δώσω ένα προσωπικό παράδειγμα.. ο μπαμπάς μου έχει το αρτοποιείο του χωριού, έχω έναν αδερφό που είναι άτομο με ειδικές ανάγκες και μια μικρότερη αδερφή.. όπως καταλαβαίνεις, ήμουν η μεγαλύτερη αδερφή και έπεσαν πολλά βάρη πάνω μου. Είχα να κάνω πολλές δουλειές.. όταν οι άλλες έβγαιναν βόλτες, εγώ έπρεπε να πηγαίνω στον φούρνο ή να προσέχω τα αδέρφια μου.. και τα οικονομικά δεν έπετρεπαν και πολλά πράγματα τότε.. ας πούμε, Αγγλικά έκανα στο σχολείο, δεν υπήρχαν χρήματα για φροντιστήρια. Τώρα την τελευταία πενταετία έχουν αλλάξει τα πράγματα προς το καλύτερο. Τα δικά μου τα παιδιά, μόλις πάνε στο σχολείο θα τα στείλω Αγγλικά και αργότερα και κάτι άλλο.. Άλλες εποχές τώρα, άλλες τότε!
- ΚΛ: Τι είδος εκπαίδευσης έχουν οι γυναίκες στην Τύλισο;
- Νομίζω ότι οι περισσότερες είναι του Γυμνασίου δηλαδή στην τάξη μου είμασταν 20 παιδιά, 15 κορίτσια και 5 αγόρια. Οι 12 προχωρήσαμε στο Λύκειο, οι υπόλοιπες σταμάτησαν.
- ΚΛ: Κατά τη γνώμη σας, τι ανάγκες καλύπτει η εκπαίδευση στη ζωή μιας γυναίκας; Ποιές προσωπικές ανάγκες καλύπτουν οι γυναίκες μέσω της εκπαίδευσης;
- Να προχωρήσει.. να βρει μια δουλειά καλύτερη από αυτή που θα βρει μια γυναίκα που δεν είναι μορφωμένη.. για παράδειγμα, η μητέρα μου ήταν καθαρίστρια στην Νομαρχία, πήγε στο σχολείο δεύτερης ευκαιρίας, τέλειωσε και πήγε στην δυτερόβαθμια εκπαίδευση, στον Δήμο.. δηλαδή υπήρξε μια εξέλιξη..
- ΚΛ: Εδώ στη Τύλισο παρατηρείται το φαινόμενο εγκατάλειψης του σχολείου;
- Τώρα πιστεύω πως όχι.. οι γονείς πιέζουν τα παιδιά να τελειώσουν.. παλιά δεν ήταν έτσι, αν έμενες σε κάποιο μάθημα δεν το ξαναέδινες, τα παρατούσες.. έκανες και ένα γάμο και τέλος.. αφού να φανταστείς έχω συμμαθήτρια που το παιδί της τώρα τελειώνει το Δημοτικό!
- ΚΛ: Με βάση τα δεδομένα της κοινότητας, πιστεύετε ότι οι γυναίκες θα ενδιαφέρονταν για εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα;
- Σε μια ηλικία μέχρι τα 40 ναί.. μετά όχι δεν νομίζω..

- ΚΛ: Για ποιό λόγο το λέτε αυτό;
- Γιατί μετά έχουν άλλες ασχολίες.. έχουν εγγόνια, αν είναι μικροπαντρεμένες, ασχολούνται πολύ με τα γεωργικά, άλλες μπορεί να δουλεύουν... πιστεύω ότι γυναίκες κάτω από τα 40 θα ενδιαφέρονταν για κάτι τέτοιο.
- ΚΛ: Δηλαδή κυρίως σε πιο νεαρές ηλικίες;
- Ναι, ναι οι γυναίκες ηλικίας 20 – 40 θα ενδιαφέρονταν και θα συμμετείχαν.
- ΚΛ: Εσείς άμα γινόταν ένα τέτοιο πρόγραμμα θα συμμετείχατε;
- Θα συμμετείχα αν με βόλευαν οι ώρες με τα παιδιά.
- ΚΛ: Τι θα σας ενδιέφερε πιο πολύ;
- Μια ξένη γλώσσα ή οι υπολογιστές.

(3^ο ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)

- ΚΛ: Όσον αφορά στην εργασία, πιστεύετε ότι στην αγορά εργασίας η παρουσία της γυναίκας έχει αλλάξει σε σύγκριση με παλιότερα;
- Έχει αλλάξει προς το καλύτερο. Τώρα όλες οι γυναίκες προσπαθούν να βρουν δουλειά για να έχουν το δικό τους πορτοφόλι, ανεξαρτησία... Εγώ κάθομαι 15 μήνες και νιώθω άσχημα που λέω δώσε μου και δώσε μου...
- ΚΛ: Η απασχόληση των γυναικών είναι κυρίως κύρια ή μερική; Δηλαδή οι περισσότερες απασχολούνται οχτώ ώρες ή λιγότερες;
- Είναι κυρίως πλήρης.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι η εργασία επηρεάζει την οικογένεια και το αντίστροφο;
- Εξαρτάται από την ανάγκη που έχει μια γυναίκα.. εγώ δούλευα από μικρή, ο πατέρας μου και ο άντρας μου δεν είχαν αντίρρηση να δουλέψω.. κάποιες άλλες γυναίκες πιθανόν να αντιμετωπίζουν προβλήματα..
- ΚΛ: Πιστεύετε επομένως πως κάποιες γυναίκες αντιμετωπίζουν προβλήματα..
- Ναι το πιστεύω αυτό.
- ΚΛ: Τι είδους προβλήματα;
- Προβλήματα.. να θέλει να βγει να ξεδώσει, να δει και άλλα πρόσωπα εκτός από τους Τυλισιανούς.. έχουν και μια νοοτροπία αυτοί εδώ...! Πιστεύω όμως πως αν μια γυναίκα θέλει να δουλέψει, θα το κάνει..
- ΚΛ: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι πάνω σ' αυτό που είπατε για την κοινωνική κριτική που δέχονται οι γυναίκες που εργάζονται;
- Δεν μου έρχεται κάτι παραπάνω γι' αυτό το θέμα... πάντως το σίγουρο είναι ότι οι γυναίκες που είναι παντρεμένες και κυρίως όταν έχουν παιδιά, σίγουρα δεν μπορούν να δουλέψουν σε κάποιες δουλειές, όπως πχ. σε καφετέριες..

- ΚΛ: Είναι το είδος εργασίας που επιλέγεται συνήθως από τις γυναίκες;
- Ναι γιατί όχι.. από τις νεαρές κυρίως.. Άλλο είναι να είναι δικό σου και να το δουλεύεις και άλλο είναι να δουλεύεις σε ξένο.. Τώρα, παντρεμένη με δύο παιδιά να σερβίρω καφέδες; δεν πάει.... Και οι Τυλισιανοί το πάνε στο πονηρό..
- ΚΛ: Όσον αφορά στην επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών, θεωρείτε ότι είναι ικανοποιητική ή ότι κάτι θα έπρεπε να αλλάξει; Ποια είναι η γνώμη σας;
- Ίσως θα έπρεπε να αλλάξει το ωράριο ώστε να μπορούν να είναι εντάξει και στο σπίτι τους.. αλλά και πάλι έχει να κάνει με το τι δουλειά κάνεις...
- ΚΛ: Υπάρχουν ευκαιρίες για να εργαστεί μια γυναίκα;
- Με την κρίση που έχει τώρα; Απολύουν συνέχεια! Είναι δύσκολα τα πράγματα.
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες στα αστικά κέντρα ή εδώ στην Τύλισο, που είναι μια μικρή κοινωνία;
- Εδώ δεν γίνεται τίποτα..

(4^{0Σ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ)

- ΚΛ: Σχετικά με την υγεία, εσείς προσωπικά κάνετε κάποιες ενέργειες ώστε να προασπίσετε την υγεία σου;
- Κάνω.. κάνω ένα test pap... πάω συχνά στους γιατρούς γιατί φοβάμαι!
- ΚΛ: Στην Τύλισο παρέχονται κάποιες υπηρεσίες για την υγεία.. πως κρίνετε τις υπηρεσίες αυτές που παρέχονται από την κοινότητα;
- Ε... καλές.. γιατί αυτά τα πράγματα δεν τα είχαμε πριν.. Είχα ακούσει και για την λειτουργία του γυναικολογικού..
- ΚΛ: Οπότε για ό,τι θέλετε, είτε προληπτικά είτε για να αντιμετωπίσετε κάποιο πρόβλημα που παρουσιάστηκε, απευθύνεστε στο ιατρείο;
- Ναι εδώ πάω..
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι οι γυναίκες της κοινότητας χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας της κοινότητας;
- Οι γυναίκες και κυρίως μεγαλύτερης ηλικίας πηγαίνουν εδώ.. οι μικρότερες ηλικίες πηγαίνουν στο Ηράκλειο για να μην τις δουν.. πηγαίνουν αλλού και κάνουν τις εξετάσεις τους...
- ΚΛ: Ενημερώνονται δηλαδή για θέματα υγείας εκτός κοινότητας παρά εντός;
- Εξαρτάται.. υποθέτω πως ναι.. εγώ πάντως ενημερώνομαι από την ξαδέρφη μου που δουλεύει στην κοινωνική μέριμνα.

- ΚΛ: Αναφέρατε πριν ότι ενημερώνεστε από την ξαδέρφη σας, ποιές άλλες πηγές ενημέρωσης υπάρχουν που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε; Υπάρχει ενημέρωση για τέτοια θέματα από το Δήμο ή το ιατρείο;
- Όχι, δεν θα έλεγα ότι υπάρχει εκτός κι αν είσαι μέσα στα πράγματα.. αλλιώς δεν θα σου πει κανένας τίποτα..
- ΚΛ: Τι θεωρείτε αναγκαίο ότι πρέπει να παρέχεται στην Τύλισο; Όσον αφορά στο θέμα της υγείας πάντα..
- Παλιά μέσω του Ερυθρού Σταυρού γίνονταν κάποιες ενημερωτικές συναντήσεις για διάφορα θέματα.. το τελευταίο χρόνο ούτε αυτοί έχουν έρθει.. ο Δήμος ή το Ιατρείο δεν θυμάμαι να έχουν κάνει κάτι.. μπορεί να κάνω και λάθος, δεν θυμάμαι!
- ΚΛ: Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει πάνω σ' αυτό το θέμα;
- Κάποιες συγκεντρώσεις που θα συμμετέχουν και ειδικοί ώστε να ενημερωνόμαστε γύρω από διάφορα θέματα.. αρκεί να υπάρχει συμμετοχή.. θυμάμαι σε μια τέτοια συγκέντρωση είχαν συμμετάσχει 10 γυναίκες μόνο..
- ΚΛ: Εσείς θα συμμετείχατε σε μια τέτοια ενημέρωση;
- Αν γινόταν σε χρόνο που θα μπορούσα να αφιερώσω ώρα.. ναι. Ασχολήθηκα και με τον Πολιτιστικό Σύλλογο για να ξεφεύγω λίγο από το σπίτι.. οπότε αν με βόλευε το πρόγραμμα με το σύζυγο και τα παιδιά, θα συμμετείχα.

(5^{ος} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ)

- ΚΛ: Όσον αφορά στον ελεύθερο χρόνο μιας γυναίκας, θα μπορούσατε να μου πείτε ποιες είναι οι καθημερινές ασχολίες μιας γυναίκας;
- Σπίτι, μαγειρέμα, παιδιά.. διάβασμα πολύ!! Θα μιλήσουμε κανένα μισάωρο στο τηλέφωνο με τις φίλες μας. Αυτά! Εδώ δεν έχεις και πολλά να κάνεις..
- ΚΛ: Πως αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους, όσος κι αν είναι αυτός;
- Πηγαίνουν καμιά βόλτα στην μάνα τους, το απόγευμα σε κανένα παιδότοπο.. οι ασχολίες κατά βάση γυρίζουν γύρω από τα παιδιά..
- ΚΛ: Με αυτά που μου αναφέρετε καταλαβαίνω πως δεν υπάρχουν περιθώρια για προσωπικό ελεύθερο χρόνο..
- Εγώ προσωπικά δεν έχω.. περιμένω να σχολάσει ο άντρας μου, να κοιμήσω τα παιδιά για να μπορέσω να πάω σε κανένα συμβούλιο του Συλλόγου ή να τα πάρω και να πάω σε κανένα παιδότοπο να πιω και έναν καφέ...

- ΚΛ: Πιστεύετε ότι αυτά που παρέχονται στην Τύλισο είναι ικανοποιητικά ώστε να αξιοποιήσει μια γυναίκα τον ελεύθερο της χρόνο;
- Δεν έχει κάτι εδώ.. τι να κατέβω μόνη μου στην καφετέρια να πιω έναν καφέ; Μόνη μου; Το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να συμμετέχεις σε κάποιο Σύλλογο αλλά και πάλι.. πηγαίνουν στον Σύλλογο Γυναικών, ασχολούνται αλλά δεν ενημερώνουν για τίποτα! Κάνουν μια γιορτή πχ. της Γυναίκας και δεν ενημερώνουν.. αν δεν είσαι μέσα στο συμβούλιο ή στα 10 γύρω άτομα δεν μαθαίνεις τίποτα, τι κάνουν, πως το κάνουν..
- ΚΛ: Επομένως υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης. Αυτό πιστεύετε ότι ισχύει για τις περισσότερες γυναίκες;
- Ναι αυτό πιστεύω.. μια γυναίκα που δουλεύει ξεφεύγει, μαθαίνει κάτι απ' έξω, έχει ευκαιρίες να γνωρίσει άλλα άτομα, άλλες αντιλήψεις! Είναι σπουδαίο πράγμα η δουλειά..

(7⁰² ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ : Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

- ΚΛ: Ας περάσουμε τώρα στο επόμενο θέμα το οποίο είναι η θέση και ο ρόλος της γυναίκας. Θα ήθελα λοιπόν να μου πείτε τι σημαίνει για τη γυναίκα της Τυλίσου η λέξη «συμμετέχω»;
- Κοίτα, τόσα χρόνια εγώ δεν ασχολιόμουν με τίποτα.. δουλειά- σπίτι.. τώρα που έκατσα, ήθελα να ασχοληθώ με κάτι, και στον Πολιτιστικό Σύλλογο πήγα, και στο Σύλλογο Γυναικών και στην εκκλησία πήγα.. Το κακό εδώ με τους Τυλισιανούς είναι ότι έχουν κλίκες. Αν μπορέσεις να μπεις σε μια ομάδα, θα μπορείς να δεις και να μάθεις κάποια πράγματα.. φυσικά δεν θα πεις «γεια σας, ήρθα» γιατί σε βλέπουν και με άλλο μάτι, δηλαδή, τι θέλει αυτή; γιατί ήρθε εδώ; Ξέρεις εδώ παίζουν και πολύ με τα κόμματα.. να φανταστείς ήθελα να γράψω τα παιδιά στον παιδικό σταθμό στο Ηράκλειο και επειδή είχαμε τα χαρτιά μας στην Τύλισο δεν μπορούσα.. και από το Δήμο έκαναν μέρες να μας εξυπηρετήσουν.. Στο τέλος τους λέω, «στο κάτω- κάτω κάνετε κάτι εσείς για τα παιδιά» είναι ο μόνος Δήμος που δεν έχει βρεφονηπιακό σταθμό.. όλοι έχουν!
- ΚΛ: Θα ήθελα να σας ρωτήσω τι γνώμη έχετε για την συμμετοχή των γυναικών γενικότερα.. πως θα χαρακτηρίζατε την συμμετοχή;
- Άμα είναι για ντίρι- ντίρι πηγαίνουν όλες.. άμα είναι να κάνουν κάτι ουσιαστικό πχ. σεμινάρια ή συζητήσεις, δεν υπάρχει συμμετοχή. Να δώσω ένα παράδειγμα

που με ενόχλησε πολύ.. η πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών έχει το μπλα- μπλα αλλά έχει και πέντε άτομα δικά της.. τι εννοώ; Πήγα και της ζήτησα να κατέβω στις εκλογές και μου λέει «μην βιάζεσαι όταν γίνουν οι εκλογές θα κατέβεις.» Παραμονές των εκλογών με παίρνει τηλέφωνο και μου λέει «δεν μπορείς να κατέβεις, γιατί έπρεπε να είσαι γραμμένη στο Σύλλογο τουλάχιστον ένα εξάμηνο. Γράψου τώρα και αν είναι θα κατέβεις την επόμενη τριετία..» Ενώ εγώ την είχα πιάσει πολύ πιο νωρίς από το εξάμηνο και μου έλεγε να μην βιάζομαι.. Ε... αυτό είναι απαράδεκτο!! Και για τις εκλογές ούτε είπαν τίποτα, τις έκαναν στα μουλωχτά!

- ΚΛ: Με αυτά που αναφέρετε καταλαβαίνω ότι κάποιος συμμετέχει σε δράσεις και σε Συλλόγους για να ικανοποιήσει προσωπικά του συμφέροντα.. ισχύει κάτι τέτοιο;
- Μερικές φορές ναι.. Όταν μπήκα στον Πολιτιστικό Σύλλογο πολλοί μου έλεγαν γιατί μπήκες εσύ με δύο κοπέλια και τι θα κάνεις.. από τους 12 όμως που μπήκαμε στο ψηφοδέλτιο, βγήκα έβδομη, δηλαδή είμαι στο συμβούλιο. Ξέρουν βέβαια ποια είναι η Βάσω και το πόσο δραστήρια είμαι και όμως κάποιος έλεγε τι μπήκες να κάνεις, μήπως για κάποιο σκοπό; Άκου εκεί.. παρ' όλο που είμαι παντρεμένη και με δύο παιδιά είμαι η μόνη που πάω σε κάθε συμβούλιο.. Θέλω να βοηθήσω την Τύλισο αλλά η Τύλισος δεν θέλει να βοηθήσει.. δεν θέλουν να βγουν έξω από εδώ..
- ΚΛ: Όλη αυτή η κατάσταση, που πιστεύετε ότι οφείλεται;
- Πιστεύω ότι οφείλεται στις κλίκες που έχουν δημιουργηθεί και λένε θα κάνουμε αυτό και αυτό.. δεν θέλουν να ανοίξουν τα μάτια τους και να κάνουν κάτι για την Τύλισο. Κάνουν κάποιες εκδηλώσεις και τέλος! Είπαμε στον Πολιτιστικό Σύλλογο να κάνουμε κάποια ποιοτικά πράγματα, να ανοιχτεί ο Σύλλογος, να γίνει γνωστή η Τύλισος.. αλλά δεν υπάρχουν άτομα να τα βάλουμε κάτω και να πούμε θα κάνουμε αυτό...
- ΚΛ: Ωραία νομίζω ότι καλύψαμε όλα τα θέματα και είχαμε μια πολύ επικοδομητική συζήτηση.. ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο που μας διαθέσατε..

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ Β' ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

1^{ΟΣ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥ

- ΚΛ: Καλησπέρα, τι κάνετε;
- Καλά κοπέλα μου, εσύ;
- ΚΛ: Θα θέλατε να ξεκινήσουμε με κάποια δημογραφικά στοιχεία; Τι ηλικία έχετε;
- Είμαι 55 χρονών.
- ΚΛ: Η οικογενειακή σας κατάσταση;
- Είμαι σε διάσταση
- ΚΛ: Με τι ασχολείστε;
- Είμαι συνταξιούχος φιλόλογος..

(2^{ΟΣ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ)

- ΚΛ: Ωραία.. Αρχικά θα ήθελα να συζητήσουμε για τον θεσμό της εκπαίδευσης όσον αφορά στο γυναικείο πληθυσμό. Τι ίσχυε παλαιότερα και τι ισχύει σήμερα;
- Όταν λες παλαιότερα εννοείς στα χρόνια τα δικά μου;
- ΚΛ: Ναι.
- Τότε ήταν πάρα πολύ δύσκολο να συνεχίσει ένα παιδί την στοιχειώδη εκπαίδευση δηλαδή το Δημοτικό διότι η αντίληψη που επικρατούσε ήταν τέτοια που οι γονείς δεν θεωρούσαν την εκπαίδευση απαραίτητη, υπήρχε βέβαια μια εκτίμηση παράλληλη ότι η μόρφωση μπορεί να βοηθήσει το παιδί να έχει ένα καλύτερο μέλλον, καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση, καλύτερη κοινωνική θέση αλλά αυτό κυρίως αφορούσε τους άντρες.. Βέβαια αυτό είχε να κάνει και με την οικογένεια. Μικρότερης ηλικίας γονείς τα βλέπανε διαφορετικά τα πράγματα. Άλλος ένας παράγοντας ήταν και η οικονομική κατάσταση της οικογένειας διότι παλιότερα δεν υπήρχαν και τα μέσα μεταφοράς, τα δρομολόγια των λεωφορείων ήταν πάρα πολύ αραιά και υπήρχαν πολύ λίγα αυτοκίνητα.. οπότε ένα παιδί για να σπουδάσει έπρεπε να μείνει στο Ηράκλειο, έπρεπε λοιπόν οι γονείς να νοικιάζουν ένα δωμάτιο, να έχουν κάποιον να τα προσέχει γιατί τα παιδιά ήταν σε πολύ μικρή ηλικία, γενικά ήταν πολύ δύσκολο να συνεχίσουν τα παιδιά στο Γυμνάσιο. Και τα παιδιά που πήγαιναν αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα. Τα παιδιά που τελείωσαν εκείνα τα χρόνια τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν ήρωες.. παιδιά

και γονείς! Ήταν δύσκολο αλλά υπήρχαν αγόρια αλλά και κορίτσια που τελείωναν. Βασικός παράγοντας βέβαια ήταν και η οικονομική κατάσταση της οικογένειας.. πολλοί αναγκάζονταν να κάνουν και δεύτερες δουλειές. Όσον αφορά τώρα στη σημερινή κατάσταση η εκπαίδευση είναι πλέον μονόδρομος.. ελάχιστα είναι τα παιδιά τα οποία γνωρίζω εγώ που δεν συνέχισαν τις σπουδές τους σε κάποιο ιδιωτικό ή δημόσιο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή έστω σε κάποιο τεχνικό επάγγελμα. Δηλαδή στην ηλικία την δικιά σου και μικρότερη δεν γνωρίζω κανένα κορίτσι που να ασχολείται μόνο με τα αγροτικά. Βέβαια και η εκπαίδευση από τότε που ήμουν εγώ μικρή έχει περάσει από σαράντα κύματα.. Δημιουργήθηκαν οι τεχνικές σχολές οι οποίες βοηθούσαν κυρίως την επαγγελματική αποκατάσταση των αγοριών γιατί έβγαζαν ηλεκτροτεχνίτες, μηχανουργούς κ.α διάφορες ειδικότητες. Τα κορίτσια αν ήθελαν να κάνουν κάτι άλλο έπρεπε να το κάνουν τελείως εμπειρικά. Από ότι θυμάμαι τουλάχιστον, πήγαιναν κοντά σε κάποιον άλλον και μάθαιναν μια τέχνη. Δεν ξέρω τι άλλες ειδικότητες υπήρχαν τότε πάντως σίγουρα δεν υπήρχαν πολλές ειδικότητες σε όλες τις κωμοπόλεις οπότε η δυνατότητα της επιλογής ήταν περιορισμένη.. όπως και για τα κορίτσια, οι περισσότερες μάλλον τελείωναν την γενική εκπαίδευση, το γυμνάσιο και το λύκειο. Μετά βέβαια δημιουργήθηκε το τεχνικό λύκειο όπου φοιτούσαν και εκεί κορίτσια. Στην αρχή πιστεύω πως το αντιμετώπισαν με επιφύλαξη γιατί και πάλι πληθυσμιακά υπερετερούσαν τα αγόρια. Από εκεί και μετά έγινε η μεταρρύθμιση, μπήκαν καινούριες ειδικότητες και τότε άρχισαν να φοιτούν και περισσότερα κορίτσια.. μετά έγιναν τα ΤΕΕ και πιστεύω ότι βοήθησαν πολύ τα κορίτσια γιατί σπούδαζαν κομμωτική, αισθητική. Από εκεί και πέρα τώρα, αν στα παιδιά άρεζε αυτό που έκαναν εξαρτάται από το αν το διάλεξαν. Πάντως για να καταλήξουμε κάπου πιστεύω ότι το να σπουδάσουν τα παιδιά είναι το πιο σωστό και πιστεύω πως οι γονείς το βλέπουν. Το σημαντικό είναι να επιλέξουν μια σχολή που να τους προσφέρει επαγγελματική αποκατάσταση. Πάντως παλαιότερα θεωρούνταν δεύτερες οι τεχνικές σχολές τώρα πιστεύω ότι αυτή η αντίληψη έχει ξεπεραστεί. Το βλέπουμε κιόλας γύρω μας υπάρχουν τόσοι πολλοί πτυχιούχοι που είναι άνεργοι, άλλοι που δεν τους αρέσει αυτό που σπούδασαν..

- ΚΛ: Οι γυναίκες στην Τύλισο τι εκπαίδευση έχουν ως επί το πλείστον;
- Εξαρτάται από την ηλικία.. να ξεκινήσουμε από τις μικρές ηλικίες.. η αλήθεια είναι ότι δεν μένουν εδώ πολλά παιδιά νεαρής ηλικίας ή αν μένουν εδώ δεν

εργάζονται. Γενικά ως επί το πλείστον έχουν τελειώσει το Λύκειο με κάποια ξένη γλώσσα ή ίσως έχουν τελειώσει κάποιο ΙΕΚ. Απορροφώνται όμως σε διάφορες εργασίες, τα παιδιά της ηλικίας σας πάντως αν δεν καταφέρουν να περάσουν στις πανελλήνιες επιλέγουν κάποιο ΙΕΚ.. συνεχίζουν πάντως.. δεν φτάνει το Λύκειο.

- ΚΛ: Όσο μεγαλύτερης ηλικίας είναι η γυναίκα διαπιστώνουμε ότι έχει χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με τις γυναίκες μικρότερης ηλικίας...
- Αν συγκρίνω την ηλικία μου με τις νεαρές ηλικίες, ναι. Οι γυναίκες στις μικρότερες ηλικίες συνεχίζουν τις σπουδές τους. Τα κορίτσια βέβαια επειδή διαβάζουν περισσότερο και είναι πιο ώριμα συνήθως αυτά καταφέρνουν να περάσουν σε κάποια καλή σχολή. Στην δικιά μου ηλικία τώρα, αν θυμηθώ τα κορίτσια που δίναμε μαζί πανελλήνιες, θεωρώ ότι όλο και κάτι έκαναν, ένα μεγάλο ποσοστό πέρασαν κάπου. Από εκεί και πέρα ελάχιστες έμειναν μόνο με την μόρφωση του Δημοτικού. Τώρα πάντως, πιστεύω ότι μειώνονται οι πτυχιούχοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης αλλά όλοι κάτι σπουδάζουν σε ΙΕΚ κρατικά ή ιδιωτικά.. Δεν νομίζω να έχω κάτι άλλο να προσθέσω..
- ΚΛ: Πιστεύεται ότι στην εποχή που ζούμε υπάρχει το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου από τα κορίτσια;
- Όχι όχι, δεν ξέρω, τουλάχιστον εδώ στην Τύλισο. Εγώ ήμουν έναν χρόνο στη Γέργερη, εκεί μου έκανε φοβερή εντύπωση ότι λίγοι συνέχιζαν στο Γυμνάσιο παρ' ότι ήταν υποχρεωτική η εκπαίδευση είχε κάποια παιδιά τα οποία δεν πήγαιναν. Σε κάποιες περιοχές που δεν υπήρχαν σχολεία ήταν συχνό φαινόμενο αλλά τώρα που υπάρχουν δεν είναι δικαιολογημένο να μην παρακολουθούν τα παιδιά το σχολείο.
- ΚΛ: Θεωρείτε ότι οι γυναίκες της Τυλίσου ενδιαφέρονται για εκπαιδευτικά προγράμματα;
- Από την προσπάθεια που έγινε από τον Σύλλογο Γυναικών φάνηκε ότι οι γυναίκες θέλουν να απασχοληθούν στον ελεύθερο χρόνο τους γενικά, και όχι με στόχους επαγγελματικούς αλλά πιστεύω ότι αν υπήρχαν προγράμματα εκπαιδευτικά με καθαρό στόχο να οδηγηθούν σε μια απασχόληση ή να έχουν μια επιπλέον απασχόληση που να τους προσφέρει χρήματα ώστε να βοηθούν και αυτές στον οικονομικό τομέα, πιστεύω ότι θα τους ενδιέφερε.

(3^ο ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)

- ΚΛ: Όσον αφορά στην απασχόληση των γυναικών της περιοχής, ποια είναι η κύρια απασχόληση τους;
- Η κύρια απασχόληση τους είναι τα οικιακά αλλά και τα αγροτικά. Όλες οι γυναίκες ασχολούνται με τα αγροτικά. Ανάλογα με το τι έχουν, τις περισσότερες δουλειές βέβαια τις αναλαμβάνουν οι άντρες και οι γυναίκες βοηθούν. Η μεγαλύτερη παραγωγή είναι οι ελιές και η σταφίδα.
- ΚΛ: Η Τύλισος είναι μια αγροτική περιοχή που βρίσκεται κοντά στο Ηράκλειο, πιστεύεται ότι οι νέοι προσελκύονται από τον τόπο αυτό ώστε να μένουν εδώ και να εργάζονται στην πόλη;
- Ναι το πιστεύω αυτό. Επειδή είμαστε κοντά εξυπηρετούνται στην μετακίνηση τους, μπορεί να δουλεύουν στο Ηράκλειο αλλά επιλέγουν να μένουν εδώ αρκετοί νέοι διότι διαθέτουν ίσως ένα σπίτι, ένα οικόπεδο, μια γιαγιά να τους φροντίζει τα παιδιά
- ΚΛ: Είναι μεγάλος ο αριθμός των κατοίκων που δουλεύει εκτός Τυλίσου;
- Ναι ναι είναι πολύ μεγάλος.. οι περισσότεροι νέοι εργάζονται εκτός και μένουν εδώ
- ΚΛ: Η οικογένεια πιστεύετε ότι επηρεάζει πλέον την επαγγελματική πορεία των γυναικών;
- Ναι επηρεάζει.. μπορεί να λειτουργήσει σαν τροχοπέδη και να εμποδίσουν οι νέοι να κάνουν αυτό που θέλουν και κυρίως όταν το κορίτσι είναι ελεύθερο και ζει στην πατρική του οικογένεια. Βέβαια πιστεύω ότι τα τελευταία χρόνια έχει εκλείψει αυτό το φαινόμενο και οι νέοι ως επί το πλείστον είναι ελεύθεροι να κάνουν τις επιλογές τους. Οι γονείς λίγο πολύ το έχουν καταλάβει ότι δεν μπορούν να επιμένουν, οι περισσότεροι λένε «δεν ξέρω, κάνε ότι νομίζεις» γιατί όντως κανένας δεν ξέρει.. έχουν αλλάξει τα δεδομένα. Επειδή οι ανάγκες είναι πολύ μεγάλες τώρα, αν κάποια κοπέλα αποφασίσει να ακολουθήσει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα και να αποκτήσει μια επαγγελματική ιδιότητα δεν νομίζω ότι κανένας, είτε είναι η πατρική της οικογένεια, είτε ο σύζυγός της, θα της φέρει εμπόδια γιατί οι ανάγκες είναι τόσο μεγάλες που η συνεισφορά της είναι σημαντική.
- ΚΛ: Τώρα θα ήθελα να μου πείτε αν πιστεύεται ότι η επαγγελματική πορεία της γυναίκας επηρεάζει την οικογένεια και αν ναι, πως γίνεται αυτό;
- Πιστεύω ότι την επηρεάζει, αυτό συμβαίνει πάντα όταν εργάζονται και οι δύο.
- ΚΛ: Ως προς τι την επηρεάζει κυρίως;

- Η γυναίκα όταν εργάζεται εκτός σπιτιού δεν έχει το χρόνο να ασχοληθεί με τα παιδιά της όπως θα ήθελε, αναγκάζεται να αναθέτει τη φύλαξη τους σε τρίτους, σε γονείς, σε παιδικούς σταθμούς ή όπου αλλού.. αυτό είναι κάτι που επηρεάζει τα παιδιά, όπως και να το κάνουμε, τα παιδιά κατά κανόνα θέλουν την μητέρα τους, ανεξάρτητα από το τι λένε όλοι. Η παρουσία της μάνας στο σπίτι είναι καταλυτική, όσο μεγάλο και να είναι το παιδί.. είναι ωραίο όταν γυρνάει το παιδί να βλέπει ένα ζεστό σπίτι, να υπάρχει ένα φαγητό που θα του το σερβίρουν και δεν θα αναγκαστεί να το βάλει μόνο του, λίγο πολύ υπάρχει αυτή η «εκμετάλλευση» της μαμάς, είναι βολικό για τα παιδιά να υπάρχει η μαμά στο σπίτι. Βέβαια και η μαμά πρέπει να δουλέψει, να νιώσει ότι μπορεί να προσφέρει με την εργασία της στην οικογένεια, να μπορεί να προσφέρει σε άλλους ανθρώπους, έρχεται σε επαφή με κόσμο, αυτή η απομάκρυνση από το σπίτι της κάνει καλό..
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχει κάτι που πρέπει να αλλάξει στην επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών;
- Οι γυναίκες πιστεύω ότι είναι μια χαρά βολεμένες στα σπίτια τους και τις αγροτικές δουλειές τους αυτό βέβαια εξαρτάται από την οικονομική επιφάνεια που έχει η οικογένεια, αλλά είναι μεγάλη πρόκληση να βρει η γυναίκα μια άλλη δουλειά όταν πρόκειται να βοηθήσει το σπίτι της. Θεωρώ ότι και οι ίδιες νιώθουν μια ικανοποίηση πέρα από την χρηματική συνεισφορά, νιώθουν πιο ανεξάρτητες, είναι ωραίο να συναναστρέφεται ανθρώπους σε διαφορετικό περιβάλλον εκτός από αυτόν που ζεις, αυτό σε τονώνει, σε ανανεώνει.. εγώ για παράδειγμα πριν βγω στη σύνταξη το σκεφτόμουν δύο χρόνια πριν.. σκεφτόμουν πως θα είναι η ζωή μου χωρίς τη δουλειά. Άλλο ένα πλεονέκτημα είναι ότι μπορείς να ξεφύγεις από το χωριό, να ξεφύγεις λίγο από το στερεότυπο της οικογένειας.
- ΚΛ: Με βάση αυτό που είπατε τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει ώστε να βοηθηθούν αυτές οι γυναίκες;
- Να βοηθηθούν εννοώντας τι; Δηλαδή να απασχοληθούν κάπου όπου να έχουν και ένα εισόδημα αλλά και όλα τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η εργασία;
- ΚΛ: Ακριβώς.
- Μέσα στο χωριό ίσως θα μπορούσε να γίνει κάτι για να απασχολούνται οι γυναίκες.. εδώ βέβαια εμπλέκεται και ο Δήμος γιατί οι γυναίκες είναι ικανότατες, μπορούν να συνεργαστούν και να κάνουν καλή δουλειά αλλά δεν υπάρχει η υποδομή, είναι καθήκον του Δήμου αυτό. Ο Δήμος τι είναι; Είναι μόνο για να

παίρνει ψήφους; Όχι. Είναι για να βλέπει μελλοντικά, για να βλέπει την ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα δηλαδή χωροταξικά ας πούμε, κάποια στιγμή το χωριό θα αναπτυχθεί, ο δήμος θα αναπτυχθεί γιατί δε δημιουργεί υποδομές τώρα ώστε όταν έρθει η ανάπτυξη να είμαστε έτοιμοι; Πιστεύω ότι αν γίνει κάτι τώρα, αν βοηθήσουμε να γίνει κάτι, να λειτουργήσει κάτι αργότερα, αυτό θα είναι θετικό. Ο Δήμος θα μπορούσε να αξιοποιήσει προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φυσικά να βρει συνεργάτες του γυναικείου φύλου. Υπάρχουν γυναίκες οι οποίες θα ήθελαν να ασχοληθούν. Θα μπορούσαν να γίνουν συνεταιρισμοί. Όπως είπα και πριν οι γυναίκες είναι ικανότατες, ασχολούνται με την παραγωγή πολύ ωραίων προϊόντων, είναι νοικοκυρές, άξιες..

- ΚΛ: Εσείς θα συμμετείχατε σε κάτι τέτοιο;
- Ναι ίσως στον ελεύθερο μου χρόνο να ασχολιόμουν, δεν ξέρω..
- ΚΛ: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι σ' αυτά που μας είπατε;
- Όχι δεν νομίζω ότι έχω να πω κάτι άλλο.

(4⁰² ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΥΝΑΙΚΑ, ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ)

- ΚΛ: Ωραία. Ας προχωρήσουμε λοιπόν στο επόμενο θέμα το οποίο αφορά στην υγεία και το γυναικολογικό. Εσείς προσωπικά, κάνετε κάποιες ενέργειες για την προάσπιση της υγείας σας;
- Μέχρι τώρα επειδή καλύπτομαι από την ασφάλεια ικανοποιητικά, κάθε καλοκαίρι κάνω κάποιες εξετάσεις ή συνήθως όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα, τότε πάω να το αντιμετωπίσω. Τώρα τελευταία όμως, έχω κάποιες ανησυχίες για το μέλλον και έτσι προσπαθώ να γίνω λίγο πιο προσεχτική όσον αφορά στην υγεία μου δηλαδή φτάνω και στο σημείο να κάνω κάποιες εξετάσεις προληπτικά...
- ΚΛ: Τι ενδιαφέρει τις γυναίκες του χωριού όσον αφορά στην υγεία;
- Πιστεύω ότι φροντίζουν την υγεία τους σε γενικές γραμμές. Όσοι βέβαια είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ πιστεύω ότι ζορίζονται πολύ.. για να κανονίσουν ένα ραντεβού πρέπει να κλείσουν από πολύ πιο πριν.. πιστεύω πως το σύστημα της υγείας έχει πρόβλημα γενικά στην Ελλάδα, όχι μόνο εδώ στο χωριό, όχι μόνο για τους αγρότες, όχι μόνο για όσους είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ. Η υγεία νοσεί. Δεν έχουμε τις σωστές παροχές που θα έπρεπε να έχουμε ως εργαζόμενοι και ως πολίτες. Πιστεύω ότι όλοι νιώθουμε ανασφάλεια στο τομέα της υγείας!
- ΚΛ: Το ιατρείο στη Τύλισο;

- Εδώ πηγαίνουμε, όχι όμως για εξετάσεις περισσότερο για να μας γράψουν τα φάρμακα και δεν καταλαβαίνω γιατί να μην έχουμε συχνότερα γιατρό. Αυτό είναι τρομερό, το να μην έχουμε γιατρό. Πιστεύω ότι το ιατρείο θα έπρεπε να λειτουργεί σε καθημερινή βάση.
- ΚΛ: Γνωρίζετε ότι υπάρχει γυναικολογικό ιατρείο στην Τύλισο;
- Ναι έχω ακούσει. Πιστεύω ότι είναι πολύ καλό που υπάρχει και είδα ότι υπήρχε ενδιαφέρον από τις γυναίκες του χωριού και αν υπήρχε καλύτερη ενημέρωση πιστεύω πως ακόμα πιο πολλές γυναίκες θα το επισκέπτονταν
- ΚΛ: Με ποιόν τρόπο πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει αυτή η ενημέρωση;
- Κατά καιρούς γίνονται κάποιες συναντήσεις που διοργανώνονται στο χωριό, έρχονται ειδικοί, γιατροί για ενημέρωση των πολιτών πάνω σε διάφορες ασθένειες γενικά όμως είναι άτονο το ενδιαφέρον από ότι έχω παρατηρήσει. Πιστεύω όμως ότι θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με συχνότερες επισκέψεις των ειδικών ή αν μοιραζόταν έντυπο υλικό στα σπίτια... θα μπορούσαν να στέλνουν επιστολές στα σπίτια και να ενημερώνουν για ό,τι γίνεται σχετικά με το θέμα αυτό.
- ΚΛ: Η ατονία που αναφέρατε πριν που νομίζετε ότι οφείλεται;
- Κατά την γνώμη μου, από παλιά δεν πολυσυμμετείχαμε σε διάφορα πράγματα, ίσως επειδή δεν έχουμε πολύ την ανάγκη.. δεν είμαστε και κανένα απομακρυσμένο μέρος, δηλαδή και σε ότι αφορά στη διασκέδαση όλο και κάποιοι διέξοδοι υπάρχουν.. αλλά όταν η διασκέδαση παρέχεται τόσο εύκολα εδώ, δεν πρέπει να είναι και η προσέλευση λίγο πιο μεγάλη; Αλλά πιστεύω πως δεν γίνεται και σωστή ενημέρωση.. πολλές φορές και εγώ δεν γνωρίζω ότι γίνεται κάτι εδώ στο χωριό αν θα είναι μια χοροεσπερίδα, ή μια άλλη πολιτιστική εκδήλωση, ένα θέατρο. Πιστεύω ότι το θέατρο τους ενδιαφέρει όλους. Ίσως θα έπρεπε να γίνει κάτι πιο μόνιμο σχετικά με αυτό γιατί υπάρχουν χώροι αλλά πάνω απ' όλα ο Δήμος.. ο Δήμος αποφασίζει!
- ΚΛ: Όσον αφορά στο θέμα της αγωγής και προαγωγής της υγείας, τι πιστεύετε ότι μπορεί να γίνει στην κοινότητα, πέρα από την αναβάθμιση του ιατρείου; Ίσως να γίνονται πιο συχνές ενημερώσεις, να διοργανώνονται πιο συχνά ομιλίες;
- Ίσως θα έπρεπε να λειτουργεί και ένας φορέας, δεν ξέρω πως να το πω, ώστε η ενημέρωση να μην είναι περιστασιακή αλλά να είναι κάτι σταθερό, να υπάρχει κάποιος φορέας που να ξέρει κάποιος ότι μπορεί να απευθυνθεί για θέματα υγείας. Πιστεύω ότι ο Δήμος.. δεν ξέρω, ίσως είναι και δική μου λανθασμένη

εντύπωση, θα έπρεπε να είναι λίγο πιο ανοιχτός, μπορεί να κάνω και λάθος, δεν ξέρω.. δεν ξέρω επίσης με ποιόν τρόπο θα μπορούσε να προκαλέσει το ενδιαφέρον του κόσμου, να προσελκύσει περισσότερους.. φαντάζομαι ότι πολλοί θα είναι αυτοί που θα ήθελαν να ρωτήσουν κάτι από τα πιο σύνθετα μέχρι τα πιο απλά..

- ΚΛ: Νομίζω ότι καλύψαμε επαρκώς το θέμα της υγείας..
- Ναι. Νομίζω ότι δεν έχω κάτι άλλο να προσθέσω..

(5^{ΟΣ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ)

- ΚΛ: Ωραία ας αλλάξουμε τώρα θέμα.. θα ήθελα να μου πείτε για τον ελεύθερο χρόνο των γυναικών της κοινότητας. Ποιές είναι οι καθημερινές ασχολίες των γυναικών;
- Κυρίως ασχολούνται με τα οικιακά, τώρα το καλοκαίρι ασχολούνται με τα αγροτικά, με τους κήπους τους.
- ΚΛ: Ελεύθερο χρόνο πιστεύετε ότι έχουν;
- Έχουν, ελεύθερο χρόνο, έχουν...
- ΚΛ: Πιστεύετε ότι τον αξιοποιούν όπως θα ήθελαν;
- Όχι δεν νομίζω.. πέρα από τις συναντήσεις με τις άλλες γυναίκες δεν έχουν και πολλές επιλογές εδώ στο χωριό.. ίσως θα ήθελαν να πάνε να πιούν ένα καφέ, δεν υπάρχουν χώροι για γυναίκες στο χωριό, θα μπορούσε να λειτουργήσει ένας ξεχωριστός χώρος για τις γυναίκες.. ένα αναψυκτήριο ας πούμε, ένας αίθριος χώρος με τραπεζάκια έξω, ένα πάρκο που θα μπορούσαν οι γιαγιάδες να βγάζουν τα εγγονάκια τους βόλτα ή οι μαμάδες ή κάθε γυναίκα... να υπήρχε ένας χώρος που θα μπορούσαν να κάτσουν κάπου να πιούν τον καφέ τους..

(6^{ΟΣ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

- ΚΛ: Το επόμενο κομμάτι αφορά στη δικτύωση των γυναικών στην κοινότητα και θα ήθελα να μου περιγράψετε πως ήταν η ζωή των γυναικών παλιότερα και πως είναι τώρα..
- Δεν μπορούμε να μιλάμε για δικτύωση... Μιλάμε για δικτύωση στα πλαίσια της οικογένειας δηλαδή η επαφή ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, η μάνα με τις κόρες, η ξαδέρφη με τις ξαδέρφες και εδώ δεν μιλάμε για δικτύωση, μιλάμε για συναναστροφή. Τώρα όσον αφορά στη δικτύωση... δεν νομίζω ότι προκάλεσε

κάτι την ανάγκη για δικτύωση γιατί δεν υπήρξε ποτέ κάποιος φορέας να συσπειρώσει τις γυναίκες, ούτε επαγγελματικά ούτε με άλλους τρόπους. Κάθε οικογένεια ζούσε στα πλαίσια της, δε χρειάστηκε ούτε στα επαγγελματικά, ούτε όσον αφορά κάποια δραστηριότητα.. δεν προκλήθηκε η ανάγκη για δικτύωση.

- ΚΛ: Πιστεύετε ότι υπάρχει επικοινωνία ανάμεσα στις γυναίκες; Αλληλεπιδρά η μία με την άλλη; Την επηρεάζει;
- Τώρα είναι διαφορετικά τα πράγματα... θα μιλήσουν στο τηλέφωνο, θα βρεθούν εντός ή εκτός του χωριού. Σαφώς πιστεύω ότι επηρεάζονται!
- ΚΛ: Μέχρι και στο κομμάτι της ενθάρρυνσης;
- Βεβαίως.. πιστεύω πως αυτό πάντα υπήρχε, να ενθαρρύνει δηλαδή κάποιος τον άλλον μέσω της συναναστροφής. Όταν ακούς κάτι από κάποιον άλλον και κυρίως από κάποιον εκτός οικογένειας, πιστεύεις ότι η κουβέντα του έχει μεγαλύτερη βαρύτητα απ' ότι από κάποιον του περιβάλλοντος σου γιατί θαρρείς ότι δεν βλέπουν αντικειμενικά τα πράγματα. Γενικά πιστεύω πως οι γυναίκες συναναστρέφονται μεταξύ τους πολύ περισσότερο απ' ότι παλιότερα. Εντάξει παλιότερα και οι ανάγκες ήταν πολύ μεγαλύτερες, δεν είχαν τόσο χρόνο οι γυναίκες
- ΚΛ: Υπάρχει αλληλοβοήθεια και αλληλοϋποστήριξη μεταξύ τους;
- Συνήθως ναι υπάρχει σε ανθρώπους που έχουν σχέση μεταξύ τους, ναι. Στους υπόλοιπους δεν ξέρω.. υπάρχουν πολλοί που κοιτούν τους άλλους με καχυποψία. Νομίζω όμως ότι αν ξεκινήσει μια συνεργασία, ένα πρόγραμμα με διαφάνεια, θέλω να πιστεύω ότι θα υπάρξει ανταπόκριση..

(7^{0Σ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ : Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ)

- ΚΛ: Όσον αφορά στο ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια θα θέλατε να μας πείτε τι ίσχυε παλαιότερα και τι ισχύει τώρα;
- Έχει αλλάξει ο ρόλος.. Παλιότερα ήταν σίγουρα πιο δύσκολα, οι συνθήκες διαβίωσης ήταν πιο δύσκολες, δούλευε πάρα πολύ η γυναίκα.. ασχολιόταν πάρα πολύ με τα αγροτικά, βοηθούσε τον άντρα της γιατί ήταν η μόνη πηγή εσόδων που είχαν. Για τους ανθρώπους δηλαδή που δεν είχαν ιδιαίτερη περιουσία ήταν κανόνας να δουλεύουν από το πρωί μέχρι το βράδυ.. η γυναίκα ήταν πάντα η «ριγμένη» βέβαια, ήταν αυτή που είχε πολλούς ρόλους, τον ρόλο της γυναίκας, της μητέρας, της συζύγου και της εργαζόμενης.. είχε πολλές υποχρεώσεις.. και

αυτή έμενε στο σπίτι και ο άντρας στο καφενείο.. τώρα τα πράγματα έχουν αλλάξει. Η ζωή και η καθημερινότητα της έχει γίνει πιο εύκολη.. από όλες τις απόψεις, από τις δουλειές του σπιτιού μέχρι και τον τρόπο διασκέδασης. Πολλές γυναίκες έχουν την δική τους δουλειά και προσφέρουν στην οικογένεια, έχουν τον ελεύθερο χρόνο τους κτλ. νομίζω πως όσο περνούν τα χρόνια γίνεται όλο και καλύτερα..

- ΚΑ: Νομίζω ότι καλύψαμε όλα τα θέματα προς συζήτηση επαρκώς.. ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο που διαθέσατε.. καλό βράδυ!
- Ευχαριστώ και εγώ πολύ και καλή επιτυχία!

14.5 ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΗΛΙΚΙΑ

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ	110	18	80	46,57	16,085
Valid N (listwise)	110				

ηλικιακή ομάδα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18-28	20	18,2	18,2	18,2
29-38	16	14,5	14,5	32,7
39-48	22	20,0	20,0	52,7
49-58	22	20,0	20,0	72,7
59-68	20	18,2	18,2	90,9
69-80	10	9,1	9,1	100,0
Total	110	100,0	100,0	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΓΑΜΗ	23	20,9	20,9	20,9
	ΕΓΓΑΜΗ	75	68,2	68,2	89,1
	ΔΙΑΖΕΥΤΜΕΝΗ	1	,9	,9	90,0
	ΧΗΡΑ	11	10,0	10,0	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	81	73,6	73,6	73,6
	ΟΧΙ	29	26,4	26,4	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	35	31,8	31,8	31,8
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	12	10,9	10,9	42,7
	ΛΥΚΕΙΟ	29	26,4	26,4	69,1
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	7	6,4	6,4	75,5
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	18	16,4	16,4	91,8
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	6	5,5	5,5	97,3
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	2	1,8	1,8	99,1
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	1	,9	,9	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΤΥΛΙΣΟΣ	56	50,9	50,9	50,9
	ΑΛΛΟΥ	53	48,2	48,2	99,1
	3	1	,9	,9	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΤΥΛΙΣΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΛΟΓΩ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	27	24,5	24,5	24,5
	ΛΟΓΩ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ	46	41,8	41,8	66,4
	ΛΟΓΩ ΓΑΜΟΥ	30	27,3	27,3	93,6
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	6	5,5	5,5	99,1
	ΑΛΛΟ	1	,9	,9	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	48	43,6	43,6	43,6
	ΟΧΙ	57	51,8	51,8	95,5
	ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	5	4,5	4,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΕΚΤΟΣ ΤΥΛΙΣΟΥ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	32	29,1	29,1	29,1
	ΟΧΙ	21	19,1	19,1	48,2
	ΔΕΝ ΕΡΓΑΖΟΜΑΙ	57	51,8	51,8	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	29	26,4	26,4	26,4
	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	12	10,9	10,9	37,3
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	8	7,3	7,3	44,5
	ΔΕΝ ΕΡΓΑΖΟΜΑΙ	57	51,8	51,8	96,4
	ΑΓΡΟΤΙΚΑ	2	1,8	1,8	98,2
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	2	1,8	1,8	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	13	11,8	11,8	11,8
	ΛΙΓΟ	52	47,3	47,3	59,1
	ΜΕΤΡΙΑ	19	17,3	17,3	76,4
	ΑΡΚΕΤΑ	18	16,4	16,4	92,7
	ΠΟΛΥ	8	7,3	7,3	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΠΟΣΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ ΕΧΕΤΕ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΣ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-2 ΩΡΕΣ	15	13,6	13,6	13,6
	2-3 ΩΡΕΣ	32	29,1	29,1	42,7
	3-5 ΩΡΕΣ	30	27,3	27,3	70,0
	ΠΑΝΩ ΑΠΟ 5	22	20,0	20,0	90,0
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΧΡΟΝΟ	11	10,0	10,0	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΣΙΝΕΜΑ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	17	15,5	15,5	15,5
	ΟΧΙ	93	84,5	84,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	10	9,1	9,1	9,1
	ΟΧΙ	100	90,9	90,9	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΧΑΛΑΡΩΣΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	66	60,0	60,0	60,0

	OXI	44	40,0	40,0	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	44	40,0	40,0	40,0
	OXI	66	60,0	60,0	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΒΟΛΤΑ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	41	37,3	37,3	37,3
	OXI	69	62,7	62,7	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	17	15,5	15,5	15,5
	OXI	93	84,5	84,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	17	15,5	15,5	15,5
	OXI	93	84,5	84,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	7	6,4	6,4	6,4
	OXI	103	93,6	93,6	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΨΩΝΙΑ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	36	32,7	32,7	32,7
	OXI	74	67,3	67,3	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΑΛΛΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	20	18,2	18,2	18,2
	OXI	90	81,8	81,8	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΡ. ΕΛ. ΧΡ.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	62	56,4	56,4	56,4
	OXI	48	43,6	43,6	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗ ΤΥΛΙΣΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	25	22,7	22,7	22,7
	ΛΙΓΟ	44	40,0	40,0	62,7
	ΜΕΤΡΙΑ	24	21,8	21,8	84,5
	ΑΡΚΕΤΑ	8	7,3	7,3	91,8
	ΠΟΛΥ	3	2,7	2,7	94,5
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	6	5,5	5,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΠΟΣΟ ΔΙΑΤΕΘΕΙΜΕΝΗ ΕΙΣΤΕ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΟΥΝ ΔΡΑΣΤ.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	17	15,5	15,5	15,5
	ΛΙΓΟ	17	15,5	15,5	30,9
	ΜΕΤΡΙΑ	21	19,1	19,1	50,0
	ΑΡΚΕΤΑ	34	30,9	30,9	80,9
	ΠΟΛΥ	9	8,2	8,2	89,1
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	12	10,9	10,9	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	39	35,5	35,5	35,5
	ΟΧΙ	71	64,5	64,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΥΛΙΣΟΥ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	99	90,0	90,0	90,0
	ΟΧΙ	11	10,0	10,0	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΕΙΣΤΕ ΕΝΕΡΓΟ ΜΕΛΟΣ ΣΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	21	19,1	19,1	19,1
	ΟΧΙ	89	80,9	80,9	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	10	9,1	9,1	9,1
	ΛΙΓΟ	30	27,3	27,3	36,4
	ΑΔΙΑΦΟΡΗ	17	15,5	15,5	51,8

ΑΡΚΕΤΑ	30	27,3	27,3	79,1
ΠΟΛΥ	8	7,3	7,3	86,4
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	15	13,6	13,6	100,0
Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	67	60,9	60,9	60,9
	OXI	43	39,1	39,1	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	60	54,5	54,5	54,5
	OXI	50	45,5	45,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	49	44,5	44,5	44,5
	OXI	61	55,5	55,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	36	32,7	32,7	32,7
	OXI	74	67,3	67,3	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	39	35,5	35,5	35,5
	OXI	71	64,5	64,5	100,0

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	39	35,5	35,5	35,5
	OXI	71	64,5	64,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	27	24,5	24,5	24,5
	OXI	83	75,5	75,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΑΛΛΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	6	5,5	5,5	5,5
	OXI	104	94,5	94,5	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	18	16,4	16,4	16,4
	ΛΙΓΟ	47	42,7	42,7	59,1
	ΑΔΙΑΦΟΡΗ	7	6,4	6,4	65,5
	ΑΡΚΕΤΑ	28	25,5	25,5	90,9
	ΠΟΛΥ	2	1,8	1,8	92,7
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	8	7,3	7,3	100,0
	Total	110	100,0	100,0	

ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΟΤΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΓΥΝ ΙΑΤΡΕΙΟ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	62	56,4	56,4	56,4

OXI	48	43,6	43,6	100,0
Total	110	100,0	100,0	

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΗΜΕΡΑ.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΚΑΘΟΛΟΥ	5	4,5	4,5	4,5
ΛΙΓΟ	19	17,3	17,3	21,8
ΑΔΙΑΦΟΡΗ	9	8,2	8,2	30,0
ΑΡΚΕΤΑ	22	20,0	20,0	50,0
ΠΟΛΥ	5	4,5	4,5	54,5
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	50	45,5	45,5	100,0
Total	110	100,0	100,0	

ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΝΑΙ	78	70,9	70,9	70,9
ΟΧΙ	29	26,4	26,4	97,3
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	3	2,7	2,7	100,0
Total	110	100,0	100,0	

14. 6 ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΗΛΙΚΙΑ* ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ

			ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	8	12	20
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	20,5%	16,9%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	8	8	16
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	20,5%	11,3%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	5	17	22

	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	12,8%	23,9%	20,0%
49-58	ΑΤΟΜΑ	6	16	22
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	15,4%	22,5%	20,0%
59-68	ΑΤΟΜΑ	8	12	20
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	20,5%	16,9%	18,2%
69-80	ΑΤΟΜΑ	4	6	10
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	10,3%	8,5%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	39	71	110
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,131 ^a	5	,531
Likelihood Ratio	4,201	5	,521
Linear-by-Linear Association	,120	1	,729
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ* ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	12	8	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	17,9%	18,6%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	12	4	16
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	17,9%	9,3%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	11	11	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	16,4%	25,6%	20,0%
	49-58	ΑΤΟΜΑ	11	11	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	16,4%	25,6%	20,0%
	59-68	ΑΤΟΜΑ	14	6	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	20,9%	14,0%	18,2%
	69-80	ΑΤΟΜΑ	7	3	10

	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	10,4%	7,0%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	67	43	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,582 ^a	5	,469
Likelihood Ratio	4,650	5	,460
Linear-by-Linear Association	,065	1	,799
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ * ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

			ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	10	10	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	16,7%	20,0%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	13	3	16
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	21,7%	6,0%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	13	9	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	21,7%	18,0%	20,0%
	49-58	ΑΤΟΜΑ	11	11	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	18,3%	22,0%	20,0%
	59-68	ΑΤΟΜΑ	9	11	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	15,0%	22,0%	18,2%
	69-80	ΑΤΟΜΑ	4	6	10
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	6,7%	12,0%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	60	50	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,724 ^a	5	,242

Likelihood Ratio	7,162	5	,209
Linear-by-Linear Association	1,959	1	,162
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ* ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	10	10	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	20,4%	16,4%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	8	8	16
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	16,3%	13,1%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	14	8	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	28,6%	13,1%	20,0%
	49-58	ΑΤΟΜΑ	6	16	22
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	12,2%	26,2%	20,0%	
	59-68	ΑΤΟΜΑ	7	13	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	14,3%	21,3%	18,2%
	69-80	ΑΤΟΜΑ	4	6	10
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	8,2%	9,8%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	49	61	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,158 ^a	5	,209
Likelihood Ratio	7,293	5	,200
Linear-by-Linear Association	2,104	1	,147
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ * ΑΘΛΗΣΗ

			ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	11	9	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	30,6%	12,2%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	4	12	16
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	11,1%	16,2%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	11	11	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	30,6%	14,9%	20,0%
	49-58	ΑΤΟΜΑ	5	17	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	13,9%	23,0%	20,0%
	59-68	ΑΤΟΜΑ	4	16	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	11,1%	21,6%	18,2%
	69-80	ΑΤΟΜΑ	1	9	10
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	2,8%	12,2%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	36	74	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,738 ^a	5	,026
Likelihood Ratio	12,972	5	,024
Linear-by-Linear Association	7,731	1	,005
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ * ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	

ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	8	12	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	20,5%	16,9%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	7	9	16
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	17,9%	12,7%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	9	13	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	23,1%	18,3%	20,0%
	49-58	ΑΤΟΜΑ	8	14	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	20,5%	19,7%	20,0%
	59-68	ΑΤΟΜΑ	5	15	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	12,8%	21,1%	18,2%
	69-80	ΑΤΟΜΑ	2	8	10
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	5,1%	11,3%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	39	71	110
		% ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,955 ^a	5	,707
Likelihood Ratio	3,087	5	,687
Linear-by-Linear Association	2,169	1	,141
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ *ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ηλικιακή ομάδα	18-28	ΑΤΟΜΑ	6	14	20
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	22,2%	16,9%	18,2%
	29-38	ΑΤΟΜΑ	4	12	16
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	14,8%	14,5%	14,5%
	39-48	ΑΤΟΜΑ	5	17	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	18,5%	20,5%	20,0%
	49-58	ΑΤΟΜΑ	5	17	22
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	18,5%	20,5%	20,0%

59-68	ΑΤΟΜΑ	4	16	20
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	14,8%	19,3%	18,2%
69-80	ΑΤΟΜΑ	3	7	10
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	11,1%	8,4%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	27	83	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,785 ^a	5	,978
Likelihood Ratio	,776	5	,979
Linear-by-Linear Association	,156	1	,693
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ * ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

	ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ		
ηλικιακή ομάδα 18-28	ΑΤΟΜΑ	15	5	0	20
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	19,2%	17,2%	,0%	18,2%
29-38	ΑΤΟΜΑ	13	1	2	16
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	16,7%	3,4%	66,7%	14,5%
39-48	ΑΤΟΜΑ	14	7	1	22

	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	17,9%	24,1%	33,3%	20,0%
49-58	ΑΤΟΜΑ	15	7	0	22
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	19,2%	24,1%	,0%	20,0%
59-68	ΑΤΟΜΑ	15	5	0	20
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	19,2%	17,2%	,0%	18,2%
69-80	ΑΤΟΜΑ	6	4	0	10
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	7,7%	13,8%	,0%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	78	29	3	110
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	12,209 ^a	10	,271
Likelihood Ratio	12,465	10	,255
Linear-by-Linear Association	,086	1	,770
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ *ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

			ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		ΣΥΝΟΛ Ο
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	13	10	23
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	33,3%	14,1%	20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	20	55	75
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	51,3%	77,5%	68,2%
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝ	ΑΤΟΜΑ	0	1	1

	H	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	,0%	1,4%	,9%
	XHPA	ΑΤΟΜΑ	6	5	11
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	15,4%	7,0%	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	39	71	110
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,293 ^a	3	,026
Likelihood Ratio	9,410	3	,024
Linear-by-Linear Association	,064	1	,801
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	17	6	23
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	25,4%	14,0%	20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	41	34	75
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	61,2%	79,1%	68,2%
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΗ	ΑΤΟΜΑ	1	0	1
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	1,5%	,0%	,9%
	ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ	8	3	11
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	11,9%	7,0%	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	67	43	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,148 ^a	3	,246
Likelihood Ratio	4,603	3	,203
Linear-by-Linear Association	,000	1	1,000
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ		
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	14	9	23
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	23,3%	18,0%	20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	39	36	75
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	65,0%	72,0%	68,2%
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΗ	ΑΤΟΜΑ	1	0	1
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	1,7%	,0%	,9%
	ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ	6	5	11
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	10,0%	10,0%	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	60	50	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,400 ^a	3	,705
Likelihood Ratio	1,783	3	,619
Linear-by-Linear Association	,059	1	,808
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛ Ο
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	12 24,5%	11 18,0%	23 20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	33 67,3%	42 68,9%	75 68,2%
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝ Η	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	0 ,0%	1 1,6%	1 ,9%
	ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	4 8,2%	7 11,5%	11 10,0%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	49 100,0%	61 100,0%	110 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	1,652 ^a	3	,648
Likelihood Ratio	2,029	3	,566
Linear-by-Linear Association	,944	1	,331
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	13 36,1%	10 13,5%	23 20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	19	56	75

	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	52,8%	75,7%	68,2%
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΗ	ΑΤΟΜΑ	1	0	1
	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	2,8%	,0%	,9%
ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ	3	8	11
	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	8,3%	10,8%	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	36	74	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,981 ^a	3	,019
Likelihood Ratio	9,812	3	,020
Linear-by-Linear Association	2,383	1	,123
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	11	12	23
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	28,2%	16,9%	20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	23	52	75
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	59,0%	73,2%	68,2%
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΗ	ΑΤΟΜΑ	1	0	1	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	2,6%	,0%	,9%	
ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ	4	7	11	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	10,3%	9,9%	10,0%	
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	39	71	110

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	11	12	23
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	28,2%	16,9%	20,9%
	ΕΙΤΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	23	52	75
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	59,0%	73,2%	68,2%
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝ Η	ΑΤΟΜΑ	1	0	1
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	2,6%	,0%	,9%
	ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ	4	7	11
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	10,3%	9,9%	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	39	71	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	4,114 ^a	3	,249
Likelihood Ratio	4,324	3	,229
Linear-by-Linear Association	,255	1	,614
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	8	15	23
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	29,6%	18,1%	20,9%
	ΕΙΤΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ	16	59	75

	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	59,3%	71,1%	68,2%
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝ Η	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	0 ,0%	1 1,2%	1 ,9%
ΧΗΡΑ	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	3 11,1%	8 9,6%	11 10,0%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ % ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	27 100,0%	83 100,0%	110 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	2,089 ^a	3	,554
Likelihood Ratio	2,241	3	,524
Linear-by-Linear Association	,315	1	,575
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ * ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

			ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ % ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	19 24,4%	4 13,8%	0 ,0%	23 20,9%
	ΕΓΓΑΜΗ	ΑΤΟΜΑ % ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	50 64,1%	22 75,9%	3 100,0%	75 68,2%
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕ	ΑΤΟΜΑ	0	1	0	1

NH	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	,0%	3,4%	,0%	,9%
XHPA	ΑΤΟΜΑ % ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	9 11,5%	2 6,9%	0 ,0%	11 10,0%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ % ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	78 100,0%	29 100,0%	3 100,0%	110 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	6,217 ^a	6	,399
Likelihood Ratio	7,056	6	,316
Linear-by-Linear Association	,054	1	,817
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;

		ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		ΣΥΝΟΛΟ	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ % ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	25 64,1%	56 78,9%	81 73,6%
	ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ % ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	14 35,9%	15 21,1%	29 26,4%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ % ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	39 100,0%	71 100,0%	110 100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,829 ^a	1	,093		
Continuity Correction ^b	2,119	1	,145		
Likelihood Ratio	2,762	1	,097		
Fisher's Exact Test				,115	,074
Linear-by-Linear Association	2,803	1	,094		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 18: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

		ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	46	35	81
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	68,7%	81,4%	73,6%
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	21	8	29
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	31,3%	18,6%	26,4%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	67	43	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,189 ^a	1	,139		
Continuity Correction ^b	1,582	1	,208		
Likelihood Ratio	2,260	1	,133		
Fisher's Exact Test				,184	,103
Linear-by-Linear Association	2,169	1	,141		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

		ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	43	38	81
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	71,7%	76,0%	73,6%
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	17	12	29
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	28,3%	24,0%	26,4%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	60	50	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,264 ^a	1	,608		
Continuity Correction ^b	,088	1	,767		
Likelihood Ratio	,265	1	,607		
Fisher's Exact Test				,668	,385
Linear-by-Linear Association	,261	1	,609		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

		ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ 35 71,4%	46 75,4%	81 73,6%
	ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ 14 28,6%	15 24,6%	29 26,4%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ 49 100,0%	61 100,0%	110 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,222 ^a	1	,638		
Continuity Correction ^b	,064	1	,800		
Likelihood Ratio	,221	1	,638		
Fisher's Exact Test				,668	,399
Linear-by-Linear Association	,220	1	,639		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	19	62	81
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	52,8%	83,8%	73,6%
	ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	17	12	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	47,2%	16,2%	26,4%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	36	74	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	11,993 ^a	1	,001		
Continuity Correction ^b	10,449	1	,001		
Likelihood Ratio	11,507	1	,001		
Fisher's Exact Test				,001	,001
Linear-by-Linear Association	11,884	1	,001		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 22: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	25	56	81
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	64,1%	78,9%	73,6%
	ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	14	15	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	35,9%	21,1%	26,4%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	39	71	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,829 ^a	1	,093		
Continuity Correction ^b	2,119	1	,145		
Likelihood Ratio	2,762	1	,097		
Fisher's Exact Test				,115	,074
Linear-by-Linear Association	2,803	1	,094		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 23: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	15	66	81
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	55,6%	79,5%	73,6%
	ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	12	17	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	44,4%	20,5%	26,4%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	27	83	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	6,026 ^a	1	,014		
Continuity Correction ^b	4,855	1	,028		
Likelihood Ratio	5,642	1	,018		
Fisher's Exact Test				,022	,016
Linear-by-Linear Association	5,971	1	,015		
N of Valid Cases	110				

ΠΙΝΑΚΑΣ 24: ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; * ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

			ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	54	24	3	81
		% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	69,2%	82,8%	100,0%	73,6%
	ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	24	5	0	29
		% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	30,8%	17,2%	,0%	26,4%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	78	29	3	110
		% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,097 ^a	2	,213
Likelihood Ratio	3,950	2	,139
Linear-by-Linear Association	3,054	1	,081
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 25: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;

			ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	13	22	35
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	33,3%	31,0%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	2	10	12
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	5,1%	14,1%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	9	20	29
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	23,1%	28,2%	26,4%
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	2	5	7
		% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	5,1%	7,0%	6,4%
ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	9	9	18	
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	23,1%	12,7%	16,4%	
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	2	4	6	
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	5,1%	5,6%	5,5%	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	2	0	2	
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	5,1%	,0%	1,8%	
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	ΑΤΟΜΑ	0	1	1	
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	,0%	1,4%	,9%	

ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	39	71	110
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,153 ^a	7	,319
Likelihood Ratio	9,163	7	,241
Linear-by-Linear Association	,990	1	,320
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 26: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
			ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	26	9	35	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	38,8%	20,9%	31,8%	
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	3	9	12	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	4,5%	20,9%	10,9%	
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	17	12	29	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	25,4%	27,9%	26,4%	
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	4	3	7	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	6,0%	7,0%	6,4%	
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	11	7	18	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	16,4%	16,3%	16,4%	
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	3	3	6	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	4,5%	7,0%	5,5%	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	2	0	2	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	3,0%	,0%	1,8%	
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	ΑΤΟΜΑ	1	0	1	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	1,5%	,0%	,9%	
	ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	67	43	110
			% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,460 ^a	7	,120
Likelihood Ratio	12,543	7	,084
Linear-by-Linear Association	,055	1	,814
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 27: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	13	22	35
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	21,7%	44,0%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	7	5	12
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	11,7%	10,0%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	20	9	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	33,3%	18,0%	26,4%
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	5	2	7
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	8,3%	4,0%	6,4%
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	12	6	18
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	20,0%	12,0%	16,4%	
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	3	3	6
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	5,0%	6,0%	5,5%	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	0	2	2
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	,0%	4,0%	1,8%	
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	ΑΤΟΜΑ	0	1	1
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	,0%	2,0%	,9%	
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	60	50	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,298 ^a	7	,091
Likelihood Ratio	13,570	7	,059
Linear-by-Linear Association	1,026	1	,311
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 28: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛ Ο
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	17	18	35
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	34,7%	29,5%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	4	8	12
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	8,2%	13,1%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	13	16	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	26,5%	26,2%	26,4%
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	4	3	7
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	8,2%	4,9%	6,4%
ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	7	11	18	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	14,3%	18,0%	16,4%	
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	3	3	6	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	6,1%	4,9%	5,5%	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	0	2	2	

	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	,0%	3,3%	1,8%
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	ΑΤΟΜΑ	1	0	1
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	2,0%	,0%	,9%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	49	61	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	4,448 ^a	7	,727
Likelihood Ratio	5,586	7	,589
Linear-by-Linear Association	,070	1	,792
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 29: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	4	31	35
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	11,1%	41,9%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	3	9	12
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	8,3%	12,2%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	11	18	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	30,6%	24,3%	26,4%
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	3	4	7
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	8,3%	5,4%	6,4%
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	10	8	18
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	27,8%	10,8%	16,4%
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	3	3	6
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	8,3%	4,1%	5,5%
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	1	1	2
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	2,8%	1,4%	1,8%
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ		ΑΤΟΜΑ	1	0	1
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	2,8%	,0%	,9%

ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	36	74	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,620 ^a	7	,029
Likelihood Ratio	16,840	7	,018
Linear-by-Linear Association	14,025	1	,000
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 30: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ο
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	8	27	35
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	20,5%	38,0%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	2	10	12
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	5,1%	14,1%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	10	19	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	25,6%	26,8%	26,4%
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	2	5	7
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	5,1%	7,0%	6,4%
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	14	4	18
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	35,9%	5,6%	16,4%	
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	2	4	6	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	5,1%	5,6%	5,5%	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	1	1	2	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	2,6%	1,4%	1,8%	
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	ΑΤΟΜΑ	0	1	1	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	,0%	1,4%	,9%	

ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	39	71	110
	% ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,270 ^a	7	,007
Likelihood Ratio	19,387	7	,007
Linear-by-Linear Association	7,823	1	,005
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 31: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		ΣΥΝΟΛ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ο
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	7	28	35
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	25,9%	33,7%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	1	11	12
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	3,7%	13,3%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	8	21	29
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	29,6%	25,3%	26,4%
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	2	5	7
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	7,4%	6,0%	6,4%
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	8	10	18
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	29,6%	12,0%	16,4%
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	0	6	6
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	,0%	7,2%	5,5%
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	1	1	2
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	3,7%	1,2%	1,8%
	ΔΕΝ ΕΧΕΙ	ΑΤΟΜΑ	0	1	1

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	,0%	1,2%	,9%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	27	83	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	9,125 ^a	7	,244
Likelihood Ratio	10,650	7	,155
Linear-by-Linear Association	1,259	1	,262
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 32: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ * ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

			ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ Ο
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΑΤΟΜΑ	23	12	0	35
		% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	29,5%	41,4%	,0%	31,8%
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΤΟΜΑ	7	4	1	12
		% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	9,0%	13,8%	33,3%	10,9%
	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΤΟΜΑ	24	5	0	29
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	30,8%	17,2%	,0%	26,4%	
	ΙΕΚ, ΚΕΚ	ΑΤΟΜΑ	4	3	0	7
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	5,1%	10,3%	,0%	6,4%	
	ΑΕΙ, ΤΕΙ	ΑΤΟΜΑ	13	4	1	18

	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	16,7%	13,8%	33,3%	16,4%
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΤΟΜΑ	4	1	1	6
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	5,1%	3,4%	33,3%	5,5%
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΑΤΟΜΑ	2	0	0	2
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	2,6%	,0%	,0%	1,8%
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	ΑΤΟΜΑ	1	0	0	1
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	1,3%	,0%	,0%	,9%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	78	29	3	110
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	13,557 ^a	14	,483
Likelihood Ratio	13,348	14	,499
Linear-by-Linear Association	,128	1	,721
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 33: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;

		ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		ΣΥΝΟΛΟ
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	22	26	48

	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	56,4%	36,6%	43,6%
OXI	ΑΤΟΜΑ	16	41	57
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	41,0%	57,7%	51,8%
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ	1	4	5
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	2,6%	5,6%	4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	39	71	110
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,139 ^a	2	,126
Likelihood Ratio	4,163	2	,125
Linear-by-Linear Association	3,962	1	,047
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 34: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; NAI	ΑΤΟΜΑ		27	21	48
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		40,3%	48,8%	43,6%
OXI	ΑΤΟΜΑ		38	19	57
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		56,7%	44,2%	51,8%
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ		2	3	5
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		3,0%	7,0%	4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ		67	43	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,149 ^a	2	,341
Likelihood Ratio	2,131	2	,345
Linear-by-Linear Association	,163	1	,686
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 35: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	29	19	48	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	48,3%	38,0%	43,6%	
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	28	29	57	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	46,7%	58,0%	51,8%	
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ	3	2	5	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	5,0%	4,0%	4,5%	
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	60	50	110	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,403 ^a	2	,496
Likelihood Ratio	1,407	2	,495
Linear-by-Linear Association	,716	1	,398
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 36: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	23	25	48	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	46,9%	41,0%	43,6%	
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	22	35	57	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	44,9%	57,4%	51,8%	
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ	4	1	5	

	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	8,2%	1,6%	4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	49	61	110
	% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,582 ^a	2	,167
Likelihood Ratio	3,690	2	,158
Linear-by-Linear Association	,003	1	,959
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 37: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	22	26	48
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	61,1%	35,1%	43,6%
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	11	46	57	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	30,6%	62,2%	51,8%
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ	3	2	5	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	8,3%	2,7%	4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	36	74	110	
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,103 ^a	2	,006
Likelihood Ratio	10,233	2	,006
Linear-by-Linear Association	3,019	1	,082
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 38: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ;	ΝΑΙ	ΑΤΟΜΑ	23	25	48
		% ΤΟΜΕΑΣ	59,0%	35,2%	43,6%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	14	43	57	
	% ΤΟΜΕΑΣ	35,9%	60,6%	51,8%	
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ				
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ	2	3	5	
	% ΤΟΜΕΑΣ	5,1%	4,2%	4,5%	
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ				
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	39	71	110	
	% ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%	
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ				

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,258 ^a	2	,044
Likelihood Ratio	6,307	2	,043
Linear-by-Linear Association	3,962	1	,047
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 39: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

			ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ;	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ	12	36	48
		% ΤΟΜΕΑΣ	44,4%	43,4%	43,6%
		ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ			
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	14	43	57	
	% ΤΟΜΕΑΣ	51,9%	51,8%	51,8%	
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ				
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	ΑΤΟΜΑ	1	4	5	
	% ΤΟΜΕΑΣ	3,7%	4,8%	4,5%	
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ				

ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	27	83	110
	% ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,061 ^a	2	,970
Likelihood Ratio	,064	2	,969
Linear-by-Linear Association	,029	1	,864
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 40: ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ; * ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

		ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	
ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΝΑΙ ;	ΑΤΟΜΑ	36	12	0	48
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	46,2%	41,4%	,0%	43,6%
ΟΧΙ	ΑΤΟΜΑ	39	16	2	57
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	50,0%	55,2%	66,7%	51,8%
ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑ ΚΑ	ΑΤΟΜΑ	3	1	1	5
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	3,8%	3,4%	33,3%	4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	78	29	3	110
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,327 ^a	4	,120
Likelihood Ratio	5,423	4	,247
Linear-by-Linear Association	2,211	1	,137
N of Valid Cases	110		

**ΠΙΝΑΚΑΣ 41: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; *
ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;**

		ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		ΣΥΝΟΛΟ
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟΥ ΑΤΟΜΑ	1	12	13
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	2,6%	16,9%	11,8%
	ΛΙΓΟ ΑΤΟΜΑ	22	30	52
	% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	56,4%	42,3%	47,3%
	ΜΕΤΡΙΑ ΑΤΟΜΑ	7	12	19
% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	17,9%	16,9%	17,3%	
ΑΡΚΕΤΑ ΑΤΟΜΑ	5	13	18	
% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	12,8%	18,3%	16,4%	
ΠΟΛΥ ΑΤΟΜΑ	4	4	8	
% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;	10,3%	5,6%	7,3%	
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	39	71	110
% ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΤΕ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ;		100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,665 ^a	4	,155
Likelihood Ratio	7,776	4	,100

Linear-by-Linear Association	,672	1	,412
N of Valid Cases	110		

**ΠΙΝΑΚΑΣ 42: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; *
ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ**

			ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΑΤΟΜΑ	8	5	13
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	11,9%	11,6%	11,8%
	ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	33	19	52
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	49,3%	44,2%	47,3%
	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	10	9	19
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	14,9%	20,9%	17,3%
	ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	9	9	18
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	13,4%	20,9%	16,4%
	ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	7	1	8
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	10,4%	2,3%	7,3%
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	67	43	110
		% ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	3,967 ^a	4	,411
Likelihood Ratio	4,351	4	,361
Linear-by-Linear Association	,020	1	,889
N of Valid Cases	110		

**ΠΙΝΑΚΑΣ 43: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; *
ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ**

			ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΑΤΟΜΑ	7	6	13
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	11,7%	12,0%	11,8%
	ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	30	22	52
		% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	50,0%	44,0%	47,3%
	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	8	11	19

	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	13,3%	22,0%	17,3%
ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	10	8	18
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	16,7%	16,0%	16,4%
ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	5	3	8
	% ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	8,3%	6,0%	7,3%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	60	50	110
	% within ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,608 ^a	4	,807
Likelihood Ratio	1,606	4	,808
Linear-by-Linear Association	,000	1	1,000
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 44: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; * ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

		ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΑΤΟΜΑ	6	7	13
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	12,2%	11,5%	11,8%
	ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	20	32	52
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	40,8%	52,5%	47,3%
	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	13	6	19
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	26,5%	9,8%	17,3%
	ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	7	11	18
		% ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	14,3%	18,0%	16,4%

ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	3	5	8
	% ΤΟΜΕΑΣ	6,1%	8,2%	7,3%
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ			
	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ			
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	49	61	110
	% within ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ			
	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,571 ^a	4	,234
Likelihood Ratio	5,602	4	,231
Linear-by-Linear Association	,011	1	,918
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 45: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; * ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

		ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΑΤΟΜΑ	6	7	13
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	16,7%	9,5%	11,8%
	ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	16	36	52
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	44,4%	48,6%	47,3%
	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	9	10	19
		% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	25,0%	13,5%	17,3%
ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	4	14	18	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	11,1%	18,9%	16,4%	
ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	1	7	8	
	% ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΛΗΣΗΣ	2,8%	9,5%	7,3%	
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	36	74	110	
	% within ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%	
	ΑΘΛΗΣΗΣ				

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,394 ^a	4	,249
Likelihood Ratio	5,568	4	,234

Linear-by-Linear Association	1,906	1	,167
N of Valid Cases	110		

**ΠΙΝΑΚΑΣ 46: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; *
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ**

		ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΑΤΟΜΑ	5	8	13
		% ΤΟΜΕΑΣ	12,8%	11,3%	11,8%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	18	34	52
		% ΤΟΜΕΑΣ	46,2%	47,9%	47,3%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	9	10	19
		% ΤΟΜΕΑΣ	23,1%	14,1%	17,3%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	6	12	18
		% ΤΟΜΕΑΣ	15,4%	16,9%	16,4%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	1	7	8
		% ΤΟΜΕΑΣ	2,6%	9,9%	7,3%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
ΣΥΝΟΛΟ		ΑΤΟΜΑ	39	71	110
		% ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%
		ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,123 ^a	4	,537
Likelihood Ratio	3,411	4	,492
Linear-by-Linear Association	,615	1	,433
N of Valid Cases	110		

**ΠΙΝΑΚΑΣ 47: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; *
ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ**

		ΤΟΜΕΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΑΤΟΜΑ	5	8	13

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	% ΤΟΜΕΑΣ	18,5%	9,6%	11,8%
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ			
ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	11	41	52
	% ΤΟΜΕΑΣ	40,7%	49,4%	47,3%
ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	5	14	19
	% ΤΟΜΕΑΣ	18,5%	16,9%	17,3%
ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	5	13	18
	% ΤΟΜΕΑΣ	18,5%	15,7%	16,4%
ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	1	7	8
	% ΤΟΜΕΑΣ	3,7%	8,4%	7,3%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	27	83	110
	% within ΤΟΜΕΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,443 ^a	4	,655
Likelihood Ratio	2,418	4	,659
Linear-by-Linear Association	,402	1	,526
N of Valid Cases	110		

ΠΙΝΑΚΑΣ 48: ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ; * ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

			ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ Ο
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ	
ΕΧΕΤΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ;	ΚΑΘΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	6	7	0	13
	Υ	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	7,7%	24,1%	,0%	11,8%
	ΛΙΓΟ	ΑΤΟΜΑ	40	10	2	52

	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	51,3%	34,5%	66,7%	47,3%
ΜΕΤΡΙΑ	ΑΤΟΜΑ	15	3	1	19
	% ΑΤΟΜΑ ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	19,2%	10,3%	33,3%	17,3%
ΑΡΚΕΤΑ	ΑΤΟΜΑ	11	7	0	18
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	14,1%	24,1%	,0%	16,4%
ΠΟΛΥ	ΑΤΟΜΑ	6	2	0	8
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	7,7%	6,9%	,0%	7,3%
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΤΟΜΑ	78	29	3	110
	% ΘΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	10,185 ^a	8	,252
Likelihood Ratio	10,515	8	,231
Linear-by-Linear Association	,241	1	,624
N of Valid Cases	110		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Δαμανάκη Μ., (1995) *Το θηλυκό πρόσωπο της εξουσίας*. Ε΄ Έκδοση, Αθήνα: Καστανιώτη
2. Δαουτόπουλος Γ.Α., (1997) *Τοπική Ανάπτυξη*. Θεσσαλονίκη: Δαουτόπουλος
3. Δαουτόπουλος Γ., Κούση Μ., Καζακόπουλος Λ., (2002) *Αγροτική Κοινωνιολογία*. Β΄ έκδοση, Θεσσαλονίκη: Ζυγός
4. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. (1994) «Θεωρίες για τις Διαφορές των Φύλων» Στο Δεληγιάννη- Κουϊμτζη, Β. και Ζιώγου, Σ. *Εκπαίδευση και Φύλο: Ιστορική Διάσταση και Σύγχρονος Προβληματισμός*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας
5. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή Β., Ζιώγου Σ., (2000). *Ισότητα των δύο φύλων - Ο ρόλος των εκπαιδευτικών - Φάκελος παρεμβατικών μαθημάτων*. Αθήνα: ΚΕΘΙ
6. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, (1998) *100 λέξεις για την ισότητα. Γλωσσάριο όρων σχετικών με την ισότητα ανδρών και γυναικών*. Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
7. Ζαϊμάκης Γ., (2002) *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες*. Ε΄ έκδοση, Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
8. Ζερβού Μ. , (1998) *Βασικά χαρακτηριστικά της θέσης των γυναικών στην αγορά εργασίας*. Αθήνα: ΚΕΘΙ
9. Ζιώγου Σ., (1983) *Η Μέση Εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1893): Ιστορική εξέλιξη της εκπαιδευτικής θεωρίας και πράξης – Κυριότερες τάσεις και προβλήματα*. Θεσσαλονίκη: Διδακτορική Διατριβή.
10. Ιωσηφίδης Θ., (2008) [Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Κριτική](#)
11. Κακλαμανάκη Ρ., (2007) *Η γυναίκα χτες και σήμερα, Ισονομία, Ισότητα, Αλλά και διαφορετικότητα*. Αθήνα: Κέδρος
12. Καλλινικάκη Θ., (1998) *Κοινωνική Εργασία: Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*. Έ έκδοση, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
13. Κανδυλάκη Α., (2004) *Η συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία*. Αθήνα: Μετασπουδή
14. Κατσορίδου – Παπαδοπούλου Χ., (2002) *Κοινωνική εργασία με ομάδες*. Β΄ έκδοση, Αθήνα: Ελλην

15. Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη Γ., (1995) *Εκπαιδευτική Πολιτική και Πρακτική: Μια Κοινωνιολογική Ανάλυση*. Αθήνα: Gutenberg,
16. Λογοθέτη Σ., (1998) *Η ταυτότητα και ο ρόλος της γυναίκας*. Αθήνα: Τυπωθήτω
17. Μαραγκουδάκη Ε., (2005) *Η εκπαίδευση και διάκριση των φύλων*. Αθήνα: Οδυσσέας
18. Μίχου Ι., (2002) *Η Γυναίκα της Υπαίθρου στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σταμούλης
19. Νιτσιάκος Β., (1991) *Παραδοσιακές Κοινωνικές Δομές*. Αθήνα: Οδυσσέας
20. Παζαρχή Ν., (2007) *Ισότητα των Φύλων και Εργασία*. Αθήνα: Πανεπιστημιακές Παραδόσεις Πανεπιστημίου Πειραιώς
21. Παπαδάκη – Μιχαηλίδη Ε., (1998) *Η Σιωπηλή Γλώσσα των Συναισθημάτων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
22. Παπαδόπουλος Α., (2004) *Η ανάπτυξη σε μια πολυλειτουργική ύπαιθρο*. Αθήνα: Gutenberg
23. Παπαστάμου Σ., (1989) *Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Οδυσσέας
24. Πολίτης Φ., (2006) *Οι Ανδρικές Ταυτότητες στο Σχολείο: Ετεροσεξουαλικότητα, Ομοφυλοφοβία και Μισογνισμός*. Αθήνα: Επίκεντρο.
25. Σκορδά Ε., (1998) *Η ψυχολογία της γυναίκας*. Γ' Έκδοση, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
26. Σταθόπουλος Π., (2000) *Κοινοτική Εργασία, Διαδικασία, Μέθοδοι και τεχνικές παρέμβασης*. Αθήνα : Παπαζήση.
27. Σταθόπουλος Π., (2005) *Κοινοτική Εργασία. Θεωρητική Προσέγγιση*. Αθήνα: Παπαζήση.
28. Στρατηγάκη Μ., (2006) *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο
29. Συλλογικό Έργο (2008) *Γυναίκα και Υγεία*. Αθήνα: Παπαζήσης
30. Τσαούσης Δ., (1984) *Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Gutenberg
31. Χρηστέα-Δουμάνη Μ. , (1989) *Η Ελληνίδα Μητέρα*. Αθήνα : Κέδρος
32. Bain, R. & Kolb, W. (1992) *Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών*. Β' Τόμος, Αθήνα: Unesco
33. Blackledge D., Hunt B., (1994) *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο
34. Cole M. and S., (2002) *Η ανάπτυξη των παιδιών – η εφηβεία*. μεταφρ. Σολμάν Μ., Αθήνα: Τυπωθήτω
35. Connell R.W., (2006) *Το κοινωνικό φύλο*. μεταφρ. Κοτσοφού Ε., Αθήνα: Επίκεντρο

36. Ferrand M., (2008) *Θηλυκό Αρσενικό*, μεταφρ. Τσελέντη Ξ. Αθήνα: Πολύτροπον
37. George D., Michelle P., (1995) *Γυναίκες και Ιστορία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
38. Goleman D. (1998) Η συναισθηματική νοημοσύνη, μεταφρ. Παπασταύρου Α., Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
39. Maruani M. (2006) *Γυναίκες Φύλο Κοινωνίες*, μεταφρ. Μαρκέτου Π., Αθήνα: Μεταίχμιο
40. Scott, T. (1997). «Το φύλο: μια χρήσιμη κατηγορία της ιστορικής ανάλυσης» στο Αβδελά Ε./Ψαρρα, Α. (επιμ.), *Σιωπηρές Ιστορίες: Γυναίκες και Φύλο στην Ιστορική Αφήγηση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
41. Stoppard M. (1999) *Το γυναικείο σώμα*. μεταφρ. Πρατσίνης Ν., Αθήνα: Δομική
42. [Thompson E., \(2008\) *Χρόνος, εργασιακή πειθαρχία και βιομηχανικός καπιταλισμός*](#). μεταφρ. Τομανάς Β., Αθήνα: 2008
43. Turner B., Abercrombie N. & Hill S., (1991), *Λεξικό Κοινωνιολογίας*. μετάφρ. Κάντας Σ. & Κάντας Α., Αθήνα: Πατάκη
44. Turner, J. P. (1998). *Βιολογικό φύλο, Κοινωνικό Φύλο και Ταυτότητα του Φύλου*. μεταφρ. Γαλανάκη Ε., Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
45. Javeau C., (2000) *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*. μεταφρ. Τζαννονε- Τζώρτζη, Αθήνα: Τυπωθήτω
46. Rapoport R.& R., (1981). *Τα στάδια της ζωής*. Δεύτερη έκδοση. μετάφρ. Σόλμαν Μ., Αθήνα: Ψυχογιός.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Acker J., (1990) *Hierarchies, Jobs, Bodies: A Theory of Gendered Organizations*. *Gender & Society*, Vol. 4, No: 139-158.
2. Anderson M., Taylor H., (2006) *Sociology: Understanding a Diverse Society*. Belmont, CA: Thomson Learning, Inc.
3. Angelopoulou P., Kangis P., Babis G., (1998) *Private and public Medicine: a comparison of quality perceptions*. *International Journal of Health Quality Assurance*
4. Blumer H., (1969) *Symbolic Interactionism, Englewood Cliffs, N.J.*, Prentice Hall.

5. Clausen J., (1968) *Socialization and Society*, Boston: Little Brown and Company
6. Doyle, A.J. (1985). *Sex and Gender: The Human Experience*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown Publishers
7. Hargreaves D., (1986) *Psychological Theories of Sex- Role Stereotyping*. In Hargreaves D., Colley A., *The Psychology of Sex Roles*. London: Harper & Row Publications,
8. Lips M.H., (1988) *Sex and Gender: An Introduction*. Mountain View, CA: Mayfield Publishing Company.
9. Lowe T.W., (1969) *Structure and the Social Studies*. Ithaca, NY: Cornell University Press

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. Βαγιά Χ., (1987) «Οι κοινωνικές ανάγκες στις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης». Εκλογή, τεύχος 83.
2. Παιονίδης Φ., (2000) *Τι είναι Κοινότητα*. Άρθρο σε εφημερίδα: Το Βήμα www.tovima.gr
3. Παπανικολάου Ν., (1982) «Προβλήματα της εργαζόμενης έγγαμης μητέρας, στο "Σχολείο και Ζωή"», τεύχος 30, Κρήτη: Πανεπιστήμιο Κρήτης Παιδαγωγικό Τμήμα

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. Ανθογαλίδου Θ. (2003) «Πολιτική παιδεία της χειραφέτησης». *Virtual school:the sciences of Education Online*, Vol. 3 Rev.2
<http://www.auth.gr/vistualschool/3.2/Theory/PoliticalCulture.html>
[05/06/2010]
2. χ.σ. (2004) «Οι εργαζόμενες γυναίκες και οι επιπτώσεις του στρες». *Food and Drug administrator, Office of Women's Health*
www.medlook.gr/article.asp?item_id=237 [13/05/2010]
3. χ.σ. (1996) «Το φύλο του ρολογιού». *Ελευθεροτυπία*
(<http://www.iospress.gr/ios1996/ios19960929a.htm>) [13/05/2010]
4. Ιωαννίδη-Καπόλου Ε., *ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ*
www.nsph.gr/Files/006_Koinoniologias/Quantitaive%20Research.ppt
[04/05/2010]

5. Κοντός Α. (2008) «Ομιλία Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στα Εγκαίρια της 1^{ης} Πανελλήνιας Έκθεσης Παραδοσιακών Προϊόντων Γυναικείων Συνεταιρισμών». *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ*
www.minagric.gr/greek/data/1-9-08omilia.doc [13/03/2010]
6. Maude Mugisha (2000) «Gender and decentralization: promoting women's participation in local councils». *United States: Economic and Social Development Department* <http://www.fao.org> [12/08/2010]
7. Πρίντζου Τ., (2007) «Ο ελεύθερος χρόνος και η αξιοποίηση του μέτρου του ανθρώπινου πολιτισμού». *Ομιλία σε διοργάνωση της ΧΕΝ: Χρόνος*
<http://www.xronos.gr/detail.php?ID=35266&print=Y> [21/05/2010]
8. Simonthon D., (2007) «A history of European's women's work 1700 to the present». Routledge, UK
www.informaworld.com/smpp/title~db=all~content=t727464056
[21/07/2010]
9. Unesco Educational Sector , (2003) «Family support policy in Central and Eastern Europe». Unesco www.unesco.com [22/07/2010]
10. χ.σ (2008) «Autonomy of rural women in pleasant communities». Institute of Ice Age Studies www.insticeagestudies.com [13/05/2010]
11. Γρηγορίου Χ., Μεταξιώτη Χ., (2007) «Ο κοινωνικός ρόλος και η πολιτιστική ταυτότητα της γυναίκας της Πάτρας μέσα από τον θεσμό του πατρικού καρναβαλιού και του μορφωτικού συλλόγου Ελληνίδων Κυριών Πατρών από τον 20^ο αιώνα μέχρι σήμερα». *ΕΤΠΑ*
http://www.womanway.eu/studies/files/social_psp.pdf [17/7/2010]
12. Καλογιαννίδου Δ. Μ. (2005) «Πρόσβαση των γυναικών στην υγεία».
Καταναλωτικά βήματα
http://kepka.org/index.php?option=com_content&task=view&id=181&Itemid=47 [25/08/2010]